

I.AMBALAJ KOMİSYONU

(Ambalaj Alt Komisyon Raporları)

ANKARA

2009

15.01.2010

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü
Atık Yönetimi Dairesi Başkanlığı-Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü
Tel: 0 312 207 64 61 Belgegeçer: 0 312 207 64 46
Söğütözü Cad. No:14/E 06650 Beştepe/ANKARA

AMBALAJ KOMİSYONU

AMBALAJ KOMİSYONU

Tablolar Listesi	12
Şekiller Listesi	13
KISALTMALAR	14
GİRİŞ	17
1 ALT KOMİSYON RAPORLARI YÖNETİCİ ÖZETLERİ	21
1.1 Piyasaya Sürenlerin (PS) Kayıt Altına Alınması Alt Komisyonu	21
1.2 Belediyelerin Rolü, Yükümlülükleri, İkili Sözleşmelerin Güçlendirilmesi Alt Komisyonu	23
1.3 Kaynakta Ayrı Toplamanın Maliyetleri, Üretici Sorumluluğuna İşlerlik Kazandırmak, Belgelendirme Ekonomik Araçlar Alt Komisyonu	27
1.4 Yetkilendirilmiş Kuruluşun (YK) Kriterleri ve Fonksiyonu Alt Komisyonu	29
1.5 Sanayi Kaynaklı Ambalaj Atığı ile Konut Kaynaklı Ambalaj Atığının Toplama Sisteminin Ayrılması Alt Komisyonu	31
1.6 Depozito Uygulaması Alt Komisyonu	35
1.7 Taşıma Amaçlı Kullanılan Alışveriş Poşetlerinin Kullanımının Azaltılması Alt Komisyonu	39
1.8 Standartlar, Ağır Metal Konsantrasyonu Alt Komisyonu	41
1.9 Eğitim ve Bilinçlendirme Alt Komisyon	45
1.10 İşaretlemenin Zorunluluğu Alt Komisyonu	47
2 1 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU	51
2.1 TANIMLAR	51
2.2 ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM	52
2.2.1 Mevzuattaki Yeri	52
2.2.2 İlgili Kurumların Çalışmaları	54
2.3 YAŞANAN SIKINTILAR	54
2.4 AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER	55
2.5 SONUÇ VE ÖNERİLER	56
2.5.1 Veri Tabanlarının Paylaşılması	56
2.5.2 Yazılımın Geliştirilmesi	57

AMBALAJ KOMİSYONU

2.5.3	Şikayet ve İhbar Hattı	58
2.5.4	Bildirim Sürecinin Basitleştirilmesi	58
2.5.5	İthalatçıların Denetimi	59
2.5.6	İstihdam	60
3	2 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU	65
3.1	TANIMLAR	65
3.2	ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM	65
3.2.1	Mevzuattaki Yeri	65
3.2.2	İlgili Kurumların Çalışmaları	69
3.2.2.	Belediyeler	69
3.2.2.	Piyasaya Sürenler	69
3.2.2.3	Yetkilendirilmiş Kuruluşlar	69
3.2.2.4	Lisanslı Toplama-Ayırma Tesisleri	70
3.3	YAŞANAN SIKINTILAR	70
3.3.1	Yasal Mevzuattan Kaynaklanan Sıkıntılar	71
3.3.2	Sözleşmeler ve Uygulamalardan Kaynaklanan Sıkıntılar	73
3.3.3	Finansal Yetersizliklerden Kaynaklanan Sıkıntılar	75
3.4	AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER	76
3.4.1	Belçika	76
3.4.2	Fransa	76
3.4.3	İspanya	77
3.5	SONUÇ VE ÖNERİLER	78
3.5.1.1	Yasal Mevzuat	78
3.5.1.2	Sözleşmeler	78
3.5.1.3	Sözleşme Süreleri ve Yatırımlar	79
3.5.1.4	Denetim ve Bilgilendirme Çalışmaları	79
3.5.1.5	Sistemin İşleyişine İlişkin Öneriler	80

AMBALAJ KOMİSYONU

3.5.1.6	Teşvik Tedbirleri	81
4	3 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU	87
4.1	TANIMLAR	87
4.2	ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM	87
4.2.1	Mevzuattaki Yeri	87
4.2.2	İlgili Kurumların Çalışmaları	88
4.3	YAŞANAN SIKINTILAR	89
4.4	AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER	91
4.4.1	Endüstri Yönetimindeki Ücretler	92
4.4.2	Satılabilir İzinler	92
4.4.3	Bertaraf Vergileri	92
4.4.4	Değişken Ücretlendirme (Attıkça Öde)	93
4.4.5	Teşvik Amaçlı Devlet Yardımları	93
4.4.6	Harici Maliyetlerin İçselleştirilmesi	93
4.4.7	Eko Vergiler	93
4.5	SONUÇ VE ÖNERİLER	94
5	4 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU	105
5.1	TANIMLAR	105
5.2	ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM	105
5.2.	Mevzuattaki Yeri	105
5.2.2	İlgili Kurumların Çalışmaları	106
5.2.2.1	Çevre ve Orman Bakanlığı	106
5.2.2.2	Vakıflar Genel Müdürlüğü	106
5.2.2.3	İçişleri Bakanlığı(Dernekler Dairesi Başkanlığı)	107
5.2.2.4	Rekabet Kurumu	108
5.2.2.5	Maliye Bakanlığı	108
5.2.2.6	Yetkilendirilmiş Kuruluş	108

AMBALAJ KOMİSYONU

5.3	Piyasaya Sürenlerin Yükümlülükleri Yerine Getirme Alternatifleri	108
5.3.1	Yükümlülüğünü Yetkilendirilmiş Kuruluşa Devretmek	109
5.3.2	Yükümlülüğünü TAT'lar Aracılığıyla Yerine Getirmek	109
5.4	YAŞANAN SIKINTILAR	110
5.5	AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER	112
5.5.1	Çek Cumhuriyeti	112
5.5.2	Portekiz	113
5.5.3	İspanya	114
5.5.4	Fransa	115
5.6	SONUÇ VE ÖNERİLER	116
5.6.1	YK'nın Adı	116
5.6.2	Kimler YK Olabilir?	116
5.6.3	Kar Amacı Gütmeyen Kuruluş	117
5.6.4	Temsiliyet Payı	118
5.6.5	PS'nin Alternatifi	118
5.6.6	Süre	119
5.6.7	PS'lerin Kayıt Altına Alınması	119
5.6.8	Bütçe	119
5.6.9	YK'nın Ambalaj Atığı Yönetim Planı	119
5.6.10	Bildirim	120
5.6.11	Belgeleme	120
6	5 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU	125
6.1	TANIMLAR	125
6.2	ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM	126
6.2.1	Mevzuattaki Yeri	126
6.2.1	İlgili Kurumların Çalışmaları	126
6.1	YAŞANAN SIKINTILAR	126

AMBALAJ KOMİSYONU

6.2	AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER	129
6.2.1	Fransa	129
6.2.2	Çek Cumhuriyeti	130
6.2.3	Avusturya	131
6.3	SONUÇ VE ÖNERİLER	131
6.3.1	Kayıt Dışılık	132
7	6 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU	141
7.1	TANIMLAR	141
7.2	ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM	141
7.2.1	Mevzuattaki Yeri	141
7.2.2	İlgili Kurumların Çalışmaları	142
7.3	YAŞANAN SIKINTILAR	142
7.3.1	Yüksek Yatırım Maliyeti:	142
7.3.2	Yüksek İşletim ve Toplama Maliyetleri:	143
7.3.3	Pazarın İşleyiş Durumu ve Tüketici Tercihleri	143
7.4	AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER	144
7.4.1	EUROPEN Raporu	145
7.4.2	Almanya	148
7.4.2.1	Depozito Uygulamasının Çevresel Etkileri:	152
7.4.3	İsveç	153
7.4.4	İngiltere	153
7.4.5	Fransa	154
7.4.6	Yeni Zelanda	155
7.4.7	A.B. Komisyon Görüşleri (2009/C 107/01)	156
7.5	SONUÇ VE ÖNERİLER	156
8	7 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU	163
8.1	TANIMLAR	163

AMBALAJ KOMİSYONU

8.2	ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM	164
8.2.1	Mevzuattaki Yeri	164
8.2.2	İlgili Kurumların Çalışmaları	164
8.2.2.1	Poşet Ebadı	164
8.2.2.2	Poşet Kalınlığı	165
8.2.2.3	Poşet Ağırlığı	166
8.2.2.4	Kullanılan Alışveriş Poşetlerine İlişkin Genel Değerlendirme	167
8.2.2.5	Poşet Kullanımı	167
8.2.2.6	Poşet Maliyetleri	168
8.3	YAŞANAN SIKINTILAR	169
8.3.1	Tanım	169
8.3.2	Standart	169
8.3.3	Mevzuat	170
8.3.4	Uygulama	170
8.3.5	Bilinç	170
8.4	AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER	170
8.4.1	Malta	171
8.4.2	Lüksemburg	171
8.4.3	Almanya	171
8.4.4	Diğer Uygulama Örnekleri	172
8.4.4.1	Belçika	172
8.4.4.2	Polonya	172
8.4.4.3	İtalya	172
8.4.4.4	İspanya	172
8.4.4.5	Letonya	172
8.4.4.6	Bulgaristan	172
8.4.4.7	İsveç	172

AMBALAJ KOMİSYONU

8.4.4.8	Portekiz	173
8.5	SONUÇ VE ÖNERİLER	173
8.5.1	Tanımlar	173
8.5.2	Alışveriş poşeti kullanımının azaltılmasına yönelik çözüm alternatifleri	174
8.5.2.1	Alışveriş Poşetlerinin Yasaklanması	174
8.5.2.2	Alışveriş Poşetlerinin Vergilendirilmesi	174
8.5.2.3	Alışveriş Poşetlerinin Satışı	175
8.5.2.4	Alışveriş Poşetlerinin Ambalaj Kapsamına Alınması	175
8.5.2.5	Alternatif Alışveriş Poşeti Uygulaması	176
8.5.2.6	Gönüllü Anlaşmalar	177
8.5.2.7	Ülkemize Yönelik Ek Çözüm Önerileri	177
9	8 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU	183
9.1	TANIMLAR	183
9.2	ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM	184
9.2.1	Mevzuattaki Yeri	184
9.2.2	İlgili Kurumların Çalışmaları	186
9.2.2.1	Ağır Metal Tayinleri	186
9.2.2.2	Ambalaj Standartları	188
9.3	YAŞANAN SIKINTILAR	198
9.3.1	Tanım	198
9.3.2	Standartlar	198
9.4	AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER	199
9.4.1	Fransa	199
9.4.2	Çek Cumhuriyeti	199
9.4.3	İngiltere	199
9.5	SONUÇ VE ÖNERİLER	200
9.5.1	Ambalaj Standartları	200

AMBALAJ KOMİSYONU

9.5.2	Ağır Metal Konsantrasyonu Tayinleri	202
9.5.3	Diğer Öneriler	203
9.5.3.1	Tanımlar	203
9.5.3.2	Geri dönüşüm sonucunda elde edilen ürünün standardına ve satışa uygunluğu izin belgesi	204
9.5.3.3	Ambalaj atıklarının toplanması/ayrılması operasyonlarına yönelik iş yeri standardı hazırlanması	205
9.5.3.4	Standartlar kılavuzu	205
9.5.3.5	Piyasa denetim ve gözetim mekanizması	205
9.5.3.6	Standartlara uygunluğun kontrol edilebilmesine ilişkin OMÜD görüşü	206
10	9 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU	211
10.1	TANIMLAR	211
10.2	ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM	211
10.2.1	Mevzuattaki Yeri	217
10.2.2	İlgili Kurumların Çalışmaları	212
10.2.2.1	Ambalaj Sanayicileri Derneği	212
10.2.2.2	Bakanlık	213
10.2.2.3	ÇEVKO VAKFI	213
10.2.2.4	ÇEVDOSAN	214
10.2.2.5	İSTAÇ	214
10.2.2.6	PAGEV	214
10.2.2.7	TÜDAM	214
10.3	YAŞANAN SIKINTILAR	215
10.4	AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER	215
10.4.1	Fransa	215
10.4.2	İspanya	216
10.4.3	Çek Cumhuriyeti	216
10.5	SONUÇ VE ÖNERİLER	217

AMBALAJ KOMİSYONU

11	10 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU	223
11.1	TANIMLAR	223
11.2	ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM	224
11.2.1	Mevzuattaki Yeri	224
11.2.1.1	Ambalajların Üretim Aşamasında İşaretlenmesi	224
11.2.1.2	Ambalajların Piyasaya Sürenler Tarafından İşaretlenmesi	225
11.2.2	İlgili Kurumların Çalışmaları	225
11.3	YAŞANAN SIKINTILAR	226
11.3.1	Mali	226
11.3.2	Hukuki	227
11.3.3	Teknik	228
11.4	AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER	229
11.5	SONUÇ VE ÖNERİLER	230
11.5.1	Kayıt Altına Alma	231
11.5.2	Tüketicileri Bilgilendirme	231

AMBALAJ KOMİSYONU

Tablolar Listesi

Tablo 1Alt Komisyonların Adları	17
Tablo 2- 1 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi	61
Tablo 3-2 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi	82
Tablo 4- 3 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi	100
Tablo 5- 4 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi	121
Tablo 6- Türkiye’de Mevcut Durum (2008)	132
Tablo 7- 5 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi	135
Tablo 8- Depozito Uygulamasının Maliyetleri	147
Tablo 9-Almanya’da Depozito Uygulamasının Maliyeti (2006)	150
Tablo 10- 6 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi	159
Tablo 11- Poşet Ebatları	165
Tablo 12- Poşet Kalınlıkları	166
Tablo 13- Poşet Ağırlıkları	167
Tablo 14- Poşetlerin Türlerine Göre Özellikleri	167
Tablo 15- Poşetlerin Kullanımı	168
Tablo 16- 7 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi	179
Tablo 17- 8 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi	207
Tablo 18- 9 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi	219
Tablo 19- 10 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi	233

Şekiller Listesi

Şekil 1-Çevre ve Orman Bakanlığına Kayıtlı İşletmelerin Yıllara Göre Dağılımı	54
Şekil 2- Cam Ambalaj Geri Dönüşüm Oranları (2001 Yılı)	146
Şekil 3- Metal Ambalaj Geri Dönüşüm Oranları (2001 Yılı)	146
Şekil 4- Plastik Ambalaj Geri Dönüşüm Oranları (2001 Yılı)	147
Şekil 5- Depozito Uygulamasının Pazara Etkisi: Pazara sürülen Tekrar Doldurulabilir Su Ambalajları	151
Şekil 6- Depozito Uygulamasının Pazara Etkisi: Pazara Sürülen Tekrar Doldurulabilir Meşrubat Ambalajı	151
Şekil 7- Almanya'da Depozitolu Ambalajların Pazardaki Payları (2003)	152
Şekil 8- Beş (zorunlu) ambalaj standardı ve bir (zorunlu) CEN raporu arasındaki ilişki	191
Şekil 9- Uygunluk Beyanı	201

AMBALAJ KOMİSYONU

KISALTMALAR

YK	Yetkilendirilmiş Kuruluş
PS	Piyasaya Süren
TAT	Toplama Ayırma Tesisi
GDT	Geri Dönüşüm Tesisi
AAKY	Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği
ÇOB	Çevre ve Orman Bakanlığı
AAYP	Ambalaj Atığı Yönetim Planı
MERNİS	Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
ÇEVKO	Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı
TÜDAM	Türkiye Dönüşebilen Ambalaj Malzemeleri Toplayıcı ve Ayırıcılar Derneği

AMBALAJ KOMİSYONU

AMBALAJ KOMİSYONU

AMBALAJ KOMİSYONU

GİRİŞ

Ambalaj atıklarının yönetimini belirli bir disiplin altında yürütmek üzere, ilk olarak 30.07.2004 tarihinde Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği yayımlanmıştır. Yaklaşık iki yıl uygulanan bu Yönetmelik yürürlükten kaldırılmış ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği (AAKY) 24.06.2007 tarih ve 26562 sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin 36 ncı maddesinde Ambalaj Komisyonu tanımlanmaktadır. Bu madde gereğince Komisyon; Yönetmelik doğrultusunda yürütülen çalışmaları ve uygulamaları değerlendirmek üzere toplanmaktadır. Ambalaj Komisyonu; yetkilendirilmiş kuruluşlar, ambalaj üreticileri, piyasaya sürenler, büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri, ilçe belediyeleri, lisanslı toplama ayırma ve geri dönüşüm tesisleri, satış noktaları ve ilgili diğer sektörlerin yetkili temsilcilerinden oluşur. Komisyon, ambalaj sektörünün ilgili tüm taraflarını kapsamaktadır. Bu komisyon, Bakanlık temsilcisinin başkanlığında gerektiğinde toplanır. Komisyonun aldığı kararlar yönlendirici niteliktedir.

Bu doğrultuda Ambalaj Komisyonu, ilk olarak 20.05.2009 tarihinde, Çevre ve Orman Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Sayın Sedat KADIOĞLU başkanlığında toplantıya çağırılmıştır. Tüm gün yapılan değerlendirmeler sonucunda, 10 adet alt komisyonun kurulmasına karar verilmiştir. Komisyonların oluşturulmasında, 01.01.2005 tarihinden itibaren yürütülen uygulamalar ve uygulamada yaşanan sıkıntılar dikkate alınmıştır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Tablo 1-Alt Komisyonların Adları

Alt Komisyon No.	Alt Komisyonun Adı
1	Piyasaya Sürenlerin Kayıt Altına Alınması
2	Belediyelerin Rolü, Yükümlülükleri, İkili Sözleşmelerin Güçlendirilmesi
3	Kaynakta Ayrı Toplamının Maliyetleri, Üretici Sorumluluğuna İşlerlik Kazandırmak, Belgelendirme, Ekonomik Araçlar
4	Yetkilendirilmiş Kuruluşun (YK) Kriterleri ve Fonksiyonu
5	Sanayi Kaynaklı Ambalaj Atığı ile Konut Kaynaklı Ambalaj Atığının Toplama Sisteminin Ayrılması
6	Depozito Uygulaması
7	Taşıma Amaçlı Alışveriş Poşetlerinin Azaltılması
8	Standartlar, Ağır Metal Konsantrasyonu
9	Eğitim ve Bilinçlendirme
10	İşaretlemenin Zorunluluğu

Alt Komisyonların ilk toplantıları, 12.06.2009 tarihinde, Bakanlıkta gerçekleştirmiştir. Ankara'da Çevre ve Orman Bakanlığı binasında yapılan bu toplantıda; komisyon başkanları, komisyon yazıcıları, komisyona katılması öngörülen kurum/kuruluşlar, komisyonun ele alacağı gündem maddeleri belirlenmiştir. Belirlenen bu maddeler ışığında alt komisyonlar çalışmalarına başlamışlardır.

Komisyon çalışmalarında, hızlı haberleşme ve doküman paylaşımını sağlayabilmek amacıyla tüm komisyon başkanları tarafından bir mail grubu oluşturulmuştur. Tüm yazışmalar, elektronik ortamda bu mail grubu üzerinden yürütülmüştür.

Toplam 9 ay süren bu çalışma takvimi içerisinde; Ankara, İstanbul, Bursa illerinde 45 toplantı, Ankara'da tüm komisyon üyelerinin katıldığı 1 günlük uluslararası toplantı, Antalya'da yine tüm komisyon üyelerinin katıldığı 2 günlük çalıştay ve Ankara'da sadece komisyon başkanlarının katıldığı 1 günlük sonuç değerlendirme toplantısı gerçekleştirilmiştir. 25-26 Aralık 2009 tarihlerinde Antalya'da yapılan, Ambalaj Çalıştayında prensip olarak;

AMBALAJ KOMİSYONU

- Ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanmasının ve geriye kazandırılmasının çevresel ve ekonomik bir karar olduğu,
- Kirleten öder prensibi çerçevesinde bütün tarafların yükümlülüklerini yerine getirmelerinin gerektiği,
- Ambalaj atıklarının konutlardan ayrı toplanmasının ve maliyetinin karşılanmasının ambalaj atıklarının yönetim sisteminin en kritik konusu olduğu, tüm tarafların bu konuda sorumlulukları oranında katkı sağlamaları gerektiği,
- Piyasaya sürenlerin kayıt altına alınmasının son derece önemli olduğu,
- Etkin bir piyasa denetim ve gözetim mekanizmasının oluşturulması,
- Etkinliği ölçülen eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerine tüm tarafların katkı sağlaması,

konuları ortaya çıkmıştır. Çalışmaların tamamlanmasının ardından her bir alt komisyonun hazırlamış olduğu nihai raporlar komisyon başkanları tarafından, komisyonları adına 20.01.2010 tarihi itibarıyla Bakanlığa teslim edilmiştir.

Her bir alt komisyonun detaylı olarak hazırladığı nihai raporlar, Bakanlık tarafından ayrıca yayınlamıştır. 10 alt komisyonun hazırladığı raporların özetleri ve ortaya konulan önerileri ise “Ambalaj Alt Komisyonları Raporu”nda bir araya getirilmiştir.

AMBALAJ KOMİSYONU

AMBALAJ KOMİSYONU

1 ALT KOMİSYON RAPORLARI YÖNETİCİ ÖZETLERİ

1.1 Piyasaya Sürenlerin (PS) Kayıt Altına Alınması Alt Komisyonu

Komisyon Başkanı:	Dilek Emil Türkiye (TOBB - Odalar ve Borsalar Birliği Türkiye İçecek Meclisi)
Komisyon Yazıcısı:	Alphan ERÖZTÜRK-(ÇEVKO - Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı)
Komisyon Bakanlık Temsilcisi:	Aylin ÇİÇEK (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Çevre Mühendisi)

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'nin uygulanmaya başlandığı 01.01.2005 tarihinde kayıt altındaki ekonomik işletme sayısı 400 iken, 2009 yılında bu sayı 6.000'e yükselmiştir. Bu komisyon, kayıt altındaki ekonomik işletme sayısının artırılmasına yönelik çalışmalar yürütmek üzere oluşturulmuştur. Alt komisyon çalışmaları süresince 5 toplantı gerçekleştirilmiştir.

Diğer komisyonlarda yürütülen çalışmalar da göstermiştir ki; yönetmeliğin etkin uygulanabilmesi, hedeflenen amaçlara ulaşılabilmesi için, piyasaya sürenlerin Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından kayıt altına alınması, kayıt altına alınanların ise yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin takibinin yapılması gerekmektedir. Bu nedenle, komisyonumuz çalışmaları sonucunda ortaya çıkan önerilerin hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Komisyonun önerilerini özetlemek gerekirse¹;

- Çevre ve Orman Bakanlığı'nın "atık ambalaj yazılımının", uluslararası sınıflandırma sistemine uyumlu hale getirilmesi, sistemin veri aktarımına uygun olarak geliştirilmesi,
- Maliye Bakanlığı ile Çevre ve Orman Bakanlığı arasında imzalanan protokol çerçevesinde, en fazla ambalaj kullanan faaliyet kodlarının seçilmesi ve vergi numarası temel alınarak veri aktarımının sağlanması,

¹ Detaylı bilgi için komisyonun hazırladığı rapora (sayfa 49) bakınız.

AMBALAJ KOMİSYONU

- Yönetmelikte tanımlanan ithalatçıların da kayıt altına alınabilmeleri için Dış Ticaret ve Gümrük Müsteşarlıkları ile birlikte tebliğ çalışmalarına başlanması,
- Etkin piyasa gözetimi ve denetiminin sağlanması,
- Çevre ve Orman Bakanlığının ve il çevre ve orman müdürlüklerinin personel ve idari kapasitesinin güçlendirilmesi
- Sistemde yer alan ve alacak firmaların geri kazanım yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin etkin takip edilmesi,
- Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından e-devlet uygulamasının etkin olarak devreye alınması, kağıt üzerinden işlemlere son verilmesi,
- İşletmelere, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından tehlikeli atık, ambalaj atığı ve özel atık gibi bildirimler için farklı şifrelerin verilmesi yerine tek bir kod ve şifre ile ortak bir noktanın oluşturulması,
- Piyasaya sürdüğü ambalaj miktarı 3000 kg ve altındaki piyasaya süren işletmelerin bildirim muafiyetinin kaldırılması, gerekmektedir.

AMBALAJ KOMİSYONU

1.2 Belediyelerin Rolü, Yükümlülükleri, İkili Sözleşmelerin Güçlendirilmesi Alt Komisyonu

Komisyon Başkanı:	Vedat KILIÇ (TÜDAM) - Türkiye Dönüştürülebilir Ambalaj Malzemeleri Toplayıcı ve Ayrıcılar Derneği)
Komisyon Yazıcısı:	Cezmi NEYİM -(ÇEVKO - Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı)
Komisyon Bakanlık Temsilcisi:	Hülya ÇAKIR (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Çevre Mühendisi)

Yönetmelikte, kaynakta ayrı toplama yükümlülüğü belediyelere, ayrı toplamanın maliyetlerinin karşılanması yükümlülüğü de piyasaya sürenlere verilmiştir. Bu süreçte, Yönetmelikte tanımlanan Lisanslı Toplama-Ayrırma Tesisleri(TAT) oluşmuş ve belediyelerle protokoller yaparak kaynakta ayrı toplama faaliyetlerini belediyeler adına yürütmeye başlamışlardır. 2004 yılından bu yana yaşanan 5 yıllık sürece baktığımızda, birçok sıkıntıya rağmen ülkemizde ambalaj atığı toplama sistemlerinin temellerinin atılmış olduğu görülmektedir.

Tüm dünya örneklerinde olduğu gibi ülkemizde de kaynakta ayrı toplama sisteminin kalbi belediyelerdir. Belediyeler tasarlanan sistemlerin işleyişinin baş aktörleridir. Bu sebeple belediyelerle ilgili yapılacak tüm çalışma ve yasal düzenlemelerin büyük bir titizlikle ele alınması, oluşturulan sistemlerin sürdürülebilirliği için hayati önem arz etmektedir. Kaynakta ayrı toplamada yaşanan yasal ve uygulama sıkıntılarının çözümü, TAT, PS ve belediyeler arasındaki sözleşmelerin değerlendirilmesi, denetim mekanizmaları ve sektörün ilerlemesine katkıda bulunabilecek teşvik tedbirlerinin değerlendirilmesi amacıyla, bu alt komisyon oluşturulmuştur.

Alt komisyon ilk toplantısı 11.06.2009 tarihinde yaparak çalışmalarına başlamış ve sırasıyla 04.08.2009, 08.09.2009, 07.10.2009 ve 09.11.2009 tarihlerinde toplanarak çalışmalarını tamamlamıştır.

Komisyonun önerilerini özetlemek gerekirse²;

² Detaylı bilgi için komisyonun hazırladığı rapora (sayfa 63) bakınız.

AMBALAJ KOMİSYONU

Mevzuat Değişiklik Önerileri

- Belediyelerin kaynakta ayrı toplama yükümlülüklerini ne şekilde ve hangi kriterlere göre yaptıracakları hususunun ilgili mevzuatta net bir şekilde tanımlanması gerekmektedir. 2872 sayılı Çevre Kanununun 11 nci maddesine “.....ayrı toplanması esastır. Belediyeler bu atıkları kaynağında ayrı toplar veya toplattırır” ifadesi eklenmelidir.
- Belediyelerin görevlerinin açık bir şekilde tanımlanabilmesi için; 5393 sayılı Belediye Kanununda, belediyelerin görevleri arasında yer alan maddenin de “belediyeler, katı atıkların hazırlanan yönetim planlarına uygun olarak kaynakta ayrı toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve/veya yaptırmak” şeklinde genişletilmesi gerekmektedir.
- Çevre ve Orman Bakanlığının, belediyelerin hazırlamış oldukları yönetim planı kapsamında yürütülen çalışmaları denetleme yetkisinin artırılması gerekmektedir.

Sözleşmeler ile ilgili Önerileri

- Kaynakta ayrı toplama faaliyetlerinin, tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi, her zaman eksi bakiyeler vermektedir. Ambalaj atıklarının yaygın bir şekilde toplanması, belediyelerin evsel atık toplama ve taşıma maliyetlerini de düşürmektedir. Dolayısıyla belediyelerin, TAT’lar ile sözleşmeler yaparken bir gelir beklentisi içerisine girmelerinden ziyade, kaynakta ayrı toplama sistemlerini sahiplenmesi, kaynakta ayrı toplama çalışmalarının yürütülmesine ve yaygınlaşmasına katkı sağlaması gerekmektedir.
- Hukuksal altyapılar sağlandıktan sonra, Bakanlık tarafından belirlenecek standart bir sözleşme formatının yapılması ve bu sözleşme formatının ilgili tüm tarafları koruyacak şekilde hazırlanması gerekmektedir.
- TAT’ların lisans sürelerinin 3 yıl olması sebebiyle; ambalaj atıklarının kaynakta ayrı toplanması için Belediyeler ve TAT’lar arasında 3 yıllık sözleşme imzalanmaktadır. Sözleşmelerin süresi TAT’ların toplama sistemleri için yapacağı yatırımları etkilemektedir. İleriye dönük sağlıklı toplama sistemlerinin oluşturulabilmesi için, TAT lisanslarının sürelerinin de 5 yıl olması, TAT ve belediyelerle yapılan sözleşmelerin sürelerinin de en az 5 yıl olması gerekmektedir.

Denetim ve Bilgilendirme Önerileri

- Atık üreticilerine getirilen kaynakta ayrı biriktirme zorunluluğu mevcut sistem içerisinde denetlenememektedir. Bu durum toplama verimliliğini düşürmekte

AMBALAJ KOMİSYONU

ve sistemin ilerlemesini ciddi bir şekilde engellemektedir. Toplama verimliliklerinde arzu edilen düzeylere ulaşılabilmesi için, öncelikle hane sakinleri kaynakta ayrı toplamanın bir yasal zorunluluk olduğu konusunda bilgilendirilmeli ve sonrasında da mutlaka belediyelerce denetlenmeleri gerekmektedir.

- Bilgilendirme ve denetim çalışmalarında belediyelerin aktif rol alması önem arz etmektedir. İlçe belediyelerinin denetim için bir tim oluşturmaları veya mevcut zabıta ekiplerini çevre denetimi konusunda görevlendirmeleri gerekmektedir. Belediyelerin de sistemin uygulanması ve yaygınlaşması için toplama operasyonlarına aynı desteklerde bulunması, eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerini yürütmesi gerekmektedir.
- Büyükşehir belediyeleri ise bilgilendirme çalışmaları için reklam panolarının kullanımını sağlamalıdır.

Sistemin İşleyişine İlişkin Öneriler

- Mevcut 5 yıllık tatbik edilen sürece bakıldığında; kaynakta ayrı toplama faaliyetlerinin TAT lisanslı işletmeler aracılığıyla gerçekleştirilmesinin, belediyeler aracılığıyla yapılmasına nazaran çok daha verimli sonuçlar verdiği görülmektedir. Sanayinin olmadığı bölgelerde kaynakta ayrı toplama operasyonlarını finanse edebilecek herhangi bir ekonomik araç bulunmamasından dolayı kaynakta ayrı toplama faaliyetleri ülke geneline yaygınlaştırılamamıştır. Mevcut belediyelerin tamamında kaynakta ayrı toplama çalışmalarının başlatılmasını sağlayacak politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.
- Ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplama operasyonlarının teknik olarak takip edilmesi, sistemin geliştirilmesi açısından TAT'lara getirilmiş olan tesislerinde çevre sorumlusu olarak en az bir çevre mühendisi bulundurma zorunluluğu, belediyelerin çevre birimlerine de getirilmelidir.
- Kaynakta ayrı toplama sistemlerinin daha güçlü olabilmesi için, sistemin uygulayıcıları olan TAT'ların da güçlü bir yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Bu sebeple, bir ilin atık miktarı ve rekabet unsurları göz önünde bulundurularak lisans verilecek TAT sayı ve kapasiteleri belirlenmelidir.
- Ülkemizde, bir il içerisindeki birçok ilçe belediyesinin birlik oluşturarak kaynakta ayrı toplama faaliyetlerini gerçekleştirdiği, daha verimli sonuçlar ortaya çıktığı görülmektedir. Bu noktadan hareketle, daha güçlü kaynakta ayrı toplama sistemlerinin oluşturulması için ilçe belediyelerinin birlikte hareket etmeleri gerekmektedir.
- Kaynakta ayrı toplama verimliliklerinin arttırılabilmesi için TAT araçlarının trafiğe çıkış saatlerinde kısıtlama yapılmamalıdır.

AMBALAJ KOMİSYONU

- TAT'ların, ambalaj atığı toplama araçlarıyla topladıkları atıkların ayrıştırılması esnasında çıkan çöp niteliğindeki atıkların, belediye çöp döküm alanlarına ücretsiz bir şekilde kabul edilmesi sağlanmalıdır.
- Ülkemizde kaynakta ayrı toplama operasyonları genelde poşetlerle yapılmaktadır. Kaynak israfı yaratan ve maliyetli olan poşetle toplama sistemi yerine, konteynırla toplama sisteminin yaygınlaştırılması gerekmektedir.
- Yapılan komisyon çalışmalarında belediye temsilcileri; belediyelerin meclis kararı ile hane sakinlerine evsel atıklarını biriktirmeleri için çöp konteynırını aldırabildikleri belirtilmiştir. Belediyenin meclis kararıyla; ambalaj atığı üreticileri; bir defaya mahsus olmak üzere, ambalaj atıklarının biriktirilmesi için konteynırları kendileri temin etmelidir.
- Belediyelerin toplama operasyonlarına daha fazla sahip çıkmasının sağlanması açısından; ülke genelinde evsel ambalaj atığı toplama miktarlarının arttırılabilmesi için, belediyelere katı atık miktarları baz alınarak yıllık evsel ambalaj atığı toplama hedefleri getirilmelidir.
- Farklı bir ekonomik araç oluşturulabilmesi adına, vatandaşlardan çevre temizlik vergileriyle beraber, ambalaj atıklarının ayrıştırılmasına katkı sağlayacak şekilde, oluşturduğu evsel atığın miktarına bağlı olarak bedel alınması ve belediyelere yalnızca evsel atıkların bertarafında kullanıldığı takip edilmelidir.
- Kirleten öder prensibinden hareketle ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanmasıyla ilgili yapılacak harcamaları karşılama zorunluluğu bulunan PS işletmelerin kayıt altına alınması tamamlanmalıdır.

Teşvik Tedbirleri Önerileri

- Kaynakta ayrı toplama faaliyetini gerçekleştirilmesi esnasında eğitim, ekipman, doküman, personel giderleri ortaya çıkmaktadır. Bu giderler TAT'lar aracılığıyla karşılanmaktadır. Ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanmaması sonucunda da ambalaj atıklarının, yatırım ve işletme maliyetleri yüksek olan düzenli depolama sahalarını gereksiz yere işgal etmeleri, belediyeler için ciddi bir sıkıntı yaratmaktadır. Dolayısıyla ambalaj atıklarını toplayan, ayrıştıran ve geri dönüştüren işletmeleri çeşitli teşvik tedbirleriyle desteklemek gerekmektedir. Bu teşvikler; ucuz mazot ve elektrik, ssk pirim ve kurumlar vergisi indirimleri, finansal yatırım kredileri şeklinde olabilir

AMBALAJ KOMİSYONU

1.3 Kaynakta Ayrı Toplamanın Maliyetleri, Üretici Sorumluluğuna İşlerlik Kazandırmak, Belgelendirme, Ekonomik Araçlar Alt Komisyonu

Komisyon Başkanı:	Doğan ERBERK (ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği)
Komisyon Yazıcısı:	Alphan ERÖZTÜRK-(ÇEVKO - Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı)
Komisyon Bakanlık Temsilcisi:	Zeki TERZİOĞLU (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Ziraat Mühendisi)

Kaynakta ayrı toplama çalışmalarının çoğunlukla sanayinin olduğu belediyelerde yürütüldüğü görülmektedir. Sadece konutların olduğu belediyelerde ise ayrı toplamanın maliyetleri karşılanamadığı için yaygınlaşmamaktadır. Yönetmelikte bu maliyetlerin piyasaya sürenler tarafından karşılanması gerektiği yazılı olmakla birlikte uygulamada bu mümkün olamamaktadır. Yönetmelikteki ekonomik araç belgelendirme ve bedelsiz uygulamasıdır. Diğer ekonomik araçların da değerlendirilebilmesi amacıyla bu alt komisyon oluşturulmuştur.

Komisyon çalışmalarını Ankara ve İstanbul'da 5 kez (12.06.2009, 05.08.2009, 04.09.2009, 19.10.2009 ve 10.11.2009 tarihlerinde) toplanarak tamamlamıştır.

Komisyonun önerilerini özetlemek gerekirse³;

- Kaynakta ayrı toplamanın maliyeti;
 - Toplamanın yapıldığı yerleşimin tesise olan mesafesi,
 - Sanayi kaynaklı ambalaj atığının miktarı,
 - Evsel kaynaklı ambalaj atığının miktarı,
 - Sosyo-ekonomik yapı,

gibi hususlara bağlı olarak farklılık göstermektedir. Dolayısıyla ülke düzeyinde bir maliyet standardizasyonu sağlamak mümkün görülememektedir.

- Serbest piyasa koşullarına göre oluşacak gerçek fiyatlar, ambalaj atıklarının değerlendirilme fiyatlarına, verimliliğe ve ticari rekabet durumuna göre taraflar arasında belirlenmelidir. Bu hususta yalnız iç piyasa fiyatları değil küresel piyasalardan ithal edilerek hammadde olarak kullanılan başta kağıt esaslı atıklar olmak üzere çeşitli ithal atığın da fiyatları dikkate alınabilmelidir.

³ Detaylı bilgi için komisyonun hazırladığı nihai rapora (sayfa 85) bakınız.

AMBALAJ KOMİSYONU

- Bu çalışmalarda yönetmelikteki ilgili terimlerin anlamları aynen kabul edilmiş bu bağlamda “üretici sorumluluğu” ile ambalajlı ürünleri piyasaya sürenlerin kastedildiği konusunda fikir birliğine varılmıştır.
- Diğer ekonomik araçlar konusunda detaylı bilgiler alt komisyonun hazırladığı raporda verilmiştir.
- Belgelendirmelerde, Maliye Bakanlığı’nın yürürlükteki mevzuat dahilinde kabul ettiği her türlü belge esas alınmalıdır.
- Kaynağında ayrı toplama çalışmalarında, büyükşehir belediyeleri, il, ilçe belediyelerinin, katı atıkların toplanması ve bertarafı ile ilgili sorumluluklarını yerine getirmelerinin sağlanması gerekmektedir.
- Belediyeler, tüketicilerin yani nihai ambalaj atığı üreticilerinin sistem içerisine katılmalarını teşvik eden ve ayrı toplamaya zorlanmaları konusunda sisteme destek vermelidirler.
- Yerel yönetimlerin ambalaj atıklarının kaynakta ayrı toplama maliyetini mevcut vergi girdileri ile karşılanamayacağı sorunu ortaya çıkmıştır.
- Kaynakta ayrı toplamanın maliyetlerinin, kirlenen öder prensibi ile yola çıktığında ve tüketicilerin de sisteme zorunlu olarak dahil edilmeleri ile mümkün olabileceği tespit edilmiştir.
- Ülkemiz genelinde, kullanılabilecek ekonomik araçlardan birisinin, çöplüklere döküm yapma ücretinde belediyeleri “kaynakta ayrı toplamaya” yönlendirecek düzenlemeler yapmak olduğu tespit edilmiştir. Düzenli depolama alanlarına gönderilecek atıklar için, ülke çapında uygulanabilecek bir bertaraf vergisine gerek duyulduğu konusunda mutabık kalınmıştır.
- “Bildirim ve belgelendirme yükümlülüklerini yerine getirmeyen işletmelere yönelik olarak gerekli cezai müeyyidelerin uygulanması” gerekmektedir.
- Gerek maliyetlerin kontrol altında tutulabilmesi, gerekse AB ile uyumlu bir sistemin ve yönetmeliğin söz konusu olabilmesi için, geri kazanım oranlarında değişikliklerin söz konusu olabileceği belirtilmiştir. Ülkemiz gerçeklerine uygun bir sistem kurulmasını destekleyen bu öneri hakkında hassas davranmak ve gerekçeleri ile birlikte yeniden değerlendirmek gerekebilir.
- Hali hazırda Türkiye’deki geri dönüşüm kapasiteleri ile ilgili altyapı eksikliği göz önünde bulundurularak, AAKY’nin 41 nci maddesinin (b) bendinin erken 2013 yılına kadar ötelenmesi ve bu süre içinde bu konudaki altyapı yatırımlarının hızlanması gerekmektedir.

AMBALAJ KOMİSYONU

1.4 Yetkilendirilmiş Kuruluşun (YK) Kriterleri ve Fonksiyonu Alt Komisyonu

Komisyon Başkanı:	<i>Emine AYDINOĞLU (Çevre ve Orman Bakanlığı/ Ambalaj Atıkları Şube Müdürü)</i>
Raportör:	<i>Alphan ERÖZTÜRK--(ÇEVKO - Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı)</i>
Bakanlık Temsilcisi:	<i>Güven ULUSOY (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Kimyager)</i>

31.03.2005 tarihinde alınan Bakan OLUR'u ile YK başvurusunda aranacak özellikler belirlenmiştir. 2004 Yönetmeliğinin yürürlükten kaldırılarak 2007 Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesi nedeniyle bu OLUR yenilenecektir. Yenilenecek bu OLUR'da YK kriterlerinin tekrar gözden geçirilmesine ihtiyaç duyulmuştur.

Belirlenen gündem doğrultusunda sırasıyla; 10.08.2009, 09.09.2009 ve 26.10.2009 tarihlerinde Ankara'da komisyon üyelerinin katılımıyla üç ayrı toplantı gerçekleştirilmiştir. YK'nın tanımından, uygulamada yaşanan sıkıntılardan, AB ülke örneklerinden (Çek Cumhuriyeti, Fransa, İspanya ve Portekiz), denetim, rekabetin engellenmesi, tekel oluşturma, piyasaya sürenlere sunulan alternatifler, bildirim ve kriter önerilerine kadar bir çok konu detaylı bir şekilde tartışılmıştır.

Komisyonun önerilerini özetlemek gerekirse⁴;

- YK ifadesi yerine; Yetkili Geri Kazanım Örgütü, Geri Kazanım Örgütü, Temsilci Kuruluş, Piyasaya Süren Temsilcisi ifadelerinde birisinin kullanılması,
- YK'nın sadece piyasaya sürenlerden oluşması gerektiği,
- "Kar amacı gütmeme" ifadesinin yerine "YK faaliyetler sonucunda ortaya çıkabilecek artı değeri kar payı olarak hissedarlara dağıtamaz" şeklinde değiştirilmesin daha açıklayıcı olacağı,
- Temsiliyet payının %25'den daha da aşağılara (% 2, 10, 15 gibi) çekilmesi gerektiği,
- Piyasaya sürenlere sunulan alternatiflerin kaynakta ayrı toplamayı ülke genelinde yaygınlaştıracak şekilde gözden geçirilmesi,

⁴ Detaylı bilgi için komisyonun hazırladığı nihai rapora (sayfa 103) bakınız.

AMBALAJ KOMİSYONU

- YK'dan istenen ambalaj atığı yönetim planı revize edilmesi gerektiği, piyasaya süren alternatiflerine uyumlu olarak YK'ya da ülke genelinde çalışma zorunluluğunun getirilmesi,
- YK için bir sürenin belirlenmesi (örneğin 5, 8 yıl gibi) ve bu süre sonunda YK'nın yetkisinin yenilenmesi,
- YK'nın bütçesinin takibinin (bütçede yer alan gider kalemlerine ne şekilde dağıtıldığı) Bakanlık tarafından yapılması,
- Bildirimlerin diğer ülkelerde olduğu gibi Bakanlığa değil de YK'ya yapılması gerektiği,
- Kayıt dışındaki piyasaya sürenlerin tamamının kayıt altına alınmasının gerektiği,

Bakanlık tarafından revize dileyen Yetkilendirilmiş Kuruluş kriterleri 4 nolu alt komisyonda yer alan üyelere görüş sorulmak üzere gönderilecektir.

AMBALAJ KOMİSYONU

1.5 Sanayi Kaynaklı Ambalaj Atığı ile Konut Kaynaklı Ambalaj Atığının Toplama Sisteminin Ayrılması Alt Komisyonu

Komisyon Başkanı: Talat Yüksel (MESS-Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası)

Raportör: Zekeriya Ulaş YILDIZ (TİSK - Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu)

Bakanlık Temsilcisi: Hülya ÇAKIR (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Çevre Mühendisi)

Yönetmelikte tanımlanan sistemde; sanayide ve konutta oluşan ambalaj atıklarının karışık olarak toplanması öngörülmektedir. Bu sistem içerisinde evsel kaynaklı ambalaj atıklarının kaynakta ayrı toplanmasını cazip hale getirerek ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması esnasında oluşan maliyetlerin karşılanması amacıyla hem sanayide hem de konutta oluşan ambalaj atıklarının sisteme bedelsiz olarak verilmesi uygulaması getirilmiştir. Uygulamada bu hususlar bir takım sıkıntılara neden olmuş ve toplama sisteminin kaynağına göre ayrılıp ayrılmaması konusunun değerlendirilmesi amacıyla bu komisyon oluşturulmuştur.

Komisyon 11.06.2009, 07.08.2009, 03.09.2009, 28.09.2009, 21.10.2009 ve 10.11.2009 tarihlerinde toplantılar gerçekleştirmiştir. Yapılan toplantılarda; söz konusu belirsizliklerin giderilmesi amacıyla ambalaj atığı yaşam döngüsünde yer alan ilgili taraflarca değerlendirmeler yapılmış, yurtdışı uygulamaları incelenmiştir.

Komisyonun önerilerini iki alt başlıkta toplayarak özetlemek gerekirse⁵;

1) Sanayi ve evsel kaynaklı ambalaj atığının toplama sistemi birbirinden ayrılmamalıdır.

- Piyasaya sürenlerin tamamı kayıt altına alınmalıdır;
- Kaynakta ayrı toplanmanın maliyeti kayıt altına alınan piyasaya sürenler tarafından paylaşılmalıdır,
- Evlerden toplama maliyetleri desteklenmelidir,
- TAT lisanslı firmalara hâlihazırda aktarılan finansman 100 TL kabul edilirse, kayıt altına alma işlemleri tamamlandığında bu rakam daha da artacaktır,

⁵ Detaylı bilgi için komisyonun hazırladığı rapora (sayfa 123) bakınız.

AMBALAJ KOMİSYONU

- Serbest piyasa şartları gereği, piyasaya süren firma sayısı, yani atık toplama belgesi ihtiyacında olan firma sayısı artacağından, pazarın büyümesi ile arz talep ilkesi sonucu “atık toplama TL/ton fiyatları” da artacak, bu artış ile piyasaya sürenler sisteme şu andakinden daha çok ödeme yapacaktır,
 - Piyasaya sürenleri kayıt altına alınması için ceza mekanizmasını devreye alınmalıdır.
 - Sanayi kaynaklı ambalaj atıklarının belediyenin sistemine bedelsiz verilmesi uygulaması kaldırılmalıdır,
 - Etkin bir piyasa denetimin ve gözetim mekanizmasının kurulmalıdır.
- 2) Sanayi ve evsel kaynaklı ambalaj atığının toplama sistemi birbirinden ayrılmalıdır.
- Yönetmelikteki tanımlardan hareketle dış ve nakliye ambalajları, buldukları il sınırlarında faaliyet gösteren lisanslı firmalarca bedel mukabili alınması,
 - Kaynakta ayrı toplama çalışmalarının artırılması için, ürünleri perakende alıcıya ulaşan piyasaya süren firmaların belgelendirme yükümlülüklerini, yalnızca kaynakta ayrı toplama yapan ve Bakanlığa aylık bildirimde bulunan toplama ve ayırma firmalarının toplamış olduğu satış ambalajları ile yerine getirmelerinin sağlanması,
 - Belge fiyatlarının da arz talep dengesi içinde piyasada oluşması gereklidir,
 - Yönetmelikteki bedelsiz ifadesi ile ilgili olarak, apartman, site yönetimleri, okullar gibi ambalaj atığının olduğu benzeri yerlerdeki ilgili yönetimler, perakende tüketiciye yönelik satış ambalajlarını sisteme bedelsiz vermekle yükümlü tutulmalıdır,
 - Lisanslı firmalar ile belediyeler arasındaki sözleşmeler en az 5 yıl süreli olmalıdır, Belediyeler, ambalaj atıklarının ayrılması sonrasında ortaya çıkan atıkların depolama sahalarına bedelsiz alınmasına ve TAT firmalarının kullandığı araçların saat sınırlaması olmaksızın çalışmasına izin vermelidir,
 - Etkin bir piyasa denetimin ve gözetim mekanizmasının kurulmalıdır.
 - Piyasaya sürenleri kayıt altına alınması için ceza mekanizmasını devreye alınmalıdır. Ceza uygulamalarına başlamadan önce, kayıt olmayan firmalara son bir çağrı yapılmalı ve bu şekilde kayda girecek firmalara bir muafiyet sağlaması seçeneği de değerlendirilmelidir.
 - Bu çalışmalara destek olarak, reklam mecralarını kullanım, tedarikçi bilgilendirme gibi faaliyetlere “piyasaya süren” firmalar da etkin bir şekilde katılmaya hazırdır.
 - Belediye uygulamaları için denetim mekanizmalarının acilen kurulması gerekmektedir.

AMBALAJ KOMİSYONU

- “Bedelsiz” uygulaması bilindiği gibi, evlerden çıkan ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanmasını finanse etmek için hayata geçirilmiştir. Ancak yaşanan sorunlar, mevcut ve potansiyel hukuki ihtilaflar, bu konudaki çözümün “bedelsiz” uygulaması olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte komisyon çalışmalarında bir grup “bedelsiz” uygulamasına aynı şekilde devam edilmesini ve sistemin ancak böyle çalışabileceğini savunmaktadır. Mevcut sistemin çalıştırılması ile başarı sağlanabileceğini savunan temsilcilerin görüşlerine ayrıntılı olarak raporda yer verilmiştir.

Sonuç olarak; “bedelsiz” uygulaması kaldırılırken, kirleten öder kuralına bağlı kalınması ve evlerden kaynaklanan ambalaj atığının kaynağında ayrı toplanmasının finansman ihtiyacı sorununa da bir çözüm bulunmalıdır. Bu sorun çözüldüğünde “bedelsiz” uygulamasına da ihtiyaç ve gerekece kalmayacaktır.

Komisyonunda, çeşitli sivil toplum örgütlerinin ve firmaların katkılarıyla pek çok detay tartışılmış, çok farklı görüşler ve çözüm önerileri değerlendirilmiştir. Bulunacak çözüm, rekabete engel olmayan, sürdürülebilirlik kurallarına uygun bir çözüm olmalıdır.

AMBALAJ KOMİSYONU

AMBALAJ KOMİSYONU

1.6 Depozito Uygulaması Alt Komisyonu

Komisyon Başkanı:	<i>CEZMİ NEYİM – (ÇEVKO -Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı)</i>
Raportör:	<i>İLKAY KIRAN – (ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği)</i>
Bakanlık Temsilcisi:	<i>Aylin ÇİÇEK (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Çevre Mühendisi)</i>

Ambalaj atıklarının toplanması için alternatif bir çözüm olduğu düşünülen “depozito sistemi” nin araştırılması amacıyla bu alt komisyon kurulmuştur. Komisyon, tarihlerini yaz tarihlerinde 3 toplantı gerçekleştirmiş olup, bu toplantılarda yaklaşık 206 adam saat mesai harcanmıştır.

Komisyonun sonuçlarını özetlemek gerekirse⁶;

- Ülkemizin önde gelen bira ve meşrubat sektöründen bazı firmalar, ürünlerinin bir kısmını tekrar doldurulabilir ambalajlar içinde piyasaya sürmektedirler. Ancak ambalaj sektöründeki gelişmelere paralel olarak tek yönlü ambalaj çeşitliliği artmış (plastik, metal v.b) ve buna bağlı olarak tek yönlü ambalaj maliyetleri oldukça azalmıştır. Buna ilaveten tüketim alışkanlıklarındaki değişimler, yüksek yatırım ve işletim maliyetleri ve tüketici tercihlerinin de yönlendirmelerine bağlı olarak ülkemizde tekrar doldurulabilir ambalajların piyasaya sürümü yıldan yıla azalarak devam etmektedir.
- Tekrar kullanmak amacı ile gönüllü depozito sisteminde piyasaya sürülen ambalajların yönetmelik kapsamında Ek-5 “Piyasaya Süren Müracaat Formu” ile gerçekleştirdikleri bildirimlerinde sıkıntılar yaşanmaktadır. Özellikle aynı ürünü, hem tekrar doldurulabilir ambalajda hem de tek yönlü ambalaj içinde piyasaya süren firmaların Ek-5 bildirimlerinde sıkıntılar yaşanmakta ve bunun sonucu olarak da bu firmaların yükümlülük hesaplarında hatalar oluşabilmektedir.
- Öncelikle A.B. üyesi ülkeler olmak üzere değişik ülke uygulamaları ve elde edilen sonuçlar detaylı olarak araştırılmıştır. Almanya ve İsveç’te mevcut depozito uygulaması ile ilgili yapılan detaylı araştırma ve çalışmaların sonuçlarını içeren raporlar büyük bir dikkatle incelenmiştir. Bunun dışında İngiltere, Fransa, Yeni Zelanda ve Litvanya’da konuyla ilgili yayınlanmış

⁶ Detaylı bilgi için komisyonun hazırladığı nihai rapora (sayfa 139) bakınız.

AMBALAJ KOMİSYONU

değerlendirme ve incelemelerin sonuçlarına da ulaşılmış ve komisyonda kapsamlı olarak irdelenmiştir. Bu çalışmalarda ortaya konan ortak sonuçlar bulunmaktadır. Değişik ülkelerde yapılmış araştırmalarda benzer sonuçlara ulaşılmaması, bu sonuçların doğruluğunu ve kabul edilirliliğini de arttırmaktadır.

Aşağıda bu sonuçların en önemlileri özetlenmiştir:

- Zorunlu depozito uygulamasının çok ciddi ilave maliyetleri oluşmaktadır. Örneğin Almanya'da zorunlu depozito kapsamında toplanan ambalajların birim maliyeti, kaynağında ayrı toplamaya göre 3 kat fazladır.
 - Zorunlu depozito uygulaması özellikle ters otomat makinelerin kullanımını teşvik etmekte, bunun sonucunda da yüksek yatırım ve işletim maliyetleri ortaya çıkmaktadır. 2006 yılı itibari ile sadece Almanya'da bu otomatlara harcanan bedel 628,8 milyon Euro'ya ulaşmıştır. İşletim ve bakım giderleri de dikkate alındığında sistemin toplam maliyeti 1,149 milyar Euro'dur. Buna karşın geri dönüşümü sağlanan tüm ambalaj atıklarının sadece %10 luk kısmı depozito sisteminden toplanmıştır. Bu miktarda %80'i ters otomat makineleri vasıtasıyla kalan kısmı ise manuel olarak geri dönüşüm sistemine dahil edilmiştir.
 - Zorunlu depozito sisteminin tekrar doldurulabilir ambalajların kullanımını teşvik etmediği, aksine su ve alkolsüz içeceklerde tekrar doldurulabilir ambalajların pazar payında ciddi azalmalar olduğu görülmüştür.
 - Zorunlu depozito uygulamasının kayda değer olumlu çevresel etkileri ortaya konamamıştır.
 - İngiltere,Fransa ve Yeni Zelanda'da yapılan araştırmalar sonucunda sistemin yüksek maliyet ve düşük verimliliğe yol açacağından zorunlu depozito uygulaması tavsiye edilmemiştir.
 - Uygulama başladıktan sonra bazı hukuki sorunlar yaşanmış ve bunların sonucunda A.B. Komisyonu 2009 yılında zorunlu depozito ve iade sisteminin serbest ticarete engel teşkil edeceği yönünde görüş açıklamıştır.
 - Değişik ülkelerde ulaşılan ortak sonuç; depozito sisteminin topluma net maliyetinin faydasından daha fazla olduğu yönündedir.
 - Almanya'da piyasaya sürülen plastik ambalajların sadece %5'i tekrar doldurulabilir ambalajlardır. Bu oran Danimarka'da %6,5 ve İsveç'te %4,5 dir. Yine Almanya'da piyasaya sürülen tüm ambalajların sadece %3'ü tek yönlü depozitolu ambalajlardır. Bu oran Danimarka'da %2,1 ve İsveç'te %2,6 dır.
- Hem zorunlu depozito hem de kaynağında ayrı toplama sistemi aynı anda uygulandığında, kaynağında ayrı toplama sisteminin verimliliğinin azaldığı

AMBALAJ KOMİSYONU

tespit edilmiştir. Ülkemizde Ambalaj Atıkları Mevzuatı 2004 yılında yayınlanmış ve 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu süre içinde mevcut sistemin başarısız olduğunu ve yeni bir sistemin gerekliliğini ortaya koyacak yeterli veri oluşması mümkün değildir. Kaldı ki Yönetmeliğin uygulamaya girmesinden bu yana çok ciddi gelişmeler yaşanmaktadır. ÇOB'dan lisans almış toplama ayırma/geri dönüşüm tesisi sayısı 280'i geçmiştir. Lisanslı Firmalar, Belediye ve Yetkilendirilmiş Kuruluş veya Piyasaya Süren işbirliği ile yürütülen Kaynağında Ayrı Toplama uygulamaları yaygınlaşarak devam etmektedir.

- Bu gelişmelerin en bariz örneklerinden birisi Cam ambalaj toplama ve geri kazanım sektöründe yaşanmaktadır. Ürünlerini cam ambalaj içinde piyasaya süren firmaların ödedikleri "Yeşil Nokta" bedelleri 2005 yılında 5 TL/ton iken, 2009 yılında 6 kat artarak 30,68 TL/ton a ulaşmıştır. Bunun yanında cam ambalaj üreticisi firma tarafından da cam kırığı satın alma bedelleri ve kalite primleri arttırılmıştır. Ayrıca cam kırığının toplama ayırma tesislerinden geri dönüşüm tesislerine nakliye maliyetleri de üretici firma tarafından karşılanmaktadır. Bu desteklerin sonucunda 2008 yılında lisanslı toplama ayırma/geri dönüşüm tesisi sayısı 6 iken, 2009 yılı Ekim ayı itibari ile bu sayı 14'e ulaşmıştır. Bu tesislerin yıllık kapasiteleri ise 112.400 tondan 220.500 tona ulaşmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak toplanıp geri dönüşümü sağlanan cam ambalaj miktarı da artmaktadır. Yetkilendirilmiş Kuruluş ÇEVKO tarafından geri dönüşümüne destek verilen cam ambalaj miktarı 2007 yılında 80.961 ton dan, 2009 yılı sonu itibari ile 100.000 tonun üzerine çıkacaktır. Cam ambalaj geri kazanım/geri dönüşüm tesislerinin önemli bir kısmının 2009 yılı içinde faaliyete başlamış olmasından dolayı, geri kazanılan/ geri dönüşümü sağlanan cam ambalaj miktarındaki artışın önümüzdeki yıllarda hızlanarak devam edeceğini söylemek mümkündür. Cam ambalajın kaynağında ayrı toplanmasını teşvik etmek için cam kumbaraları da büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle sadece 2009 yılında dağıtımı yapılan cam kumbarası sayısı 450 adettir. Mevcut kullanılabilir durumdaki 1965 kumbara ile birlikte toplam cam kumbarası sayısı 2415'e ulaşmıştır. 2010 yılında daha fazla cam kumbarası yerleştirilmesi de öngörülmektedir.
- Kısaca özetlenen bu gelişmeler ışığında ve diğer malzeme gruplarında (kağıt/karton, plastik, metal ve kompozit) yapılan çalışmalara ve toplanan ve geri kazanılan malzeme miktarlarına bakarak ve sisteminin getireceği ilave maliyetlerde dikkate alındığında ülkemizde zorunlu depozito uygulamasını hayata geçirmek için bir ihtiyacın/gerekliliğin olmadığı ortadadır. Zorunlu Depozito sistem tartışmaları yukarıda kısaca özetlenen gelişmeleri engelleyeceği veya mevcut uygulamalara zarar vereceğini beklemek (mevcut ülke uygulamalarına bakarak) yanlış bir yaklaşım olmayacaktır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Komisyonun önerileri özetlemek gerekirse;

- Depozito uygulaması bütünüyle üreticinin tercihine bırakılması uygun olacaktır. Bugüne kadar olduğu gibi üreticiler ürünlerini istedikleri takdirde tekrar doldurulabilir ambalajlar içinde piyasaya sürebilmelidirler.
- Piyasaya süren firmaların yükümlülük altına alınması konusunda çalışan 1. Numaralı komisyonun yaptığı çalışmalara göre ülkemizde yönetmelik kapsamına giren firma sayısı yaklaşık 70.000 olarak tahmin edilmektedir. Çevre ve Orman Bakanlığı kayıtlarına göre, sisteme dahil olan firma sayısı sadece 7.000 civarındadır. Kaynağında Ayrı Toplama Sisteminin daha fazla desteklenmesi, hızla yaygınlaşması ve buna paralel olarak geri kazanılan ambalaj atığı miktarının artması için öncelikle sisteme dahil olan piyasaya süren firma sayısının artırılması gerekmektedir. Bunun sağlanması için etkin bir denetim/kontrol yapılması ve yaptırımların uygulamaya geçmesi büyük önem arz etmektedir.
- Depozitolu Ambalajların Ek-5 “Piyasaya Süren Müracaat Formu” kapsamında bildirimlerinde yaşanan sıkıntıların çözümü için; AB ülkelerinde olduğu gibi depozitolu ambalajların bildirim ve geri kazanım yükümlülüğünden çıkarılması uygun olacaktır. Tekrar doldurulamayacak olan ambalajların geri kazanıldığına dair bilgi ve belgelerin Bakanlığa verilmesi yeterli olarak kabul edilmesi, Ek-5 “Piyasaya Süren Müracaat Formu”nun sadece tek yönlü ambalajlar için kullanılması, yaşanabilecek sıkıntıların önüne geçecektir.
- EUROOPEN tarafından 2007 yılı Haziran ayında yayınlanan raporda “zorunlu depozito sisteminin “Tehlikeli Ürünler” içeren ambalajlar için kullanılmasının daha akılcı olacağı belirtilmiştir. Bu uygulama ile tehlikeli ve zararlı maddeler ile kontamine olmuş ambalaj atıklarının normal geri kazanım sistemine karışması da engellenmiş olacaktır” denilmektedir. Ülkemiz için bu alternatif düşünülebilir.
- Diğer bir yöntem olan tek yönlü ambalajlara uygulanan zorunlu depozito sisteminin ülkemizde bir örnek uygulaması yoktur. Ancak Almanya ve İsveç’te uygulanan sistemler Fransa ve İngiltere’de yapılan çalışmalar zorunlu depozito sisteminin ambalaj atıklarının kaynağında ayrı olarak toplanması sistemine getirdiği ilave maliyetler, iş gücü gibi etkenlerin yanı sıra yeterli verim sağlamadığı görülmüştür.

AMBALAJ KOMİSYONU

1.7 Taşıma Amaçlı Kullanılan Alışveriş Poşetlerinin Kullanımının Azaltılması Alt Komisyonu

Komisyon Başkanı: *Alphan ERÖZTÜRK- (ÇEVKO -Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı)*

Raportör: *Aslıhan ARIKAN (ASD- Ambalaj Sanayicileri Derneği)*

Bakanlık Temsilcisi: *Belgin SATICI (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Biyolog)*

Kullanımlarının ardından atık olarak gerek gelişi güzel çevreye bırakılan gerekse nihai olarak Belediyelerin depolama alanlarına gönderilen alışveriş poşetlerinin yarattığı kirliliğin azaltılması/önlenmesi konusunda yapılabilecekleri tartışmak üzere bu alt komisyon oluşturulmuştur. 11 Haziran 2009, 03 Ağustos 2009, 25 Ağustos 2009, 06 Ekim 2009 ve 09 Kasım 2009 tarihlerinde toplantılar yapmak suretiyle yaklaşık 190 saatlik bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Komisyon çalışmalarında, Avrupa'daki ülke uygulamaları incelenmiştir. Rakamsal olarak bakıldığında, organize perakende sektöründe taşıma amaçlı alışveriş poşeti kullanımının ülkemizde 25.000 ton mertebesinde olacağı ortaya çıkmıştır. 2006 yılında Bakanlığımız tarafından yayınlanan istatistiklere göre o yıl piyasaya sürülen ambalaj miktarı 1.174.452 ton dur. Dolayısı ile komisyon çalışmalarına esas teşkil eden alışveriş poşeti kullanımı, ülkemizde piyasaya sürülen ambalaj miktarının yaklaşık % 2'lik bir kısmına karşılık gelmektedir. Organize olmayan perakende sektörü dikkate alındığında da bu oranın, % 5 civarını geçmeyeceği öngörülmüştür.

Bu yaklaşım ile komisyon çalışmalarında, öncelikle Türkiye'de organize perakendede alışveriş poşeti kullanımına ilişkin bir tespit yapılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada; kullanılan poşet ebatlarından, adetlerine kadar birçok detaya yer verilmiştir.

Komisyon çalışmalarında alışveriş poşeti kullanımının azaltılması ile ilgili olarak uygulanabilecek tüm alternatifler değerlendirilmiş, komisyonun fikir birliğine vardığı sonuçlar aşağıda özetlenmiştir⁷.

⁷ Detaylı bilgi için komisyonun hazırladığı nihai rapora (sayfa 161) bakınız.

AMBALAJ KOMİSYONU

- “Plastik Poşet” ifadesi yerine “Alışveriş Poşeti” ifadesinin kullanılması ve Yönetmeliğin de bu yönde değiştirilmesi,
- “Alışveriş Poşeti” ile ilgili olarak bir tanım ihtiyacı söz konusu olduğu (Bakınız nihai rapor),
- Alışveriş poşetleri ile ilgili standartların oluşturulması,
- Alışveriş poşetleri konusunda çalışma yapması gereken “satış noktaları” tanımının yeniden değerlendirilmesi,
- Organize perakende dışında kalan alışveriş poşetlerinin kullanımının denetim altına alınması için gerekli düzenlemeler yapılması (Satış noktası tanımı gereği, bu kapsamın rapor dahilinde değerlendirilemediği belirtilmiştir.),
- Geliştirilecek çözümün, mutlaka ülke gerçekleri dikkate alınarak geliştirilmesi, yurtdışı ülke örnekleri değerlendirilirken bu hususun göz ardı edilmemesi,
- Poşetlere vergi uygulamasının ülke gerçekleri ile örtüşmediği, poşet kullanımının azaltılması fikrine hizmet etmediği,
- Alışveriş poşetlerinin yasaklanmasının uygulanabilir bir çözüm olmadığı,
- Poşetlerin Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğinde “ambalaj” olarak kabul edilmesinin ve “tüketiciye para ile satışı”nın ilk aşamada tercih edilmediği,
- Alternatif poşet uygulamasının önemli bir destek mekanizması olmakla birlikte tek başına bir çözüm niteliğinde olmadığı,
- Geliştirilecek çözümlerin, tüketicinin bilgilendirilmesini ve bilinç kazanmasını esas alması gerektiği,
- Alışveriş poşetlerinin azaltılması ile ilgili olarak ilgili tüm tarafların katılımı ile gerçekleştirilecek “Gönüllü Anlaşma” ile tüketicilerin bilinçlendirilmesini sağlayacak ve ölçülebilir hedefler ile alışveriş poşeti kullanımını azaltacak tedbirler geliştirmenin mümkün olduğu,

belirtilmiştir.

Komisyon, “tüketicilerin bilgilendirilmesini” esas alan bir modelin Bakanlık tarafından uygun bulunması durumunda, kapsamlı bir bilinçlendirme kampanyasının en kısa sürede hayata geçirilmesi ile ilgili olarak çalışmalarına devam edeceğini belirtmiştir.

AMBALAJ KOMİSYONU

1.8 Standartlar, Ağır Metal Konsantrasyonu Alt Komisyonu

Komisyon Başkanı:	<i>Dilek BOLCAN (Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş).</i>
Raportör:	<i>Aslıhan ARIKAN(ASD – Ambalaj Sanayicileri Derneği)</i>
Bakanlık Temsilcisi:	<i>Zeynep LELOĞLU (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Kimya Mühendisi)</i>

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğinde, ambalaj üreticilerine verilen yükümlülüğün uygulamadaki durumunu değerlendirmek üzere bu alt komisyon oluşturulmuştur. Komisyon, belirlenmiş olan teknik konuları görüşmek üzere 4 toplantı gerçekleştirmiş olup; bu toplantılarda yaklaşık 219 adam saat mesai harcamıştır. İlk toplantı sonrasında, alt komisyon üyelerinin daha etkin olarak haberleşmesi ve bilgi paylaşımı amacıyla standartlarkomisyonu@googlegroups.com adresli bir **e-posta grubu** oluşturulmuştur.

Alt komisyon toplantılarında, ambalaj standartları, ambalaj malzemelerine yönelik ağır metal analiz metodolojisi ile bu konulara yönelik Avrupa Birliği örnek ülke uygulamaları detaylı bir şekilde tartışılmıştır.

Komisyonun sonuçları özetlemek gerekirse⁸;

- Komisyon üyelerinin CEN tarafından yayınlanmış ve TSE tarafından Türkçeleştirilmiş Ambalajın Tasarımı ve Üretilmesi aşamasında dikkate alınması gereken ve aşağıda listelenmiş olan standartlar hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları görülmüştür.
 - TS EN 13427: Ambalajlama Ambalaj Ve Ambalaj Atığı Alanında Standartların Kullanımı İçin Kurallar Standardı
 - TS EN 13428: Ambalaj Üretim Ve Kompozisyona Özel Şartlar Kaynak Azaltma İle Önleme Standardı
 - TS EN 13429: Ambalajlama Tekrar Kullanılabilen Ambalajlar Standardı

⁸ Detaylı bilgi için komisyonun hazırladığı nihai rapora (sayfa 181) bakınız.

AMBALAJ KOMİSYONU

- TS EN 13430: Ambalaj Malzeme Geri Dönüşümü İle Geri Kazanılabilir Ambalaj Şartları Standardı
 - TS EN 13431: Ambalaj Enerji Kazanımı Şeklinde Ambalaj Geri Kazanım Şartları, En Düşük Kalorifik Değeri Dahil Standardı
 - TS EN 13432: Ambalajlama Biyolojik Parçalanma ve kompostlama ile geri kazanılabilir ambalaj özellikleri ambalajın nihai kabulü için deney aşamaları ve değerlendirme kriterleri
- Komisyon üyeleri, ambalaj standartlarının “gönüllü” olarak uygulanması gerektiği görüşünde mutabık kalmıştır,
 - Ambalajın “Temel Şartlar”a uygunluğunun ambalaj üreticisinin yükümlüğünde olduğu, buna yönelik esas ve yöntemleri belirleyen Standartlara ihtiyaç duyulduğunda başvurulması, ambalajın “Temel Şartlar”a uygunluğu konusunda “üretici beyanının” esas alınması ve bu amaçla, TS EN 13427 nolu Standartta’da da benzeri yer alan “uygunluk beyanı”nın kullanılmasının yeterli olacağı görüşü ağırlık kazanmıştır.
 - Ülkemizde yayınlanmış Ambalaj Standartlarının daha etkin kullanılabilmesi için, bu standartlarda kullanılan dilin gözden geçirilmesi, daha açık ve net ifadeler kullanılarak daha kolay anlaşılır hale getirilmesinin sağlanması gerektiği düşünülmektedir.
 - Yöntemlerin iyi anlaşılabilmesi için “ambalaj bileşeni” ve “ambalaj elemanı” ifadelerinin iyi anlaşılması ve bu tanımların yönetmelikte geçmesi gerekmektedir.
 - Yönetmelik maddesinin (Madde 15) doğru anlaşılması açısından “ambalaj türevleri” ifadesi yerine “ambalaj bileşenleri” ifadesinin kullanılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Aksi takdirde, ağır metal limitlerinin ambalaja nasıl uygulanacağı yanlış anlaşılacak veya anlaşılamayacaktır.
 - Geri dönüşüm sonucu elde edilen ürünlerle ilgili bir standart ve izin belgesi bulunmadığından; söz konusu maddeyi (EK-6/B 13-h) karşılayacak şartlar oluşmamıştır. İlgili maddenin Yönetmelikten çıkartılması önerilmektedir.
 - Ambalaj atıklarının toplanması/ayrılması operasyonlarına yönelik iş yeri standardının TSE tarafından hazırlanması, bu operasyonların daha verimli hale getirilmesi açısından gerekli görülmektedir.

AMBALAJ KOMİSYONU

- “Temel Şartlar” la ilişkilerinin doğru kurulabilmesi için, ilgili ambalaj üreticisine yol gösteren ve açıklayıcı bilgiler içeren bir el kitabının (standartlar kılavuzunun) hazırlanmasının yararlı olabileceği üzerinde durulmuştur.
- Standartlar ve ağır metal konsantrasyonları kapsamında Ambalajlarla ilgili ihbar ve şikayetler PGDye esas olmalıdır.
- Madde 15.1 de ifade edilen ambalaj hammadde ve yardımcı madde üreticilerine getirilen ağır metal konsantrasyon yükümlülükleri kaldırılmalıdır.

AMBALAJ KOMİSYONU

AMBALAJ KOMİSYONU

1.9 Eğitim ve Bilinçlendirme Alt Komisyonu

Komisyon Başkanı: Dilek ÖZCANLI (ÇEVKO -Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı)

Raportör: İlkay KIRAN (ASD – Ambalaj Sanayicileri Derneği)

Bakanlık Temsilcisi: Zeki TERZİOĞLU (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Ziraat Mühendisi)

Yönetmelik ile sorumluluk verilen herkesin “eğitim”le ilgili bir yükümlülüğü bulunmaktadır. Komisyon çalışmalarını Ankara ve İstanbul’da 4 (12.06.2009, 31.07.2009, 28.08.2009 ve 09.10.2009 tarihlerinde) kez toplanarak tamamlamıştır.

Komisyonun sonuçları özetlemek gerekirse⁹;

- Çevre Kanunu’nun 9 ncu maddesinin (ı) bendi uyarınca; “....Yaygın eğitime yönelik olarak, radyo ve televizyon programlarında da çevrenin önemine ve çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik programlara yer verilmesi esastır. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu ile özel televizyon kanallarına ait televizyon programlarında ayda en az iki saat, özel radyo kanallarının programlarında ise ayda en az yarım saat eğitici yayınların yapılması zorunludur.” Bu doğrultuda, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından RTÜK’e bir yazı yazılması,
- Diğer ülke uygulamalarında, kanallarda yayınlanan reklam filmlerinin ülkenin yetkilendirilmiş kuruluşlarına (YK) ait olduğu görülmüştür. Ülkemizde de buna benzer bir uygulamanın olması,
- YK tarafından hazırlanacak bir başvuru ile AB kaynaklı bir projenin 2010 yılı başında başlatılması,
- Eğitim ve Bilinçlendirme çalışmaları dâhilinde bir yarışma düzenlenmesi (Ambalaj Sanayicileri Derneği’nin daha önceki yarışma tecrübelerinden faydalanılması, yarışma şartnamesinin hazırlanmasında ASD’nin yapmış olduğu yarışma şartnamesinin kılavuz olabileceği),
- 2011 yılı 5 Haziran etkinlikleri için kapsamlı bir Dünya Çevre Günü etkinlikleri düzenlenmesi, bu amaçla da 2010 Ocak ayında bir çalıştay düzenlenmesi, bunun için Bakanlığın web sitesinde bir bölümün oluşturulması,

⁹ Detaylı bilgi için komisyonun hazırladığı rapora (sayfa 209) bakınız.

AMBALAJ KOMİSYONU

- 2010 Ocak ayında Üniversitelerden (Öğretim Üyeleri), tasarımcıların ve sektörden profesyonellerinde katılımıyla gerçekleşecek bir çalıştay yapılması ve bunun takviminin belirlenmesi,
- Aynı amaçla kurulan AKAT Protokolü ile işbirliğine gidilebileceği,
- TC Çevre ve Orman Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği ve komisyonda yer alan diğer kurum ve kuruluşların işbirliği ile bir dizi eğitim programının düzenlenmesi,
- Türkiye Belediyeler Birliğince, bölgesel listelerin hazırlanması, başta belediyelerde görev yapan temizlik ve çevre müdürlerinin hedef alınarak bir katılımcı profilinin oluşturulması,
- Bu faaliyetlerin oluşturulması için gereken detayların yine komisyon tarafından hazırlanması ve Bakanlığa sunulması, gerekmektedir

AMBALAJ KOMİSYONU

1.10 İşaretlemenin Zorunluluğu Alt Komisyonu

Komisyon Başkanı:	<i>Alphan ERÖZTÜRK ((ÇEVKO -Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı)</i>
Raportör:	<i>Aslıhan ARIKAN (SEPA - Sert Plastik Ambalaj Sanayicileri Derneği)</i>
Bakanlık Temsilcisi:	<i>Ali ihsan DOĞAN (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Ziraat Mühendisi)</i>

Ambalajların işaretlenmesi, 2004 Yönetmeliğinde zorunlu olup daha sonradan 2007 Yönetmeliğinde gönüllülük esasına dayandırılmıştır. Piyasaya sürenlerin kayıt altına alınması ve piyasa denetimi yapılmasına imkan tanıyan işaretlemenin zorunluluğu konusunu tartışmak üzere bu alt komisyon oluşturulmuştur. Komisyon, 6 Ağustos 2009, 15 Eylül 2009 ve 27 Ekim 2009 tarihlerinde İstanbul'da toplanmıştır. Komisyon çalışmalarında, iki temel konu üzerinden hareket edilmiştir:

Komisyonun sonuçları özetlemek gerekirse¹⁰;

- Yönetmeliği mevcut hali ile yani “gönüllülük” ilkesini esas alarak devamı konusunda görüş beyan eden kurum ve kuruluşlar ise böylesi bir uygulamanın ne kayıt altına alma ne de tüketicileri bilgilendirme açısından etkili olmayacağını bildirmişlerdir. Ayrıca işaretlemenin zorunlu hale getirilmesi, “Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi Karar” ları ile örtüşmediği gibi, A.B. direktif ve Adalet Divanı kararları ile de ters düştüğü açıklanmıştır.
- İşaretlemenin etkinliği tartışılırken zorunlu hale getirilmesi, ek etiketlemeyi gündeme getirecektir. Bu durumun ise fazladan kimyasal madde kullanımı, mürekkep, yapışkan ve etiket kullanımına sebep olacağından fazladan kaynak kullanımına da sebep olacaktır. Bu hususun yönetmeliğin temel ilkeleri ile çatıştığı belirtilmiştir.
- Teknik olarak bazı ambalajların işaretlenmesi mümkün olmamaktadır. Bu ürünlerde ancak etiketlenme söz konusu olacaktır. Bu durum ise fazladan kaynak ve kimyasal malzeme kullanımına sebep olacaktır.

¹⁰ Detaylı bilgi için komisyonun hazırladığı nihai rapora (sayfa 221) bakınız.

AMBALAJ KOMİSYONU

- Piyasaya sürenlerin işaretleme kontrolü ile kayıt altına alınabilmesi, işaret ve kodların da kontrol edilmesi gerekeceğinden ötürü beklenen etkiyi sağlanamayacağı belirlenmiştir.
- AB Direktifinde işaretleme gönüllülük esasına dayanmaktadır. Türkiye’de de gönüllülük esası devam etmelidir.
- Ambalajların üretimi aşamasında işaretlenmesinin, mevcut haliyle yani gönüllülük esasına dayalı olarak devam etmesi uygundur.
- Ambalajların piyasaya sürenler tarafından işaretlenmesinin, mevcut haliyle yani gönüllülük esasına dayalı olarak devam etmesi uygundur.
- Gönüllü işaretlemenin teşvik edilmesi ve cazip hale getirilmesi amacıyla işaretleme gönüllü olarak yapan firmalar, vergi indirimi gibi bazı mali araçlarla teşvik edilmelidir.

1 NOLU ALT KOMİSYON

PİYASAYA SÜRENLERİN (PS) KAYIT ALTINA ALINMASI

<i>Komisyon Başkanı:</i>	Dilek Emil Türkiye (TOBB - Odalar ve Borsalar Birliği Türkiye İçecek Meclisi)
<i>Komisyon Yazıcısı:</i>	Alphan ERÖZTÜRK-(ÇEVKO - Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı)
<i>Komisyon Bakanlık Temsilcisi:</i>	Aylin ÇİÇEK (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Çevre Mühendisi)

AMBALAJ KOMİSYONU

AMBALAJ KOMİSYONU

2 1 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU

2.1 TANIMLAR

Piyasaya Süren: Bir ürünü, Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamındaki ambalajlar ile paketleyen gerçek veya tüzel kişiyi, üretici tarafından direk olarak piyasaya sürülmemesi durumunda ambalajın üzerinde adını ve/veya ticari markasını kullanan gerçek veya tüzel kişiyi, üreticinin Türkiye dışında olması halinde, üretici tarafından yetkilendirilen temsilci ve/veya ithalatçı olarak tanımlanmaktadır.

Ambalaj üreticisi ve satış noktaları da kendi markalı ürünlerini bir ambalaj içerisinde piyasaya sürdüklerinden onların da komisyon çalışmaları kapsamında, uygulamada da olduğu gibi, “piyasaya süren” olarak değerlendirilmektedir. Yönetmelikteki ambalaj üreticisi ve satış noktası tanımları aşağıdadır:

Ambalaj üreticisi: Ambalaj malzemesi ve ambalajın kendisini üretenler ile ambalajın doğrudan üretildiği ürünü piyasaya sürenlere tedarik edenler veya bu ürünleri ithal edenleri ifade etmektedir.

Satış noktası: Toptan ve/veya perakende olarak ambalajlı ürünlerin satışını yapan iki yüz metrekareden büyük kapalı alana sahip mağaza, market, süpermarket, hipermarket ve benzeri satış yerleri olarak tanımlanmaktadır.

Kayıt Altına Alınma: Hâlihazırda birçok devlet kurumunda kayıtlı olan ancak AAKY'den doğan yükümlülüklerini yerine getirmek üzere Çevre ve Orman Bakanlığının sisteminde yer almayan firmaların Atık Ambalaj Yazılım programı kayıtlarına dahil edilmesi olarak tanımlanmıştır.

NACE (Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne): Avrupa Birliği ekonomik faaliyetlerin istatistikî sınıflandırma sistemidir. Uluslararası standartlara uygun verilerden ulusal bazda bilgiler üretmek amacı ile kullanılmaktadır. Komisyon çalışmalarında, Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK)'in web sitesindeki

http://tuikapp.tuik.gov.tr/DIESS/FileDownload/Yayinlar/Siniflamalar/NACE_RE_V.2.xls linkinde bulunan NACE Rev 2 kodları kullanılmıştır.

G.T.İ.P. (Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu) : Dış ticarete konu olan eşyanın tarife sınıflandırması için kullanılan ve uluslararası Armonize Sistem Nomanklatürü dayanan ilk altı rakamdan sonra Avrupa Topluluğunun Kombine Nomanklatüründen alınan yedi ve sekizinci rakamlara ulusal gereksinimler ve istatistikî amaçlı dört rakamın ilave edilmesiyle elde edilen 12 rakamlı sayısal kodu ifade etmektedir. Çalışmalarda Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK)'in web sitesindeki

AMBALAJ KOMİSYONU

http://tuikapp.tuik.gov.tr/DIESS/FileDownload/Yayinlar/Siniflamalar/GTIP_2009.xls
linkinde bulunan GTİP 2009 kodları kullanılmıştır.

2.2 ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM

2.2.1 Mevzuattaki Yeri

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği 'ne göre piyasaya sürenlerin yapması gereken bildirimlerle ilişkin hususlar derlenerek aşağıda özetlenmiştir.

Piyasaya Sürenlerin Yükümlülükleri;

- Bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-5 Piyasaya Süren Müracaat Formu'nu internet aracılığıyla doldurabilmek için faaliyette buldukları ilin İl Çevre ve Orman Müdürlüğüne müracaat ederek internet erişim şifresi ile kod numarası almak
- Bir önceki yıl piyasaya sürdüğü ürünlerin ambalajları için bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-5 Piyasaya Süren Müracaat Formu'nu internet aracılığıyla doldurarak bir sureti ile birlikte her yıl Şubat ayı sonuna kadar faaliyette buldukları ilin İl Çevre ve Orman Müdürlüğüne göndermek
- Piyasaya sürenler, bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-5 Piyasaya Süren Müracaat Formu'nu, internet aracılığıyla doldurarak bir sureti ile birlikte her yıl Şubat ayı sonuna kadar faaliyette buldukları ilin İl Çevre ve Orman Müdürlüğüne bildirimde bulunurlar. Bu formda, bir önceki yıl piyasaya sürülen ürünlerde kullanılan ambalajların cinsi, satış miktarları, ithal ve ihraç edilen miktarları ve stok miktarları belirtilmek zorundadır. Piyasaya sürenlerin, ürünlerini depozitolu olarak satışa sunmaları halinde, depozitolu ambalajın toplama sistemine ilişkin bilgi ve belgelerinin de faaliyette buldukları ilin İl Çevre ve Orman Müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir. Depozitolu ambalajların geri kazanımında, o yıl için ambalajın tekrar kullanılmayan miktarı esas alınarak hesaplanır.
- Geri kazanım çalışmalarına ait bilgi ve belgeleri ve bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-5 Piyasaya Süren Müracaat Formu'nu faaliyette buldukları ilin İl Çevre ve Orman Müdürlüğüne bildirmeyenler hakkında 2872 sayılı Kanunun ilgili maddelerine göre cezai müeyyide veya idari yaptırım uygulanır.
- Piyasaya sürülen ürünlerde kullanılan kağıt, karton, plastik, cam, metal ve kompozit ambalajlarının tamamının toplamı yıllık olarak üçbin kilogram ve üçbin kilogramın altında kalan işletmeler, bu maddede belirtilen bildirim ve belgeleme yükümlülüğünden muaftır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Geri Kazanım Hedeflerine Ulaşılmaması;

- Yetkilendirilmiş kuruluşa üye olmayan piyasaya sürenler ile yetkilendirilmiş kuruluşlar, bu Yönetmeliğin 19 uncu maddesinde belirtilen geri kazanım oranlarını sağlayamamaları durumunda;
 - Takip eden ilk yıl o yıl için uygulanan geri kazanım hedeflerine ilaveten, eksik kalan miktarın yüzde on fazlası, ikinci yılda öngörülen hedeflere ulaşamazlarsa eksik kalan miktarın yüzde on fazlası, üçüncü yılda da öngörülen hedeflere ulaşamazlarsa 2872 sayılı Kanunun ilgili maddelerine göre cezai müeyyide veya idari yaptırım uygulanır.

Bildirimlerin ve Belgelendirmelerin Doğruluğu;

- Bakanlık Merkez Teşkilatı ve İl Çevre ve Orman Müdürlüğü ; piyasaya sürenler, ambalaj üreticileri, yetkilendirilmiş kuruluşlar, lisanslı toplama ayırma ve geri dönüşüm tesisleri tarafından yapılan bildirim ve belgelendirmeleri inceler ve çalışmaları denetler. Bu bildirim ve belgelerin doğru olmadığını tespit edilmesi halinde işletmeler hakkında 2872 sayılı Kanunun ilgili maddelerine göre cezai müeyyide veya idari yaptırım uygulanır.

Denetim;

- Bu Yönetmelik kapsamındaki bütün faaliyetlerin, ilgili mevzuata uygun olarak yapılıp yapılmadığını denetleme yetkisi Bakanlık merkez teşkilatı ile il çevre ve orman müdürlüğüne aittir.

İdari Yaptırım;

- Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında; 2872 sayılı Kanunda öngörülen cezai müeyyide ve idari yaptırım hükümleri uygulanır.

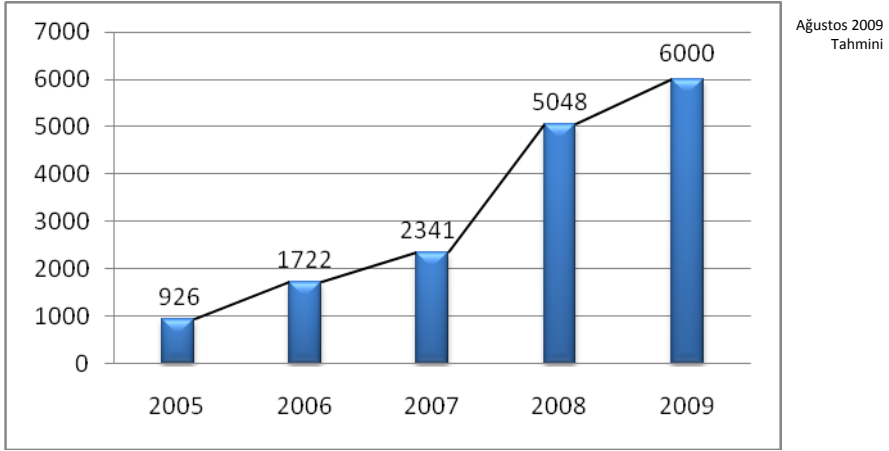
Satış noktalarına AAKY ile verilen yükümlülük, uygulamada piyasaya sürenlerin kayıt altına alınmasında ciddi bir destek sağlamıştır. Yönetmeliğin 12 nci maddesinde satış noktaları için tariflenen yükümlülük; Bakanlıktan kod numarası almamış olan piyasaya süren işletmeleri tespit ederek Bakanlığa bildirmek, kod numarası almamış işletmelerin ürünlerini satmamak ve bu konuda yetkilendirilmiş kuruluşlarla işbirliği yapmaktır.

Bu doğrultuda satış noktalarının tedarikçileri üzerinde geliştirdikleri kontrol mekanizması piyasaya sürenlerin kayıt altına alınmasında oldukça önemli bir etkiye sahip olmuştur.

AMBALAJ KOMİSYONU

2.2.2 İlgili Kurumların Çalışmaları

Piyasaya sürenler, yönetmeliğin yürürlüğe girdiği 1 Ocak 2005 tarihinden itibaren bildirim yükümlülüklerini yerine getirmeye başlamışlardır. 24 Ağustos 2009 tarihli toplantıda bakanlık yetkililerinin beyanlarına göre, bildirimlerini yapan firmaların yıllara göre değişimi Şekil 1 'deki gibi gerçekleşmiştir.

Şekil 1-Çevre ve Orman Bakanlığına Kayıtlı İşletmelerin Yıllara Göre Dağılımı

Yönetmeliğin yayınlandığı tarihten bu yana kadar yönetmelik ile ilgili tarafların bilgilendirilmesi amacı ile Bakanlığın yanı sıra yetkilendirilmiş kuruluşlar, sanayi ve ticaret odaları, lisanslı işletmeler, yerel yönetimler ve kurum ve kuruluşlar tarafından, yönetmelik konusunda birçok bilgilendirici toplantı düzenlenmiştir.

2.3 YAŞANAN SIKINTILAR

27 Temmuz 2009 tarihli komisyon toplantısında Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği tarafından yapılan sunumda veri tabanında yaklaşık 70.000 sanayi kuruluşu olduğu beyan edilmiştir. Daha sonra yapılan toplantılarda diğer kurumların veri tabanındaki işletme sayısının da 70.000'in altında olmadığı anlaşılmıştır.

AMBALAJ KOMİSYONU

ÇOB'da kayıtlı piyasaya süren işletme sayısının düşük olmasının nedenleri komisyon çalışmalarında değerlendirilmiş ve aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

- Etkin bir piyasa denetim ve gözetim mekanizması bulunmamaktadır. ÇOB firmaların yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği konusunda, etkin bir denetim ve yaptırım uygulayamamaktadır.
- Yetki devri yapılan il çevre ve orman müdürlüklerinin benzer denetim ve takipleri gerçekleştirebilecek altyapısı bulunmamaktadır.
- ÇOB'un kayıtlarında yer almayan işletmelerin birçoğunun diğer kamu kurum ve kuruluşlarında kayıtlı olmasına rağmen ÇOB ile sağlıklı bir veri paylaşım sistemi bulunmamaktadır.
- Piyasaya süren işletmelerin bildirim yapması için piyasaya sürdüğü ambalaj kullanımının 3000 kg'ın üzerinde olması gerekmektedir. Firmalar, ekonomik koşullardan ötürü bazen bu miktarın üzerinde bazen altında kalabilmektedir. Bu durum uygulamada bir karmaşa ve zorluğa neden olmaktadır.
- Ambalaj üreticileri ile piyasaya süren işletmeler dışında yer alan tedarikçilerin, aracı kurumların Atık Ambalaj Yazılım programında tanımlı olmamaları kontrol güçlüğüne neden olmaktadır.

2.4 AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

Kayıt dışılık AB üyesi ülkelerde sıklıkla rastlanan bir durum olmadığı için, AB üyesi ülke örnekleri hakkında detaylı bilgi edinmek mümkün olamamıştır. Ancak yine de, AB üyesi ülkelerin piyasaya sürenleri ne şekilde kayıt altına aldığı konusu, tüm diğer komisyonlar ile birlikte yapılan 8 Ekim 2009 tarihli "Uluslar arası Uzmanlar Toplantısı"nda değerlendirilmiştir. Toplantıda yer alan uzmanlarda Çek Cumhuriyeti ve Fransa'daki uygulamalar sorulmuştur.

Çek Cumhuriyeti'nde kayıt dışı firmaları kayıt altına alabilmek için 2001 yılında çalışma başlatıldığı ve yaklaşık 6 ay içerisinde kayıtlı firma sayısının 576 dan, 15.000'e yükseltildiği öğrenilmiştir. Böylesine bir başarının arkasında yatan en önemli unsur, çıkarılan kanun ile ambalaj kanunu içerisindeki sorumluluklarını yerine getirmeyen firmaların satışının durdurulmasıdır. Bu hüküm çok caydırıcı olmuş ve şirketler kayıt altına girmişlerdir.

Fransa da ise kayıt dışı ile mücadele için ayrı yapı olduğu onun da tek faaliyet konusunun ambalaj konusundaki kayıt dışılığı gidermek olmadığı belirtilmiştir.

Yapılan bildirimlerin doğruluğu ile ilgili olarak Çek Cumhuriyeti'nde iki farklı uygulama söz konusudur. Piyasaya süren firma yükümlülüklerini kendisi doğrudan yerine getiriyorsa, Çevre Bakanlığı tarafından denetlenmektedir. Yükümlülüğünü bir

AMBALAJ KOMİSYONU

yetkilendirilmiş kuruluş aracılığı ile yerine getiriyorsa, yetkilendirilmiş kuruluş özel bir denetçi firma aracılığı ile o firmayı denetlemektedir.

Fransa'daki uygulamada ise EcoEmballages, işbirliği içerisinde olduğu firmalar içinden her yıl 100 tanesini seçerek denetim yapmaktadır.

2.5 SONUÇ VE ÖNERİLER

ÇOB kayıtları dışında olan firmaların maliyetlere katılmaması nedeniyle sahip oldukları maliyet avantajları en başta fiyat olmak üzere çeşitli şekillerde piyasaya ve/veya rafa yansımaktadır. Buna karşılık yükümlülüklerini yerine getiren, ÇOB'un kayıtlarında olan firmalar ise yüksek maliyetlere katlanmaktadır. Ortaya çıkan haksız rekabetin boyutu düşündürücüdür. Piyasaya sürenlerin ve ambalaj üreticilerinin ÇOB'a yaptıkları bildirimlerde çapraz kontrollerin yapılması; yükümlülüğünü yerine getiren işletme sayısının artmasına, haksız rekabetin ortadan kalkmasına yardımcı olacak, kaynaktan ayrı toplamanın maliyeti daha makul düzeylere çekilecektir.

Hazırlanan bu raporda yapılacak çalışmalar için bir yol haritası çizilmiştir. Bu aşamadan sonra;

- ÇOB'un "risk analizi" yapması,
- Ambalaj atığı oluşturabilecek ekonomik faaliyetleri NACE bazında incelemeye tabi tutması,
- Piyasaya sürülen ve/veya ambalaj üreticisi olabilecek firmalara ilişkin liste oluşturulması,
- İlgili kurum ve kuruluşlarla işbirliğinin yapılması beklenmektedir.

Yapılan toplantılar sonucunda ÇOB sistemi içerisinde yer alan işletme sayısının artırılması ve bu yöndeki sorunların giderilebilmesi amacı ile komisyon çalışmalarında çeşitli alternatifler değerlendirilmiş ve aşağıdaki çözümler geliştirilmiştir:

2.5.1 Veri Tabanlarının Paylaşılması

Maliye Bakanlığı, Nace 2' ye göre kodlanmış, en geniş kapsamlı ve güncel veri tabanına sahiptir. (Mevcut kayıtlar NACE Rev1.1'e göredir. NACE 2'ye geçişin 2009 sonunda tamamlanması öngörülmektedir.) Maliye Bakanlığı ile ÇOB'un söz konusu veri tabanını paylaşmasına engel hiçbir hukuki durum söz konusu değildir. Taraflar arasında başkanlar düzeyinde hâlihazırda imzalanmış olan protokolde yapılacak bir tadilat ile komisyon çalışmaları sonucunda önerilen sistem bazında veri paylaşımı sağlanabilecektir.

AMBALAJ KOMİSYONU

Maliye Bakanlığı'nda kayıtlı yaklaşık 4.130.000 mükellef mevcuttur. Bu mükellef kayıtlarından, ambalajlı ürün kullanan işletmelerin kayıtlarının alınması gerekmektedir. Bunun için de söz konusu mükelleflerden hangilerinin potansiyel piyasaya süren olduğu saptanmalıdır. Bu çalışmanın yapılabilmesi için öncelikle NACE 2 kodlarının incelenmeli, faaliyet kodlarından hangilerinin ambalaj kullandığı tespit edilmelidir.

Bu amaçla TÜİK öncülüğünde komisyon olarak bir çalışma yapılmış olup, toplam 619 faaliyet kodundan 257 tanesindeki faaliyetlerin ambalaj kullanabileceği öngörülmüştür. Bu 257 koddaki faaliyetlerin ilk aşamada söz konusu yönetmelikle yükümlü kılınan piyasaya sürenlerin büyük çoğunluğunu kapsayacağı düşünülmektedir. Yapı oluşturulurken dinamik bir yapı oluşturulmalı, ileride oluşabilecek gelişmelere de cevap vermesi amaçlanmalıdır. Ürün bazında bilgi toplayan kurum ve kuruluşların kayıtları da sisteme dahil edilmelidir.

Belirlenen koddaki Maliye Bakanlığı'na kayıtlı firmalar ile hâlihazırda ÇOB'a kayıtlı firmalar arasında olabilecek mükerrerliklerin önüne geçilebilmesi için, her iki sistemde de var olan ve her firmada olması gereken vergi numarasının kullanılabilmesi belirlenmiştir. Ancak, bunun için Atık Ambalaj Yazılımında vergi numarası alanı doldurulması gereken zorunlu alan olarak değiştirilmelidir.

İşletme tarafından girilecek vergi numarasının doğruluğunun kontrolü de ÇOB veri tabanı ile Maliye Bakanlığı veri tabanı arasında oluşturulacak bir ara yüz ile mümkün olabilecektir. Hâlihazırda Maliye Bakanlığı, vergi numarası üzerinden kurumun iletişim bilgilerine ulaşmayı sağlayan bir sistemi, ÇOB'un kullanımına açmıştır.

Tüm bu aşamalardan sonra veri transferi aşamasına gelindiğinde; bu konu iki bakanlığın bilgi işlem birimlerinin koordinasyon içerisinde çalışmasını gerektirmektedir. Taraflar bu konuda da gerekli hazırlıkları yapmalıdırlar.

2.5.2 Yazılımın Geliştirilmesi

ÇOB'un veri tabanının sürdürülebilir bir şekilde ileride de ilgili kamu kurum ve kuruluşlar ile veri alışverişinde bulunabilmesi için adres bilgilerinin, İçişleri Bakanlığı koordinasyonunda yönetilen "Ulusal Adres Veri Tabanı"na uygun olarak güncellenmesi gerekmektedir. Bu şekilde kayıtların Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) ile de eşleştirilmesi mümkün olabilecektir.

İleriki aşamada, detayların uygun şekilde yönetilebilmesi için ÇOB sistemine ürün ve faaliyet kodları mutlaka eklenmelidir.

Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK), kayıtları Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nda tutulmaktadır. Mühassıran kullanılan 491 meslek koduna göre kodlanmıştır. NACE ile ilişkilendirmek mümkün olamamaktadır. Bu nedenle TESK

AMBALAJ KOMİSYONU

kayıtları önümüzdeki dönemde NACE'ye göre kodlandıktan sonra ÇOB ile paylaşılacaktır.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nda iş kazası istatistikleri de sektörel kodlara göre takip edilmektedir. İhtiyaç duyulması halinde bu kayıtlar da kullanılacaktır.

Ayrıca, çapraz denetimin daha etkin yapılabilmesi için ambalaj üreticisi firmaların da kayıt altına alınabilmesi il ilgili çalışmalar yürütülmelidir. İlave olarak kayıtların doğruluğu ile ilgili olarak, TAT, GDT ve YK'ların etkin denetimi için gerekli alt yapı oluşturulmalıdır.

Piyasaya süren işletmelerin bildirim yapması için piyasaya sürdüğü ambalaj kullanımının 3000 kg.'ın üzerinde olmasının yarattığı karışıklığın giderilmesi için, bu sınırın kaldırılması gerekmektedir.

2.5.3 Şikayet ve İhbar Hattı

Başka bakanlıklarda örnekleri olduğu gibi, ÇOB da şikayet ve ihbarları değerlendirebilmek amacı ile bir telefon hattı uygulamasına gitmelidir. Bu mekanizma, rekabet içerisinde olan firmaların birbirlerini sistem içerisinde almalarını sağlamalarına olanak tanıyacaktır.

2.5.4 Bildirim Sürecinin Basitleştirilmesi

ÇOB bilgi işlem sisteminin kullanımının ve bildirim sürecinin basitleştirilmesi özendirici olacaktır. O nedenle piyasaya süren firmaların bildirimlerini sadece bilgi işlem sistemi üzerinden yapmalarının yeterli olması gerekmektedir. Çıktıların bağlı bulunulan il çevre ve orman müdürlüklerine gönderme zorunluluğu ortadan kaldırılmalıdır Elektronik ortamda işlemlerin esas olması, tekrar kağıt ortamında bilgi talep edilmemesi vergi gibi çok daha takibi zor bir konuda Maliye Bakanlığı tarafından gerçekleştirilmiştir. Benzer uygulama, yalnız Maliye Bakanlığı uygulamasında değil, veri tabanı paylaşılacak diğer birçok kamu kuruluşu uygulamasında da söz konusudur.

ÇOB'un bu sisteme geçişi ile e-devlet uygulaması daha da etkinlik kazanmış olacaktır. Maliye Bakanlığı bu tür bir uygulamaya geçiş kararını 2004 yılı başında almış ve 2005 yılı Ekim ayı içerisinde tamamlayabilmiştir. ÇOB'un bu tür bir uygulamaya geçmesinde herhangi bir hukuki engel bulunmamaktadır.

ÇOB'un uygulamalarında ambalaj atıkları, tehlikeli atıklar, özel atıklar gibi birçok konuda firmalara bildirim mecburiyeti getirilmiştir. Bakanlığın bu uygulamalarının ayrı ayrı geliştirilmesi bir firmanın aynı bakanlığa farklı adreslerden farklı kodlar ile bildirim yapması anlamına gelmektedir. Bu durumun ortadan kaldırılabilmesi için firmaların gerekli bildirimleri yapabilecekleri tek bir şifrenin verilmesi büyük fayda sağlayacaktır.

2.5.5 İthalatçıların Denetimi

Piyasaya süren tanımı altında yer alan ithalatçıların kontrol altına alınabilmesi için gümrüklerde de bir kontrol mekanizması oluşturulmalıdır. Bu amaçla gümrüklerde kullanılan Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu sistemi incelenmiş ve NACE de seçilen kodlara karşılık gelen GTIP kodları belirlenmiştir. Söz konusu GTIP kodlarında gelen ürünleri getiren firmalardan gümrüklerde Çevre ve Orman Bakanlığı'nın sisteminde yer aldığını gösterir kod numarasının sorgulanabilmesi amacı ile Dış Ticarete Standardizasyon Genel Müdürlüğü tarafından bir tebliğin yayınlanması ve sonrasında Gümrük Müsteşarlığı'nca uygulamaya geçilmesi gerekmektedir. Bu uygulamanın hayata geçirilebilmesi için Dış Ticaret Müsteşarlığı İthalat ve Dış Ticarete Standardizasyon Genel Müdürlükleri ve Gümrük Müsteşarlığı yetkililerinin katılımı ile bir toplantı yapılmış ve sistemin bu şekilde uygulanabileceği teyit edilmiştir.

Planlanan sistemin gümrük noktalarında etkin çalışmasını engelleyebilecek bazı hususlar aşağıda yer almaktadır.

- Yapılan çalışmaların sonucunda da ortaya çıktığı üzere, bu kapsama giren 8640 GTIP numarası söz konusudur. Dolayısıyla, hazırlanması öngörülen DTS Tebliği ekinde yayımlanması düşünülen liste kapsamına çok sayıda kalem gireceği gibi bunları ithal eden firma sayısının da azımsanamayacak miktarda olacağı göz ardı edilmemelidir.
- 07/10/2009 tarihli ve 27369 (Mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Gümrük Yönetmeliğinin 181 nci maddesi uyarınca, ilgili kurumlarca, gümrük beyannamesinin tescil işlemi öncesinde yapılacak kontrollerin yerine getirilmesinden, yükümlüsü sorumlu tutulmakta ve kontrol sonuçlarını içerir belge, gümrük beyannamesinin 44 no.lu kutusuna kaydedilmektedir. Dolayısıyla, bir belgenin ibraz edilmediği durumlarda, yükümlü beyanı esas alınarak gümrük idarelerince herhangi bir belge aranmamaktadır. Kendi mevzuatlarında düzenleme yapılmış olması şartıyla ilgili kurumlarca, gümrük yükümlülüğü sona erdikten sonra ve söz konusu eşya geçici depolama yeri ve antrepolarda bulunduğu sırada kontroller yapılması mümkün bulunmaktadır.
- Bilindiği üzere, muhtelif kurumların kendi görev alanlarıyla ilgili olarak gerçek ve tüzel kişilere yönelik lisanslama, yetkilendirme ve benzeri uygulamaları bulunmaktadır. Bu işlemlerinin ambalajlara ilişkin olarak da, kod numarası üzerinden ve BİLGE sistemi kullanılarak firmaların izlenmesi mevcut işlem hacmi ve tüm eşyanın fiziki kontrole tabi tutulmadığı uygulaması dikkate alındığında mümkün bulunmamaktadır. Ancak, tamamlanmış gümrük işlemlerine ilişkin firma ve eşyaya ilişkin verilerin belirlenecek çerçevede protokole bağlanarak paylaşılması mümkündür. Diğer taraftan, bir firmaya ait kodun ithalat aşamasında başka firma ya da firmalar tarafından ilgili firmanın

AMBALAJ KOMİSYONU

izni alınarak ya da izinsiz olarak kullanılması ihtimalinin de yapılan çalışmalarda göz önünde bulundurulmasında yarar görülmektedir.

- Konunun çok çeşitli boyutları olmasına rağmen, tebliğ çalışması ithalatçı pozisyonunda olan piyasaya sürenlerin kayıt altına alınmaları konusunda faydalı olacaktır.

2.5.6 İstihdam

Geliştirilen tüm çözümlerin hayata geçirilmesi sonrasında bir kontrol, denetim ve gözetim sistemine ihtiyaç duyulacağı ortadadır. Özellikle piyasa gözetim sistemi tüm kontrollerde esas olmalıdır. Çevre ve Orman Bakanlığı ile ona bağlı il müdürlüklerinin gerek insan kaynağı gerekse de teknik alt yapılarının geliştirilmesi gereği, oluşturulan çözümlerin uygulanabilmesi için temel koşuldur. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın benzer bir uygulaması hayata geçirildiğinde sadece belli bir yönetmelik uygulamasının takibi amacı ile 500 kişi istihdam edilmiştir. Çevre ve Orman Bakanlığı'nda da benzer bir uygulamaya gidilmelidir.

Piyasaya süren olarak tariflenen işletmelerin, bildirimlerini yaparak sistem içerisinde yer almalarının sonrasında, geri kazanım yükümlülüklerinin yerine getirilip, getirilmediğinin de takibinin yapılması gerekmektedir. Aksi takdirde piyasaya süren işletmeler kayıt altında olmalarına rağmen, ambalaj atıklarının toplanması amacı ile herhangi bir çalışma içerisinde bulunmayacak dolayısı ile sisteme herhangi bir katkıları bulunmayacaktır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Tablo 2- 1 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi

Adı, Soyadı	Kurumu
Dilek EMİL	TOBB – Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Gıda Meclisi (Komisyon Başkanı)
Alphan ERÖZTÜRK	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı (Raportör)
Aylin ÇİÇEK	Çevre ve Orman Bakanlığı (Bakanlık Sorumlusu)
Emine AYDINOĞLU	Çevre ve Orman Bakanlığı
Belgin SATICI	Çevre ve Orman Bakanlığı
Emre ÜNAL	Maliye Bakanlığı
Zeynep POLAT	Maliye Bakanlığı
Selahattin ERDEMİR	Maliye Bakanlığı
Cevahir AKKURT	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
Seycan GÜRSEL	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
Suat DÜZGÜN	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
Yelda KÖSE	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
Sude IŞIK	Dış Ticaret Müsteşarlığı
Zeliha BALCIOĞLU	Dış Ticaret Müsteşarlığı
Makbule KÜÇÜKSÖZEN	Dış Ticaret Müsteşarlığı
Zeliha YÜREKLİ	Dış Ticaret Müsteşarlığı
İbrahim ATASOY	Gümrük Müsteşarlığı
Özlem ÜNAL	Türkiye İstatistik Kurumu
İlhami MİNTEMUR	Türkiye İstatistik Kurumu

AMBALAJ KOMİSYONU

Erhan VİCİL	Türkiye İstatistik Kurumu
Mustafa ÇİTİL	TOBB – Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
Leyla ŞİMŞEK	OSBÜK - Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluğu
Ayşegül MANGAN	OSBÜK - Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluğu
Nurdan SİRMAN	İSO - İstanbul Sanayi Odası
Erbil BÜYÜKBAY	İSO - İstanbul Sanayi Odası
Begüm MUTUŞ	TGDF - Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
Jale ERTURAN	TGDF - Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
Nazan YILDIRAL	TGDF - Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
İlkay KIRAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği
Buket AKTAN	TESK – Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
Ebru KÖMEZ	TESK – Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
Fatma BAŞTERZİ	TİSK - Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
Ulaş YILDIZ	TİSK - Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
Egemen SAYRAÇ	AMPD-Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği
Derya GÜVENÇ	AMPD-Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği
Cem KILINÇ	KİPLAS Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayi İşverenleri Sendikası
Ayhan TEMİZÖZ	OSD – Otomotiv Sanayi Derneği
Ömer BENLİ	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.Malz. Topl. ve Ayrırcıları Derneği
Anıl BAYÜLKER	Yaşar Holding

2 NOLU ALT KOMİSYON

BELEDİYELERİN ROLÜ, YÜKÜMLÜLÜKLERİ, İKİLİ SÖZLEŞMELERİN GÜÇLENDİRİLMESİ

Komisyon Başkanı:	Vedat KILIÇ (TÜDAM) - Türkiye Dönüştürülebilir Ambalaj Malzemeleri Toplayıcı ve Ayrıcılar Derneği)
Komisyon Yazıcısı:	Cezmi NEYİM -(ÇEVKO - Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı)
Komisyon Bakanlık Temsilcisi:	Hülya ÇAKIR (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Çevre Mühendisi)

AMBALAJ KOMİSYONU

3 2 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU

3.1 TANIMLAR

Bu komisyonun çalışma alanına giren 5 önemli tanım bulunmaktadır. Bunlardan ilk ikisi 2872 sayılı Çevre Kanunu'nda; diğerleri ise AAKY'de tanımlanmıştır.

Atık: Herhangi bir faaliyet sonucunda oluşan, çevreye atılan veya bırakılan her türlü maddeyi ifade eder. (Çevre Kanunu Madde:2)

Katı Atık: Üreticisi tarafından atılmak istenen ve toplumun huzuru ile özellikle çevrenin korunması bakımından, düzenli bir şekilde bertaraf edilmesi gereken katı atık maddeleri ifade eder. (Çevre Kanunu Madde:2)

Ambalaj Atığı: Ambalaj ya da ambalaj malzemesi üretimi ya da herhangi bir üretim sırasında ortaya çıkan üretim artıkları hariç olmak üzere, ürünlerin tüketiciye ya da nihai kullanıcıya ulaştırılması aşamasında, ürünün sunumu için kullanılan ve ürünün kullanılmasından sonra oluşan, kullanım ömrü dolmuş tekrar kullanılabilir ambalajlar da dahil satış, dış ve nakliye ambalaj atığını ifade eder. (AAKY, Madde :4-b)

Ambalaj Atığı Üreticisi: Ambalaj atığı üreticisi: Ambalajlı ürünü kullanarak ambalaj atığının oluşumuna sebep olan tüketiciler, nihai kullanıcılar, satış noktaları ve benzeri gerçek veya tüzel kişiyi ifade eder. (AAKY, Madde:4-c)

Kaynakta Ayrı Toplama: Ambalaj atıklarının, hazırlanmış olan yönetim planları doğrultusunda oluştukları yerlerde diğer atıklardan ayrı olarak biriktirilmesi ve bu şekilde toplanmasını ifade eder. (AAKY, Madde:4-p)

3.2 ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM

3.2.1 Mevzuattaki Yeri

Genel olarak katı atıkların toplanması ve özel olarak da ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması yetki ve sorumlulukları Belediyeler Kanunu ve AAKY ile e belediyelerine verilmiştir. İlgili mevzuatlardaki belediyelerin yükümlülükleri aşağıda belirtilmiştir.

5393 Sayılı Belediyeler Kanunu (Madde–15-g): Belediyeler, katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmakla yetkilidirler.

AMBALAJ KOMİSYONU

Büyükşehir belediyeleri AAKY (Madde: 8-1):

- Ambalaj atıklarının düzenli depolama sahalarına kabul edilmemesi için gerekli önlemleri alır.
- İlçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından yürütülen çalışmalarda koordinasyonu sağlar.

İl, ilçe ve ilk kademe belediyeleri AAKY (Madde: 8-2):

- Ambalaj atıklarını kaynağında ayrı toplar veya toplatır.
- Ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması için lisanslı/geçici çalışma izni almış işletmeler, piyasaya sürenler ve/veya yetkilendirilmiş kuruluşlar ile birlikte ambalaj atıkları yönetim planı hazırlayarak Bakanlığa sunar.
- Sözleşme yaptığı lisanslı/geçici çalışma izinli işletme veya işletmeler tarafından yürütülen kaynakta ayrı toplama çalışmalarını toplama aracı, personel, ekipman yerleştirme ve benzeri idari ve teknik konularda destekler.
- Ambalaj atıklarını evsel atık toplama araçlarına alınmaması için gerekli tedbirleri alır.
- Ambalaj atıklarının düzenli depolama sahalarına kabul edilmemesi için gerekli önlemleri alır.
- Lisans başvurusunda bulunacak olan toplama ayırma ve geri dönüşüm tesislerine çalışabilecekleri uygun çalışma alanlarını gösterir.
- Toplama ayırma ve geri dönüşüm tesislerini belediye imar planları üzerinde işaretler ve altyapı hizmetlerini öncelikle yapar.

İlgili kanun ve yönetmeliklerle ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması yetki ve sorumluluğu verilen belediyeler, yine Belediyeler Kanunu ve AAKY'ye göre bu yetki ve sorumluluklarını devredebilirler. Belediyelerin yetkilerini devretme koşulları şu şekilde tanımlanmıştır:

5393 Sayılı Belediyeler Kanunu'nun 15. maddesinde; yukarıda belirtilen yine aynı kanunun 15. maddesinin (g) bendindeki hizmeti, Danıştay'ın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla, süresi kırkdokuz yılı geçmemek kaydıyla devredebilir.

AAKY'nin 27. maddesinin 4'üncü fıkrasında: "Kaynakta ayrı toplama çalışmalarının belediyeler tarafından doğrudan yapılmaması durumunda bu atıklar(ambalaj atıkları), belediyelerce bedel talep edilmeksizin lisanslı/geçici çalışma izinli toplama ayırma tesislerine toplattırılır ve ekonomiye kazandırılır" şeklinde belirtilmiştir.

İşleyiş açısından geriden kalan beş yıla bakıldığında; belediyelerin AAKY'nin 27. maddesinin 4'üncü fıkrasına göre protokoller yaparak ambalaj atıklarının kaynağında

AMBALAJ KOMİSYONU

ayrı toplanması yükümlülüklerini Bakanlıktan lisans almış TAT'lara "bedel talep etmeksizin" devrettikleri görülmektedir.

Belediyeler haricinde ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanmasıyla ilgili diğer tarafların yasal yükümlülükleri aşağıda belirtilmiştir:

Piyasaya Sürenler;

- Üretici, ithalatçı ve piyasaya sürenlerin sorumluluğu kapsamında yükümlülük getirilen üreticiler, ithalatçılar ve piyasaya sürenler, ürünlerinin faydalı kullanım ömrü sonucunda oluşan atıklarının toplanması, taşınması, geri kazanımı, geri dönüşümü ve bertaraf edilmelerine dair yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ve bunlara yönelik gerekli harcamalarının karşılanması, eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla Bakanlığın koordinasyonunda bir araya gelerek tüzel kişiliği haiz birlikler oluştururlar. Bu kapsamda yükümlülük getirilen kurum ve kuruluşların sorumluluklarının devrine ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir (Çevre Kanunu, Madde: 11).
- Hedefleri sağlamak amacıyla piyasaya sürdükleri ürünlerin ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması için belediyeler ve lisans almış olan işletmeler ile birlikte sözleşme yapmakla yükümlüdürler (AAKY, Madde: 10 – 1 – e).
- Yapılan sözleşmeler doğrultusunda hazırlanan ve belediyeler tarafından Bakanlığa sunulan ambalaj atıkları yönetim planına göre; ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması, geri dönüştürülmesi ve geri kazanılması konularında tüketicileri ve belediyeleri bilgilendirici eğitim faaliyetlerinde bulunmakla ve ilgili harcamaları karşılamakla, yükümlüdürler (AAKY, Madde 10 – 1 – f).
- Belediyeler tarafından Bakanlığa sunulan ambalaj atıkları yönetim planına göre; ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması, geri dönüştürülmesi ve geri kazanılması konusunda yürütülen çalışmalarla ilgili harcamaları karşılamakla, yükümlüdürler(AAKY, Madde 10 – 1 – g).

Yetkilendirilmiş Kuruluşlar; PS'ler AAKY'de belirtilen yükümlülüklerini YK'lara devredebilirler.

- Temsil ettikleri piyasaya sürenler adına, ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması için öncelikle düzenli depolama sahası olan belediyeler ve lisans/geçici çalışma izni almış işletmeler ile birlikte sözleşme yapmakla yükümlüdürler (**AAKY, Madde: 11 – 1 – c**).
- Yapılan sözleşmeler doğrultusunda hazırlanan ve belediyeler tarafından Bakanlığa sunulan ambalaj atıkları yönetim planına göre; ambalaj

AMBALAJ KOMİSYONU

atıklarının kaynağında ayrı toplanması, geri dönüştürülmesi, geri kazanılması konusunda tüketicileri bilgilendirici eğitim faaliyetlerinde bulunmakla ve ilgili harcamaları karşılamakla, yükümlüdürler (**AAKY, Madde: 11 – 1 – d**).

Toplama-Ayırma Tesisleri;

- Ambalaj atıklarını toplayan, taşıyan, ayrıştıran ve geri dönüştüren işletmelerin AAKY'ye göre Bakanlıktan lisans almaları zorunludur.
- Geçici çalışma izni alan işletme ile il ve ilçe belediyeleri, piyasaya sürenler ve/veya yetkilendirilmiş kuruluşlar arasında bir sözleşme yapılır. Yapılan sözleşmeler doğrultusunda ambalaj atığı yönetim planı hazırlanır ve ilgili belediye tarafından Bakanlığa onaylanmak üzere sunulur. ..Geçici çalışma izni süresi içerisinde, sunulan ambalaj atığı yönetim planının uygun bulunması halinde, izin süresinin bitiminden itibaren geçerli olmak üzere tesise bakanlık tarafından Toplama Ayırma Tesisi Lisansı verilir (**AAKY, Madde: 32 – 3**).
- Geçici çalışma izni içerisinde toplanan, ayrılan ambalaj atıklarına ilişkin veriler, işletme tarafından her ay düzenli olarak internet ortamında doldurularak Bakanlığa gönderilir. Lisans süresi içerisinde toplanan, ayrılan ve geri dönüştürülen ambalaj atıklarına ilişkin veriler, işletme tarafından her ay düzenli olarak sadece internet ortamında doldurulur. Toplama ayırma tesisleri için; ilgili belediye tarafından Bakanlığa sunulan ambalaj atığı yönetim planındaki gelişme durumuna ilişkin rapor, lisanslı işletme, piyasaya sürenler ve/veya yetkilendirilmiş kuruluşlar ile birlikte hazırlanarak ilgili belediye tarafından altı ayda bir Bakanlığa sunulur.

Ambalaj Atığı Üreticileri;

- Ambalaj atığı üreticileri; ilgili oldukları belediyeler tarafından hazırlanarak Bakanlığa sunulan ambalaj atığı yönetim planı doğrultusunda oluşturdukları ambalaj atıklarını, belirlenen toplama sistemine uygun olarak biriktirmek ve bedelsiz olarak belediyenin sistemine vermekle yükümlüdürler (**AAKY, Madde: 5-d**)
- Kaynakta ayrı toplama çalışmasının bu yönetmelikte tanımlandığı şekilde gerçekleştiren ilçe belediyesi sınırları içerisinde yer alan atık üreticileri, oluşturdukları ambalaj atıklarını atıkların toplanmasından sorumlu olan belediyelere ve/veya belediye ile anlaşma yapan lisanslı toplama ayırma tesislerine vermekle yükümlüdürler. (**AAKY, Madde: 26-4**)

AMBALAJ KOMİSYONU

3.2.2 İlgili Kurumların Çalışmaları

Bu bölümde, kaynakta ayrı toplama çalışmalarının yürütülmesi ile ilgili yetki verilen ve yükümlülük getirilen kurum ve kuruluşların çalışmalarına yer verilmiştir.

3.2.2.1 Belediyeler

Türkiye genelinde yürütülmekte olan kaynakta ayrı toplama çalışmalarının büyük bir çoğunluğu, belediyeler ile protokol yapan TAT lisanslı işletmelerce gerçekleştirilmektedir. Yine belediyelerin yapmış olduğu protokollerin önemli bir çoğunluğu da belediyeler, TAT'lar ve YK arasında üçlü protokol şeklinde düzenlenmektedir.

Yapılan protokoller doğrultusunda kaynakta ayrı toplama çalışmalarıyla ilgili hazırlanan Ambalaj Atığı Yönetim Planları (AAYP), ilgili belediyeler tarafından onaylanmak üzere Bakanlığa gönderilir.

2009 yılı sonu itibariyle Türkiye'deki mevcut 2951 belediyenin 957'si plan hazırlamakla yükümlüdürler. 65'i il, 892'si ilçe belediyesi olan belediyelerin 200'ünün Bakanlık tarafından onaylanan AAYP'si mevcuttur.

AAKY'de belediyelerin yükümlülükleri arasında gösterilen kaynakta ayrı toplama çalışmalarının toplama aracı, personel, ekipman ve eğitim ile desteklenmesi konusu, işleyiş açısından belediyelere göre farklılık göstermektedir. Genel itibariyle belediyeler, imkanları ölçüsünde kaynakta ayrı toplama çalışmalarını desteklemeye çalışmaktadırlar.

3.2.2.2 Piyasaya Sürenler

PS'ler, piyasaya sürmüş oldukları ürünlerin ambalaj atıklarının toplanması için belediyeler ve TAT'lar ile sözleşme yapmakla yükümlüdürler. PS'ler toplama yükümlülüklerini AAKY'ye göre YK'ya devredebilirler.

1 Nolu Alt Komisyonun yapmış olduğu çalışmalardan edinilen bilgiler doğrultusunda, ülke pazarına ambalajlı ürün süren yaklaşık 100.000 PS olduğu ve bu PS'lerin yalnızca yaklaşık 6.000'inin kayıt altında olduğu bilinmektedir.

3.2.2.3 Yetkilendirilmiş Kuruluşlar

2009 yılı sonu itibariyle yükümlülüklerini YK'ya devreden PS sayısı 900 civarındadır.

Üyelerinin yükümlülüklerine istinaden YK; ülke çapında 24 ayrı bölgede 78 adet belediye ile kaynakta ayrı toplama çalışmalarına ilişkin, TAT'ların da dahil olduğu üçlü

AMBALAJ KOMİSYONU

protokoller imzalamıştır. YK'nın 60 adet TAT ile yine üyelerinin yükümlülükleri doğrultusunda belgelendirme sözleşmesi mevcuttur.

Belediyeler, TAT'lar ve YK arasında imzalanan üçlü protokoller kapsamında 1.900.000 konutu kapsayan bölgede kaynakta ayrı toplama çalışmaları sürdürülmektedir.

YK üyelerinden, piyasaya sürdükleri ambalajlı ürünlerin miktar ve cinslerine göre yeşil nokta ücretleri almaktadır. Alınan ücretlerin bir kısmı aynı(kutu, konteynır, kumbara, vb.), nakdi ve eğitim desteği olarak TAT'lara aktarılırken, geri kalan kısım ise YK'nın yönetim ve çeşitli faaliyet giderleri için kullanılmaktadır.

YK tarafından kaynakta ayrı toplama çalışmaları için temin edilen aynı desteklerin(kutu, konteynır, kumbara, vb.) kullanım hakkı sözleşme yapılan TAT'lara ve belediyelere, mülkiyet hakkı ise yine YK'ya aittir.

3.2.2.4 Lisanslı Toplama-Ayrırma Tesisleri

2009 yılı sonu itibariyle Bakanlıktan TAT lisansı alan 167 işletme mevcuttur. Bu işletmelerin 5 tanesinin lisansı iptal edilmiştir. Lisanslı işletmelerin ülke genelindeki dağılımına bakıldığında, genellikle sanayi tesislerinin yoğun olduğu bölgelerde kuruldukları görülmektedir.

ÇOB tarafından TAT lisansı verilen işletmelerin, mutlak suretle belediyeler ile protokol imzalayarak kaynakta ayrı toplama çalışmalarını yürütmeleri gerekmektedir.

TAT'lar, belediyeler ile yaptıkları protokoller ve AAYP doğrultusunda belirlenen bölgelerde, kaynağına bakılmaksızın oluşan tüm ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması işlemlerini gerçekleştirirler. Türkiye genelinde evsel ambalaj atıkları karışık olarak toplandıkları için TAT'lar, toplamış oldukları ambalaj atıklarını tesislerinde türlerine göre tasnif ederek ekonomiye kazandırırılar.

Ekonomiye kazandırılan ambalaj atıklarının belgeleri (fatura, irsaliye, kantar fişi, vb.), TAT'lar tarafından belgelendirme sözleşmeleri doğrultusunda PS'lere ve/veya YK'ya teslim edilir. Belgeler PS'lerin yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde kullanılır.

3.3 YAŞANAN SIKINTILAR

AAKY'nin yürürlüğe girmiş olduğu 2004 yılından bu yana ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanmasıyla ilgili çeşitli yasal, idari, finansal ve denetim sorunlarıyla karşılaşmıştır. 2 Nolu Alt Komisyon çalışmaları çerçevesinde tespit edilen sorunlar üç ana başlıkta toplanmıştır. Bu başlıklar;

AMBALAJ KOMİSYONU

- Yasal mevzuattan kaynaklanan sıkıntılar,
- Sözleşmeler ve uygulamalardan kaynaklanan sıkıntılar,
- Finansal yetersizliklerden kaynaklanan sıkıntılar şeklindedir.

3.3.1 Yasal Mevzuattan Kaynaklanan Sıkıntılar

AAKY'ye göre belediyeler, bölgelerinde oluşan ambalaj atıklarını kaynağında ayrı toplamak veya toplatmakla yükümlüdürler. Belediyelerin bu yükümlülüklerini yerine getirebilmek için iki alternatifleri mevcuttur. Birinci alternatif, belediyelerin kendilerine ait bir toplama-ayırma tesisi oluşturması ve bu tesis için Bakanlıktan lisans alarak kaynakta ayrı toplama çalışmalarını yürütmesidir. İkinci alternatif ise; belediyelerin kaynakta ayrı toplama yükümlülüklerini bir protokol ile TAT'lara devretmeleridir.

5393 Sayılı Belediye Kanununun 15. maddesinin (g) bendinde; "Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak" belediyelerin görevleri arasında tanımlanmıştır.

Belediyeler, yine 5393 Sayılı Belediye Kanununun 15. maddesinin (e), (f) ve (g) bentlerindeki hizmetleri, Danıştay'ın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi kırkdokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilirler.

Belediyeler, ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması işi haricindeki ilgili kanunda belirtilen diğer hizmetleri; ya hizmet alımı şeklinde bedel vererek, ya da kiralama veya ruhsat verme şeklinde bedel alarak ihale etmektedirler.

Ancak ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması işinin devredilmesi; mevcut AAKY'nin 27. maddesinin 4'üncü fıkrasına göre "bedel talep edilmeksizin lisanslı/geçici çalışma izinli toplama ayırma tesislerine toplattırılır ve ekonomiye kazandırılır" şeklinde tanımlanmıştır.

Genel itibariyle baktığımızda belediyelerin; ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması işini AAKY'ye göre bedel talep etmeksizin ve herhangi bir bedel vermeksizin, protokoller doğrultusunda TAT'lara devrettikleri saptanmıştır. Ancak, belediyelerin anlaşma yapacağı tesis ile ilgili yasal mevzuatlarda herhangi bir kriterin belirlenmemesi ve yapılan protokollerin ihale yasalarında net bir şekilde tanımlanmaması, yasal açıdan sıkıntılara neden olmaktadır. 2 Nolu Alt Komisyon tarafından; belediyelerin mevcut yasal düzenlemelere göre kaynakta ayrı toplama yükümlülüklerini TAT'lara devretmelerine ilişkin tespit edilen yasal sıkıntılar aşağıda belirtilmiştir:

AMBALAJ KOMİSYONU

2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre belediyeler, bu hizmeti ihale edebilir ve ihaleyi kazanan firma ile bir bedel karşılığı sözleşme yapabilirler,

Ancak bu durum, AAKY'nin 'Kaynakta ayrı toplama çalışmalarının belediyeler tarafından doğrudan yapılamaması durumunda bu atıklar, belediyelerce bedel talep edilmeksizin lisanslı/geçici çalışma izinli toplama ayırma tesislerine toplattırılır ve ekonomiye kazandırılır.' maddesiyle çelişki yaratmaktadır. (AAKY, Madde 27-4)

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'na göre, belediyeler bütçelerinde pay ayırarak bu hizmeti satın alabilir.

Çevre Kanununun 11 inci maddesinde, ambalaj atıklarının toplanması, taşınması, geri kazanımı, geri dönüşümü ve bertarafına ilişkin harcamaların karşılanmasının, üreticilerin, ithalatçıların ve piyasaya sürenlerin yükümlülüğü olduğu açık bir şekilde belirtilmektedir. Üretici, ithalatçı ve piyasaya sürenlerin sorumluluğu kapsamında yükümlülük getirilen üreticiler, ithalatçılar ve piyasaya sürenler, ürünlerinin faydalı kullanım ömrü sonucunda oluşan atıklarının toplanması, taşınması, geri kazanımı, geri dönüşümü ve bertaraf edilmelerine dair yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ve bunlara yönelik gerekli harcamalarının karşılanması, eğitim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi amacıyla Bakanlığın koordinasyonunda bir araya gelerek tüzel kişiliği haiz birlikler oluştururlar. Bu kapsamda yükümlülük getirilen kurum ve kuruluşların sorumluluklarının bu birliklere devrine ilişkin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir

5393 sayılı Belediye Kanunu 15 maddesinde, Belediyelerin bu hizmeti Danıştay'ın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi kırkdokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebileceği hükmü yer almaktadır.

Bu hakların imtiyaz yoluyla devredebilmesi için yine 2886 sayılı Devlet İhale Kanununa göre bu hizmetin ihale edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu durumun da yine AAKY-27. maddesiyle çeliştiği görülmektedir.

Genel olarak 2 Nolu Alt Komisyon, yapılacak sözleşmelerin yasal alt yapılarında, ilgili farklı kanun ve yönetmeliklerin birbirlerini tamamlamadıklarını tespit etmiştir. Tespit edilen sıkıntılar belki şuana kadar ki süreçte işleyiş açısından büyük sorunlara neden olmamışlardır. Fakat belediyelerin birden fazla TAT lisanslı işletme arasında tercih yapmak zorunda kaldıklarında başvurabilecekleri herhangi bir yasal kriterin bulunmaması, yapılacak sözleşmeleri manipülasyona açık bırakmaktadır.

Belediyeleri denetleme yetkisinin İçişleri Bakanlığı'na ait olması, AAKY'ye göre yükümlülüklerini yerine getiremeyen belediyeler üzerinde Çevre ve Orman Bakanlığının yaptırım ve denetimlerini sınırlandırmaktadır.

AMBALAJ KOMİSYONU

AAKY'nin 8. maddesinin (g) bendinde; il, ilçe ve ilk kademe belediyelerin görevleri arasında "Toplama ayırma ve geri dönüşüm tesislerini belediye imar planları üzerinde işaretler ve altyapı hizmetlerini öncelikle yapar." ibaresi bulunmaktadır. Ancak Büyükşehirlerde, tesisleri imar planında işaretleme yetkisinin Büyükşehir Belediyelerine ait olduğu görülmekle beraber, bazı Büyükşehirlerde TAT'lar ve GDT'ler için gösterilebilecek alanların olmayışı da ilçe belediyeleri ve Büyükşehir belediyeleri arasında itilafa neden olmaktadır.

Ayrıca, belediyelerin hazırlamış olduğu AAYP'lerinin Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından onaylanmasının, Anayasa'nın 127 nci maddesi ile çelişebileceği komisyon üyeleri arasında yer alan İç İşleri Bakanlığınca tespit edilmiştir.

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğinin 27 inci maddesinin 2 nci fıkrasında 'Belediyeler, tüketim sonucu oluşan ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanmasını sağlamak amacıyla, ambalaj atıkları yönetim planı hazırlamakla yükümlüdürler.' denmektedir. Aynı Yönetmeliğin 32 nci maddesinin 3 üncü fıkrasında '...ambalaj atığı yönetim planı hazırlanır ve ilgili belediye tarafından Bakanlığa onaylanmak üzere sunulur.' şeklinde düzenlenmiştir. Bu madde hükmü ile belediyeler üzerine idari vesayet denetimi getirilmekle birlikte yasal dayanağı yoktur. Oysa Anayasanın 127 nci maddesinin 5 inci fıkrasında 'Merkezî idare, mahallî idareler üzerinde, mahallî hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahallî ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idarî vesayet yetkisine sahiptir.' hükmü yer almaktadır. Görüldüğü üzere, yasal dayanağı olmayan bir vesayet denetiminin merkezi idare tarafından kullanılamayacağı Anayasaca hüküm altına alınmıştır.

Sonuç olarak, söz konusu yönetmeliğin 32 nci maddesinin 3 üncü fıkrası ile getirilen ambalaj atığı yönetim planların Çevre ve Orman Bakanlığınca onaylanması gerektiği şeklindeki hükmün yasal dayanağının olmadığı gibi, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanununun 7 nci maddesinin 1 inci fıkrasının 'i' bendi ile Anayasanın 127 nci maddesinin 5 inci fıkrasına aykırı olduğu değerlendirilmektedir.

Komisyon katılan ilgili kurumlar tarafından; Belediye Kanunu içerisinde ambalaj atığı tarifinin net bir şekilde tanımlanmasının önemli bir ihtiyaç olduğu da tespit edilmiştir.

3.3.2 Sözleşmeler ve Uygulamalardan Kaynaklanan Sıkıntılar

Onaylı ambalaj atığı yönetim planlarına bakıldığında, birçok belediyenin yönetim planı hazırlamadığı, planı olan bazı belediyelerin ise plana uygun hareket etmediği görülmektedir. Bu durum, sistem için önemli bir sorun teşkil etmektedir. Ayrıca

AMBALAJ KOMİSYONU

komisyon çalışmalarında, yönetim planlarının TAT'lar veya YK'lar tarafından yapıldığı, bazı belediyelerin planların hazırlanmasına dahi katkı veremedikleri ifade edilmiştir.

Bazı belediyelerin (yönetmelikte, lisanslı firmalarla herhangi bir bedel talep etmeksizin sözleşme yapmaları gerektiği belirtildiği halde) mevcut uygulamalara katkı vermek yerine, gelir beklentisinde olmaları da haksız uygulamalara yol açan bir başka ciddi sorun olarak tespit edilmiştir. Lisanslı TAT'ların yönetmeliğe göre lisanslarını sürdürebilmek adına Belediyelerin bu taleplerini karşılamak zorunda kalmaları, sistemin sürdürülebilirliğini tehlikeye sokmaktadır.

Yapılan sözleşmelerin hukuksal bir alt yapısı bulunmaması sebebiyle, belediyeler keyfi sebeplerle bu sözleşmeleri feshedebilmektedirler. Bu durum, ambalaj atıkların toplanması operasyonunu yürüten TAT lisanslı firmaların yapmış oldukları yatırımları tehlikeye sokmaktadır.

Yine belediyelerle yapılan sözleşmeler için herhangi bir standart format ve kriterlerin geliştirilmemesi, uygulamalarda farklılıklara neden olmaktadır.

Sanayinin yoğun olduğu belediyelerde TAT lisanslı firma sayılarının her geçen gün arttığı gözlemlenmektedir. Buna paralel olarak bu bölgelerde TAT'ların belediyelerle sözleşme yapma talebi de aynı ölçüde artış göstermektedir. TAT'ların lisans alabilmek ve lisanslarını sürdürebilmek için belediyelerle sözleşme yapmak zorunda oluşları illegal durumları da beraberinde getirmektedir. TAT'lar lisans alabilmek uğruna belediyelere illegal tekliflerde bulunabilirken, belediyeler de sözleşme yapmış oldukları TAT'ların kendilerine olan mecburiyetlerini çıkar amaçlı kullanabilmektedirler. Saptanan bu durum belediyeleri ve/veya TAT'ları itham etmekten öte, yaşanan veya yaşanabilecek risklerin bir tespitidir.

Genel olarak bir ilde, ilin toplam kapasitesinden fazla TAT lisanslı firma bulunması bir çatışma durumuna neden olmaktadır.

Ambalaj atığı toplama araçlarının trafiğe çıkış saatlerinin sınırlandırılması, kaynağından ayrı toplama verimliliğini düşürmektedir. Ayrıca, TAT'ların kaynağında ayrı topladıkları ambalaj atıkları içerisinden, tesiste ayırma işleminden sonra çıkan çöp niteliğindeki atıkların, belediyelerin çöp depolama tesislerine dökülmesi esnasında belediyeler tarafından bedel talep edilmesi, maliyetlerin artışına neden olmaktadır.

TAT'lar ve belediyeler arasında yapılan sözleşme sürelerinin kısa tutulması, bölgede yapılacak alt yapı yatırımlarına ket vurmaktadır.

Tespit edilen bir diğer önemli sıkıntı ise hane sakinlerinin denetimidir. Kaynakta ayrı toplama verimliliğinin yüksek olduğu bölgelerde dahi hane sakinleri, ambalaj atığı toplama işleminin keyfe keder bir olgu olduğunu düşünmektedirler. Her ne kadar ambalaj atıklarının kaynağında ayrı biriktirilmesi bir yasal yükümlülük olsa da,

AMBALAJ KOMİSYONU

denetleyen bir merciinin bulunmayışı istenilen düzeyde ambalaj atığı toplanmasının önüne geçmektedir.

İstisnalar hariç olmak üzere, birçok belediyenin kaynakta ayrı toplama faaliyetlerini koordine edebilecek düzeyde yeterli bilgi birikimine sahip personel sıkıntısı çektiği gözlemlenmektedir. Bu durum, yürütülen çalışmalarda TAT'ları birçok açıdan yalnız bıraktırmaktadır.

Ancak kaynakta ayrı toplama çalışmalarına gerçekten önem veren belediyelerin de, denetim yetkisi sıkıntısı çektiği tespit edilmiştir. Belediyelerin ilgili personel veya zabıtaalarının saptamış oldukları durumlarda idari yaptırım ve cezai işlem yetkilerinin çok sınırlı olması, sistemin denetlenmesi konusunda belediyeleri bir anlamda etkisiz eleman haline getirmektedir.

3.3.3 Finansal Yetersizliklerden Kaynaklanan Sıkıntılar

Kaynakta ayrı toplama maliyetlerinin önemli bir kısmını, toplama ekipmanı olarak kullanılan naylon poşetler oluşturmaktadır. Poşetle toplama sistemi kaynak israfına neden olmakla beraber, yeni bir ambalaj atığının oluşumuna da sebebiyet vermektedir. Genel olarak toplama maliyetlerinin artışına neden olan bu durum, aynı zamanda sistemin sürdürülebilirliğinin ve yaygınlaşmasının önüne geçmektedir. Kaynakta ayrı toplama sistemleri konteynırla toplama sistemine geçirilmediği sürece istenilen verimliliğin sağlanması mümkün gözükmemektedir.

Tüm kaynakta ayrı toplama sistemini ele aldığımızda en büyük finansal sorunlardan birinin PS'lerin yeterince kayıt altına alınmaması olduğu gözükmektedir. Kayıt altına alınan PS sayısının çok düşük olması, kaynakta ayrı toplama çalışmalarına aktarılacak maddi ve aynı destekleri de sınırlandırmaktadır.

Kayıt altına alınan PS'lerin atıkların toplanması ile ilgili ödedikleri ücretler de, gerçek toplama-ayırma maliyetlerini karşılamamaktadır.

Özellikle büyük şehirlerde toplama maliyetlerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Toplama maliyetleri projelerin ilerleyen aşamalarında bir miktar düşüş gösterse de, genel olarak toplanan ambalaj atığı miktarındaki artış maliyetlere de aynı şekilde yansımaktadır.

Avrupa Birliği ülkelerine bakıldığında, çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik yapılan faaliyetlerin teşviklerle desteklendiği görülmektedir. Ülkemiz Çevre Kanununda da, çevre kirliliğinin önlenmesine yönelik çalışma ve yatırımların teşvik tedbirlerinden faydalandırılacağından bahsedilmektedir (Çevre Kanunu, Madde 29 "Çevre kirliliğinin önlenmesi ve giderilmesine ilişkin faaliyetler teşvik tedbirlerinden yararlandırılır").

AMBALAJ KOMİSYONU

Kaynakta ayrı toplama faaliyetleri; atık miktarlarını azaltan, kaynak israfını önleyen, düzenli depolama sahalarının tasarruflu kullanımını sağlayan operasyonlardır. Bu atıkları ülkemizde toplayan, ayrıştıran ve geri dönüştüren sektörlerin yukarıda belirtilen teşviklerden faydalanamaması, kaynakta ayrı toplama operasyonlarının ilerlemesinde önemli bir engel teşkil etmektedir.

3.4 AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

Komisyon kararı olarak A.B. üyesi ülkelerden Fransa, İspanya ve Belçika'da devam eden uygulamalarda Yerel Yönetimlerin rolleri ve yapılan sözleşmeler hakkında çalışmalar yapılmıştır.

3.4.1 Belçika

Nüfusu, 10.500.000 kişi olan Belçika'da, yetkilendirilmiş kuruluşa üye sayısı 5.829'dur. Belçika'da bulunan toplam 600 adet belediye, 40 adet belediye birliği çatısı altında birleşmiş bulunmaktadır. Belçika yeşil nokta örgütü olan FOSTOPLUS, sadece belediye birlikleri ile sözleşmeler yapmaktadır.

FOSTPLUS, belediyeler birlikleri ile geri kazanım hedeflerini sağlayabilmek için 5 yıllık sözleşmeler yapmaktadır. Kaynakta ayrı toplama operasyonları atık yönetimi şirketleri tarafından gerçekleştirilmekte, ancak bazı bölgelerde belediye birlikleri ayrı toplama operasyonlarını kendileri yürütmektedir.

FOSTPLUS, belediye Birlikleri ile sözleşme yapmadan önce çok ciddi görüşmeler yapmakta ve sözleşme şartları karşılıklı belirlenmektedir. Sözleşmeler imzalandıktan sonra kanun hükmünde olmakta ve sonrasında taraflarca sözleşme içerikleri değiştirilememektedir.

Belçika'da kaynakta ayrı toplama organizasyonu şu şekilde yürütülmektedir:

- Cam: şişeler, küçük şişeler ve kavanozlar renklerine göre konteynırlarla toplanır. (1000 kişilik nüfusa 1 adet konteynır)
- Kağıt-Karton: Kağıt ve karton ambalajlar kapıdan kapıya aylık olarak toplanır. (atık kağıt, gazete ve magazinler dahil.)
- Plastik-Metal-İçecek Kartonları: Bu ambalaj türleri kapıdan kapıya ayda iki defa olmak üzere açık mavi torbalar ile toplanır.

3.4.2 Fransa

Nüfusu, 60.000.000 kişi olan Fransa'da, yetkilendirilmiş kuruluşa üye sayısı 10.105 'dir. Fransa yeşil nokta örgütü ECO EMBALLAGES'dir. ECO EMBALLAGES ayrı toplama sorumluluğunu üstlenen yerel yönetimlere teknik ve finansal destek sağlamaktadır.

AMBALAJ KOMİSYONU

ECO EMBALLAGES'in belediyeler ile yapmış olduğu sözleşmelerin süresi 6 yıldır. Bu sözleşmelerde ECO EMBALLAGES, belirlenen kalite standartlarını sağlayan ambalaj atıkları için geri alma garantisi vermektedir. Geri alma garantisi için her malzeme grubu ile ilgili geri dönüşüm sektör temsilcileri de yapılan sözleşmelerin tarafı olmaktadır.

Toplama maliyetlerinin %50'si, yakma, iletişim ve bilgilendirme maliyetleri ECO EMBALLAGES tarafından karşılanmaktadır. Geri kalan %50'lik toplama maliyetleri ise belediyeler tarafından karşılanmaktadır.

Yapılan sözleşmelerde nüfusa bağlı olarak toplanacak ambalaj atıkları ile ilgili hedefler bulunmaktadır. Bu hedefler, atık kompozisyon analizleri yapıldıktan sonra Fransa Çevre Bakanlığı tarafından belirlenmekte ve her yıl güncellenmektedir.

2008 yılı için belirlenmiş olan hedefler; metal: 6,4 kg/kişi-yıl, Alüminyum: 0,9 kg/kişi-yıl, plastik: 19,4 kg/kişi-yıl, cam: 41,3 kg/kişi-yıl, kağıt: 18,1 kg/kişi-yıl. Bu değerlerin üzerinde ambalaj atığı toplandığında, verilen birim destekler azaltılmaktadır.

ECO EMBALLAGES' yıllık bütçesi 410 milyon €'dur. Bu bütçenin 32 milyon €'luk bölümü iletişim ve tanıtım desteği, 18 milyon €'luk bölümü ise nakliye desteği olarak verilmektedir. 360 milyon €'luk kısım ise belediyelere verilmektedir.

Belediyelere verilen bu miktarın 317 milyon €'luk kısmı ambalaj atıklarının toplanması, 32 milyon €'luk kısmı yakma ve kalan kısmı ise yerel iletişim ve tanıtım için verilmektedir. Ayrıca toplanan ambalaj atıklarının sahibi belediyeler olduğu için malzeme satışından elde edilen gelirler de belediyelerin olmaktadır.

Belediyelerin alacakları maddi destekler her malzeme için ayrı ayrı hesaplanmaktadır. Bu sebeple malzeme kalitesinin de dikkate alındığı hesap yöntemi söz konusudur.

Fransa'da yeşil nokta örgütleri belediyeler ile sözleşme yapmak zorundadırlar. Yapılan sözleşmelerde sadece evsel nitelikli ambalaj atıklarının geri kazanımı için destek verilmektedir. Destek mekanizmasında sanayi kaynaklı atıklar dikkate alınmamaktadır.

3.4.3 İspanya

Nüfusu 44.500.000 kişi olan İspanya'da yetkilendirilmiş kuruluş üye sayısı 12.375'dir. İspanya geri kazanım sisteminde belediyeler nüfuslarına göre 3 farklı kategoriye ayrılmakta ve verilecek destekler de bu kategorilere göre belirlenmektedir. (Nüfusu 50.000 den büyükler, 5.000 – 50.000 arasında olanlar ve 5.000 den küçükler.) Yeşil nokta örgütü iletişim ve bilgilendirme çalışmaları için kişi başı yaklaşık 0,21 euro bir destek sağlamaktadır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Ülkede 3 adet büyük atık yönetim şirketi sistemin %70'ini kontrol etmektedir. Yeşil nokta örgütü destek mekanizması çerçevesinde direkt olarak atık yönetimi şirketleri veya belediyeler ile anlaşma yapabilmektedir. Yapılacak destekler anlaşmalara göre belirlenmektedir. İspanya'da yaygın olarak kullanılan yöntem ise yeşil nokta örgütünün direkt olarak atık yönetim şirketleri ile anlaşma yapması yönetimidir.

3.5 SONUÇ VE ÖNERİLER

3.5.1.1 Yasal Mevzuat

Kaynakta ayrı toplama çalışmalarının belediyelerce TAT'lara devredilmesi konusunda yukarıda saptanan yasal sıkıntıların aşılması için, ilgili devlet kurumlarının kanun ve yönetmeliklerde değişiklikler yapması gerekmektedir. Belediyelerin bu yükümlülüklerini ne şekilde ve hangi kriterlere göre devredebileceği ilgili mevzuatlarda net bir şekilde tanımlanması gerekmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu ve AAKY'de, ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması görevi belediyelere verilmiştir. Ancak yine AAKY ve Çevre Kanununda; ambalaj atıklarının oluşumuna sebebiyet veren PS'lerin, bu atıkların toplanmasına ilişkin yapılacak tüm harcamaları da karşılamaları gerektiği açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu maddeleri dikkate aldığımızda, ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanmasıyla ilgili yapılacak harcamaların PS'ler tarafından karşılanması, belediyelerin de sistemin uygulanması ve yaygınlaşması için toplama operasyonlarına aynı desteklerde bulunması, eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerini yürütmesi gerekmektedir.

Mevcut 5393 sayılı Belediye Kanununda, katı atık olarak genelleştirilen ambalaj atıklarının, bu kanun içerisinde ayrıca tanımlanması kaçınılmaz bir ihtiyaçtır.

Çevre ve Orman Bakanlığının, AAKY'ne göre belediyelerin yapmış oldukları çalışmaları denetim yetkisi olması gerekmektedir. Bu yetki; belediyelerle yapılan sözleşmelerde yaşanan sıkıntıları bertaraf edeceği gibi, aynı zamanda sistemin yaygınlaşmasını sağlayacaktır.

3.5.1.2 Sözleşmeler

Ambalaj atıklarının kaynakta ayrı toplanması konusunda yapılacak çalışmalar için standart sözleşme örneklerinin hazırlanması konusunda, tespit edilen yasal sıkıntılardan dolayı örnek sözleşme formatları geliştirilememiştir. Ancak, tarafların yükümlülüklerine yönelik öneriler komisyon üyeleri tarafından kısmen belirlenmeye çalışılmıştır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Kaynakta ayrı toplama operasyonlarının evsel bölümü her zaman eksi bakiyeler vermekte olduğu ilgili tüm taraflar tarafından bilinmesi gereken bir gerçektir. Diğer taraftan bu atıkların yaygın bir şekilde toplanması, belediyelerin evsel çöp toplama ve taşıma maliyetlerinde ciddi manada düşürdüğü de ayrı bir gerçektir. Dolayısıyla belediyeler, TAT'lar ile sözleşmeler yaparken bir gelir beklentisi içerisine girmelerinden ziyade, kaynakta ayrı toplama çalışmalarının yürütülmesine ve yaygınlaşmasına katkı sağlamaları gerekmektedir. Kaynakta ayrı toplama sistemlerinin belediyelerce sahiplenilmesi, toplama verimliliğini arttıracak önemli unsurlardan bir tanesidir.

Hukuksal altyapılar sağlandıktan sonra, kaynakta ayrı toplama operasyonlarında ilgili taraflar arasında yapılacak sözleşmelerin kabul edilebilir bir sebep gösterilmeden tek taraflı olarak feshedilmesinin önlenmesi önemli bir ihtiyaçtır. Yapılacak olan sözleşmelerin Bakanlık tarafından belirlenecek standart bir sözleşme formatında yapılması ve bu sözleşme formatlarının ilgili tüm tarafları koruyacak şekilde hazırlanması gerekmektedir.

3.5.1.3 Sözleşme Süreleri ve Yatırımlar

Mevcut Vergi Usul Kanununa göre belediye ile anlaşma yapmak isteyen bir kuruluşun yapması gereken yatırımları arsa ve binalar için 25 yıla, makineler için 5-10 yıla(ekonomik ömürlerine göre), nakil vasıtaları için ise 5 yıla yayması gerekmektedir.

Belediyelerin, TAT'lar ile yapmış oldukları sözleşmeleri, istisnalar hariç olmak üzere genel olarak çok kısa süreli yaptıkları tespit edilmiştir. Bu sözleşmelerin sürelerinin kısa olmasının nedenlerinden bir tanesi de, TAT'ların lisans sürelerinin 3 yıl olmasıdır.

Belediyeler ve TAT'lar arasındaki sözleşmelerin süresi direkt olarak TAT'ların toplama sistemleri için yapacağı yatırımları etkilemektedir. İleriye dönük sağlıklı toplama sistemlerinin oluşturulabilmesi için, komisyonca sözleşme sürelerinin en az 5 yıl olması gerektiği tespit etmiştir. Buna paralel olarak TAT lisans sürelerinin de 5 yıl süre ile verilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

3.5.1.4 Denetim ve Bilgilendirme Çalışmaları

Avrupa Birliğinde yürütülmekte olan kaynakta ayrı toplama çalışmalarında; hane sakinlerinin ilgili belediyelerce çok sıkı bir şekilde denetlenebildiği ve atıklarını ayrı biriktirmeyen hane sakinlerine idari yaptırımların büyük bir kararlılıkla uygulanabildiği, yapılan çalışmalarda görülmektedir.

Ülkemizde ise AAKY ile atık üreticilerine getirilen kaynakta ayrı biriktirme zorunluluğu ise mevcut sistem içerisinde denetlenememektedir. Bu durum toplama verimliliğini düşürmekte ve sistemin ilerlemesini ciddi bir şekilde engellemektedir. Bir anlamda atıkların ayrı biriktirilmesi hane sakinlerinin keyiflerine ve iyi niyetlerine bırakılmış

AMBALAJ KOMİSYONU

durumdadır. Toplama verimliliklerinde arzu edilen düzeylere ulaşılabilmesi için, öncelikle hane sakinlerinin kaynakta ayrı toplamanın bir yasal zorunluluk olduğu konusunda bilgilendirilmeli ve sonrasında da mutlaka belediyelerce denetlenmeleri gerekmektedir.

Bilgilendirme ve denetim çalışmalarında belediyelerin aktif rol alması önem arz etmektedir. İlçe belediyelerinin denetim için bir tim oluşturmaları veya mevcut zabıta ekiplerini çevre denetimi konusunda görevlendirmeleri gerekmektedir. Büyükşehir belediyeleri ise bilgilendirme çalışmaları için ilan panolarının kullanımını sağlamalıdır.

3.5.1.5 Sistemin İşleyişine İlişkin Öneriler

Mevcut 5 yıllık tatbik edilen sürece bakıldığında; kaynakta ayrı toplama faaliyetlerinin TAT lisanslı işletmeler aracılığıyla gerçekleştirilmesinin, belediyeler aracılığıyla yapılmasına nazaran çok daha verimli sonuçlar verdiği görülmektedir. Bu görüş komisyon toplantılarında belediye temsilcileri tarafından da tasdik edilmiştir.

Ülkemizde, toplam 200 AAYP onaylanmıştır. Bu durumun temel nedeni, sanayinin olmadığı bölgelerde kaynakta ayrı toplama operasyonlarını finanse edebilecek herhangi bir ekonomik araç bulunmamasıdır. Mevcut belediyelerin tamamında kaynakta ayrı toplama çalışmalarının başlatılmasını sağlayacak politikaların, ilgili devlet kurumlarınca geliştirilmesi gerekmektedir.

AAKY'de TAT'lara getirilmiş olan tesislerinde çevre sorumlusu olarak en az bir çevre mühendisi bulundurma zorunluluğu, belediyelerin çevre birimlerine de getirilebilir. Böylece toplama operasyonlarının teknik kısmının belediyeler tarafından da takibinin sağlanılabileceği gibi, aynı zamanda sistemin geliştirilmesine de fayda sağlanmış olacaktır.

Kaynakta ayrı toplama sistemlerinin daha güçlü olabilmesi için, sistemin uygulayıcıları olan TAT'ların da güçlü bir yapıya sahip olmaları gerekmektedir. Avrupa Birliği örneklerine baktığımızda, tesis sayılarının az fakat bu tesislerin kapasitelerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bu sebeple, bir ilin atık miktarı göz önünde bulundurularak lisans verilecek TAT sayı ve kapasiteleri belirlenebilir. Ancak böyle bir uygulamada rekabet unsurları göz ardı edilmemelidir.

Ambalaj atığı toplama işleri, evsel çöp toplama işlerine nazaran daha meşakkatli ve zaman alıcı operasyonlardır. Kaynakta ayrı toplama verimliliklerinin arttırılabilmesi için TAT araçlarının trafiğe çıkış saatlerinde kısıtlamaların yapılmaması gerekmektedir.

AMBALAJ KOMİSYONU

Ayrıca TAT'ların kaynağında ayrı toplamış olduğu ambalaj atıklarının ayrıştırılması esasında çıkan çöp niteliğindeki atıkların belediye çöp döküm alanlarına ücretsiz bir şekilde kabul edilmesi sağlanmalıdır.

Ülkemizde kaynakta ayrı toplama operasyonları genelde poşetlerle yapılmaktadır. Kaynak israfı yaratan poşetle toplama sistemi yerine, konteynırla toplama sistemine geçilmesi sistemin geleceği açısından kaçınılmazdır. Konteynırla ambalaj atığı toplama sistemi; kaynak israfını önleyip, maliyetleri azaltacağı gibi, belediyelere de denetim yapabilme imkanını sağlayacaktır.

Yapılan komisyon çalışmalarında belediye temsilcileri; belediyelerin meclis kararı ile hane sakinlerine evsel atıklarını biriktirmeleri için çöp konteynırı aldirabildikleri belirtilmiştir. Ambalaj atığı konteynırlarının da, aynı yol ile hane sakinlerine aldirılabileceği öngörülmektedir.

Ülke genelinde evsel ambalaj atığı toplama miktarlarının arttırılabilmesi için, belediyelere katı atık miktarları baz alınarak yıllık evsel ambalaj atığı toplama hedefleri getirilebilir. Böylece belediyelerin toplama operasyonlarına daha fazla sahip çıkması sağlanabilir.

Ayrıca farklı bir ekonomik enstrüman oluşturulabilmesi adına, çevre temizlik vergileriyle beraber, ambalaj atıklarının toplanması için ek ücretler toplanarak, belediyelere yalnızca bu işte kullanmaları kaydıyla aktarılabilir.

3.5.1.6 Teşvik Tedbirleri

Gelişmiş ülkelere baktığımızda; maliyetleri ne kadar yüksek olursa olsun ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplama çalışmaları son 50 yıldır ön planda tutulduğu görülmektedir. Çünkü ambalaj atıkları kaynağında ayrı toplanmadığında, hem ekonomik hem işleyişi açısından çeşitli sıkıntılara neden olmaktadır.

Ülkemizde de AB direktifleri doğrultusunda, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yasal mevzuat düzenlenerek 2004 yılında başlatılan kaynağında ayrı toplama operasyonu verimleri, istenilen ivme ile artış göstermemektedir. Bunun temel nedenlerinden bir tanesi, ayrı toplama operasyonlarını gerçekleştiren TAT'ların finansal sıkıntılar sebebiyle toplama-ayırma sistemlerine yeterince yatırım yapamamalarıdır. Sonuç olarak ülkemiz kaynakta ayrı toplama sistemlerinin, AB örneklerine nazaran çok amatör ve verimsiz sistemler olduğu açık bir şekilde görülmektedir.

Bu verimsiz ve yaygınlaşamayan toplama sistemlerinin dolaylı mağdurları ise belediyeler olmaktadır. Ayrı olarak toplanmayan ambalaj atıkları, belediye katı atık toplama araçlarıyla birlikte düzenli depolama sahalarına gömülmektedir. Ülkemizde,

AMBALAJ KOMİSYONU

özellikle büyük kentlerde belediye bütçelerinin önemli bir kısmı katı atıkların toplanması ve taşınması için ayrılmaktadır.

Ayrıca yatırım ve işletme maliyetleri yüksek olan düzenli depolama sahalarının ambalaj atıkları ile gereksiz yere işgal edilmeleri, kent katı atık depolama alanı hususunda belediyeleri ciddi sıkıntılara sokmaktadır.

Bu sebeple, ambalaj atığı toplama sistemlerine yapılacak yatırımların kısa ve uzun vadede kamu yararına olduğu net bir şekilde görülmektedir. Dolayısıyla kaynakta ayrı toplama sistemlerine yapılacak yatırımların teşvik tedbirlerinden faydalandırılması, ülkemizin önemli sorunlarından birisinin çözümüne katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Dolayısıyla ambalaj atıklarını toplayan, ayrıştıran ve geri dönüştüren işletmeleri çeşitli teşvik tedbirleriyle desteklemek gerekmektedir. Bu teşvikler; ucuz mazot ve elektrik, SSK prim ve kurumlar vergisi indirimleri, finansal yatırım kredileri şeklinde olabilir.

Tablo 3-2 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi

Adı, Soyadı	Kurumu
Vedat KILIÇ	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği (Komisyon Başkanı)
Cezmi NEYİM	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı (Raportör)
Hülya ÇAKIR	Çevre ve Orman Bakanlığı (Bakanlık Sorumlusu)
Emine AYDINOĞLU	Çevre ve Orman Bakanlığı
Belgin SATICI	Çevre ve Orman Bakanlığı
Aylin ÇİÇEK	Çevre ve Orman Bakanlığı
Yelda ATAÇ	Çevre ve Orman Bakanlığı
Rahmi KÖSE	İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü
Sait AYZAZ	Sayıştay Başkanlığı (Belediyeler Denetim Grupları)
Emrah K.ERDEM	Kamu İhale Kurumu- (Hizmet Alımları İhalelerini Düzenleme ve İnceleme Dairesi Başkanlığı)
Gülçin DERE	Türkiye Rekabet Kurumu

AMBALAJ KOMİSYONU

Haluk DOĞU	Türkiye Belediyeler Birliği
Levent GÖKDEMİR	Türkiye Belediyeler Birliği
Levent CAN	İzmir Büyükşehir Belediye Başkanliğı
Kazım İNAN	İstanbul Bağcılar Belediye Başkanliğı
Talat KARAHAN	Ankara Çankaya Belediye Başkanliğı
Savaş GÜNDOĞDU	Ankara Çankaya Belediye Başkanliğı
Banu ALTUN	Ankara Çankaya Belediye Başkanliğı
V.Necat VATANSEVER	Bursa-Nilüfer Belediye Başkanliğı
Koray ALTUNDİŞ	Bursa Nilüfer Belediyesi
Ahmet GEÇİLİ	Eskişehir Odunpazarı Belediye Başkanliğı
Kemal DOĞAN	İSTAÇ-İstanbul Çevre Koruma ve Atık Mad. Değ. San. ve Tic. A.Ş.
Mete İMER	ÇEVKO – Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı
M.Özgür ŞAKI	ÇEVKO – Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı
Sema KIZILKAYA	ÇEVKO – Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı
Aslıhan ARIKAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği
İlkay KIRAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği
Ertunga ARDENİZ	İZGEP Atık Toplama ve Geri Kazanım A.Ş.
Ramazan KILIÇ	İZGEP Atık Toplama ve Geri Kazanım A.Ş.
Gökhan AYDIN	İZGEP Atık Toplama ve Geri Kazanım A.Ş.
Ömer BENLİ	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Mehmet UĞur TATAR	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Tümay ERDİL	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Ekrem ÇAVUŞOĞLU	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Volkan AYDENİZ	Anadolu Cam Sanayi A.Ş.
Recep DAĞLI	SEL-KUT Kâğitçılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Yusuf YILMAZ	SEL-KUT Kâğitçılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

AMBALAJ KOMİSYONU

Meryem AKBULUT	SEL-KUT Kâğıtçılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Can UZUNOĞLU	İtimat Atık Yönetimi Geri Dönüşüm Ltd.Şti.
Hakan AKBABA	İtimat Atık Yönetimi Geri Dönüşüm Ltd.Şti.
Mustafa ERİK	İtimat Atık Yönetimi Geri Dönüşüm Ltd. Şti.
Mehmet ÇAKMAK	Dekasan Ltd. Şti.
Musa ÇİNİ	Turhan Hurdacılık ve Tic. Ltd. Şti.
İsmail TURHAN	Turhan Hurdacılık ve Tic. Ltd. Şti.
Salih ZEKİ	

3 NOLU ALT KOMİSYON

KAYNAKTA AYRI TOPLAMANIN MALİYETLERİ, ÜRETİCİ SORUMLULUĞUNA İŞLERLİK KAZANDIRMAK, BELGELENDİRME, EKONOMİK ARAÇLAR

Komisyon Başkanı: Doğan ERBERK (ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği())

Komisyon Yazıcısı: Alphan ERÖZTÜRK-(ÇEVKO - Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı)

Komisyon Bakanlık Temsilcisi: Zeki TERZİOĞLU (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Ziraat Mühendisi)

AMBALAJ KOMİSYONU

AMBALAJ KOMİSYONU

4 3 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU

4.1 TANIMLAR

Komisyon çalışmalarında sıklıkla kullanılan kavramların yönetmelikteki tanımları aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

Ambalaj atıkları yönetimi: Ambalaj atıklarının belirli bir sistem içinde, kaynağında ayrı toplanması, taşınması, ayrıştırılması, tekrar kullanımı, geri dönüşümü, geri kazanılması, bertarafı ve benzeri işlemlerin tümü,

Ekonomik işletmeler: Ambalaj üreticilerini ve piyasaya sürenleri,

Kaynakta ayrı toplama: Ambalaj atıklarının, hazırlanmış olan yönetim planları doğrultusunda oluştukları yerlerde diğer atıklardan ayrı olarak biriktirilmesi ve bu şekilde toplanması,

Piyasaya süren: Bir ürünü bu Yönetmelik kapsamındaki ambalajlar ile paketleyen gerçek veya tüzel kişiyi, üretici tarafından direk olarak piyasaya sürülmemesi durumunda ambalajın üzerinde adını ve/veya ticari markasını kullanan gerçek veya tüzel kişiyi, üreticinin Türkiye dışında olması halinde, üretici tarafından yetkilendirilen temsilciyi ve/veya ithalatçı,

Üretici sorumluluğu ifadesi de komisyon toplantılarında tartışılmıştır. Söz konusu ifadenin ambalaj üreticileri olarak anlaşılacağı iddia edilmiş ancak sonrasında maliyetin piyasaya sürenler tarafından karşılanması gereğinin yönetmelikle net olarak tariflendiğini ve komisyon adının sadece komisyon üyelerini ilgilendirdiğini belirtilmesi üzerine, “üretici sorumluluğu” ile piyasaya sürenlerin kastedildiği konusunda fikir birliğine varılmıştır.

4.2 ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM

4.2.1 Mevzuattaki Yeri

Söz konusu yönetmeliğin 5 nci maddesinin (f) bendinde yönetmelikle tariflenen sistemin kurulması ve işletilmesi konusundaki temel harcamaların yükümlülüğü “Ürünlerini ambalajlı olarak piyasaya sürenler, bu ürünlerin kullanımı sonucu ortaya çıkan ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanmasını, geri dönüşümünü ve geri kazanımını sağlamak ve bu amaçla yapılacak harcamaları karşılamakla yükümlüdürler.”

AMBALAJ KOMİSYONU

İfadesi ile piyasaya süren işletmelere verilmiştir. Yönetmeliğin birçok noktasında bu yönde ifadeler yer alarak, sorumluluk çerçevesi netleştirilmektedir.

4.2.2 İlgili Kurumların Çalışmaları

Komisyon üyeleri, toplantılarda maliyetler konusundaki çalışmalarını diğer üyelerle paylaşmış ve özellikle ilk toplantılarda tartışmalar bu çalışmaları üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu konuda, komisyon üyelerince paylaşılan bilgiler aşağıda özetlenmiştir:

- Boztaşlar firması yetkilisi maliyete dâhil ettikleri kalemleri sıraladıktan sonra, günde 1 ton ambalaj atığı toplayabildiklerini (%68 kâğıt, %14 plastik, %10 cam, % 5 metal, % 3 fire) bunun da toplama maliyetinin yaklaşık 180 TL, getirisinin de 120 TL olduğunu, dolayısı ile 60 TL/ton 'luk bir zararı olduğunu dile getirdi.
- ÇEVKO yetkilisi, 2006 da 12 ay boyunca işbirliği içinde olduğu lisanslı firmalara verdikleri nakit desteklerini, yaklaşık 16-17 adet lisanslı tesisin aylık olarak belgeli bir şekilde kendilerine ilettikleri maliyetleri temel alarak yaptıklarını belirtti. Bu yaklaşımda atıkların bedelle alınması gibi detayların bile içerdiğini ve sonuçta 120 – 230 TL/ton arasında değiştiğini ifade etmiştir. Maliyetlerin bölgenin büyüklüğü, atığın özellikleri, o bölgedeki çalışma süresi, yazlık kışlık nüfus farklılıkları gibi birçok nedene göre değişebildiğinin tespit ettiklerini vurguladı. Bu çalışmada hedeflenen toplama ve ayırma maliyeti toplamının sistemin kendini sürdürebilmesi için yeterli olduğu düşünülen 160 TL/ton 'un altına çekilmesini hedefledikleri ve 150 – 180 TL/ton arası bir sonuca vardıklarını belirtti.
- TÜDAM yetkilisi, benzer bir çalışmanın kendileri tarafından da yapıldığını beyan etti. 2009 yılının ilk 6 ayında eğitim ve bilgilendirme çalışmaları da dâhil olmak üzere kaynakta ayrı toplama çalışmalarının 136.000 TL'lik bir maliyeti olduğunu ve bu kapsamda 545 ton atık toplayabildiklerini ifade etti. (Maliyetin yaklaşık 280 TL/ton'a geldiği eklendi.) Toplanan malzeme kompozisyonu; %65 kâğıt, %18 plastik, % 8 cam % 4 metal, % 1-2 fire olarak ifade edildi. Satış bedellerindeki değişikliklerin de kendilerini ciddi olarak etkilediğini vurguladı. En büyük maliyet kalemi, eleman, mazot ve poşet olarak belirtildi. 280 TL'lik maliyete karşın, malzeme satışından yaklaşık 110 TL'lik bir gelir söz konusu olduğu, aradaki farkların da sanayiden temin edilen ambalaj atıkları ile sübvansede edildiği söylendi.
- Ak Gıda yetkilisi de, yaptığı araştırmaya göre, 50.000 nüfuslu bir yerleşimde 3 yıllık sözleşme yapan bir lisanslı firmanın araç, eğitim, demirbaş, yakıt, diğer giderler, belediyelere ödenen bedel de dâhil olmak üzere 211.600 TL 'lik bir maliyeti ve bununla birlikte de toplam 1.145.000 TL'lik bir geliri olduğu sonucuna vardığını detayları ile açıkladı.

AMBALAJ KOMİSYONU

- Atkasan yetkilisi, Manisa’da 40 aydır bu çalışmayı yaptıklarını 122 TL / ton’luk ortama toplama maliyete vardıklarını beyan etti. Bu bedele 72 TL/ton ayırma, 17-18 TL/ton idari masrafların da eklenmesi ile toplam maliyetin 200 TL/ton’a vardığını belirtti. Ortalama malzeme gelirleri de 132 TL/ton olduğundan ton başına zararlarının yaklaşık 68 TL olduğunu beyan etti.
- MESS yetkilisi, birçok maliyet rakamı ortaya çıkmış olsa da ilk üç maliyet kaleminin ortak olduğunu, sanayi için bu kalemlerin olmadığını, bu bilgilerin 5 numaralı “Sanayi kaynaklı ambalaj atığı ile konut kaynaklı ambalaj atığının toplama sistemlerinin ayrılması” komisyonunun çalışmalarına yol göstereceğini ifade etti.

4.3 YAŞANAN SIKINTILAR

Her ne kadar raporun tanımlar başlığı altında yer alsın da, komisyon çalışmalarında “kaynakta ayrı toplama” kavramı ile farklı yaklaşımlar ortaya konulmuştur. Yönetmelikte de ifade edildiği gibi, “kaynakta ayrı toplama”, *ambalaj atıklarının hazırlanmış olan yönetim planları doğrultusunda oluştukları yerlerde diğer atıklardan ayrı olarak biriktirilmesi ve bu şekilde toplanmasıdır.*

Tanımın ötesinde uygulama kademesinde yönetmelikle ambalaj atıklarının toplandığının ve değerlendirildiğinin kanıtı olarak sunulan “belgeler” ve lisanslı firmaların düzenli olarak ÇOB / il çevre ve orman müdürlüklerine yaptıkları bildirimler üzerinden de ambalaj atıklarının kaynağına ilişkin doğru bir bilgi edinmek mümkün değildir.

Kaynağında ayrı toplama çalışmalarının, kolay ve ekonomik kaynaklar olan sanayi kuruluşları ile ticarethanelerde yaygınlaşmış, bunun yanı sıra konutlara istenilen ölçüde yaygınlaşmamıştır.

Her ne kadar, “kaynakta ayrı toplama” tanımı, “ambalaj atıkları yönetim plan”ına; yönetim planı da tüm kaynakları kapsıyor olsa da, bu konu Ambalaj Komisyonu altında kurulan 5 no.’lu alt komisyon çalışmalarında detaylı olarak değerlendirildiğinden bu rapor kapsamında ele alınmamıştır.

Toplanan atıkların içeriği de komisyon çalışmalarında değerlendirilmiştir. Her ne kadar sistem, ambalaj atıklarının ayrı toplanması amacı ile geliştiriliyor ve uygulanıyor olsa da, yapılan kaynağında ayrı toplama çalışmalarında ambalaj atıkları ile birlikte ambalaj dışı geri kazanılabilir atıkların da toplanması ancak bunların “belgelendirme” işlemleri dahilinde kullanılamaması bir sorun olarak ortaya konmuştur. Ancak yönetmelikle sorumlu kılınan piyasaya süren işletmelerin, ambalaj atıklarının belirlenen oranlarda geri toplanmasına ilişkin sorumlulukları ötesinde tüm geri kazanılabilir atıkların geri

AMBALAJ KOMİSYONU

toplanmasına ilişkin bir sorumluluğu olmaması nedeni ile bu uygulamanın uygun bir yaklaşım olduğu konusunda görüş birliğine varılmıştır.

Raporun 4.2.2 İlgili Kurumların Çalışmaları kısmında da belirtilen farklı maliyet rakamları, gerek maliyet hesabında kullanılan yöntemlerde gerekse de maliyetlerin hesap yöntemlerinde farklı yaklaşımlar olduğunu ortaya koysa da, bir birinden son derece farklı sosyo-ekonomik, coğrafi ve altyapısal özelliklere sahip bölgelerde bir maliyet standardizasyonunun sağlanamayacağı, bu faktörlerin serbest piyasa koşulları içinde dengeleneceğine, temel prensiplerin ortaya konmasının yeterli olacağı ortaya kondu.

Bu yaklaşımla, bu kadar zarar ettiği iddia edilen bir uygulamaya neden firmaların devam ettiği sorulduğunda, hiçbir firmanın sistem dışında kalmak istemeyeceğini, zararın, sanayiden toplandıkları atıklar ile sübvansede ederek sürekliliği sağlamayı tercih edeceğini, hatta bazı firmaların zarar bile etmediklerini iddia etmesi maliyetlerin standardize edilemeyeceğinin ayrı bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Ek olarak TGDF yetkilisi, ambalaj üreticilerinin kapasite oluşturma sorumluluklarına atıfta bulunarak artan piyasaya süren sayısı ve artan geri kazanım oranlarına bağlı olarak ihtiyacın da artacağını ve kapasitenin yakın bir gelecekte yetersiz kalacağını düşündüklerini ifade etti. Artan ihtiyaca paralel olarak, kapasitenin artmaması durumunda belgelendirme bedellerinin de suni olarak ciddi oranlarda artacağına dikkat çekti.

ASD yetkilisi “ek” kapasite oluşturmanın yalnız tekrar kullanım, özgün hammaddeye ya da başka bir biçim ve yerde kullanımı ile geri dönüşümü ya da geri kazanımı mümkün olmayan ambalaj türleri için bahis konusu edilmesi gerektiğini, onun dışında tüm ambalaj atıklarının bir ekonomik değeri olduğunu, dolayısıyla oluşmadan bir tehditten bahsedilmesinin rasyonel ve yerinde bir yaklaşım olmayacağını belirtti. Başka bir biçim ya da yerde kullanıma plastiklerin elyaf haline dönüştürülerek tekstil sektöründe ya da yapı işlerinde beton ya da asfalt içinde donatı olarak, çok katmanlı filmlerin kırılarak yonga levha benzeri formda mobilya veya yapı sektöründe kullanımı yaygın örneklerdir. Bu uygulamalarda önemli olan rasyonel miktarlarda geri dönüştürülecek atık bulunmasıdır.

Kaynakta ayrı toplama sistemine yerel yönetimlerin sağlayacağı katkılar ile maliyetlerin düşürülüp düşürülemeyeceği konusu tartışmaya açıldığında belirtilen görüşler aşağıdaki gibidir:

- İSTAÇ, söz konusu maliyetlerin belediyeler tarafından toplanan çevre temizlik vergileri ile desteklenmesi söz konusu olamayacağını zira bu vergi toplam atık yönetim maliyetlerinin % 18’ini bile karşılamadığını ifade etmiştir.
- ASD, belediyelerin tahsil ettikleri çevre temizlik vergilerinin yetersizliği ile ilgili iddiaların ancak bu vergi tahsilâtlarının doğrudan esas amaca kullanılmasının

AMBALAJ KOMİSYONU

sağlanmasından, bu kullanımların ise kamuoyu (halk-tüketiciler adına STK lar) tarafından şeffaf biçimde denetlenmesinden sonra yapılmasının adil olacağını belirtmektedir.

- İZGEP, Çevre Kanunu, sorumlulukla ilgili paydaşları tariflerken, “kirleten veya bozunmaya neden olan” ifadesini kullanmaktadır. Belediyeler bu kapsama girmemektedir. Dolayısı ile “Kirleten Öder Prensibine” göre yerel yönetimlerden destek beklemek doğru olmadığını düşünmektedir.
- SDS, paylaşım konusu “kirleten öder” prensibine göre değerlendirdiğinde, kirletenin kim olduğunu da doğru tariflemek gerekeceği düşüncesindedir. Hiçbir firmanın ürünlerini zor kullanarak tüketicilerinin evlerine koymadığı dikkate alındığında, kirleten, tüketici olduğundan bu tür yaklaşımların, doğrudan ürün fiyatına yansdığından “kirleten öder prensibi” ne göre maliyetler sonuç olarak tüketici tarafından karşılanmasına neden olmadığına inanmaktadır.
- ÇEVKO, temel olarak 2 numaralı “Belediyelerin Rolü, Yükümlülükleri, İkili Sözleşmelerin Güçlendirilmesi” konulu komisyonun konusu olmakla birlikte bu komisyon konusu kapsamında belediyelerin vereceği temel desteğin “Tüketicilerin başka bir deyişle ambalaj atığı üreticilerinin sistem içerisine katılmalarının sağlanarak, ayrı toplamaya başlamaya zorlanmalarının teşvik edilmesi olacağı” nı belirtmiştir.
- İSTAÇ, yasal olarak belediyelerin destek vermek için önlerinde hiçbir engel bulunmadığı düşüncesindedir. İSTAÇ’a göre, konteyner, poşet, eğitim gibi konularda belediyeler gerekli çalışmaları, gerekli destekleri verebilirler ve olanaklar ölçüsünde vermelidirler. Ancak ambalaj atıklarının toplam katı atığın yaklaşık % 20’ni temsil etmesi nedeni ile hâlihazırda bu amaçla harcanan parasal kaynağın da % 20 ‘sinin tasarruf edileceği düşüncesi ile bu parasal tasarrufun kaynakta ayrı toplama çalışmalarına aktarılmasını beklemek son derece yanıltıcı ver gerçek dışı olacaktır. Söz konusu atık yönetim maliyetlerinin son derece karmaşık bir mali yapısı vardır. Ek olarak, Büyük Şehir Belediye sınırlarındaki ilçe belediyeleri atık bertarafı için ton başına bir bedel ödemedikleri için, kaynakta ayrı toplama çalışmalarından, çöpe giden miktarı azaltarak, bir tasarrufu sağlamaları söz konusu değildir. Bu tür uygulamalar, sadece düzenli depolama alanları işleten kurumlar için ciddi bir anlam ifade edecektir.

4.4 AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

Komisyon çalışmalarında Avrupa ülkeleri değerlendirilirken EUROPEAN’ın “ Economic Instruments in Packaging and Packaging Waste Policy” başlıklı 2007 yılı çalışmasından yararlanıldı. İlk olarak orijinal metin üzerinden çalışıldıktan sonra ASD ve ÇEVKO tarafından raporun Türkçe tercümesi de yapıldı. Bu çalışma altında yer alan “Depozito” alternatifi, diğer alt komisyonunun çalışma konusu dâhilinde olduğundan bu komisyon çalışmalarında ele alınmamıştır. Diğer alternatifler ise ASD ve ÇEVKO yetkilileri tarafından özetlenerek komisyon üyeleri ile paylaşılmıştır. Bu konuda

AMBALAJ KOMİSYONU

hazırlanan özetler Ek 11 ve Ek 12 'de yer almaktadır. Aktarılan bilgiler özetle aşağıdaki gibidir:

4.4.1 Endüstri Yönetimindeki Ücretler

- Ücretler, ağırlıklı olarak ambalajlı ürün üreticileri tarafından ödenir.
- Bedeller, kaynakta ayrı toplama ve geri alma garantisi için kullanılır.
- Yeni uygulamalar söz konusu olduğunda bu sistemin çeşitli esnekliklerinin olması bir avantajdır.
 - Fransa'da geri dönüştürülebilir sert ambalaj ile, geri dönüşümü olmayan sert ambalaj arasında iki kat ücret farkı vardır.
 - Almanya'da AB CEN standardı EN 13432 ye göre tariflenen biyobozunur ambalajlar ile ilgili olarak 2012'ye kadar muafiyet getirilmiştir.

4.4.2 Satılabilir İzinler

Ambalaj arzı zincirindeki her firma kendi geri kazanım ve geri dönüştürme yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla uygun miktarda malzemenin geri kazanımının sağlandığını kanıtlamak için belge almak (veya firma adına belge almak için birini görevlendirmek) zorundadır. Fazla belgelerin satışı yapılabilmesi, geri dönüşümcülere kapasite artırma ve toplamayı destekleme olanağını sağlamaktadır. Bu yaklaşım geneli itibarı ile tamamen geri kazanıma odaklanarak, toplama konusunu "piyasa dinamiklerine" bırakmıştır. Bu yaklaşımda mutlaka belli oranda "merkezi yönetime" ihtiyaç duyulmaktadır.

4.4.3 Bertaraf Vergileri

Ambalaj vergilerinden çok daha geniş tabanlı bir uygulamadır. Yasa koyucuları ömrü biten ürünleri bertaraf etmekten geri kazanıma yöneltebilecek politika araçlarını hazırlamakla uğraşmaya sevk etmektedir. Bu tür uygulamalarda düşük bir oranda başlatılacak vergi zamanla artırılarak, endüstriye kendisini uyarlama şansı tanınmaktadır.

Temelde 2464 sayılı Belediye gelirleri Kanunu uyarınca tahsil edilen üstelik Büyükşehir/İlçe , Konut , İşyeri ve Diğer Amaçlı binalar gibi tasniflendirmesi bile mevcut bir çerçeve yapıya sahip çevre ve temizlik vergisi bu uygulama için uygun bir dayanak oluşturabilir.

AMBALAJ KOMİSYONU

4.4.4 Değişken Ücretlendirme (Attıkça Öde)

Çöpe gidecek nihai atığın oluşmasını önlemek amacı ile yerel düzeyde bir ekonomik araç olarak evlerden değişken ücretler (Ağırlığa ya da hacme göre) alınabilmektedir. Bu yaklaşım tüketicileri, ellerindeki geri kazanım imkanlarını daha iyi kullanmaya sevk etmektedir. Bu uygulamada dikkat edilmesi gereken konulardan biri de, yasa dışı çöp atma yöntemlerine yönelik uygulanacak tedbir ve cezalardır.

4.4.5 Teşvik Amaçlı Devlet Yardımları

Enerjiyi verimli kullanan ya da çevresel açıdan tercih edilen ürünlere, vergi indirimleri gibi uygulamalarla çeşitli teşvikler verilebilmekte ve bu yaklaşım ile tekrar kullanılabilen ambalajlar desteklenebilmektedir.

4.4.6 Harici Maliyetlerin İçselleştirilmesi

Bu yaklaşım özetle, “Bugüne kadar fiyatı konmamış olan toplumun bütünü tarafından kirlilik veya rahatsızlık şeklinde katlanılan çevresel maliyetler ürünün maliyetine dahil olmalı ancak bu maliyetler de objektif ve bilimsel olarak ortaya konmalıdır.” İlkesine dayanmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, çevreye olan toplam etkiden çok, atık bertaraf süreçlerine odaklanmamaktır.

4.4.7 Eko Vergiler

Çevresel etkileri nedeni ile bazı malzemeleri kullandırmaktan vazgeçirmek, geri dönüşüm hedeflerinin gerçekleştirilmemesi halinde cezai yaptırım uygulamak gibi nedenlerle kullanılabilir. Avrupa'nın birçok ülkesinde denenmiştir. Sonuçlar özetle aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir:

Belçika'da içecek ambalajlarına getirilen vergi, tüketicileri ithal ürünlere sevk etmiş bu da hem perakendeci gelirlerinin ötesinde hükümetin de vergi gelirlerinin azalmasına neden olmuştur.

İrlanda'da plastik poşetler için böyle bir vergi konulmasını takiben önce tüketim azalmış sonra vergiye rağmen tekrar artmıştır. Bunun üzerine vergi yine artırılmıştır.

Danimarka'da alüminyum ambalajlardan alınan vergi, bu malzemeyi diğerleri ile rekabet edemez hale getirmiştir. Bu vergilendirmeye esas teşkil eden “Yaşam Döngü Analizi”, 2005 yılındaki Komisyon kararı ile tek başına uygun bir karar mekanizması olarak değerlendirilmemiştir.

AMBALAJ KOMİSYONU

Bulgaristan, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Romanya, Slovakya 'da firmaları yetkilendirilmiş geri kazanım kuruluşları ile çalışmaya teşvik etmek amacı ile kullanılmakta, bu kuruluşlara dâhil olan işletmeler için böyle bir vergi, uygulanmamaktadır.

4.5 SONUÇ VE ÖNERİLER

Komisyon çalışmalarında, Ek 14'de de görüldüğü üzere ilgili tüm taraflar yer almış ve yukarıda belirtilen konularda çözüm getirebilmek amacı ile aşağıdaki önerileri sunmuşlardır:

- Boztaşlar, ÇEVKO ve ASD kaynağında ayrı toplama çalışmalarında, Büyükşehir belediyeleri, il, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin, sorumluluklarını yerine getirmeleri sağlanması gerektiği düşüncesindedirler. TÜDAM, ambalaj atıkları ile ilgili konuların doğrudan sanayi tarafından çözümlenmesi ve belediyelerden bu konuda herhangi bir katkı sağlanmasının beklenmemesini önermektedir.
- TÜDAM, BMÜD ve ÇEVKO, piyasaya sürenlerin kayıt altına alınmasında yaşanan sorunlar, komisyon çalışma konuları ile doğrudan ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Bu düşüncüyü paylaşan Ak Gıda örnek olarak süt sektöründe Türkiyede üretilen sütlerin henüz %25 paketli süt olarak işlenmekte ve piyasaya arz edildiğini diğer kalan %75 kısmın ise kayıt dışı, merdiven altı ve sokak satıcılığı olarak faaliyet gösterdiğini ifade etmiştir. Kayıt dışı yöresel firmalarla aynı rafa ürün koymakla birlikte yönetmelikten kaynaklanan yükümlülüğümüzü yerine getirmenin maliyetlerinden ötürü yükselen maliyetlerden ötürü eşit koşullarda rekabet edilememektedir. Bu nedenle ilk olarak kayıt dışılığı ortadan kaldırmak ve gerekli denetimi sağlamak faydalı olacaktır. TÜDAM'da bu doğrultuda görüş vermişlerdir. SDSA 'de diğer taraftan atık azaltımı konusunda yaptıkları çalışmalar ile piyasaya sürenlerin çalışmalarının desteklenmesi de hem katılımı artıracak hem de sistemin işlerliği üzerinde önemli bir etki sağlayacağı düşüncesindedir.
- ÇEVKO gerek maliyetlerin kontrol altında tutulabilmesi, gerekse de Avrupa Birliği ile uyumlu bir sistemin ve yönetmeliğin söz konusu olabilmesi için, geri kazanım oranları ile ilgili çeşitli değişiklikler söz konusu olması gerektiği inancındadır. İlgili AB Direktifi, ayrı ayrı geri kazanım ve geri dönüşüm oranları tariflemekte bununla birlikte malzeme bazında da geri dönüşüm oranları getirmektedir. ÇEVKO tüm AB ülkelerinde uygulanan bu yaklaşımın, ülkemizde de uygulanması ile hem maliyetler daha kontrol altında olabileceği, hem ülke gerçeklerine daha uygun bir sisteme geçilmiş olacağı hem de AB hedefleri ile tam bir uyum sağlanmış olacağı düşüncesindedir. Bu konudaki detaylı öneri Ek 13 de yer almaktadır. TÜDAM bu konuda yönetmelikteki mevcut yaklaşımın değiştirilmemesini önermektedir.

AMBALAJ KOMİSYONU

- TUDAM ve İtimat tarafından Çevre Kanunu'nda yer alan teşviklerden geri kazanım sektörünün de faydalanabilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Boztaşlar ve İZGEP özellikle lisanslı işletmeler için büyük maliyet kalemleri arasında yer alan elektrik gideri, kanununun 29. Maddesinde arıtma tesisleri elektriği teşvik kapsamına alınmış olmasına rağmen teşvik kapsamına dahil edilmemesinden hareketle T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından Bakanlar Kurulu'na bu yönde bir tebliğ götürmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Mazot Teşviki, SGK Prim indirim teşviki de bu kapsamda değerlendirilebilir. İSTAÇ, İller Bankası'nın bu amaçla kullanabileceği destekler de bu kapsamda olabileceğini eklemiştir.
- Boztaşlar tarafından mevcut yönetmeliğe göre piyasaya sürene getirilen mali yüklerin ambalaj üreticileri için de geçerli olduğu konusunda yönetmelikte bir netlik sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Bu konuda netlik sağlayabilmek adına Ak Gıda ve ÇEVKO yönetmeliğinin "Producer responsibility" yani üretici sorumluluğu ilkesini getirdiğini buradaki "üretici"nin ise, yönetmelikte "piyasaya sürene" karşılık geldiğini eklemiş ancak diğer taraftan bu sorumluluğun ambalaj üreticisi gibi diğer taraflarla paylaşamayacağına dair bir engel de bulunmamasıyla birlikte netleştirilmesi gerektiğinin altını çizmişlerdir. TGDF bu amaçla A.B. deki paylaşım örnekleri de incelenerek benzer bir çözüm oluşturulması gerektiğini ortaya koymuştur.
- ÇEVKO toplamada üçlü sisteme geçilmesi (Cam, kâğıt, plastik+metal+kompozit) verimi artırarak, maliyetlerin düşmesini sağlanabileceğini belirtmiştir. TUDAM bu görüşü paylaşmamaktadır.
- TUDAM, "Düzenli depolama vergisi" sistemin sürekliliği ve verimliliği açısından olmazsa olmaz bir uygulama olduğu fikrindedir.
- TUDAM, gerçek maliyetlerin belirlenebilmesi için "Evsel Atık Tarife Yönetmeliği"nin bir an önce yayınlanması gerektiğini ifade etmiştir.
- İZGEP, belediyelerin çöp toplama araçlarına ambalaj alınmaması sağlanması ve çözüm geliştirme aşamasında "Esnaf ve Sanatkârlarca Üretilen Mal ve Hizmetlerin Fiyat Tarifleri Hakkında Yönetmelik"ten faydalanabileceğini söylemiştir.
- TUDAM ve ÇEVKO temel maliyet kalemlerinden olan toplamının verimli bir şekilde yapılabilmesi için AB üyesi ülkelerde de olduğu gibi, poşet ve konteyner modellerin entegre bir şekilde ya da münferiden kullanılması gerektiği konusunda ortak bir görüş ortaya koymuş ve tek bir yöntem belirleyip, ülke genelinde uygulamak yanlış olmakla birlikte gereksiz poşet kullanımını ön plana getiren çözümlerden de kaçınılması gerektiğine dikkat çekmişlerdir.
- TUDAM ve Nilüfer Belediyesi her ne kadar bazı lisanslı firmalar tarafından başka öneriler getirilse de genel yaklaşım ambalaj atıklarının ayrı toplanmasına yönelik konteynerler, konut – site sakinleri tarafından temin edilmesi olduğu düşüncesindedirler. Bu yaklaşımın maliyetleri düşüreceği gibi, sahiplenmeyi

AMBALAJ KOMİSYONU

de artıracığı inancındadırlar. ÇEVKO, bu konuda belediyelerin toplama sistemi de dikkate alınması gereğine dikkat çekmiştir.

- İZGEP, yeni inşaatlar için “Yapı Kullanım Ruhsatı” sürecine, eski inşaatlar için ise “Tadilat ve Tamirat Ruhsatı” sürecine ambalaj atığı konteyneri zorunluluğunun eklenmeli yönündeki düşüncesini ifade etmiştir
- ASD, oluşturulacak çözümler ile ilgili olarak “Çevresel Etki Analizi” yapılması konusuna dikkat çekmişlerdir.
- TÜDAM, piyasaya sürenlerin, sistem içerisinde alınmasının hızlandırılması konusunda ambalaj üreticilerinin müşteri kayıtları fayda sağlayabileceğini belirtmiştir.
- Boztaşlar, kaynakta ayrı toplama çalışmaları, medya aracılığı ile etkin bir şekilde halka duyurulması gerektiği inancındadır. Piyasaya sürenlerin kayıt altına alınması amacı ile bildirim ve belgelendirme yükümlülüklerini yerine getirmeyen işletmelere yönelik olarak gerekli cezai müeyyideler uygulanması gerektiğine ASD ise bu tür parasal cezalar ile sistem için bir kaynak da teşkil edebileceğine dikkat çekmişlerdir
- ASD “kaynakta ayrı toplamanın maliyeti” konusu her ne kadar bu komisyonun ana çalışma konularından birisi olarak incelenmiş olsa da, bu konunun esas olarak Belediyelerle katı atıkların bertarafına ilişkin hizmetlerin alınacağı işletmeler arasında irdelenmesinin gerekli olduğu görüşündedir. Zira katı atıkların toplanması ve bertarafı görevi 5393 sayılı Belediye Kanunu 15. Maddesi g bendinde de belirtildiği üzere açıkça belediyelere verilen görevler arasında yer almaktadır. Ayrıca Belediyeler sunmak yükümlülüğünde buldukları bu hizmetler için 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun Mükerrer madde 44 uyarınca Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde bulunan ve belediyelerin katı atık toplama ile kanalizasyon hizmetlerinden yararlanan konut, işyeri ve diğer şekillerde kullanılan binalardan fiilen çevre ve temizlik vergisi tahsil etmektedirler.
- ASD, komisyonda taraf sıfatı ile yer alan başta ekonomik işletmeler ve diğer tarafların, bu çalışmadaki katkısının belediyelerle hizmeti görecektir olan işletmeler arasında olan ancak hiçbir bağlayıcılığı ve yönlendirmeye yol açmayacak bir yol haritası oluşmasına katkıda bulunmak olduğu görüşündedir.
- ASD kaynakta ayrı toplamanın maliyetleri ile ilgili yapılan irdelemelerin, belediyelerin ve/veya Yetkilendirilmiş Kuruluş/ların muhtelif işletmelerden alacakları hizmetlerin bedelinin belirlenmesinde 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun’un ruhuna ve lafzına uygun olarak ele alınması ve serbest piyasa koşullarının oluşmasına engel olunmamasına azami özen gösterilmesi özellikle Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğinin hangi tarafın olursa olsun bir fiyat manivelası haline gelmemesi önemlidir. gerektiği görüşündedir.

AMBALAJ KOMİSYONU

- ASD, “Üretici sorumluluğuna işlerlik kazandırmak”, bu bağlamda amaçlanan toplumsal yarar ancak toplama, ayırma ve geri kazanma işlerinin rekabetçi piyasa koşullarında belirlenecek fiyatlarla gerçekleştirilmesi ile sağlanabileceği inancındadır. Bu gerçekleştirme ancak esas sorumluluk sahibi kurumlar olan Belediyelerin, atıkların toplanması, geri kazanımı ve düzenli depolanma ya da bertarafı için AB dekilere eşdeğer nitelik ve nicelikte yakın olanakların ülkemizde de oluşmasından sonra gerçekleştirilebileceğini söylemek gerçekçi bir yaklaşım olacaktır. Bu nitelik ve nicelikte bir altyapı oluşmadan AB dekilere benzer orandaki bir performans bekleyişi adil ve gerçekçi olmayacağı gibi ülkemizin uluslar arası rekabet gücüne de AB ülkeleri lehine ülkemiz endüstrisine ise ciddi ölçekte olumsuz etki yapacaktır.
- ASD, “Belgelendirme ve ekonomik araçlar” konusunun halen mevcut belediyeler yasası ile temizlik ve çevre vergisi düzenlemeleri kapsamında işlerlik kazandırılması ve piyasaya sürenlerin yetkilendirilmiş kuruluş/ lar aracılığı ile yapacağı destekler ile sağlanması toplum ve ülke yararına olacağı düşüncesindedir.
- ASD, Ambalaj Komisyonu çalışmalarının her ne kadar alt dallara ayrılarak derinlik kazandırması amaçlanmaktaysa da tüm komisyonların hepsi birbiri ile bir sinerji içinde olup biri diğerine yol gösterici olması gerektiğini ifade etmiştir. . Varılacak sonuçlarda , AB normlarını uygulamaya çalışırken , direktifler ve yasal düzenleme örnekleri yanında AB ülkelerindeki koşulların da sağlanmış olup olmadığının göz önünde bulundurulmasının adil ve hukuk içinde bir yaklaşım olacağını ifade eden ASD, köklü çözümün ancak ambalaj atıklarını da kapsayan bir “yenilenebilir atıkların bütüncül yönetimi” yaklaşımı ile mümkün olabileceği görüşündedir. Bütüncül bir yaklaşımda esas amacın toplumun sosyal refahını da gözeterek doğal kaynakların korunmasına yönelik çalışmalar olması gerektiği öngörülmektedir. Yine de özel olarak ambalaj atıklarının yönetiminde işlem sıralamasının tekrar kullanma, esas hammaddeye ya da tekrar kullanılabilir bir forma geri dönüştürme , bu işler ekonomik olarak sağlanamıyorsa AB ülkelerinde mevcut olan yakma suretiyle enerjiye dönüştürerek geri kazanım da dahil olmak üzere muhtelif altyapılar gerçekleştirilmeden geri dönüşüm oranlarında AB ülkelerindeki hedefleri koymanın adil olmadığını belirtmektedir. TÜDAM, aksi yönde görüş bildirmiştir.
- Boztaşlar, kaynaktan ayrı toplama faaliyetleri sonucunda toplanan ancak geri dönüştürülmesi mümkün olmayan atıklarının, Büyükşehir Belediyesi düzenli depolama sahalarına ücretsiz dökülmesi maliyetlerin azaltılması yönünde destekler arasında yer almasında büyük fayda görülmektedir.
- TÜDAM’ın da önerdiği ve diğer taraflarca da kabul gören hali hazırdaki geri dönüşüm kapasiteleri ile ilgili altyapısal eksikliği göz önünde bulundurarak, 41. Maddede öngörülen tarihlerin en erken 2013 yılına kadar ötelenmesi, bu süre

AMBALAJ KOMİSYONU

içinde bu konudaki altyapı yatırımlarının gözlemlenerek, durumun irdelenmesi konusunda görüş birliği oluşmuştur.

- MESS, hangi yöntem veya yöntemler söz konusu olursa olsun “piyasa denetim ve gözetimi” son derece önemli olacağına, bu konuda öneriler getirilmesi gerektiğine ve bu amaçla bakanlığın da desteği ile ciddi bir hazırlık süreci sonrasında bir yapı oluşturulabileceğine dikkat çekmiştir.

Yukarıda bahsedilen çözüm önerileri adı geçen kurumlar tarafından gündeme getirilmiş, tüm taraflarca tartışılmıştır. Ek olarak firmalar tarafından belirtilen ve fikir birliğine varılamamış hususlar aşağıda derlenmiştir:

- Lisanslı bir toplama ayırma tesisi olan Boztaşlar firmasının görüşü şöyledir: Geri Dönüşüm ve Toplama-Ayırma Tesisleri firmalardan aldığı ambalaj atıklarının aylık olarak bildirimini yapmaktadır. Ambalaj Atıklarını satan piyasaya süren işletmelerin de bu işlemi aylık olarak yapmasını öngörmekteyiz. Zira piyasaya süren işletmeler toplatması gereken ambalaj atığı ile bünyesinde kullanıp sattığı ambalaj atığını ayırt edememektedir. Aylık bildirim yapıldığı takdirde piyasaya sürdüğü ambalaj atığını, bir yılda toplattırıp belgelendirerek, kendi bünyesinde bulunan ambalaj atıklarını da aylık ve/veya haftalık Toplama-Ayırma Tesisi aracılığıyla veya doğrudan Geri Dönüşüm Tesisi’ne göndererek sorumluluğunu yerine getirecektir. Bu sayede üretim artışı olmadığı halde üretim artışı olarak adlandırılıp satışa sunulan ambalaj atıklarını belirlenebilecektir.
- Lisanslı bir toplama ayırma tesisi olan Boztaşlar firmasının diğer bir görüşüne göre, geri dönüşüm hedefleri arttırılmalıdır. Ekonomik işletmeler farklı görüşte olmakla birlikte Boztaşlar kaynakta ayrı toplama faaliyetlerinin daha kısa sürede daha çok bölgede uygulanabileceğini iddia etmektedir.
- TÜDAM, yönetmeliğin 1 no’ lu maddesinde sarı ve ayrıntılı şekilde belirtilen amacı “Ambalajların kaynağında modern şekilde toplanarak, vahşi toplamanın ortadan kaldırılması” olarak yorumlamakta ve lisanslı toplama ayırma firmalarının çalışma sahaları içinde olan nüfusa bağlı bir kota sistemi ile çalışmalarına olanak tanınmasını öngörmektedir.
- Yapılan uluslar arası uzmanlar çalıştayında Fransa ve Çek Cumhuriyeti uzmanlarınca Avrupa Birliği’ndeki uygulamalar arasında “ konutlardaki toplamanın endüstriyel toplamadan tamamen ayrı şekilde tatbik edildiği ve finansmanın tamamen konutlardaki toplamaya yönlendirildiği” vurgulayan TÜDAM ‘ın ekli görüşünde Avrupa Birliği’nde geri toplama için verilen ücretler ayrıca tablo şeklinde beyan edilmiştir.
- İtimat firması “piyasa Süren belgelendirme ücretlerini T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı kontrolünde; İl Mahalli Çevre kurulu tarafından oluşturulacak ve tüm tarafların bulunacağı bir komisyonda yıllık olarak belirlenmesi” yönünde görüş bildirmiştir. Bu görüşte Tıbbi Atıkların Kontrolü Yönetmeliği’nden alınan örnekleme ekte belirtilmiştir.

AMBALAJ KOMİSYONU

- İtimat firması “Lisanslı Toplama Ayırma Tesislerinden, piyasaya süren belgelendirme yetkisinin alınması ve sadece yetkilendirilmiş kuruluş üzerine verilmesi” ni önermiştir.
- Ana amaçlardan birisi olan ambalaj atıklarının geri dönüştürülerek, ekonomik değerinin geri kazanılmasına hizmet etmek üzere, OSB lerde toplanıp, geri dönüştürmeye uygun şekilde tasnif edilen ambalaj atıklarının yönetilmesi konusunda “Organize Sanayi Bölgesi içindeki ambalaj atıklarının toplanması ve yönetimi konusunda Organize Sanayi Bölgesi Yönetimleri yetkilidir” ifadesinin yönetmeliğe eklenmesi OSBÜK tarafından önerilmektedir.
- Bakanlık uzmanınca aşağıdaki eğilimlerin görüş olarak eklenmesi önerilmiştir:
 - Yönetmelikte ekonomik araç; sanayiden kaynaklı ambalaj atığının tanımlanan sisteme bedelsiz verilmesi ile PS'nin her yıl belgelendirme dosyasını Bakanlığa göndermesi olarak tanımlanmıştır. Belgelendirme içinde önemli olan belgeler Yönetmeliğin 23 ncü maddesinde yer almaktadır. TAT'ların giriş ve çıkış belgeleri de bu belgeler arasındadır. Yönetmeliğin amacı kaynakta ayrı toplama ve uygulamada bu oran %10'larda ise o zaman TAT girişlerinin sadece konutlardan yapılan toplamalarına ait belgelerin PS için belgeleme olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Konutlardan toplanacak ambalaj atığına ait belgenin değerli olması halinde, ayrı toplama ülke genelinde ve il genelinde yaygınlaşacaktır.
 - Konut ağırlıklı belediyelerde ayrı toplamanın başlatılması ve yaygınlaştırılması, ancak bunun cazip hale getirilmesi ile mümkün olacaktır. Mevcut uygulamada TAT'lar bu belediyeler ile birlikte çalışmamaktadırlar, çünkü maliyetleri karşılayacak bir unsur bulunmamaktadır. PS'ler belgeleme dosyalarını yılda bir kere toplu göndermektedirler. Bunun yılda birkaç sefere çıkarılması gerekmektedir. Örneğin 3 aylık veya dört aylık dönemler halinde göndermeleri zorunlu hale getirilebilir. Böylece yıl boyunca piyasada bir hareketlilik sağlanacaktır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Tablo 4- 3 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi

Adı, Soyadı	Kurumu
Doğan ERBERK	ASD – Ambalaj Sanayicileri Derneği (Komisyon Başkanı)
Alphan ERÖZTÜRK	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı (Raportör)
Zeki TERZİOĞLU	Çevre ve Orman Bakanlığı (Bakanlık Sorumlusu)
Emine AYDINOĞLU	Çevre ve Orman Bakanlığı
Ayşegül MANGAN	OSBÜK - Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu
Arzu TORÖZ	İSTAÇ-İstanbul Çevre Koruma ve Atık Mad. Değ. San. ve Tic. A.Ş.
Kemal DOĞAN	İSTAÇ-İstanbul Çevre Koruma ve Atık Mad. Değ. San. ve Tic. A.Ş.
Mete İMER	ÇEVKO – Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı
Alphan ERÖZTÜRK	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı
Cezmi NEYİM	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı
Jale Ann ERTURAN	TGDF – Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
Aslıhan ARIKAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği
Nejat EREN	BMÜD – Bira ve Malt Üretim Derneği
İlkay KIRAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği
Sabanur ERDEMLİ	AMPD-Alışveriş Merkezleri Perakendeciler Derneği
Derya GÜVENÇ	AMPD-Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği
Talat YÜKSEL	MESS-Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası
Egemen SAYRAÇ	AMPD-Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği
Elif Ekemen AKARSU	Sabun ve Deterjancılar Derneği-Procter&Gamble Tüketim Malları San. A.Ş.
Tümay EDİL	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği

AMBALAJ KOMİSYONU

Ekrem ÇAVUŞOĞLU	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Ömer BENLİ	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. Ve Ayırıcıları Derneği
Ertunga ARDENİZ	İZGEP Atık Toplama ve Geri Kazanım A.Ş.
Tarık KAPU	Arçelik A.Ş.
Hülya GÜNAY	Migros Türk A.Ş.
Gürkan ANILIR	Coca-Cola İçecek A.Ş.
Volkan AYDENİZ	Anadolu Cam San. A.Ş.
Erkan ÇELİKKAYA	Ak Gıda San. ve Tic. A.Ş.
Mehmet ÇAKMAK	Dekasan Ltd. Şti.
Sibel DÖNGÜL	Modern Karton San. ve Tic. A.Ş.
Musa ÇİNİ	Turhan Hurdacılık ve Tic. Ltd. Şti.
Meral TURAN ARIKMAN	Anadolu Efes Biracılık ve Malt San. A.Ş.
Erdoğan ÖZEL	Pepsi Cola Servis ve Dağıtım Ltd. Şti.
Ergin ERDİNÇ	Muzaffer Pınarbaşı Cam Şişe İşletmesi
Ahmet TAŞCI	Kahramanmaraş Kâğıt San. ve Tic. A.Ş.
Yusuf YILMAZ	SEL-KUT Kâğıtçılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Hakan AKBABA	İtimat Atık Yönetimi Geri Dönüşüm Ltd. Şti.
Mustafa FERİM	İtimat Atık Yönetimi Geri Dönüşüm Ltd. Şti.
Gökhan AYDIN	Atkasan Atık Değerlendirme San. ve Tic. A.Ş.
Adil BAYRAKTAR	Ş.ÇekmişoğluAtık Geri Kazanım San. Tic. Ltd. Şti.
Ahu OLGUN	Ş.ÇekmişoğluAtık Geri Kazanım San. Tic. Ltd. Şti.
Ekrem DEMİRCİOĞLU	Dönkasan Dönüşen Kağıt Hammaddeleri San. ve Tic. A.Ş.
İsmail BOZTAŞ	Boztaşlar Hurda Plastik ve Metal İnş. ve Malz. Turizm Nakl. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Vedat KILIÇ	Burkasan Plastik Kimya Ambalaj Atıkları Geri Dönüşüm San. ve Tic. Ltd. Şti.
F.Suna BOZDEMİR	Boztaşlar Hurda Plastik ve Metal İnş. ve Malz. Tur. Nakl. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Salih Zeki ÖCAL	Kimya Y.Mühendisi

AMBALAJ KOMİSYONU

4 NOLU ALT KOMİSYON

YETKİLENDİRİLMİŞ KURULUŞUN (YK) KRİTERLERİ VE FONKSİYONU

Komisyon Başkanı:	<i>Emine AYDINOĞLU (Çevre ve Orman Bakanlığı/ Ambalaj Atıkları Şube Müdürü)</i>
Raportör:	<i>Alphan ERÖZTÜRK--(ÇEVKO - Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı)</i>
Bakanlık Temsilcisi:	<i>Güven ULUSOY (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Kimyager)</i>

AMBALAJ KOMİSYONU

5 4 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU

5.1 TANIMLAR

Bu komisyonun çalışma alanına giren üç önemli tanım bulunmaktadır. Bunlardan ilki “piyasaya süren” ikincisi “yetkilendirilmiş kuruluş”, üçüncüsü ise “gönüllü anlaşma” tanımıdır. Bunlar AAKY’de tanımlanmıştır.

Piyasaya süren (PS): Bir ürünü bu Yönetmelik kapsamındaki ambalajlar ile paketleyen gerçek veya tüzel kişiyi, üretici tarafından direk olarak piyasaya sürülmemesi durumunda ambalajın üzerinde adını ve/veya ticari markasını kullanan gerçek veya tüzel kişiyi, üreticinin Türkiye dışında olması halinde, üretici tarafından yetkilendirilen temsilciyi ve/veya ithalatçıyı ifade eder.

Yetkilendirilmiş Kuruluş (YK): Piyasaya sürenlerin, bu Yönetmelikte belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmek üzere oluşturdukları, Bakanlık tarafından yetki verilen ve kar amacı gütmeyen tüzel kişiliği haiz kuruluşları ifade eder.

Gönüllü anlaşma: Bakanlık ile yetkilendirilmiş kuruluş arasında yapılan anlaşma olarak tanımlanmıştır.

Yönetmeliğin yanı sıra, 94/62 EC sayılı Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Direktifinde “gönüllü anlaşma”; Üye Devletlerdeki yetkili makam ile ilgili ekonomik işletmeler arasında imzalanan ve Direktifin hedeflerini sağlamak için anlaşmanın koşullarına uymak isteyen tüm taraflara açık olması gereken resmi bir anlaşma olarak tanımlanmıştır.

Yönetmelikte YK, piyasaya sürenlerin yükümlülüklerini devredecekleri alternatif bir yapı olarak belirlenmiştir. Bu konuya, Çevre Kanununda da yer verilmiş ve PS’lerin yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla, Bakanlığın koordinasyonunda bir araya gelerek tüzel kişiliği haiz birlikler oluşturabilmelerinin yolu açılmıştır.

5.2 ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM

5.2.1 Mevzuattaki Yeri

AAKY’nin 20nci maddesinde yukarıda tanımı yapılan YK için, temsiliyet payı zorunluluğu getirilmiştir. Buna göre; tüm ambalaj grupları için yetki almak isteyen kuruluşun temsiliyet payı en az yüzde yirmi beş olmalı, tek ambalaj türü için yetki

AMBALAJ KOMİSYONU

almak isteyen kuruluşun temsiliyet payı ise o malzeme türünde en az yüzde yirmi beş olmalıdır. Bununla birlikte, 31.03.2005 tarihinde alınan Bakan OLUR'u ile de YK başvurusunda aranacak özellikler ayrıca belirlenmiştir. 2004 Yönetmeliğinin yürürlükten kaldırılarak 2007 Yönetmeliğinin yürürlüğe girmesi nedeniyle bu OLUR yenilenecektir.

2005'de yönetmeliğin yayınlanmasının ardından, OMÜD, CAMSİAD ve ÇEVKO yetkilendirilmiş kuruluş olmak için başvuruda bulunmuştur. Bunların yanı sıra bazı hurdacı dernekler de başvurmuşlardır, ancak mevcut kriterlere uygun olmadığı için başvurular dikkate alınmamıştır. İlk olarak CAMSİAD ardından da ÇEVKO yetkilendirilmiş kuruluş olmuştur. CAMSİAD'ın yetkilendirilmiş kuruluş vasfı iptal edilmiştir. OMÜD, temsiliyet payını tamamlayamadığı için YK kriterlerini de sağlayamamıştır.

5.2.2 İlgili Kurumların Çalışmaları

Bu bölümde, komisyon üyelerince YK'nın denetimi ve ilişkilerine yer verilmiştir.

5.2.2.1 Çevre ve Orman Bakanlığı

Bakanlık, YK başvurularını mevcut kriterlere göre inceler ve uygun bulursa yetkilendirilmiş kuruluş olarak belirler. Bakanlık, YK'yı denetler, toplama ve geri kazanım hedefleri ile ilgili miktarlarını yerine getirilip getirilmediğini izler. YK, malzeme türlerine göre gerçekleşen toplama ve geri kazanım miktarlarını Bakanlığa bildirir.

YK'nın temsiliyet payını yitirmesi halinde, Bakanlık YK'ya en fazla altı aylık bir süre verir. Temsiliyet payını yeniden sağlamasını ihtar eder ve durumu üyesi olan tüm piyasaya sürenlere bildirir. Yine YK'nın Yönetmelikte belirtilen yükümlülüklerden herhangi birini yerine getirmemesi halinde, Bakanlık tarafından ihtar edilir ve yükümlülüklerini yerine getirmesi için en fazla altı aylık bir süre verilir. Bu husus ayrıca üyesi olan tüm piyasaya sürenlere bildirilir. Verilen süre sonunda yetki alabilme koşulları yeniden kazanılmamış ve/veya yükümlülükler yerine getirilmemiş ise, Bakanlık verdiği yetkiyi iptal eder ve yükümlülükler ilgili piyasaya sürenler tarafından yerine getirilir. YK'ya 2872 sayılı Kanunun ilgili maddelerine göre cezai müeyyide veya idari yaptırım uygulanır.

5.2.2.2 Vakıflar Genel Müdürlüğü

Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır. Vakıflar, asliye hukuk mahkemesi kararıyla tüzel kişilik kazanır, amacın gerçekleşmesi olanaksız hâle geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona erer ve mahkeme kararıyla sicilden silinir ve tüzel kişilikleri sona erer. Vakıflar; amacını

AMBALAJ KOMİSYONU

gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve vakfa gelir temin etmek amacıyla, Vakıflar Genel Müdürlüğüne bilgi vermek şartıyla iktisadî işletme ve şirket kurabilir, kurulmuş şirketlere ortak olabilirler. Şirketler dahil iktisadî işletmelerden elde edilen gelirler vakfın amacından başka bir amaca tahsis edilemez. Vakıfların amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğüne yapılır.

ÇEVKO Vakfı İktisadi İşletmesi Bakanlık tarafından YK olmuştur. Vakıflar Genel Müdürlüğü, ÇEVKO Vakfını amaç ve yasalara uygunluk konusunda denetlemektedir. Sadece vakfı değil, vakıf iktisadi işletmeleri ile iştiraklerinin iş ve işlemleri ile gerektiğinde vakıflara ait diğer iştiraklerinin iş ve işlemlerini de denetler. Bununla beraber iktisadi işletmenin kârlılığının bulunmaması, sürekli olarak zarar ettiğinin tespiti halinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne iktisadi işletmenin kapatılması teklifi getirilebilmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yaptığı denetim, AAKY ile ilgili teknik bir denetim değildir.

Türk Ticaret Hukuku'na göre şirketler ekonomik faaliyette bulunarak kâr etmek amacıyla kurulur. Vakıflar ise kâr amacı gütmeksizin faaliyet gösterebilirler. Vakıflar tarafından kurulan iktisadi işletmeler Vakfın tüzel kişiliği altında ekonomik faaliyette bulunabilir. ÇEVKO Vakfı'nın İktisadi İşletmesi, kâr amacı gütmeksizin ekonomik faaliyette bulunması amacıyla kurulmuştur. Vakıflar, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden herhangi bir izin almaksızın, iç karar almak suretiyle iktisadi işletme veya şirket kurabilmektedirler. Kurulan iktisadi işletmenin ayrı bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Bir vakıf ayrı bir tüzel kişiliğe sahip şirket de kurabilir. Bu durum iktisadi işletmeler için söz konusu değildir. Bununla birlikte Vakıflar Genel Müdürlüğüne, vakıfların bağışlara bağımlı olmayan, sağlıklı sürdürülebilir bir finansman yapısına sahip olabilmeleri için, iktisadi işletme ya da şirket kurmalarını desteklenmektedir.

5.2.2.3 İşçileri Bakanlığı(Dernekler Dairesi Başkanlığı)

YK kâr amacı gütmeyen tüzel bir kişilik olacağı için ya bir vakıf ya da bir dernek olabilmektedir. Derneklerin, hem mali hem de teknik açıdan denetim yetkisi İşçileri Bakanlığı'ndadır. Dernekler üzerinde başka kurumlar denetim yapamamaktadırlar, ancak İşçileri Bakanlığı'ndan denetim talep edebilmektedir.

Vakıflar mal, dernekler ise insan topluluğudur. Dernekler beyanla kurulabilirken, vakıflar ancak asliye hukuk mahkemelerinin vereceği kararla kurulup, kapatılabilmektedirler.

Dernekler, belirli amaçları gerçekleştirmek üzere kurulan kişi (gerçek kişi ve/veya tüzel kişi) topluluklarıdır. Kişilerin bir dernek çatısı altında toplanmasındaki amaç, topluma yararlı faaliyet ve hizmetlerde bulunmaktır, yoksa, dernekler, iktisadi bir amaç için kurulamazlar. Dernekler mal ve hizmet alıp satamazlar. Ancak, tüm dernekler,

AMBALAJ KOMİSYONU

tüzüklerinde gösterilen amaçları gerçekleştirebilmek için, çeşitli gelirlere sahip olmak zorundadırlar. Dernekler Kanunu, derneklerin gelir kaynaklarını hükme bağlamıştır. Bu nedenle, ülkemizde kurulmuş olan birçok dernek, iktisadi işletmeler kurup işletmek suretiyle, gelirlerini arttırarak, gayelerine uygun hizmetler yapmaya çalışmaktadırlar. Öte yandan, alınan ve verilen hizmetleri faturalandırılması için ticaret odasına kayıtlı olunması ve Kurumlar Vergisi ve KDV mükellefi olunması gerekmektedir.

5.2.2.4 Rekabet Kurumu

YK'nın oluşumunun rekabete engel bir durum yaratmaması gerekmektedir.

5.2.2.5 Maliye Bakanlığı

Vakfın bir parçası olan iktisadi işletmenin fatura kesiyor olması nedeni ile aynı zamanda Maliye Bakanlığı tarafından da gerekli denetimleri yapılmaktadır. Hatta bazı durumlarda çapraz denetimlere bile tabii tutulmaktadırlar.

5.2.2.6 Yetkilendirilmiş Kuruluş

5737 sayılı Vakıflar Kanunu'nun 31 nci maddesi gereğince 'Vakıflar, muhasebe kayıtlarını Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce belirlenecek usul ve esaslar dahilinde tutmak zorundadırlar. Tutulacak defter ve kayıtlar ile ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir. Aynı kanunun Vakıf Denetimi'ni konu alan 32 nci maddesinde "...vakıflarda iç denetim esastır. Vakıf; organları tarafından denetlenebileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırabilir. Vakıf yöneticileri, en az yılda bir defa yapılacak iç denetim raporları ile sonuçlarını, rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirir." denilmektedir.

5.3 Piyasaya Sürenlerin Yükümlülükleri Yerine Getirme Alternatifleri

Piyasaya sürenler, piyasaya sürdükleri ürünlerin ambalaj atıklarını kaynakta ayrı toplamak ve Yönetmelikte belirtilen geri kazanım hedeflerini tutturulmakla yükümlüdürler. Bu yükümlülüğü yerine getirebilmeleri için Yönetmelikte iki alternatif tanımlanmıştır. Bunlardan birincisi; YK ile sözleşme imzalamalarıdır. İkincisi ise PS'nin kendi başına, belediyeler ve lisans almış olan işletmeler ile birlikte sözleşme yapmalarıdır.

5.3.1 Yükümlülüğünü Yetkilendirilmiş Kuruluşa Devretmek

Bu alternatif ile PS, bir YK ile sözleşme imzalamaktadır. İmzalanan sözleşmeler doğrultusunda yükümlülüklerini YK'ya devretmiş olmaktadır. PS bunun için YK'ya ambalaj miktarına ve cinsine bağlı olarak bir bedel ödemektedir. YK da ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması, geri dönüştürülmesi ve geri kazanılması konusunda yürütülen çalışmalarla ilgili harcamaları karşılamak, eğitim faaliyetlerinde bulunmak ve bu belgeleri Bakanlığa göndermekle yükümlüdür.

YK, ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması için öncelikle düzenli depolama sahası olan belediyeler ve lisans/geçici çalışma izni almış işletmeler ile birlikte sözleşmeler yapar. Yapılan sözleşmeler doğrultusunda ambalaj atıkları yönetim planına göre; ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması, geri dönüştürülmesi, geri kazanılması ve tüketicileri bilgilendirici eğitim faaliyetlerinde bulunur ve ilgili harcamaları karşılar. Kaynağında ayrı toplama çalışmalarının yapıldığı belediyelerin ve tüketicilerin eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları için o bölgede eğitimin sürekliliğini sağlar.

5.3.2 Yükümlülüğünü TAT'lar Aracılığıyla Yerine Getirmek

Bu alternatif ile PS lisanslı bir TAT ile sözleşme imzalamaktadır. PS bu sözleşme kapsamında, ambalaj miktarına ve cinsine bağlı olarak TAT işletmesine bir bedel ödemektedir. 01.01.2010 tarihinden itibaren yapılan bu sözleşmelere belediyelerin de dahil edilmesi istenecektir.

Lisanslı TAT işletmelerinin büyük bir çoğunluğu belgelendirme işlemlerini YK üzerinden yürütmeyi tercih etmektedirler. Ancak, kayıt altına alınmış piyasaya sürülen ambalaj miktarlarının, piyasadan toplanan ambalaj atığı miktarlarından çok düşük olmasının yaratmış olduğu arz-talep dengesizliği sebebiyle TAT'lar, topladıkları tüm ambalaj atığı belgelerini YK'ya vermemektedirler. Bu durumda TAT'lar YK'ya veremedikleri fakat maliyet harcayarak elde etmiş oldukları ambalaj atığı belgelerini, YK'ya üye olmayan PS'lere vererek değerlendirme yoluna gitmektedirler. Bu durum; PS'lerin TAT'lar aracılığıyla yükümlülüklerini yerine getirme alternatiflerinde bedel anlamında farklılıklara neden olmaktadır.

YK'nın PS'den ambalaj cinslerine göre aldığı bedel, eğitim çalışmaları, aynı destekler ve yönetim giderlerini de kapsamaktadır. Dolayısıyla YK'nın PS'den aldığı birim bedeller ile TAT'lara verdiği birim bedeller arasında bir fark oluşmaktadır. Örnek olarak; 2009 yılında YK, kağıt-karton ambalaj cinsi için PS'den ton başına 23 TL alırken, yine kağıt-karton ambalaj cinsi için TAT'lara ortalama ton başına 16,5 TL bedel ödemektedir. TAT'lar; kağıt-karton ambalaj cinsi için bir PS ile belgelendirme sözleşmesi yaparak PS'den ton başına 20 TL bedel aldıklarında, YK'ya göre daha düşük bedel ile

AMBALAJ KOMİSYONU

belgelendirme yapmış olmaktadırlar. Ancak kümülatif olarak baktığımızda, TAT'ların kağıt-karton ambalaj atığı belgelerini ton başına 20 TL'den direk olarak PS'ler üzerinden değerlendirmeleri, maliyetlerin karşılanması açısından daha uygun bir ekonomik enstrümandır.

PS'lerin YK üzerinden belgelendirme yapmaları, eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının gerçekleştirilebilmesi için daha fazla bütçenin ayrılmasına ve bu eğitim ve bilgilendirme çalışmalarının daha nitelikli bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Aynı durum aynı destekler için de geçerlidir.

PS'lerin TAT'lar aracılığıyla yükümlülüklerini yerine getirmeleri durumunda ise, eğitim bilgilendirme çalışmaları ve aynı destek mekanizması YK alternatifine göre çok daha cılız kalmaktadır. PS alternatiflerinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Yükümlülüğünü yetkilendirilmiş kuruluş aracılığı ile değil de lisanslı toplama–ayırma tesisleri ile yerine getiren piyasaya sürenler belediyelerin ambalaj atıkları yönetim planları kapsamındaki ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması, tanıtım, eğitim, bilgilendirme, atık kumbarası yerleştirme, vb. harcamalara katılmamaktadırlar. Bu durum yükümlülüğünü yetkilendirilmiş kuruluş aracılığı ile yerine getiren piyasaya sürenlere karşı haksız rekabet yaratmaktadır.

5.4 YAŞANAN SIKINTILAR

“Yetkilendirilmiş Kuruluş” tanımıyla, zaman zaman sektör içerisinde Bakanlığın yetkilerini YK'ya devrettiği izlenimi oluşmaktadır.

Rekabet açısından birden fazla YK'nın olması önemlidir ve Bakanlık tarafından da desteklenmektedir. Bakanlık tarafından, YK oluşumuna destek vermek amacıyla 2007 AAKY'nde temsiliyet oranı %30'dan %25'e düşürülmüş, ancak buna rağmen yeni başvuru olmamıştır. Temsiliyet payının yeni bir YK oluşumunu önlediği zaman zaman dile getirilse de bu doğru değildir. YK olmak isteyen dernek/vakıf temsiliyet payından dolayı bir engele takılmamıştır. Ancak, YK temsiliyet oranı, ne kadar düşük olursa rekabet ilkeleri açısından o kadar uygun olacaktır.

YK'nın tek olması rekabete engel bir durum oluşturmaktadır. YK sayısının artmamasının nedenlerinden birisi, konutlardaki ambalaj atığının ayrı toplanmasında cazip bir durumun yaratılamaması olarak görülmektedir. Piyasaya sürenler maliyetleri karşılamakla yükümlüdürler. Bu yükümlülükleri YK'ya devreden PS'ler kaynakta ayrı toplama maliyetlerinin desteklenebilmesi amacı ile gerçek bedelleri YK'ya ödemeleri son derece güç olmaktadır. Maliyetlerin karşılanması amacıyla ortaya konulan “bedelsiz uygulaması” ilk başlarda ekonomik bir araç gibi görülse de uygulama bunun aksini göstermiştir. Ambalaj atıkları, Ülke genelinde yaygın olarak kaynakta ayrı

AMBALAJ KOMİSYONU

toplanamamaktadır. 27 ilde yürütülen kaynakta ayrı toplama faaliyetinin maliyetleri arasında da büyük ölçüde farklılıklar bulunmaktadır. Bu durum, PS'ler tarafından kaynakta ayrı toplamanın gerçek maliyetlerinin karşılanmasına engel olmaktadır.

AAKY'ne göre YK, kâr amacı gütmemelidir. Bu durum kar amacı gütmeyen firmalar için motivasyon düşmesi, hizmet kalitesi gelişmemesi gibi durumlar söz konusu olmaktadır. Ancak AAKY'ndeki bu ifade, alınan Bakan OLUR'unda "YK, kâr etme ve üyelerine kar dağıtım amacı güdemez, elde edilecek karın yine ambalaj atıklarının ayrı toplanmasına yönelik faaliyetler için harcanması zorunludur" şeklinde genişletilmiştir.

Ancak, YK yönetim kurulunun PS'lerden oluşması da, YK'nın ambalaj cinsleri için fiyat belirleme politikasını yönlendirme riski arz etmektedir. Sonuç itibariyle PS'ler yükümlülüklerini yerine getirmek için yüksek bedel ödemekten doğal olarak kaçınılmaktadırlar. Bu durum da, mevzuata göre aslında kâr amacı gütmemesi gereken bir kuruluşun dolaylı olarak ticari bir oluşum gibi hareket etmesine neden olmaktadır. Öte yandan YK'yı sadece piyasaya sürenlerin oluşturması büyük haksızlığa yol açtığı, Yönetmelikte piyasaya sürenler kadar TAT lisanslı firmalar da sorumluluk verildiği, maddi açıdan tüm yükün TAT lisanslı firmaların üstünde olduğu, bu nedenle TAT lisanslı firmaların da YK olmaları gerektiği tartışılrsa da yukarıda belirtilen nedenlerle olamamaktadır. Ancak TAT lisanslı işletmelerin adı YK olmayan başka bir çatı altında, yine AAKY kapsamında bir yapı oluşturabilirler.

Lisanslı işletmeler tarafından kendilerinin de YK olabilmeleri gerektiği komisyon toplantılarında ifade edilmiştir. Ancak bu birçok sebepten dolayı mümkün olamamaktadır. Bu sebeplerin başında, YK'nın piyasaya sürenlerden oluşma zorunluluğu gelmektedir. Diğer bir sebep, lisanslı firmaların belgesi geçerli tek kurum olarak fiyatları doğrudan belirleyebilecek ve rekabet unsurları da o zaman ortadan kalkacaktır. PS'ler yükümlülüklerini rekabet ilkeleri dahilinde, serbest piyasa koşullarında gerçekleştirmelidirler.

Yönetmelik tarafından piyasaya sürdükleri ambalajlı ürünleri toplamakla yükümlü ve nihayetinde birer ticari işletme olan PS'lerin, ambalaj atıklarının toplanması için oluşturacak YK ve/veya YK'ların, belgelendirme birim bedel belirleme konusunda objektif davranmaları söz konusu değildir. YK'ların bağımsız ve rekabetçi olabilmeleri için "kar amacı gütmeme" sınırlandırılmasının kaldırılması da bir alternatif olabilir.

Lisanslı firma kapasitesi ile kayıt altında olan piyasaya sürenlerin ihtiyacının ötesinde ambalaj atığı toplanmaktadır. PS'lerin tamamı kayıt altında olmadığı için de toplama maliyetleri karşılanamamaktadır. Arz talep dengesi açısından bakıldığında bu çok ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Mevcut koşullarda var olan YK, lisanslı işletmeler, piyasaya sürenler ve Bakanlık açısından bir kolaylıktır.

AMBALAJ KOMİSYONU

PS'lere sunulan alternatiflerde, YK ile TAT aynı bir birine eş gibi görünmektedir. Bu durum, TAT ile YK arasındaki farkın sürekli olarak, her ortamda sorgulanmasına neden olmaktadır. PS'nin alternatifleri tekrar gözden geçirilmelidir. Alternatifler belirlenirken, eşitlik, ülke geneline yaygınlaşma ilkeleri dikkate alınmalıdır. Bu durum yadırganacak bir durum olmasa da Bakanlık PS'den her iki alternatifte de aynı şartların sağlanmasını istemelidir. PS'ler için öngörülen iki alternatifte de yükümlülükler TAT'ların temin etmiş olduğu belgelerle gerçekleştirilmektedir.

5.5 AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

Üye ülkelerden, Çek Cumhuriyeti, Portekiz, İspanya ve Fransa'da kurulu olan YK'ların yapıları incelenmiştir.

5.5.1 Çek Cumhuriyeti

Çek Cumhuriyeti'nde EKOKOM adlı bir tane YK bulunmaktadır. YK üyesi işletme sayısı 21.000, bütçesi ise yaklaşık olarak 100.000.000 TL'dir. EKOKOM hem evsel hem de sanayiden kaynaklı ambalaj atığının toplanmasından sorumludur. Kar amacı gütmemektedir.

İkinci bir YK oluşmasına engel bir durum yok başvurunun olması halinde Çevre Bakanlığı tarafından aynı şartların yerine getirilmesi istenmek zorundadır. Her bir YK'nın PS'den alacağı bedel, belediyelerle yapacağı sözleşmeler aynı olmalıdır ki rekabete engel olmasın. YK olmak için en önemli kriterlerden biri, herhangi bir atık yönetim firmasının (ülkemizdeki uygulamaya göre lisanslı firmanın) YK çatısı altında kesinlikle olamayacağıdır. Hatta atık yönetim firmasında görev yapan kişiler bile YK'da görev yapamamaktadırlar. Ülkemiz açısından bakılacak olursa, geçerli tek belge TAT lisanslı firmaların belgesidir. PS'lerden bedel talep edecek YK'nın yönetiminde bu firmaların olması durumunda, o firmalar durumu kendi lehlerine kullanabileceklerdir. Bu nedenle, yükümlülük altında olan PS ile lisanslı firmanın aynı çatı altında olması doğru bulunmamaktadır.

Temsiliyet payı olarak %10'luk bir alt limit vardır. Çek Cumhuriyeti'nde yetkilendirilmiş kuruluşun yetki belgesi, Çevre Bakanlığı tarafından Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na danışılmak suretiyle verilmektedir. Yetkilendirme 10 yılı geçmeyecek belirli bir süre için yapılmaktadır. Yetkilendirilmiş kuruluş yetki aldığı tarihten itibaren 12 ay içinde:

- Üstlendiği ambalaj atığı yükümlülüğünün ağırlıkça en az %15'ini geri kazanamazsa;
- Yetki belgesinde belirtilen miktarın en az üçte ikisini geri kazanamazsa;

AMBALAJ KOMİSYONU

- Çek Cumhuriyeti'nde piyasaya sürülen veya piyasada dolaşan ambalaj miktarının en az %10'una eşit miktarda yükümlülük sözleşmesi imzalamamışsa

Çevre Bakanlığı tarafından Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve Tarım Bakanlığı'na danışılarak iptal edilebilmektedir.

PS'lerden ambalajın türüne ve ağırlığına göre bedel alınmaktadır. Geri dönüşümü yapılamayan ambalajın fiyatı daha yüksektir. Fiyatın yüksek tutulmasının nedeni bu ambalajın avantajlı hale dönüşmesine engel olmaktır.

Ambalaj atıkları yönetimi için uygulanan mevzuatı "Ambalaj Kanunu" olan Çek Cumhuriyeti'nde, PS'ler için geri alma zorunluluğu getirilmiştir. Geri alma zorunluluğu; PS'nin kendi ambalajının atığını toplamak için konteyner koymak zorunda olduğu bir yöntemdir. Bunun için de ya kendi planını sunacak, ya sorumluluğunu üreticiye devredecek ya da bir YK'ya üye olacaktır.

EKOKOM belediye ile yaptığı anlaşmalar sonucunda, toplanan ve ayrıştırılan ambalajın tonu başına 3 ayda bir belediyeye para aktarmaktadır. Toplamayı teşvik etmek için EKOKOM tarafından ekstra destek mekanizmaları kullanılmaktadır. Örneğin; kumbara sayısının artırılması, camın renklere göre ayrıştırılması, akredite atık yönetim şirketini kullanılması bunlardan bazılarıdır. EKOKOM belediyenin bu işe harcadığı paranın yaklaşık % 70'ini ödemek zorundadır. Kumbara sistemine dayalı toplama için yılda birkaç kez kompozisyon analizi yapılıyor.

5.5.2 Portekiz

Portekiz'deki tek yetkilendirilmiş kuruluşun adı Sociedade PONTO VERDE S.A.'dır. PONTO VERDE ile yapılan PS sözleşme sayısı 8.800'dür. PONTO VERDE'nin bütçesi yaklaşık 120.000.000 TL'dir. Kaynağına bakılmaksızın tüm ambalaj atıkları PONTO VERDE'nin yetkisi kapsamındadır. YK'nın mali karı kuruluşun yapacağı çalışmalar için kullanılmak zorunda olup gelecek operasyonlar için rezerv ve provizyon ayrılması mümkün olmakla birlikte üyelere, hissedarlara veya ortaklara kar dağıtımı kesinlikle yasaktır.

Portekiz'de ambalaj atıklarının yönetiminden sorumlu bakanlıklar Ekonomi Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı'dır. 15.01.1998'de yayınlanan 29-B/98 sayılı kararnamede tekrar kullanımlı ve tek yönlü ambalajlar için depozito ve geri-alma sistemleri ile yalnızca tek yönlü ambalajları kapsayan entegre sistemler hakkında kurallar getirilmiştir. Ambalajlara dolum yapanlar, piyasaya sürenler, ambalaj veya ambalaj hammaddesi üreticileri ambalaj atıklarının yönetiminden ve atıklarının ulaşacağı son noktadan sorumludurlar. Ekonomik işletmeler, bu sorumluluklarını "entegre sistem" olarak

AMBALAJ KOMİSYONU

anılan bir yapıya devredebilecekleri gibi Atık Enstitüsü'nden onay alacakları bir depozito ve geri alma sistemiyle de yerine getirebilirler.

“Entegre sistem” kapsamında, ambalajlara dolum yapanlar, piyasaya sürenler, ambalaj veya ambalaj hammaddesi üreticileri ambalaj atıklarının yönetimini 20.12.1997 tarih ve 366-A/97 sayılı yasa ve 29-B/98 sayılı kararnamede belirtilen koşullar çerçevesinde yetki alacak bir kuruma devredebilmektedirler. PS tarafından YK'ya yetki devri için kararname, en az üç yıllık süreli yazılı bir sözleşmeyi gerekli kılmaktadır. Ambalaj atıklarının “entegre sistem” tarafından toplanması ve ayrılması yükümlülüğü belediyelerle veya kaynağında toplama ve ayırma yetkisi verilmiş olan firmalar aracılığıyla; ayrılan atıkların geri alınarak geri kazanılması ise ambalaj malzemesi tedarikçileri ve dönüştürücüleri tarafından oluşturulan veya gelecekte oluşturulacak organizasyonlar tarafından yerine getirilmelidir.

Bu uygulamada da YK'nın özendirilmesi amacı ile tüm PS'lere depozito zorunluluğu getirilmiştir, ancak YK üyesi olanlar bu yükümlülükten muaf tutulmuşlardır.

5.5.3 İspanya

İspanya'daki YK'nın adı ECOEMBES'tir. PS'lerle yaptığı sözleşme sayısı 12.400 olan ECOEMBES'in bütçesi yaklaşık 800.000.000 TL'dir. Toplam 100 kişi çalışmaktadır. ECOEMBES evsel nitelikli ambalaj atıklarının toplanması için kurulmuş olmakla birlikte işbirliği içinde buldukları belediyelerin toplanması durumunda sanayi kaynaklı ambalaj atıkları da kapsamlarına girmektedir.

1997 yılına kadar herhangi bir çalışma yapılmayan İspanya'da, 1997 yılındaki kanundan sonra çalışmalar başlamış ve ilk beş yıl altyapı hazırlıkları ile geçmiştir. 2002 itibarı ile sistem verimli olarak çalışmaya başlamıştır.

1997 yılında çıkarılan Kanuna göre PS'lere iki seçenek sunulmuştur. Birincisi depozito uygulaması, diğeri bir YK'ya üye olmaktır. Depozito yöntemi pahalı olduğu için tercih edilmemiştir. Bakanlık ile EKOEMBES arasında bir sözleşme imzalanmıştır. EKOEMBES kar amacı gütmemektedir, 5 yıllığına yetki verilmektedir. EKOEMBES belediyelerle çalışmak, ayrı toplamanın ilave maliyetlerini karşılamak, ambalaj atıklarının toplanmasını ülke genelinde eşit olarak yapmak zorundadır. İspanya'da 19 otonom bölge bulunmaktadır ve YK her bir otonom bölgeden ayrı ayrı yetki almak zorundadır. Atık yönetim planı olan otonom idareler ve belediyelerle çalışma yapmak zorundadır. Belediye ile yapılan anlaşmalarda EKOEMBES teknik şartları, belediye mali şartları belirlemektedir. Belediye bu anlaşmayı yaparken, ayrılmış ambalajın satışını kendisinin yapıp yapmayacağına karar vermelidir. Çünkü ambalaj atığı kim tarafından satılacak ise geri alma garantisi de onun oluyor. Belediye kendisi satmayı kabul edip, sonradan da satamaz ve vazgeçerse EKOEMBES bunun ücretini belediyeye ödemiyor. EKOEMBES,

AMBALAJ KOMİSYONU

aynı zaman da ayırma tesisleri ile de anlaşma yapmak zorundadır. Geri dönüşüm için de destek vermek zorunda kalabiliyor, eğer geri dönüşünde sıkıntı varsa.

Toplam sistemi kumbara üzerine kurulu İspanya'da, EKOEMBES kumbaralar ve kamyonlar için yılda 2-3 kez kompozisyon analizi yaptırmaktadır. EKOEMBES inceleme şirketleri ile anlaşma yapıyor, bu veriler belli bir süre saklanmak zorundadır.

İspanya'da cam ambalajlar için EKOVIDRİO, ilaç ambalajları için de SİGER adlı iki YK daha bulunmaktadır. PS'lerden alınacak ücretleri EKOEMBES ile EKOVIDRİO birlikte belirliyor. Kamu bu işe karışmıyor. EKOVIDRİO camın toplama sorumluluğunu da almış, belediyelere maddi olarak direk bir katkısı yok.

EKOEMBES her yıl mali denetçiler tarafından denetleniyor, bu firmalar her yıl değiştiriliyor. Çevre Bakanlığı da ayrıca gönüllü olarak denetliyor. Her bir otonom idarede YK'nın teşkilatı bulunmaktadır.

5.5.4 Fransa

Fransa'da ECO-EMBALLAGES adlı YK bulunmaktadır. Piyasaya sürenlerle yaptığı sözleşme sayısı 21.700, bütçesi 885.000.000 TL'dir.

EKOAMBALAJ, sadece evsel kaynaklı ambalaj atıklarının toplanması için oluşturulmuştur. Kar amacı gütmüyor, kar amacı gütse devlete vergi ermek zorunda kalacaktır. Hatta şöyle bir durum yaşanmıştır; EKOAMBALAJ'ın elinde yıl sonunda bir miktar para kalmıştır. Bu parayı seneye belediye çalışmalarında kullanmak üzer aktarmak isteyen EKOAMBALAJ'a, Maliye Bakanlığı tarafından, paranın banka getirisi üzerinden gelir vergisini ödemek şartıyla seneye aktarması kabul edilmiştir.

Kanuna göre evsel ambalajları piyasaya sürenler belli hedefler doğrultusunda geri kazanmakla yükümlüler, bunun için gerekli olan harcamaları da karşılamakla yükümlüler. PS'lere üç alternatif sunulmuştur. Bunlardan birisi depozito uygulamasıdır ki PS için çok pahalı bir yöntem olduğu için çok tercih edilmemektedir. İkincisi, kendi ambalajını ülke genelinde toplaması gerekiyor ki bu yöntem de yok gibi tercih edilmiyor. Bu uygulamayı Çevre Bakanlığı kontrol ediyor. Üçüncüsü ise PS'lerin bir araya gelerek oluşturdukları yapının Bakanlıkla anlaşma yapabiliyor olmasıdır ki bu diğerlerine göre daha ucuzdur. Bu amaçla piyasaya sürenler bir araya gelerek kar amacı gütmeyen, Ecoambalaj adlı kuruluşu oluşturmuşlar. Bakanlık ile Ecoambalaj arasındaki sözleşmede Ecoambalajın yükümlülükleri imza altına alınmıştır. Fransa'da YK kriterleri olarak herhangi bir metin bulunmamakta sadece Bakanlıkla yapılan sözleşmede tüm detaylar belirlenmektedir. Bu anlaşma her 6 yılda bir yenileniyor. Yenileme aşamasında, Çevre ve Enerji Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı ve Maliye Bakanlığında oluşan bir komisyon Ecoambalajın altı yıllık çalışmasını değerlendirerek, sözleşmenin yeniden imzalanıp imzalanmayacağı

AMBALAJ KOMİSYONU

hususunda karar veriyorlar. YK oluşumu için bir temsiliyet oranı bulunmamaktadır. 3 tane işletme bir araya gelerek de bir YK oluşturabilmektedir. Bakanlıkla anlaşma imzalayabilmektedir. Ancak, YK sayısı arttıkça belediyelere giden payın azaldığı göz önünde bulunduruluyor. Oluşan YK'ların rekabete engel bir piyasa oluşturmamaları istenmektedir. her bir YK'nın aldığı ücret aynı olmalı ve ülke genelinde toplamaya yani belediyelerle işbirliği yapmaları beklenmektedir.

26 bölgede ECOAMBALAJ'ın teşkilatları vardır, toplam 182 kişi çalışmaktadır. Ecoambalaj üyelerinden aldığı bu ücreti ambalajın ayrı toplanması, ayrılması, geri kazanımı ve eğitim bilgilendirme çalışmalarının finansmanı için ilgili yerlere aktarıyor. 36.679 belediyenin 36.161'i ile sözleşme imzalamıştır. Fransa'da belediyeler atığı azaltmak zorunda oldukları için de ambalaj atıklarını kaynakta ayrı toplamak için ECOAMBALAJ ile çalışmak zorunda kalıyorlar. Belediye tarafından toplana ve ayrıştırılan malzemenin ağırlığına göre YK belediyeye ücret ödüyor.

Bakanlık, YK'nın aldığı ücretlere müdahale etmiyor. YK tüm ambalaj grupları için PS'lerden bedel alıyor, ancak bu bedel belli ambalaj atıklarının toplanmasına harcanıyor.

5.6 SONUÇ VE ÖNERİLER

5.6.1 YK'nın Adı

YK ifadesi Bakanlığın bazı yetkilerini bir kuruluşa devretmesi olarak yorumlanmaktadır. YK ifadesi yerine; Yetkili Geri Kazanım Örgütü, Geri Kazanım Örgütü, Temsilci Kuruluş, Piyasaya Süren Temsilcisi gibi öneriler sunulmuştur.

5.6.2 Kimler YK Olabilir?

AAKY ile esas yükümlülük PS'ye verilmiştir. PS'ler bu yükümlülüğü tek başlarına yapabildikleri gibi bir birlik oluşturarak da yapabilmelerinin önü açılmıştır. Bu nedenle YK sadece ve sadece PS'lerden oluşmak zorundadır. YK, PS'lerin yükümlülüklerini ortak bir çatı altında, en ekonomik bir şekilde yerine getirmek için yetki almış bir organizasyon şeklindedir.

Lisans veya geçici çalışma iznine tabi firmalar, yetkilendirilmiş kuruluş çatısı altında yer almamalı, yetkilendirilmiş kuruluş kurmamalıdır. Bu yaklaşım, Çek Cumhuriyeti mevzuatında da yer almaktadır. Yetkilendirilmiş kuruluşun yönetiminde bulunanlar ve çalışanlar, lisanslı firma çalışanı olmamalıdır. Bu yaklaşım, Çek Cumhuriyeti mevzuatında da yer almaktadır.

5.6.3 Kar Amacı Gütmeyen Kuruluş

Ülkemizde “kar amacı gütmeyen şirket” yapısı olmadığı için, yetkilendirilmiş kuruluşun vakıf veya dernek olması gerekmektedir. Ülke uygulamalarına da bakıldığında YK’nın kar amacı gütmemesi gerektiği anlaşılmaktadır. Ancak, Yönetmelikte de yer alan “kar amacı gütmeme” ifadesinin de yanlış anlaşılması, bunun faaliyetler sonucunda ortaya çıkabilecek artı değerın kar payı olarak hissedarlara dağıtılamayacağı şeklinde anlaşılması gerekmektedir. YK, kar etme ve üyelerine kar dağıtım amacı güdemaz. Diğer yandan kar etme olgusu düşünülürse bu durum sistemin gelişmesine yardım etmeyecektir. Kar amaçlı olmama (veya kar dağıtımını yapmama) ilkesinin korunması gerekmektedir. YK’nın hizmet kalitesi açısından gereklidir.

Kaynakta ayır toplamanın henüz tam olarak yaygınlaşmamış, bu kuruluşlar topluma karşı sosyal sorumluluk yükü de aldıkları için kar dağıtım amaçlı olmaları hedef şaşırtacak ve hedef küçülecektir. Bir yandan müşteri olarak hizmet verdikleri PS’lerin daha az ödeme talepleri, yerel yönetimler ile hizmet aldıkları firmaların ise daha fazla ödeme talepleri ile karşı karşıya kalınacaktır.

YK’ların PS’lere bir müşteri gibi davranması sistemimizin temel sorunlarından bir tanesidir. YK’lar; PS’ler ile TAT’lar arasında orta yolu bulmaya çalışan kurumlar olmamalıdır. YK’ların görevleri: TAT’ların kaynakta ayır toplama gerçek maliyetlerini hesaplayarak, bu maliyetlere dayalı olarak objektif bir şekilde belgelendirme ücreti belirlemek ve sistemin sürdürülmesini sağlamak olmalıdır.

Mevcut kriterler arasında ticaret sicil gazetesi örneği yer almaktadır. Ancak, YK’nın kar amacı gütmeyen tüzel bir kişilik olarak tanımlanması ya vakıf ya da dernek olabileceğini göstermektedir. YK olmak isteyen tüzel kişiler açısından ilk bakışta sınırlandırıcı nitelik taşıdığı fark edilmektedir. Ancak, dernekler ve vakıflar iktisadi işletme kurabilmektedirler. YK olmak ekonomik faaliyeti gerektirmektedir, Türkiye’de kar amacı gütmeyen ekonomik faaliyette bulunabilmek vakıf veya derneklerin iktisadi işletmeleri ile mümkün olmaktadır. Bu nedenle iktisadi işletmeler de Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi’nde yer aldıkları için bu belge istenmektedir.

YK’nın piyasadaki dalgalanmalar karşısında hem müşterilerini hem de özellikle hizmet aldıkları TAT’ları zor durumda bırakmamak ve sistemi ayakta tutmak için belirli bir rezerv kaynak tutma ve yönetme zorunluluğunda olmalıdırlar.

Türkiye’de Türk Ticaret Hukuku hükümlerine göre kar amacı gütmeyen bir yapının ekonomik faaliyet göstermesi mümkün değildir. Bu sebepten dolayı yetkilendirilmiş kuruluş niteliğini alan tüm organizasyonlar piyasaya sürenler ile veya ithalatçılar ile sözleşme yapabilmek için bir iktisadi işletme (ticari kuruluş) kurmak zorunda kalmaktadır. Her türlü para alış verişini bu iktisadi işletme üzerinden yapmaktadır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Bugüne kadar ki süreçte, PS tarafından kurulan ve kar amacı gütmeyen bir YK'nın sistemin işlerliğine çok fazla katkıda bulunamadığı görülmektedir. Avrupa Birliğinin birçok ülkesinde görüldüğü üzere, ülkemizde de YK'ların ticari bir şirket olarak faaliyet göstermesine olanak tanınabilir.

Ancak kayıt dışı sorununun büyük ölçüde ortadan kaldırılması durumunda YK'nın kar amaçlı olup olmama durumları tekrar gözden geçirilmelidir.

5.6.4 Temsiliyet Payı

AAKY'nde yapılacak değişiklik ile temsiliyet payı asgariye çekilmelidir. Örneğin en % 10-15 sınırı veya % 2-3 gibi bir sınır getirilebilir veya tamamen de kaldırılabilir. Minimum temsiliyet payı, rekabet açısından Türkiye'de hâkim durum yaratmayacak oranın altında olmalıdır. Ancak temsiliyet payının kaldırılması durumunda rekabetin engellenmemesi için Bakanlık tarafından tüm YK'lardan ülke genelinde aynı hedefler, aynı çalışmaların yapılması istenmeli ve çalışmalar sıkı bir şekilde incelenmelidir. YK için rekabet ortamı yaratılmalıdır. Buradaki amaç, ticari rekabeti değildir. YK'nın birden fazla olmasına imkan tanınmalıdır. Böylece rekabet ile birlikte verimde artacaktır. YK sayısının artışı PS'şer de talep etmelidirler. Çünkü tekel olan kuruluşlar, kendilerini sürekli yenilemezlerse zamanla daha hantal ve verimsiz bir yapıya dönüşebilirler.

Ancak YK sayısının artmamasındaki neden temsiliyet payı değildir. YK sayısının artmamasının nedenleri arasında; YK'nın yükümlülükleri, PS'nin seçenekleri, kar amacı gütmemesi, PS'lerin tamamının kayıt altında olmamaları gelmektedir. Bu nedenle YK sayısını artıracak tek nedenin temsiliyet oranlarının düşülmesi olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte YK sayısının artması durumunda belediyelere aktarılacak payın da azalacağı unutulmamalıdır. YK, daha güçlü bir yapı olmalıdır.

Mevcut sistem içerisinde belediyelere herhangi bir pay aktarılmamaktadır. Bu koşullarda YK sayısının artması, kaynakta ayrı toplama sistemleri için bir artı veya eksi oluşturmayacaktır. YK'nın güçlü olabilmesi için üyelerinden, kaynakta ayrı toplama maliyetlerinin tamamını karşılayacak bedelleri alması gerekmektedir.

5.6.5 PS'nin Alternatifi

AAKY'nde yapılacak değişiklik ile PS'nin yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için, geri alma zorunluluğunun mutlaka getirilmesi gerekmektedir.

YK ile çalışmayan piyasaya sürenlerden, belediyelerin ambalaj atıkları yönetim planları kapsamında tanıtım, eğitim, bilgilendirme, kumbara ve benzeri katkıları verdiklerinin belgelendirilmesi istenmelidir. Piyasaya süren işletmenin yapacağı katkı, piyasaya sürdüğü ambalaj miktarı ile orantılı olmalıdır. YK ile çalışmayacak piyasaya sürenlerden

AMBALAJ KOMİSYONU

de Yetkilendirilmiş Kuruluş'tan istenen çalışma planındaki kriterleri kapsayacak benzer bir plan sunmaları istenmelidir

5.6.6 Süre

Mevcut halde YK'nın bir süresi bulunmamaktadır. Belirlenecek bir süre sonunda YK'ya verilen belge Bakanlıkça yenilenmelidir. Bu süre, en az 5 en fazla 8 yıl olabilir.

5.6.7 PS'lerin Kayıt Altına Alınması

Kayıt dışındaki PS'lerin kayıt altına alınmaları toplamanın maliyetinin paylaşılması ve toplamanın yaygınlaştırılması açısından çok önemlidir. Bu konuda Bakanlığın öncülüğünde, diğer kurumlarında işbirliğiyle hızlı ve kapsamlı bir çalışma başlatılmalıdır. PS'lerin tamamının sistem içine dahil edilmesi durumunda bir çok sorun ortadan kalkacaktır. Mevcut programın bu yönde hızlı bir şekilde geliştirilmesi gerekmektedir.

5.6.8 Bütçe

YK'nın eğitim ve bilinçlendirmeye ayıracakları bütçenin onayı ve takibi Bakanlıkça yapılmalıdır. Konut bölgelerinden ayrı toplamanın yaygınlaştırılması halen zayıf bir noktamızdır. YK bütçesinin büyük bir kısmı kaynağında ayrı toplama faaliyetlerine ayrılmalıdır. Bu kuruluşun bütçe dağılımına yönelik sınırlayıcı oranlar koymak doğru değildir (her yeni bütçe döneminde, uygulamaya yönelik detayları yetkilendirilmiş kuruluşa bırakmak daha doğru olacaktır). Bu bütçenin doğru kalemlere harcanıp harcanmadığının Bakanlıkça kontrol edilmesi yeterli olacaktır.

Eğitim ve bilinçlendirme çok önemli olduğundan, bütçeden bu faaliyete ayrılan pay için bir sınırlama getirilebilir. Örneğin bütçelerinin en az %8'ini ayırmaları gerekiyor şartı (çok gerekiyorsa) konabilir.

5.6.9 YK'nın Ambalaj Atığı Yönetim Planı

YK'dan istenecek planın adı " Yetkilendirilmiş Kuruluş Çalışma Planı" vb. olarak değiştirilmesi daha uygun olacaktır. BU plan içinde de AAKY ile örtüşmeyen ifadelerin kullanılmaması gerekmektedir. Örneğin; mevcut toplama sistemi ile geri kazanılacak oran, kaynakta ayrı toplama yöntemi ile geri kazanılacak oran ayrımı olmamalıdır. Ambalaj atıklarının geri kazanılmasında lisanlı işletmelerin rolü, ambalaj atıklarının geri kazanılmasında planlanan hizmet alımları ve kapsamı ifadeleri de çıkartılmalıdır. Zira AAKY'ne göre YK lisanslı işletmeler ile çalışmak zorundadır. Mevcut toplama sistemi, belediyelerle yapılacak kaynağında ayrı toplama sistemi ayrımı kaldırılmalıdır.

AMBALAJ KOMİSYONU

YK yetkisini almak üzere Bakanlığa müracaat eden kuruluşların, gerek piyasaya sürenler, gerekse TAT Lisanslı firmalarla yaptığı sözleşme haricinde; yetki süresi içinde Türkiye genelinde yapacağı yaygınlaşma planlarını da Bakanlığa sunarak, taahhüt vermesi gerekmektedir. Yukarıdaki şekilde Yetki verildiği takdirde toplama sisteminin belirli plan ve zamanda yurdun her köşesine dağılması etkin şekilde ortaya çıkacaktır.

5.6.10 Bildirim

Tüm bildirimler Bakanlığa/İÇOM'lara yapılmaktadır. Ülke uygulamalarında olduğu gibi bildirimlerin YK'ya yapılması gerekmektedir. Komisyon çalışmalarında örnekler arasında değerlendirilen Fransa'da da firmalar bildirimlerini yetkilendirilmiş kuruluşa yapmakta, yetkilendirilmiş kuruluş da temsil ettiği tüm piyasaya sürenler adına bakanlığa bildirimde bulunmaktadır. Ülkemizde de bildirimlerin YK'ya yapılabilmesine imkan tanınmalıdır. Bildirim formları 94/62 EC'ye uygun hale dönüştürülmelidir.

5.6.10 Belgeleme

Tüm ülke uygulamalarında YK PS'ler her bir ambalaj grubu için ayrı ayrı bedel almakta ancak belli grup ambalaj atıklarının toplandığı görülmektedir. Bu durum ülkemizde de benzer şekilde olmalıdır. Ancak Avrupa ülkelerinde atık yakma tesislerinin varlığı ve ülkemizde de bu tesislerin yokluğu göz önünde bulundurulmalıdır. Yönetmeliğe göre belgeleme işlemi için işletmelerin lisans alması zorunludur. Ancak mevcut durumda YK için geçici çalışma izni almış firmalar üzerinden belgeleme yapmalarına imkan tanınmaktadır. Bu durum ortadan kaldırılmalıdır.

Bildirim ve belgeleme dosyaları yapılan yetki devri ile İÇOM'lara verilmiştir. YK'nın Bakanlığa yapması daha uygun olacağı tartışılrsa da, Bakanlık tarafından veri kayıt sisteminin geliştirilmektedir. Bu işlemin hızlandırılması ve belgeleme dosyalarının bundan böyle bilgisayar ortamında alınması gerekmektedir. Bilgisayar ortamına geçilene kadar YK'nın bildirimlerinin doğrudan Bakanlığa yapılmasına imkan tanınmalıdır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Tablo 5- 4 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi

Adı, Soyadı	Kurumu
Emine AYDINOĞLU	Çevre ve Orman Bakanlığı (Komisyon Başkanı)
Alphan ERÖZTÜRK	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı (Raportör)
Güven ULUSOY	Çevre ve Orman Bakanlığı (Bakanlık Sorumlusu)
Saadet UNAT	İçişleri Bakanlığı Dernekler Dairesi Başkanlığı
Gülçin DERE	Türkiye Rekabet Kurumu
Metin HASSU	Türkiye Rekabet Kurumu
Okan SİVRİ	Vakıflar Genel Müdürlüğü
Haluk DOĞU	Türkiye Belediyeler Birliği
Mete İMER	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı
Cezmi NEYİM	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı
M.Özgür ŞAKI	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı
Jale ANN ERTURAN	TGDF-Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
Suzan TİREKİ	TGDF-Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
Aslıhan ARIKAN	ASD-Ambalaj Sanayicileri Derneği
İlkay KIRAN	ASD-Ambalaj Sanayicileri Derneği
Talat YÜKSEL	MESS-Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası
Vedat KILIÇ	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Ömer BENLİ	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Ekber ÇAVUŞOĞLU	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Serkan SEPİN	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Ebru KÖMEZ	TESK- Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
Buket AKTAN	TESK- Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu

AMBALAJ KOMİSYONU

Ertunga ARDENİZ	İZGEP Atık Toplama ve Geri Kazanım A.Ş.
Gökhan AYDIN	İZGEP Atık Toplama ve Geri Kazanım A.Ş.
M. Aslı BALLI	Anadolu Cam San. A.Ş.
Tarık KAPU	Akçelik A.Ş.
Salih Zeki ÖCAL	Kimya Y.Mühendisi

5 NOLU ALT KOMİSYON

SANAYİ KAYNAKLI AMBALAJ ATIĞI İLE KONUT KAYNAKLI AMBALAJ ATIĞININ TOPLAMA SİSTEMİNİN AYRILMASI

Komisyon Başkanı:	<i>Talat Yüksel (MESS-Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası)</i>
Raportör:	<i>Zekeriya Ulaş YILDIZ (TİSK - Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu)</i>
Bakanlık Temsilcisi:	<i>Hülya ÇAKIR (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Çevre Mühendisi)</i>

AMBALAJ KOMİSYONU

6 5 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU

6.1 TANIMLAR

Alt Komisyon çalışmalarında tartışılan en temel sorun tanımların ne şekilde yapılacağı olmuştur. Tanımlar konusunda katılımcıların büyük çoğunlukla üzerinde uzlaştığı husus, Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'ndeki atık tanımının Çevre Kanunu'ndaki tanım ile bağdaşmadığıdır. İki tanım arasındaki farklılık, Çevre Kanunu'nun ve uyumlu olduğu AB Direktiflerinin atığı, atılan veya bırakılan maddeler olarak kabul etmesinden ileri gelmektedir. Bu bağlamda Yönetmelikteki tanımın, Çevre Kanunu'ndaki tanım ile bağdaştırılması gerekmektedir.

Tanımlar çerçevesinde yapılan bir diğer tartışma, ambalaj atıklarının ne şekilde tasnif edileceğine yöneliktir. Öncelikle TÜDAM Temsilcileri, evsel ve endüstriyel kaynaklı ambalaj atıkları konusunda bir öneri getirmişlerdir. Söz konusu tanımlar aşağıda sunulmaktadır:

Evsel Kaynaklı Ambalaj Atıkları: Apartman, site yönetimleri, okullar, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, hastaneler, oteller, lokantalar, büfeler, şehirlerarası otobüs terminalleri, hava yolu terminalleri, demir yolu istasyonları, limanlar, sağlık kuruluşları, spor kompleksi, stadyum, 200 m²'nin altındaki satış noktaları ve marketler ile benzeri yerlerde oluşan ambalaj atıkları, evsel kaynaklı ambalaj atıkları,

Endüstriyel Kaynaklı Ambalaj Atıkları: Organize sanayi bölgeleri, sanayi siteleri, serbest bölge yönetimleri, fabrikalar, 200 m²'nin üzerindeki marketler, alışveriş merkezleri ve belediye mücavir alan sınırları dışında kalan turistik tesis işletmelerinde oluşan ambalaj atıkları, endüstriyel kaynaklı ambalaj atıkları.

Ancak söz konusu tanımlar konusunda bir uzlaşma sağlanamamıştır. ÇEVKO Temsilcileri ile ASD Temsilcileri konuya ilişkin olarak AB Müktesebatında da kullanılan municipal waste (Belediye sınırlarında toplanan atık) tanımının esas alınmasını savunmuşlardır. Municipal waste kapsamında hem evsel kaynaklı atıklar (household waste) hem de sınai ve ticari atık (industrial and commercial waste) mevcuttur.

Çevre ve Orman Bakanlığı yetkilileri tarafından sunulan Fransız modelinde ise evsel ve evsel olmayan atıkların ayrımı yer almaktadır. **Evsel atık;** en son kullanıcısı ev halkı olan ambalaj atıkları olarak tanımlanırken, **evsel olmayan atık;** en son kullanıcısı ev halkı olmayan ambalaj atıklarını ifade etmektedir. Ancak söz konusu tanım konusunda da bir uzlaşma sağlanamamıştır.

AMBALAJ KOMİSYONU

6.2 ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM

6.2.1 Mevzuattaki Yeri

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'nin 5d, 12b ve 26. maddelerinde öngörülen bedelsiz düzenlemesi, evsel ambalaj atıklarının toplanamaması gerekçesi ile ihdas edilmiş bulunmaktadır. Evsel kaynaklı ambalaj atıkları ile endüstriyel kaynaklı ambalaj atıkları arasında ayırım mevcut Yönetmelikte bulunmamaktadır.

6.2.1 İlgili Kurumların Çalışmaları

Başta Çevre ve Orman Bakanlığı ile yetkilendirilmiş kuruluş ÇEVKO, sanayi temsilcisi örgütler olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşların ambalaj atıkları toplama sistemlerine ilişkin çalışmaları mevcuttur. Ancak evsel kaynaklı ambalaj atıklarının, endüstriyel kaynaklı ambalaj atıklarının toplanması sisteminden ayrılmasına ilişkin herhangi bir çalışma mevcut değildir.

6.1 YAŞANAN SIKINTILAR

Alt Komisyon çalışmalarına katılan tarafların çoğu, yürürlükteki Yönetmeliğin evsel kaynaklı ambalaj atıklarının toplanmasını desteklemek amacıyla getirdiği bedelsiz uygulamasından zarar görmüş durumdadır. Sınırlı sayıdaki iyi uygulama dışında, bedelsiz uygulaması ile beklendiği gibi evsel kaynaklı ambalaj atıklarının daha fazla toplanması gibi bir sonuç doğmamıştır. Sanayi kuruluşlarının yoğun olduğu bölgelerde sanayiciler, belediyeler ve toplama-ayırma tesisleri arasında gerilimler söz konusu olmuştur.

Ambalaj atıklarının bedelsiz olarak lisanslı firmalara verilmesi zorunluluğunun, mülkiyet haklarının ihlali anlamına geldiğini belirtmişlerdir. Ekonomik değeri olan atıklar, Yönetmelik değişikliği öncesinde piyasa koşulları içinde değerlendirilebilirken, 24 Haziran 2007 tarihinden itibaren firmalar için bir kayıp haline gelmiştir.

Bedelsiz uygulaması, Bakanlık ile sanayi kuruluşları ve satış noktaları arasında hukuki ihtilafa sebep olmuştur. Özellikle geri dönüşüme gönderilen kullanılmış ticari ambalajlarda kalite düşmesine ve kayıt dışı durumların artmasına sebebiyet verdiği de herkesin bilgisi dâhilindedir.

Belirli bir hacme sahip, ayrılması, biriktirilmesi ve hammadde olarak geri dönüşümcülerin talep ettiği niteliği koruması açısından bir kalite kontrol sistemi, yer tahsisi ve masraf isteyen bu kullanılmış ambalajların sahip oldukları değer başka bir

AMBALAJ KOMİSYONU

kanala transferi büyük bir memnuniyetsizlik yaratmış ve adalet duygusunu zedeleyen boyuta varmıştır.

Çevre Kanunu ile Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'ndeki atık tanımları uyumlu değildir. Atık, Çevre Kanunu ve ilgili AB Direktiflerinde atma veya bırakma fiileri esas alınmaktadır. Ancak Yönetmelikte söz konusu kıstas esas alınmamış, tüm kullanılmış ambalajlar sahibi tarafından atılmak istensin veya istenmesin atık tarifi içine sokulmuştur.

Nitekim 2008 Kasım ayında revize edilerek yürürlüğe konulan AB Çerçeve Atık Direktifinde de Atık; 'Sahibi tarafından atılmak istenen veya atılmaya niyetlenen veya atılması talep edilen obje veya madde' olarak tarif edilmekte olup, Yönetmelikteki tanım AB Müktesebatı ile de uyumlu değildir.

Ambalaj atıklarının bedelsiz toplanması uygulaması yalnızca atık yönetim planı onaylanan belediyelerde geçerli bir yöntem olduğundan, atık yönetim planı onaylanmamış belediyelerde çalışan firmalar ile onaylanmış olan belediyelerde çalışan firmalar arasında haksız rekabete yol açılmaktadır.

Kayıt altında çalışan firmalar açısından da haksız rekabet söz konusu olmuştur. Zira firmalar, kayıt altına alınmaları ile birlikte yetkilendirilmiş kuruluş vasıtasıyla veya bizzat geri dönüşüm yükümlülüklerini yerine getirme yükümlülüğü altına girmektedir. Geri dönüşüm yükümlülüklerini yerine getirmek üzere önemli kaynaklar kullanırken bir taraftan da kendi tasarrufları altındaki ambalaj atıklarını bedelsiz vermelerinin beklenmesi, firmalara mükerrer sorumluluklar getirerek katlandıkları maliyetleri iki katına çıkarmaktadır. Kayıt altına alınmayan firmalar istedikleri gibi hareket edebilirken, kayıtlı firmaların yükümlülükleri artırılmıştır.

Daha fazla firmanın kayıt altına alınması, sorunların çözümünde önemli rol oynayacaktır. Dolayısıyla gözetim ve denetim mekanizmalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Ambalaj atıklarının taşıdıkları ekonomik değer gözden kaçırılmamalıdır. Evsel atıklarla beraber çöp haline gelen ambalaj atıklarının ayrıştırılması, önemli bir kaynak teşkil edecektir.

Sürdürülebilir bir sistem, ancak serbest piyasa çerçevesinde oluşturulacaktır.

Bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

Maliyetler piyasaya sürenlerce karşılanmalıdır. Ancak sürdürülebilirlik gözetilerek yeni bir sistem oluşturulmalıdır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Firmalar daha önce bedelli olarak ambalaj atıklarını aldıkları sanayi kuruluşları ile sorun yaşamışlardır. Genel olarak bedelsiz uygulaması nedeni ile serbest piyasa koşulları bozulmuştur. Belediyelerin lisanslı firmaları belirleme konusunda objektif ölçütler geliştirmesi gerekmektedir. Belediyelerin yaptığı farklı uygulamaların önüne geçilmelidir.

Yeterli donanım ve personele sahip olmayan firmalara lisans verilmesinin önüne geçilmelidir. Belgelendirme aşamasında sıkıntılar mevcuttur. Özellikle gider pusulası ile atık alınmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Mahalle arasındaki toplayıcılar ancak bu şekilde ortadan kaldırılacaktır. Belgelendirmede yalnızca belediyeden alınan kantar fişinin esas alınması uygun olacaktır.

Ambalaj atıkları, Yönetmelikteki şekilde tasnif edilmelidir.

Yönetmelikteki tanımlardan hareketle dış ve nakliye ambalajlarının, buldukları il sınırlarında faaliyet gösteren lisanslı firmalarca bedel mukabili alınması uygun olacaktır. Konut toplamasının artırılması için, ürünleri perakende alıcıya ulaşan piyasaya süren firmaların belgelendirme yükümlülüklerini, yalnızca konut toplama yapan ve bakanlığa aylık bildirimde bulunan toplama ve ayırma firmalarının toplamış olduğu satış ambalajları ile yerine getirmeleri gerekmektedir.

Belge fiyatlarının arz talep dengesi içinde piyasada oluşması gereklidir.

Yönetmelikteki bedelsiz ifadesi ile ilgili olarak, apartman, site yönetimleri, okullar gibi ambalaj atığının oluştuğu benzeri yerlerdeki ilgili yönetimler, perakende tüketiciye yönelik satış ambalajlarını sisteme bedelsiz vermekle yükümlü tutulmalıdır.

Lisanslı firmalar ile belediyeler arasındaki sözleşmeler en az 5 yıl süreli olmalıdır. Ayrıca firmaların konsorsiyum halinde ihalelere girebilmesine olanak sağlanmalıdır. Belediyeler, ambalaj atığı üreticisi olarak tarif edilen birimlere konteynır temin etmelidir.

Belediyeler, ambalaj atıklarının ayrılması sonrasında ortaya çıkan atıkların depolama sahalarına bedelsiz sokulmasına ve TAT firmalarının kullandığı araçların saat sınırlaması olmaksızın çalışmasına izin vermelidir.

Yönetmeliğin konut toplamasının gelişmesine imkân verecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin geneline bakıldığında sanayi ve endüstrinin belirli bölgelere yoğunlaştığı açıkça görülmektedir. Sistemin bugünkü şekilde sürdürülmesi halinde Yönetmeliğin amacına konut toplaması olarak ulaşması mümkün olamayacaktır, çünkü sanayinin olmadığı yerde yapılacak olan toplama fazla masraflı olması nedeniyle yaygınlaşamayacak ve sistem belirli bölgelerin dışında gelişme gösteremeyecektir.

AMBALAJ KOMİSYONU

Piyasaya sürülen cam ve metalin tamamı, plastik ve kağıt ambalajın büyük bir kısmı nihai tüketiciye gitmektedir. Bu nedenle belgelendirmenin kriterleri yeniden gözden geçirilmelidir. Evsel kaynaklı ve endüstriyel kaynaklı ambalaj atığının belgelendirilmesi ile ilgili ayrı kriterler belirlenmelidir. Evsel ambalaj atıklarının belgelendirilmesi ayrı kota ve kriterlere bağlanırsa ve belgelendirme bu esaslara göre yapılırsa sistemin finansmanı kendiliğinden oluşacak ve sanayinin bulunduğu bölgeler yerine evsel atığın fazla çıktığı bölgelere talep kendiliğinden ayrılacaktır.

Yönetmelikte vurgulandığı üzere, maliyetleri piyasaya sürenlerin karşılaması gerektiği yönündedir. Ancak bu konuda da denetim mekanizmasının düzgün bir şekilde işletilmesi sağlanmalıdır.

Ayrıca, her bir malzeme için Yönetmelikte belirlenmiş olan geri kazanım hedeflerinin kesinlikle muhafaza edilmesi ya da Yönetmelikteki mevcut hedeflerin artırılması gerekmektedir.

Alt Komisyon çalışmalarına katılanların ve yukarıdaki görüşler dışında önerileri olan diğer katılımcıların ve temsil ettikleri organizasyonların görüşlerine ayrıntılı olarak rapor ekinde ve toplantı tutanaklarında yer verilmekte olup, başlıcaları: aşağıdadır

- Sistemde hiçbir değişiklik yapılmadan uygulamanın devam etmesi,
- Fiyat belirlemelerinin bir kurul tarafından oluşturulması
- Bölgelerinde hiçbir sanayi şirketi veya AVM bulunmadan kaynakta ayrı toplamanın başarı ile yapan şirketlerin varlığının dikkate alınması ve bunların destekleneceği bir mekanizmanın kurulmasıdır.

Kaynakta ayrı toplamanın belediyeler tarafından yapılabilmesi için kaynak ihtiyacının sağlanması gerekmektedir.

6.2 AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

6.2.1 Fransa

Fransa'da yalnızca evsel kaynaklı ambalaj atıklarına yönelik bir entegre atık yönetimi mevcuttur. Şirketler sistemin temel finansörü olup, ambalaj başına ortalama 0,6 cent ödeme yapmaktadır. Piyasaya sürenler yasal yükümlülüklerini Eco Emballages adlı yetkilendirilmiş kuruluşa kayıt olarak yerine getirmektedir. 1 Nisan 1992 tarih ve 92-377 sayılı Lalonde Kararnamesi uyarınca evsel atık (household waste), son kullanıcının konutlar olduğu ambalajlar olarak tanımlanmaktadır. Sistem evsel olmayan atıklara yönelik atık yönetimini içermemektedir. Söz konusu ambalajlar aşağıdaki şekilde tasnif edilmektedir:

AMBALAJ KOMİSYONU

- Ürün ambalajları:
 - Satılan veya ücretsiz verilen (numune vb.)
 - Konutlara yönelik geleneksel dağıtım mekanizmaları ile veya istisnai mekanizmalar vasıtasıyla dağıtılan: perakendeci, toptancı vb.
 - Posta havalesi veya kapıdan kapıya satış ile dağıtılan
 - Otomatlarda veya yakıt istasyonlarında satılan
 - Satış noktasında satıma uygun hale getirilen,
- Tüketicilere hizmet etme amaçlı ambalaj
- Alışverişte verilen çanta, poşet.

Evsel olmayan atıklar konusundaki sisteme ilişkin olarak Eco Emballages temsilcisi Delphine Tascone'nin yaptığı açıklamalarda endüstriyel ve ticari atıkların firmalarca diledikleri gibi kullanılabilceği ifade edilmiştir. Söz konusu atıklardan değeri az olan veya değersiz atıkların ise belediyelerce yürütülen atık yönetim sistemine verilmesi mümkündür.

6.2.2 Çek Cumhuriyeti

EKO-KOM adı verilen atık yönetim sistemi, hem evsel hem de endüstriyel atıklara yönelik geri dönüşüm ile ilgilenmektedir. Endüstriyel ambalajlar sistemde tedarik kanalları vasıtasıyla toplanmaktadır. Evsel kaynaklı ambalajlar ise, belediye atıklarının bir kısmı olarak belediyelerle yapılan anlaşmalar ile toplanıp geri dönüşüme yönlendirilmektedir. EKO-KOM, 5700'den fazla belediye ile sözleşme imzalamış durumdadır. Teknik ve hukuki olarak belediyeler atıkların toplanması ve ayrılmasında sorumludur. EKO-KOM ise sistem içinde belediyelerin ambalaj atıklarını toplama ve ayırmaları ile uğradıkları zararları tanzim etmektedir. EKO-KOM belediyelere ayırma ve toplama organizasyonunda ve lojistik konusunda uzmanlık desteği vermektedir. Çek Cumhuriyeti ambalaj atıklarına ilişkin sistemi 1 Ocak 2002'de yürürlüğe giren Ambalaj Kanunu uyarınca kurmuş bulunmaktadır. Yasada 2004 yılında yapılan değişiklikle evsel kaynaklı ambalajların yanı sıra endüstriyel ambalajların sisteme dahil edilmesi sağlanmış bulunmaktadır. Endüstriyel ambalaj söz konusu Kanun'un 2. maddesinin "k" bendinde münhasıran bir başka son kullanıcı için üretilen bir ürünün ambalajlanması için kullanılan ambalaj olarak tanımlanmaktadır. (industrial packaging is used exclusively as packaging for products designated exclusively for another end user).

AMBALAJ KOMİSYONU

6.2.3 Avusturya

Avusturya'da kısa adıyla ARA olarak bilinen yetkilendirilmiş kuruluş çerçevesinde rekabetçi bir sistem çalışmaktadır. Sistem kapsamında tüm evsel kaynaklı ve endüstriyel ambalajların toplaması ve geri dönüşümü yapılmaktadır. 1993 yılında Avusturya endüstrisinde kurulan yapı, Avusturya Ambalaj Kararnamesi uyarınca piyasaya sürenler için getirilen yükümlülükleri yerine getirmektedir. 2008 yılı rakamları ile ağaç dışındaki malzemelerde AB Direktifinde öngörülen geri dönüşüm hedeflerini gerçekleştiren ülkede, üretici sorumluluğu temel ilkedir. ARA AG ve şirkete bağlı sektörel geri dönüşüm şirketleri, ambalajların toplanması, ayrılması ve geri dönüşümü yükümlülüklerini piyasaya sürenler adına üstlenmektedir. Ülkede evsel kaynaklı ambalaj atıklarının %60'ı ve endüstri ve ticari kuruluşlar kaynaklı ambalaj atıklarının da %40'ı toplanmaktadır. Toplanan tüm ambalaj atığının ise %45'i evsel kaynaklardan, %55'i ise endüstri ve ticari kuruluşlardan toplanmaktadır.

AB uygulamalarına ilişkin olarak yapılan değerlendirmelerde, ülkemizdeki koşullara tamamen uyan bir çözüme ulaşılamamıştır. Ancak önemle belirtmek gerekir ki, 8 Ekim 2009 tarihinde yapılan "Uluslararası Uzmanlar Toplantısı"nda bedelsiz uygulamasının bir benzerinin olmadığı açıkça ifade edilmiştir.

6.3 SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan incelemeler sonucu Avrupa'nın hiçbir ülkesinde ülkemizdeki uygulamanın benzeri bir bedelsiz uygulaması görülmemiştir. 5. Komisyonda genel olarak Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği' uygulamalarında temel sorunun; sanayi ve ticaret tesislerinden kaynaklanan ambalaj atıklarının belediyeye ücretsiz verilmesi ("bedelsiz" uygulaması) olduğu görüşü ağırlık kazanmıştır. "Bedelsiz" uygulaması bilindiği gibi, evlerden çıkan ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanmasını finanse etmek için hayata geçirilmiştir. Ancak yaşanan sorunlar, mevcut ve potansiyel hukuki ihtilaflar, bu konudaki çözümün "bedelsiz" uygulaması olmadığını göstermiştir.. Bununla birlikte komisyon çalışmalarında bir grup "bedelsiz" uygulamasının aynı şekilde devam edilmesini ve sistemin ancak böyle çalışabileceğini savunmaktadır. Mevcut sistemin çalıştırılması ile başarı sağlanabileceğini savunan bu temsilcilerin görüşlerine ayrıntılı olarak rapor ekinde yer verilmiştir. Ülke geneline bakıldığında ise "Bedelsiz" uygulamasından zarar gören ve kaldırılmasını isteyen çeşitli kurum ve kuruluşlar ile bunların temsilcilerinin oranı , "bedelsiz" uygulamasının devamını isteyenlerden çok daha fazladır. Sonuç olarak yapılması gereken; problemlili "bedelsiz" uygulamasını kaldırırken, evlerden çıkan atıkların kaynağında ayrı toplanmasının finansman ihtiyacı sorununu çözmektir. Bu sorun çözüldüğünde "bedelsiz" uygulamasına da ihtiyaç ve gerekçe kalmayacaktır. Komisyonumuzda, çeşitli sivil toplum örgütlerinin ve firmaların

AMBALAJ KOMİSYONU

katkılarıyla pek çok detay tartışılmış, çok farklı görüşler ve çözüm önerileri değerlendirilmiştir. Ancak Komisyonumuz bu görüşler ve çözüm önerilerinde ve de Ambalaj Komisyonu'nun ortaya çıkaracağı nihai raporda bazı temel gerekliliklerin gözden kaçırılmaması gerektiğini düşünmektedir. Buna göre tüm çözüm önerileri;

- AB 94/62/EC direktifine ve ilgili AB mevzuatına
- Rekabet Kanunu'na
- Sürdürülebilirlik kurallarına uygun olması gerekliliği mutlaka sorgulanmalıdır.

Ambalaj atıklarına ilişkin fiyat tespiti yapılması gibi Rekabet Kanunu'na aykırılık içeren veya ambalaj atıkları sınıflandırmasını "perakende tüketiciye ulaşan" biçiminde farklılaştırmak gibi AB direktifinden uzaklaşan yeni sorunlu uygulamalara tevessül etmek, beraberinde hem yeni hukuki ihtilaflar hem de AB Komisyonu tarafından uyumsuzluk tespitini doğuracak ve yeni sorunları da beraberinde getirecektir. Çözüm arayışı temel sorunlardan hareketle gerçekleştirilmelidir.

6.3.1 Kayıt Dışılık

AB'de kişi başı üretilen ambalaj atığı miktarı ortalaması AB tarafından hazırlanan raporlara göre 165 kg'dır. Bu rakam ülkemizde ise mevcut kayıtlı verilere göre 28 kg'dır. AB raporlarına göre AB'de geri kazanım yüzdesi ortalaması %56 iken, bu oran ülkemiz kayıtlı verilerine göre %116'dır. Ülkemize ait, elbette ki gerçeği yansıtmayan, piyasaya sürülenden daha fazla atık toplanıyormuş gibi çarpık veriler oluşturan durum, aslında tüm sorunların önemli bir göstergesidir. Kayıt dışılık önemli bir sorundur, çözümü ise piyasaya sürenlerin kayıt altına alınmasını sağlayacak etkin bir piyasa mekanizmasının oluşturulmasıdır. Şu an kayıt altında yalnızca 5.000 civarı firma varken Türkiye'de kayıt olması gereken en az 50.000 firma olduğu bilinmektedir. Yani piyasanın neredeyse %90'ı kayıt dışıdır. Bu durumda kayıt dışı firmaların yerine getirmediği mali yükümlülükler "bedelsiz" uygulamasıyla kayıtlı sanayiciye ve ticaret tesislerine yüklenmektedir. Bu piyasada haksız rekabete yol açarken sistem içindeki oyuncularını cezalandırmakta, kayıtdışılığı ise özendirilmektedir. Bu kayıt dışılığın oluşturduğu çarpık sonuçlar somut olarak aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 6- Türkiye'de Mevcut Durum (2008)

Piyasaya Süren İşletme (adet)	Piyasaya Sürülen Atık (ton)	Kişi Başı Piyasaya Sürülen Atık (kg)	Geri kazanım oranı (%)
5.048	1.978.132	28	115,8

AMBALAJ KOMİSYONU

Tüm katılımcılar kirleten öder kuralına bağlı kalınması, kayıt dışılığın ve haksız rekabetin önlenmesi etkin bir piyasa denetim ve gözetiminin sağlanması konularında tam olarak görüş birliğine varmıştır.

Komisyon katılımcıları tarafından çözüm önerileri olarak sunulan çok sayıdaki görüşlerin tek başlık altında toplanabilmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonuçlarının en geniş kesimin üzerinde uzlaşabileceği uygulanabilir bir öneri haline getirilebilmesi için nihai raporun yazıldığı son ana kadar ilgili taraflarla görüşmeler sürdürülmüştür. Bu konuda tek bir öneri olmasa da mevcut sistemden farklı öneriler iki başlık altında formüle edilebilmiştir. Mevcut sistem dışındaki çözüm önerilerinin her ikisi de bedelsiz uygulamasının kaldırılması yönündedir.

Bunun dışında var olan mevcut sistemin aynı şekilde sürdürülmesi isteğini de vurgulamak gerekmektedir.

- **Sanayi ve evsel kaynaklı ambalaj atıklarının toplama sistemi ayrılmalıdır**

Piyasaya süren kayıtlı firma sayısının ve kayıtlı piyasaya sürülen ambalaj miktarının, kişi başı üretilen ambalaj atığı miktarını asgari olarak 70 kg'a ulaştıracak kadar artırılmasıdır ki, Fransa'da 200 kg. olan bu hedef rakamın altında kayıtlı piyasaya süren ve piyasaya sürülen bir ülke şartlarında ne yönetmeliğin uygulaması, ne de çevrenin korunması ve de AB uyumu açısından çalışmalar sonuç üretmeyecek, yukarıdaki çarpık sonuçlar ve bunun yarattığı karmaşık sorunlar ortaya çıkacaktır. Kişi başı 70 kg. ambalaj atığı ile piyasaya sürülen kayıtlı ambalaj miktarı 5.000.000 tona çıkması mümkündür. Bu şekilde şu anda kayıtlı olmayan çok sayıdaki firmaların piyasaya sürdüğü yaklaşık 3.000.000 ton ambalaj kayda geçecek, bu 3.000.000 ton atığın geri kazanılması gereken oranının finansmanı bu yeni kayıtlı firmalar tarafından ödenecektir. TAT lisanslı firmalar da bu finansman ile evlerden toplama maliyetlerini sübvansedeceklerdir; TAT lisanslı firmalara hâlihazırda aktarılan finansman 100 TL kabul edildiğinde, yeni durumda bu rakam, yani TAT gelirleri; 2,5 kattan fazla artmış olabilecektir. Serbest piyasa şartları gereği ayrıca, piyasaya süren firma sayısı, yani atık toplama belgesi ihtiyacında olan firma sayısı artacağından, pazarın büyümesi ile arz talep ilkesi sonucu "atık toplama TL/ton fiyatları" da artacak, bu artış ile piyasaya sürenler sisteme şu andakinden daha çok ödeme yapacaktır.

Dolayısıyla odaklanılması gereken ve tüm sorunları çözecek husus, piyasaya sürenlerin kayıt altına alınması ve bunun yanında tüketicilerin ve belediyelerin bilinçlendirilmesi olacaktır.

Sonuç olarak sanayi ve ticaret tesislerinden kaynaklanan, ekonomik değer arz eden ve lisanslı firmalar aracılığıyla ekonomiye yeniden kazandırılan atıkların bedelsiz olarak

AMBALAJ KOMİSYONU

belediyelere verilmesi uygulamasının kaldırılması, yukarıda bahsedilen yöntemlerle kayıt dışılığın önüne geçilmesi; tüketicilerin ve belediyelerin bilinçlendirilerek kaynağında ayrı toplama maliyetlerinin düşürülmesi ile hem sanayicilerin hem ticaret firmalarının hem de toplama ve ayırma tesisleri ile Bakanlığın yaşadığı tüm sorunlar bertaraf edilmiş olacaktır.

- **Sanayi ve evsel kaynaklı ambalaj atıklarının** toplama sistemi ayrılmamalıdır

Yönetmelikteki tanımlardan hareketle dış ve nakliye ambalajlarının, buldukları il sınırlarında faaliyet gösteren lisanslı firmalarca bedel mukabili alınması uygun olacaktır. Konut toplamasının artırılması için, ürünleri perakende alıcıya ulaşan piyasaya süren firmaların belgelendirme yükümlülüklerini, yalnızca konut toplama yapan ve bakanlığa aylık bildirimde bulunan toplama ve ayırma firmalarının toplamış olduğu satış ambalajları ile yerine getirmeleri gerekmektedir.

Belge fiyatlarının da arz talep dengesi içinde piyasada oluşması gereklidir.

Yönetmelikteki bedelsiz ifadesi ile ilgili olarak, apartman, site yönetimleri, okullar gibi ambalaj atığının olduğu benzeri yerlerdeki ilgili yönetimler, perakende tüketiciye yönelik satış ambalajlarını sisteme bedelsiz vermekle yükümlü tutulmalıdır.

Lisanslı firmalar ile belediyeler arasındaki sözleşmeler en az 5 yıl süreli olmalıdır. Belediyeler, ambalaj atıklarının ayrılması sonrasında ortaya çıkan atıkların depolama sahalarına bedelsiz sokulmasına ve TAT firmalarının kullandığı araçların saat sınırlaması olmaksızın çalışmasına izin vermelidir.

Her iki öneride ancak etkin bir piyasa denetimin ve gözetim mekanizmasının kurulmasını sistemin işleyişi açısından hayati öneme sahip bir etken olarak görmektedir.

Bakanlığın, piyasaya sürenlerin kayıt altına alınması için yoğun bir bilinçlendirme kampanyası ve ceza mekanizmasını devreye alması gerekecektir. Çok yakınlarda İngiltere’de, kayıt altına girmeyen, çok büyük ölçekli, uluslararası bir marka sahibi firma, devlet tarafından £271.000¹¹ tutarında cezaya çarptırılmıştır. Ülkemizde de 2004 yılından bu yana halen kayıt olmayan firmalara bu nevi cezaların uygulanması şarttır. Bu kampanyanın etkinliği açısından, ceza uygulamalarına başlamadan evvel, kayıtlı olmayan firmalara son bir çağrı yapması ve bu şekilde kayda girecek firmalara bir muafiyet sağlaması seçeneği de değerlendirilmelidir. Bakanlığın son derece isabetli bir kararla başlattığı “kayıt altına alma” çalışmalarının sonuçlarını vermeye başladığını

¹¹ Firma ismi ticari açıdan bu yazıda verilmemiştir. İstenildiği takdirde haberin resmi kaynağı gösterilebilir.

AMBALAJ KOMİSYONU

komisyon çalışmaları sırasında gözlemlemekteyiz. Bu çalışmalara destek olarak, reklam mecraların kullanımı tedarikçi bilgilendirme gibi faaliyetlere “piyasaya süren” firmalar da etkin bir şekilde katılmaya hazırdır.

Her iki modelde sistemde mevcut olan ve sorumluluklarını yerine getiren piyasaya sürenler, ambalaj sanayicileri, sanayi tesisleri, alışveriş merkezleri, geri dönüşüm sektörü vb tüm paydaşların işbirliğinin sürekliliğinin sağlanmasının önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Ayrıca belediye uygulamaları içinde; benzer denetim mekanizmalarının kurulması acil öneme sahip bir konudur.

Tablo 7- 5 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi

Adı, Soyadı	Kurumu
Talat Yüksel	MESS-Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası (Komisyon Başkanı)
Z. Ulaş YILDIZ	TİSK - Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (Raportör)
Hülya ÇAKIR	Çevre ve Orman Bakanlığı (Bakanlık Sorumlusu)
Emine AYDINOĞLU	Çevre ve Orman Bakanlığı
Ali İhsan DOĞAN	Çevre ve Orman Bakanlığı
V.Necat VATANSEVER	Bursa Nilüfer Belediyesi
Koray ALTUNDİŞ	Bursa Nilüfer Belediyesi
Mustafa BOZBEY	Bursa Nilüfer Belediyesi
Recep TANLAK	Bursa Nilüfer Belediyesi
Dilek TEMEL	TOBB – Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
Hayrinisa ALİGİL	TOBB – Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Kozmetik ve Temizlik Ürünleri Sanayi Meclisi
Mete İMER	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı
Cezmi NEYİM	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı
Alphan ERÖZTÜRK	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı

AMBALAJ KOMİSYONU

Kutay ERUL	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı
M.Özgür ŞAKI	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı
Baran ERDOĞAN	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı
Kemal DOĞAN	İSTAÇ-İstanbul Çevre Koruma ve Atık Mad. Değ. San. ve Tic. A.Ş.
Arzu TORÖZ	İSTAÇ-İstanbul Çevre Koruma ve Atık Mad. Değ. San. ve Tic. A.Ş.
Leyla Şimşek ÇAVUŞ	OSBÜK - Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu
Ayşegül MANGAN	OSBÜK - Organize Sanayi Bölgeleri Üst Kuruluşu
Doğan ERBERK	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği
Aslıhan ARIKAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği /SEPA
İlkay KIRAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği
Derya GÜVENÇ	AMPD-Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği
Cem KILINÇ	KİPLAS Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayi İşverenleri Sendikası
Seçil UTKU	KİPLAS Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayi İşverenleri Sendikası
Jale Ann ERTURAN	TGDF - Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
Gürkan ANILIR	TGDF - Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
Suzan TİREKİ	TGDF-Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
Ertunga ARDENİZ	İZGEP Atık Toplama ve Geri Kazanım A.Ş.
Ergin ERDİNÇ	İZGEP Atık Toplama ve Geri Kazanım A.Ş.
Gökhan AYDIN	İZGEP Atık Toplama ve Geri Kazanım A.Ş.
Esra GENÇ	İZGEP Atık Toplama ve Geri Kazanım A.Ş.
Ekrem DEMİRCİOĞLU	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Ömer BENLİ	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Muhsin AKBAŞ	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Vedat KILIÇ	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Tümay ERDİL	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği

AMBALAJ KOMİSYONU

Ekber ÇAVUŞOĞLU	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Ahmet TAŞCI	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Atşe YAPICI	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Cengiz ULUS	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Kaan NURİK	UNILEVER
H.Tarık KAPU	Arçelik .A.Ş.
Hülya GÜNAY	Migros Türk T. A.Ş.
Aslıhan YÜCE	Korteks A.Ş.
Ali ÖZMEN	Korteks A.Ş.
Cüneyt CANBOLAT	Dekasan Ltd. Şti.
Mehmet ÇAKMAK	Dekasan Ltd. Şti.
Recep DAĞLI	SEL-KUT Kâğıtçılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Yusuf YILMAZ	SEL-KUT Kâğıtçılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Meryem AKBULUT	SEL-KUT Kâğıtçılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Gürkan SEYMEN	Teknik Kâğıt Ambalaj Plastik Tekstil San. ve Tic. Ltd.Şti
Kurtuluş ABACIOĞLU	Teknik Kâğıt Ambalaj Plastik Tekstil San. ve Tic. Ltd.Şti
Can UZUNOĞLU	İtimat Atık Yönetimi Geri Dönüşüm Ltd.Şti.
Hakan AKBABA	İtimat Atık Yönetimi Geri Dönüşüm Ltd.Şti.
Mustafa ERİK	İtimat Atık Yönetimi Geri Dönüşüm Ltd. Şti.
Musa ÇİNİ	Turhan Hurdacılık ve Tic. Ltd. Şti.
İsmail TURHAN	Turhan Hurdacılık ve Tic. Ltd. Şti.
Şükran ÇELİK	Turhan Hurdacılık ve Tic. Ltd. Şti.
Alp AÇIKGÖZ	BAKS Ambalaj Kağıt San. ve Tic. Ltd. Şti.
Gülin ÇAĞLAYAN	BAKS Ambalaj Kağıt San. ve Tic. Ltd. Şti.
Salih Zeki ÖÇAL	Kimya Y.Mühendisi

AMBALAJ KOMİSYONU

6 NOLU ALT KOMİSYON

DEPOZİTO UYGULAMASI

Komisyon Başkanı:	CEZMİ NEYİM – (ÇEVKO -Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı)
Raportör:	İLKAY KIRAN – (ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği)
Bakanlık Temsilcisi:	Aylin ÇİÇEK (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Çevre Mühendisi)

AMBALAJ KOMİSYONU

7 6 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU

7.1 TANIMLAR

Gönüllü Depozito: Genel olarak, tekrar doldurulabilen şişelerin veya nakliye paletlerinin iade edilmesini sağlayan bir sistem olarak kullanılmaktadır. Depozito miktarı piyasaya süren firmalar tarafından ticari kriterler dikkate alınarak belirlenmektedir. Bu sistem piyasaya sürenlerin kontrolünde ve tamamıyla gönüllüdür.

Zorunlu Depozito: Genel olarak tüketiciyi kullanılmış **tekrar doldurulamayan içecek ambalajlarını** iade etmeyi teşvik etmek için ürünün satıldığı noktada iade ücreti verilmesine yönelik bir mevzuat uygulamasıdır. Depozito miktarı, depozito uygulanacak ürünler ve diğer kriterler ilgili yönetmelik ile belirlenir. Bu yöntem tek yönlü ambalajlar için uygulanır.

Tek Yönlü Ambalaj: Kullanımları sonrasında tekrar kullanıma uygun olmayan geri kazanım sürecine dahil edilmesi gereken ambalajlardır.

Tekrar Doldurulabilen Ambalajlar: Kullanımları sonrasında malzeme çeşidine bağlı olarak gerekli fiziksel işlemlerden geçirilerek tekrar doldurulabilen ambalajlardır.

Ters Otomat (Reverse vending machine): Tek yönlü ambalajların zorunlu depozito uygulamasında tüketiciler tarafından aracı olmaksızın depozito bedelini tahsil edebildiği makinelerdir.

Tekrar Kullanım: Ambalajın kendi yaşam döngüsü içinde tekrar kullanımının imkansız olacağı zamana kadar, toplama ve temizleme dışında hiçbir işleme tabi tutulmadan yeniden doldurulması veya aynı şekli ile aynı amaç için kullanım ömrünü tamamlayıncaya kadar kullanılmasıdır.

7.2 ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM

7.2.1 Mevzuattaki Yeri

14.03.1991 tarih 20814 sayılı Resmi gazetede yayınlanan “Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği” ve 30.07.2004 tarih 25538 sayılı “Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliklerinde” depozito uygulaması bir yaptırım olarak yer almaktaydı. (Piyasaya

AMBALAJ KOMİSYONU

sürenler yönetmelik ile tanımlanan yükümlülüklerini belirli süreler içerisinde yerine getiremedikleri durumlarda zorunlu depozito uygulamasına tabi olmaları öngörülmüştü.) 25.06.2007 tarih 25562 sayılı resmi gazetede yayınlanan “Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği”nde bu yaptırım kaldırılmıştır. Ancak bu yönetmeliğin 23.madde 1. fıkrasına göre: *Piyasaya sürenlerin, ürünlerini depozitolu olarak satışa sunmaları halinde, depozitolu ambalajın toplama sistemine ilişkin bilgi ve belgelerinin de Bakanlığa gönderilmesi gerekmektedir. Depozitolu ambalajların geri kazanımında, o yıl için ambalajın tekrar kullanılamayan miktarı esas alınarak hesaplanır hükümü bulunmaktadır.*

7.2.2 İlgili Kurumların Çalışmaları

Ülkemizde bira ve meşrubat sektöründe faaliyet gösteren bazı firmalar, ürünlerinin bir kısmını tekrar doldurulabilir ambalaj içinde depozitolu olarak piyasaya sürmektedirler. Özellikle cam ambalajda piyasaya sürülen biraların önemli bir kısmında(yaklaşık %60) tekrar doldurulabilen cam ambalajlar kullanılmaktadır. Ülkemizin önde gelen iki bira üreticisi firma yetkililerinden alınan bilgilere göre; her iki firma da üretime başladıkları dönemlerde, başka alternatif bulunmadığı için mecburen tekrar doldurulabilen cam şişeleri tercih etmişlerdir. Hafif içecek sektöründe de başlangıçta aynı durum geçerli olmuştur. Tek yönlü kullanılabilen metal kutu, plastik şişe (PET/PVC) ve yine tek yönlü kullanılabilen cam şişelerin piyasaya sürülmesi ve tüketici/ perakendeci tercihlerinde ve sağlanan kolaylıkların dikkate alınması neticesinde hem bira sektöründe hemde hafif içecek sektöründe tekrar doldurulabilir depozitolu ambalajların pazar payı düşmüştür. **(bilhassa hafif içecek sektöründe tek yönlü ambalajlar büyük ölçüde pazara hakim olmuştur)**

Tekrar doldurulabilen ambalaj cinsleri olarak; bira sanayinde yukarıda belirtildiği gibi cam kullanılırken (0,50 ve 0,33 lt) , hafif içecek sanayinde ise plastikte 1,5 litre PET şişeler kullanılmakta (ev tüketimi) , cam şişeler ise daha çok çay bahçeleri ve lokantalar gibi toplu tüketim yerlerinde pazar bulabilmektedir.

7.3 YAŞANAN SIKINTILAR

Depozitolu olarak piyasaya sürülen tekrar doldurulabilen ambalaj kullanan firmaların uygulamalarda karşılaştıkları olumsuzluklar ve dezavantajlar aşağıda belirtilmiştir.

7.3.1 Yüksek Yatırım Maliyeti

Ambalajların tekrar dolum öncesinde yıkanması ve temizliği için tesis ve sistemlere ihtiyaç vardır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Tekrar doluma girecek ambalajların iç temizliği, ağız kırıklarının tespiti, yeterli fiziksel mukavemetinin ölçülmesi v.b. işlemler için kontrol cihazları, hijyenik koşulların sağlanması, ambalajların üzerlerinde bulunan etiketlerin temizlenmesi ve estetik olarak uygun hale getirilmesi için özel kimyasallarla (kostik, v.b.) sıcak yıkama yapılması gerektiğinden, kirlenmiş yıkama suyunun arıtımı için kimyasal arıtma tesisi gibi ek yatırım maliyetleri gerekmektedir. Fabrikalarda ve satış noktalarında yeterli büyüklükte ilave depolama alanı ihtiyacı, kullanılmış ambalajların tekrar dolun amacıyla fabrikalara nakliyesinde, ambalajların sağlam olarak taşınmasını sağlamak için özel kasa ve palet sistemleri ile kasa/palet bozma sistemlerinin gerekliliği yatırım maliyetini arttırmaktadır.

7.3.2 Yüksek İşletim ve Toplama Maliyetleri

Ambalajların tekrar doldurulma amacı ile piyasadan toplanması için ekstra bir yapı ve organizasyon gerekli olduğu için ilave nakliye ve işletim maliyetleri oluşmaktadır. Tekrar kullanılabilir şişelerin, tek yönlü şişelerden daha ağır ve dayanıklı olması (Örnek olarak piyasada bulunan 1,5 lt hacminde depozitolu pet şişelerin ağırlığı 110 gram iken, aynı hacimde tek kullanımlık şişelerin ağırlığı ise 27 gramdır. 500 ml'lik bira şişelerinde ise tek yönlü olan şişeler 210 gr iken, tekrar kullanılabilen ambalajlar 350 gram ağırlığındadır) nakliye maliyetlerini arttırmaktadır. Tekrar kullanılabilir ambalajların fiziksel özelliklerini korumak için presleme, istif v.b. uygulamaların yapılamaması nedeni ile tüketimden geri dönüşüme kadar nakliye ve ara depolama maliyetleri tek yönlü ambalajlara oranla daha fazladır. Yukarıda bahsedilen ek yatırımların ilave işletme (işçilik, elektrik, yakıt, su, kimyasal madde v.b.) ve bakım maliyetleri oluşmaktadır. Yüksek yatırım ve işletim maliyetlerinin yanında, tekrar doldurulabilir ambalajların kullanılmasından dolayı ortaya çıkan diğer riskler ve olumsuzluklardan bir diğeri de nakliye ve tekrar dolun sürecinde ilave gaz emisyonları oluşmaktadır. Gıda güvenliği açısından konuya yaklaşıldığında özellikle küçük işletmelerde tekrar doldurulabilir ambalajların bir risk oluşturma ihtimali yüksektir. Kullanılmış ambalajların toplanması ve dolun tesisine taşınması sırasında tek yönlü ambalajlarla veya farklı markaların ambalajları ile karışması sistemde sıkıntı yaratmaktadır.

7.3.3 Pazarın İşleyiş Durumu ve Tüketici Tercihleri

Son zamanlarda büyük alışveriş merkezlerinin yaygınlaşması nedeniyle tüketicilerin boş ambalajları aldıkları satış noktalarına geri götürmek ile zaman kaybetmek istememeleri ve tüketim alışkanlıklarındaki değişimler sonucunda, tüketiciler depozitolu ambalajlardan çok, tek kullanımlık ambalajları tercih etmektedirler. Buna bağlı olarak tekrar doldurulabilir ambalajların dolun sayısı günden güne azalmaktadır. Satış noktaları ise bu sistem için ayırması gereken ilave iş gücü, stok alanı, idari işlemler v.b. gibi faktörler nedeniyle tek yönlü ambalajların satışını tercih etmektedirler. Buna ilaveten ambalaj sektöründeki gelişmelere paralel olarak tek yönlü ambalajların

AMBALAJ KOMİSYONU

çeşitliliği artmış (plastik ve metal ambalajlar) ve buna paralel olarak tek yönlü ambalaj maliyetleri de oldukça azalmıştır. Tüketici tercihlerinin de yönlendirmelerine bağlı olarak ülkemizde depozitolu ambalajların piyasaya sürümü yıldan yıla azalarak devam etmektedir.

Ülkemizde zorunlu depozito uygulaması olmadığı için bu konuda veri ve bilgiler benzer ülke uygulamaları dikkate alınarak ilgili bölümde incelenecektir.

Bilindiği gibi depozitolu ürün piyasaya sürmek tamamen üreticinin tercihindedir. Ancak tekrar kullanmak amacı ile gönüllü depozito sisteminde piyasaya sürülen ambalajların yönetmelik kapsamında Ek-5 “Piyasaya Süren Müracaat Formu”nda bildiriminde sıkıntılar yaşanmaktadır. Ek-5 formu tek yön ambalajlar için iyi ve kullanılabilir olmakla birlikte, depozitolu ambalajlar için yeterli değildir. Firmaların tekrar doldurulabilir ambalajlarını Ek-5’de tek yönlü ambalaj gibi bildirmeleri nedeniyle geri toplama yükümlülükleri daha fazla gözükmemekte ve bu bildirimler esas alınarak yapılan yükümlülük hesaplamalarında hatalar oluşabilmektedir. Bu durumda hukuki ihtilaflara yol açmaktadır.

7.4 AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

AB üyesi ülkelere bakıldığında zorunlu depozito sisteminin İzlanda, Norveç, Finlandiya, İsveç, Danimarka, Estonya ve Almanya’da uygulandığı görülmektedir.

Almanya dışındaki ülkelerin ortak özellikleri mevcuttur ve aşağıda özetlenmiştir;

- Bu ülkelerin nüfus yoğunlukları oldukça düşüktür,
- Buna bağlı olarak tüketim alışkanlıkları ve tüketici tercihlerinde farklılıklar görülmektedir. Örneğin bu ülkelerde büyük alışveriş merkezleri yerine yerel ve küçük ticarethaneler daha fazla tercih edilmektedir,
- Almanya dışındaki ülkelerde depozito uygulaması dışında geri kazanım sistemi mevcut değildir. Bilindiği gibi Almanya’da kısaca Yeşil Nokta sistemi olarak da isimlendirilen, yaygın ve etkin bir geri kazanım sistemi mevcuttur.
- Bu ülkelerin kişi başı milli gelirleri AB ortalamasının oldukça üstünde ve buna bağlı olarak tüketiciler zorunlu depozitodan kaynaklanan ilave maliyetleri karşılayabilmektedir.
- İsveç’te tüm alkollü içeceklerin dağıtımı “Systembolaget” olarak bilinen tek bir sistem üzerinden yapılmaktadır. Bu sistem kullanılmış ambalajların tekrar toplanmasında büyük bir kolaylık sağlamaktadır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Yukarıda belirtilen özelliklere bakıldığında ve ülkemizin koşulları dikkate alındığında Almanya dışındaki ülkelerden büyük farklılıkları olduğundan, Almanya’da sürdürülen zorunlu depozito uygulaması daha kapsamlı bir şekilde incelenmiştir.

7.4.1 EUROPEAN Raporu

Europen (The European Organization for Packaging and the Environment) tarafından 2007 yılı Haziran ayında yayınlanmış olan “Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Politikalarında Ekonomik Araçlar” raporunun 6. Bölümünde Depozito konusu kapsamlı bir şekilde incelenmiş ve elde edilen sonuçlar da aşağıda özetlenmiştir;

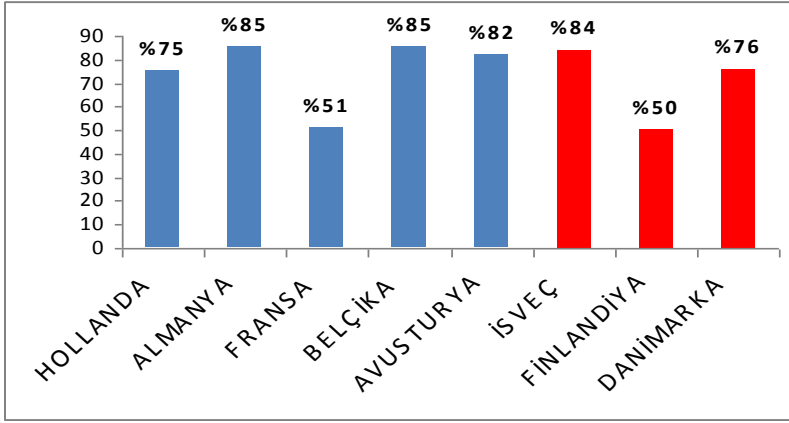
- Kaynağında ayrı toplama sistemi ve zorunlu depozito uygulamasının bir arada olduğu ülkelerdeki maliyetler ton başına 790-1200 euro iken, depozito haricinde tek bir sistem uygulanan ülkelerde maliyet ton başına 320 ile 770 euro arasında değişmektedir. Almanya’da zorunlu depozito kapsamında toplanan ambalajların birim maliyeti, kaynağında ayrı toplamaya göre 3 kat fazladır.
- Tüketicie etkisi, pazara etkisi, malzeme türlerine yönelik kıyaslama yapılarak, zorunlu depozitonun faydalı olmadığı sonucuna varıldığı görülmüştür
- Almanya’da özellikle kutu içecek sektörünün ciddi bir şekilde negatif etkilendiği gözlenmiştir.

EUROPEN, zorunlu depozito sistemi kurmak isteyen ülkelerin aşağıdaki analizleri yapmasını önermektedir. Mevcut ambalaj toplama maliyetlerine ek olarak endüstrinin, tüketicilerin ve devletin ödeyeceği ilave maliyetler, mevcut geri kazanma programlarının karşı karşıya kalacağı ilave maliyet veya gelir kaybı dikkate alınmalıdır. Bunun yanında ulaşıması beklenen ve mümkünse ölçülebilir ilave çevresel ve sosyal avantajlar da irdelenmelidir. Zorunlu Depozito Sistemi ile diğer sistemler Geri Kazanım ve Geri Dönüşüm miktarları açısından karşılaştırıldığında da “Zorunlu Depozito” uygulamasının bir avantajı olmadığı görülmektedir.

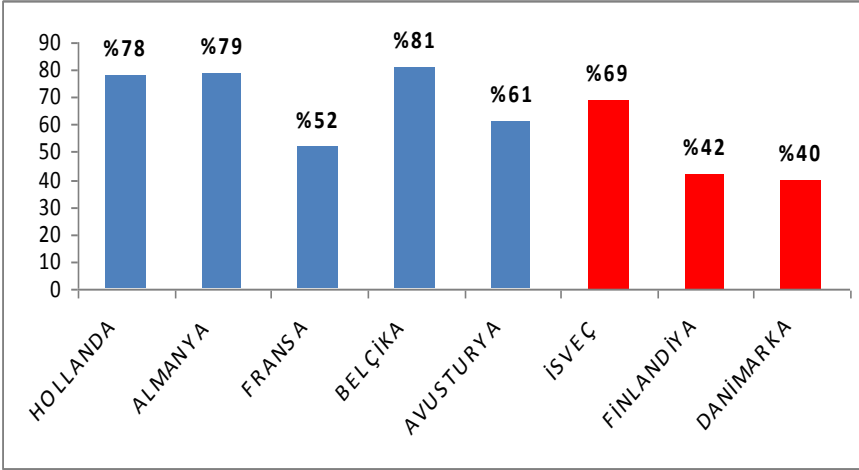
Bu raporda zorunlu depozito sisteminin “Tehlikeli Ürünler” içeren ambalajlar için kullanılmasının daha akılcı olacağı belirtilmiş ve tavsiye edilmiştir. Bu uygulama ile tehlikeli ve zararlı maddeler ile kontamine olmuş ambalaj atıklarının normal geri kazanım sistemine karışması da engellenmiş olacaktır.

EUROPEN tarafından, 2001 yılı için Zorunlu Depozito uygulaması yürüten ülkelerde ulaşılan geri dönüşüm oranları ile Kaynağında Ayrı Toplama Sistemi uygulayan ülkelerde ulaşılan geri dönüşüm oranları, ambalaj türlerine göre karşılaştırılmış ve bu sonuçlar grafik şeklinde verilmiştir.

AMBALAJ KOMİSYONU

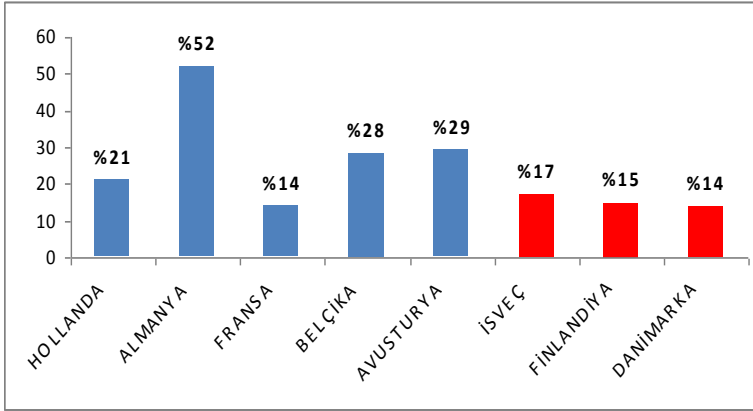

Şekil 2- Cam Ambalaj Geri Dönüşüm Oranları (2001 Yılı)

Şekil 3- Metal Ambalaj Geri Dönüşüm Oranları (2001 Yılı)

AMBALAJ KOMİSYONU

Şekil 4- Plastik Ambalaj Geri Dönüşüm Oranları (2001 Yılı)

Yukarıda verilen grafiklerde görüldüğü gibi; plastik ve metal ambalajlarda zorunlu depozito uygulaması devam eden ülkelerdeki (Danimarka, Finlandiya, İsveç) geri dönüşüm oranları diğer ülkelerdeki oranlar ile karşılaştırıldığında; zorunlu depozito uygulamasının beklendiği kadar verimli olmadığı hatta diğer ülkelerdeki oranların daha yüksek olduğu görülmektedir.

EUROPEN Raporunda yer alan Ek 4'te AB ülkelerinden zorunlu depozito uygulayan ülkeler ile Kaynağında Ayrı Toplama sistemini benimseyen ülkelerdeki birim ambalaj geri kazanım maliyetleri karşılaştırılmıştır. Aşağıdaki tabloda Zorunlu Depozito sistemini uygulayan Danimarka ve Norveç ile diğer sistemi benimseyen Avusturya ve Belçika'da ortaya çıkan maliyetler yer almaktadır

Tablo 8-Depozito Uygulamasının Maliyetleri

	Danimarka Depozito (€cent/adet)	Norveç Depozito (€cent/adet)	Avusturya Geri Kazanım Bedeli (€cent/ad.)	Belçika Geri Kazanım Bedeli (€cent/ad.)
Alu.kutu 0,33	2,8	2	0,496	0,21
Çelik kutu 0,33	4,6	4	0,516	0.063
PET şişe 0,5	4,5	4	1,830	0,79
Cam şişe 0,5	11,2	./.	2,413	0,70

AMBALAJ KOMİSYONU

33 cl lik bir adet alüminyum kutunun toplam maliyeti İsveç'te 5,3 cent, Almanya'da Zorunlu Depozito kapsamında maliyeti 30 cent iken, aynı kutunun Çek Cumhuriyetin'de toplam maliyeti 0,08 cent ve Yunanistan'da ise 0,05 cent'tir. Yukarıda verilen tablo ve rakamlar ışığında bir ambalajın zorunlu depozito kapsamındaki geri kazanım maliyeti ile kaynağında ayrı toplama uygulaması kapsamındaki geri kazanım maliyetleri arasında kabul edilemeyecek farklar vardır. Zorunlu Depozito uygulamalarının maliyetleri bariz şekilde yüksektir.

7.4.2 Almanya

Zorunlu depozito uygulaması 2003 yılında uygulanmaya başlanmıştır. İlk aşamada bira, gazlı içecekler, maden suyu, su ve enerji içecekleri depozito kapsamına alınmış olup, bu ürünlerde birim ambalaj için 0,25 Euro depozito alınmaya başlanmıştır. Uygulamanın ilk dönemlerinde ciddi karışıklıklar ve sıkıntılar yaşanmıştır. Özellikle satış noktalarında depozitolu şişe ve kutuların biriktirilmesi için henüz yer belirlenmediğinden, bu ambalajlar para ödeme kasalarının yanında istiflenerek biriktirilmiştir. Ayrıca kasiyerlerin tüketicilere getirdikleri ambalajların depozito bedellerini geri iade etmeleri sırasında karışıklıklar yaşanmıştır. Perakendeciler bu durumlara karşı tepki göstererek farklı uygulamalara yönelmişlerdir. Örneğin bazı perakendeciler zorunlu depozito kapsamındaki ambalajlar yerine kapsam dışındaki ürünleri tercih etmişlerdir. Ayrıca büyük perakende zincirleri bazı kısıtlamalardan faydalanarak küçük perakendeciler aleyhine durumu istismar etmişlerdir.

Almanya'daki zorunlu depozito uygulaması ile ilgili Deutsche Pfand System GMBH (Alman Depozito Kurumu) Genel Müdürü Bernd-Ulrich Sieberger in 2006 tarihli raporu incelenmiştir. Bu raporda elde edilen bilgiler aşağıda özetlenmiştir.

- Almanya'da tüketicilerin tekrar doldurulabilir ambalajları tercih etmelerini sağlamak için bira, meyve suyu, gazlı içecek ve su şişelerine (metal kutu, PET şişe ve cam şişe) yönelik zorunlu depozito uygulanmaya başlanmış ve 2003 yılından itibaren birim ambalaj başına 25 Eurocent'lik bir depozito uygulanmaktadır. Ambalajların toplanması ve depozito bedellerinin tüketiciye iade edilmesinde çoğunlukla ters otomat makineleri kullanılmaktadır. Ancak manuel uygulamalarda bulunmaktadır.
- İçecek üreticilerinin, piyasaya sürdükleri bira, su, gazlı içecek ve meyve suyu gibi ürünler için tercih edilen tüm tek yönlü ambalajların büyük bir bölümü zorunlu depozito kapsamı altındadır.
- 2006 yılında Almanya'da geri dönüşümü sağlanan ambalaj atıklarının %90'ı Kaynağında Ayrı Toplama ile, kalan %10 luk kısmı zorunlu depozito sistemi ile toplanmıştır. Depozito uygulaması kapsamında toplanan ambalajların %80'i otomat makinaları, %20 si ise manuel yöntemlerle toplanmıştır.

AMBALAJ KOMİSYONU

- 2006 yılı itibari ile 20.960 adet ters otomat makinesi yerleştirilmiştir. Bu makinelerin tanesi 30.000 Euro olup, toplam maliyet 628,8 milyon euro'ya ulaşmıştır.
- Bu sistemde , depozitolu bir şişenin ters otomat makinelerinde izlenebilmesi ve kontrol edilebilmesi için özel bir mürekkeple üretilmiş bir etiket ve/veya barkoda sahip olması gerekmektedir. Bu etiketin üretim ve satış hakkı Almanya Depozito Yönetim Kurumu'na (DPG) ait olması dolayısı ile ülkemizde bu etiketin üretilmesi mümkün değildir. Bu yüzden Almanya'ya ihracat yapan firmaların bu etiketi Almanya'dan bedeli karşılığı talep etmeleri gerekmektedir.
- Ayrıca tüm bu maliyete ek olarak otomat makinelerinin bozulma ve dolayısı ile şikayete sebep olma riski, satış noktalarının büyük yatırımlar yapması, istihdam ve geri dönen şişe ve kutular için gerekli stok alanı ihtiyacı ve otomatların konulacağı alan ihtiyacı sistemin ciddi ek maliyetleri arasındadır.
- Depozitolu şişeler için uygulanması gereken etiketlerin yapısında bulunan ağır metal içeriği ile silikon bazlı yapıştırma yüzeyi nedeni ile geri dönüşüm sürecini de olumsuz etkileyeceği söylenmiştir.
- Almanya'da 2003 yılında başlayan zorunlu depozito uygulamasında, satış noktalarına, sattıkları ürünün malzemesinin şekli, hacmi ve içerisindeki ürün aynı olmak şartıyla geri alma yükümlülüğü verilmişti. Bu uygulamada marka dikkate alınmadığı için bir satış noktası şekli, hacmi ve içerisindeki ürünler aynı olduğu takdirde satmadığı bir markanın ambalajını da almak zorunda kaldıkları için haksız rekabete yol açtığı konusunda şikayetler oluşmuştur.
- Bu şikayetler ve ithalatçıların da yaşadığı sıkıntılar nedeniyle konu mahkemeye taşınmıştır. Avrupa Adalet Divanı 2003 yılında uygulanmaya başlayan Depozito Uygulamasında değişiklikler yapılmasını talep etmiş ve Mayıs 2006 dan geçerli olmak üzere sistemde bazı değişiklikler yapılmıştır. Yeni uygulamaya göre, satış noktaları ambalaj malzemesi aynı olduğu takdirde marka, şekil ve hacme bakmadan kullanılmış ambalajı geri almak zorunda. 200 m2 nin altındaki bir perakendeci ise kendi sattığı marka dışında başka bir markanın ambalajını (şekli ve türü aynı olmasına rağmen) geri almayabiliyor.(Ada Çözümleri)

Almanya Depozito Kurumu (Deutsche Pfand System GmbH) Genel Müdürü Bernd-Ulrich Sieberger'in Zorunlu depozito uygulaması ile ilgili yaptığı değerlendirmeye göre;

- Tek yönlü içecek ambalajlarına uygulanan zorunlu depozito sistemi pahalıdır ve diğer toplama sisteminin (yeşil nokta) verimliliğini azaltmıştır.
- Zorunlu Depozito uygulaması tekrar doldurulabilen ambalajların (gönüllü depozito) uygulamasını teşvik etmemektedir

Yine Almanya uygulamalarını içeren ve 2007 yılında Prognos-APEAL tarafından yayınlanan "Almanya'da İçecek Ambalajlarına Uygulanan Zorunlu Depozito Uygulamasının Etkileri Sonuç Raporu" nda 2006 yılı sonu itibari ile Almanya'da

AMBALAJ KOMİSYONU

uygulanan zorunlu depozito uygulamasında ortaya çıkan sonuçlar detaylı olarak irdelenmiş ve aşağıda özetlenmiştir.(Final Report-Effects of Deposits on Beverage Packaging in Germany, Prognos-APEAL, November 2007) Bu raporda zorunlu depozito uygulamasının sonuçları maliyet, pazara etkileri ve çevresel etkileri olarak üç bölümde verilmiştir. Bu raporda elde edilen bilgiler aşağıda özetlenmiştir;

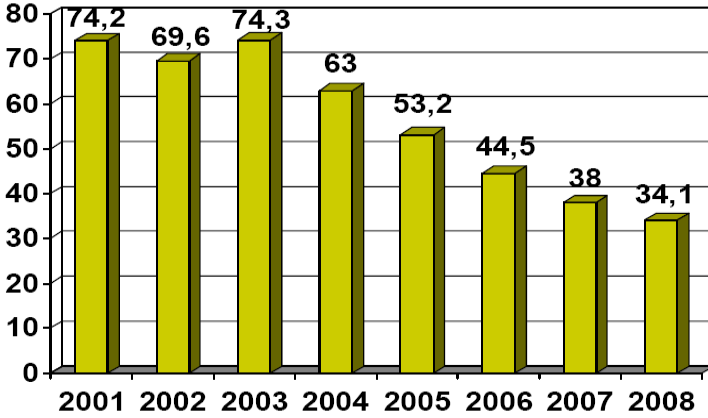
- Almanya’da 2006 yılı itibari ile 20.960 adet ters otomat makinesi yerleştirildi. Bu makinelerin tanesi 30.000 Euro, toplam maliyeti 628,8 milyon Euro. Depozito sistemi kapsamında ortaya çıkan işletim ve bakım giderleri 2006 yılı için 500 milyon Euro’nun üzerindedir. Böylece ilk yatırım ve işletme maliyetleri toplamı 2006 yılı için 1 milyar 148 milyon Euro’ya ulaşmıştır.

Tablo 9-Almanya’da Depozito Uygulamasının Maliyeti (2006)

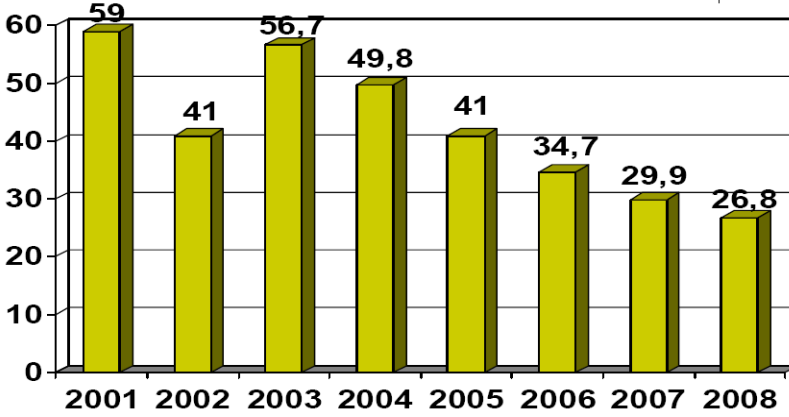
GİDER KALEMLERİ	MALİYET (Milyon Euro)
Otomat Makineleri Yatırım Maliyeti (20.960 adet)	628,8
Personel Giderleri	233,5
Amortisman	89,9
Diğer Giderler	37,7
Bakım ve İşletim Giderleri	62,8
Depolama ve Ambalaj Temizlik Maliyeti	96,2
TOPLAM	1.148,9

- Almanya’da zorunlu depozito uygulamasının mevcut kaynağında ayrı toplama sistemine, Duales **System** Deutschland (DSD) olumsuz etkileri olduğu görülmüştür. DSD’nin kaynakta ayrı toplama için aktardığı paranın gittikçe azaldığı, iki sistemin paralel olarak işlemesinden dolayı birim ambalaj atığı başına toplama maliyetinin kaynakta ayrı toplamanın tek sistem olarak uygulanması durumuna göre üçe katlanacağı belirtilmiştir. Ayrıca evsel toplama işleminin verimliliğine de olumsuz etkisinin olduğu görülmüştür.
- Almanya’da Zorunlu Depozito uygulamasının tekrar doldurulabilen ambalajların (gönüllü depozito) kullanımını teşvik etmediği; aksine su ve alkolsüz içecekler için tekrar kullanılabilen ambalajların(gönüllü depozito) pazar payındaki düşüşü önleyemediği gözlemlenmiştir. Bu durum aşağıda verilen grafiklerde açıkça görülebilir.

AMBALAJ KOMİSYONU

Şekil 5- Depozito Uygulamasının Pazara Etkisi: Pazara sürülen Tekrar Doldurulabilir Su Ambalajları

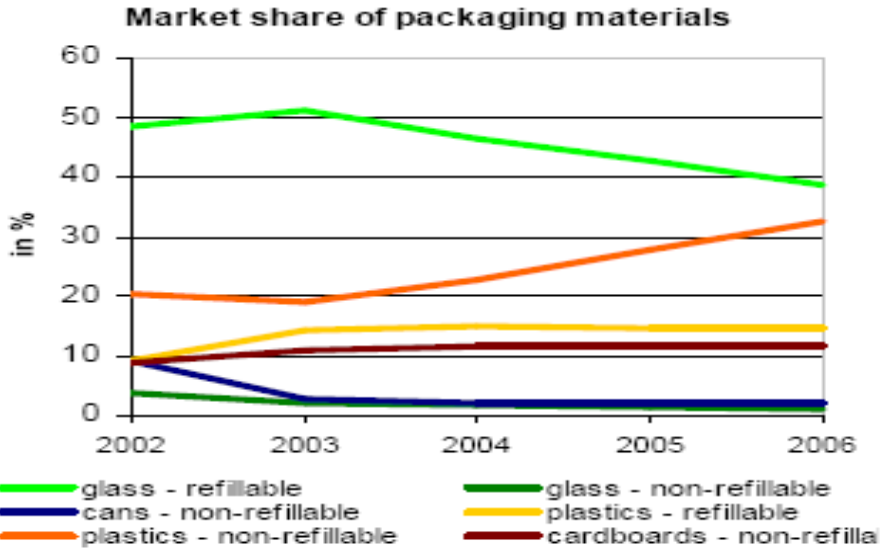

Şekil 6- Depozito Uygulamasının Pazara Etkisi: Pazara Sürülen Tekrar Doldurulabilir Meşrubat Ambalajı

- 2003 yılında Almanya’da zorunlu depozito uygulaması başladığında genel beklenti özellikle cam ambalajlarda tek yönlü ambalajdan tekrar doldurulabilir ambalajlara doğru bir kayma olacağıydı. Böylece tekrar doldurulabilir ambalajların kullanımı teşvik edilmiş olacaktı. Ancak 2006 yılı sonu itibari ile ortaya çıkan sonuçlara bakıldığında bu beklentinin gerçekleşmediği görülmüştür. Pazara sürülen tekrar doldurulabilir cam ambalajların miktarı özellikle 2003 yılından itibaren ciddi bir şekilde azalmış

AMBALAJ KOMİSYONU

buna karşın tek yönlü plastik ambalaj miktarı artmıştır. Bu durum aşağıdaki grafikte görülmektedir. Grafik incelendiğinde yeşil renkle belirtilen tekrar doldurulabilir cam ambalajların Pazar payının 2003 yılından itibaren ciddi şekilde azaldığı, buna karşın tek yönlü plastik ambalajların pazarda kullanımının hızla arttığı görülmektedir.

Şekil 7- Almanya'da Depozitolu Ambalajların Pazardaki Payları (2003)

7.4.2.1 Depozito Uygulamasının Çevresel Etkileri:

2007 yılında Prognos-APEAL tarafından yayınlanan raporda, zorunlu depozito uygulamasının çevresel etkileri konusunda da veriler mevcuttur. Bu bilgi ve veriler aşağıda özetlenmiştir:

- Almanya'da 2006 yılı sonunda sadece 0,5 milyon ton CO² emisyonunda azalma gözlenmiştir. Bu miktar toplam CO² emisyonunun %0,04 dür. Bir ton CO² emisyon azalmasının maliyeti 1300 Euro'ya ulaşmaktadır. Bu konuda kabul edilebilir maliyetler 20 Euro/ton ile 70 Euro/ton olması gerekmektedir.
- Cadde ve sokak kirliliğinin azalmasına olumlu bir katkısı olmamıştır. Düsseldorf, Köln ve Frankfurt kentlerinde 2002-2006 yılları arasında cadde ve sokaklardan toplanan çöp miktarı azalma olmamış aksine Düsseldorf ve Köln'de yaklaşık %15 oranında artmıştır. Cadde ve sokaklarda özellikle kırılmış cam miktarı artmıştır.

AMBALAJ KOMİSYONU

- Evsizlerin depozitolu ambalaj bulmak için çöpleri karıştırmamasından dolayı diğer çöplerin ortalığa dağılması sorunu artmıştır.
- Zorunlu Depozito sistemi yeni bir toplama sistemi oluşturulmasını gerektirdiği için, yakıt tüketimi, trafik yükü ve CO2 emisyonunu arttırmaktadır.

Çevresel etkiler konusunda, tekrar kullanılabilen cam şişeler ve tek yönlü şişelerin karşılaştırılması amacıyla 2005 yılında Litvanya’da yapılan analizde varılan sonuçlar şu şekildedir;

Pazarda tekrar doldurulabilen şişelerin oranı %20-30 arasında ise bu durumda tek yönlü şişelere oranlara çevreye etkisinin daha az olduğu görülmüştür. Tekrar doldurulabilen şişelerin pazar payı yükseldikçe, tek yönlülere oranla çevreye olan negatif etkisi artmaktadır. Pazar payı %85 ulaştığı zaman tekrar kullanımlı şişeler ölçülen tüm çevresel etkilerde tek kullanımlığa göre fazla olduğu görülmüştür. Raporda bahsi geçen çevresel etkiler şunlardır; Kritik hava ve su emisyonları, küresel ısınma, ozon tabakasına etkisi, asidifikasyon, ötrofikasyon, nihai katı atık miktarı.

7.4.3 İsveç

İncelenen bir diğer ülke olan İsveç’te depozito sistemi Almanya’ya nazaran daha kolay uygulanabilmektedir. Bunun nedeni; düşük nüfus, yerel markaların fazlalığı, ulusal markaların olmaması, kişi başı milli gelirin yüksek olması ve tüketicinin bu tür konularda yüksek bedeller ödemediği fazla tepkili davranmadığı, tüketim alışkanlıklarının ise çok farklı olmasından kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Zaten var olan tekrar doldurulabilen (gönüllü depozito) ambalaj sistemi üzerine, zorunlu depozito uygulaması getirildiğinden ve mevcut başka bir geri kazanım sistemi bulunmamasından dolayı, İsveçli tüketici için çok daha rahat bir geçiş dönemi yaşanmıştır. İsveç’in düşük nüfus ve çok düzenli dağıtım alt yapısına sahip olmasından dolayı, hiçbir ülkeye bir model olarak gösterilememektedir. İsveç’te alkollü içeceklerin satış ve dağıtımını yapan tekel durumunda bir firma (Systembolaget) bulunduğu için, depozitoda da lojistik sorununun çözüldüğü biliniyor.

7.4.4 İngiltere

İngiltere’de 1974 yılında kurulmuş olan ve kar amacı gütmeyen bir araştırma organizasyonu olan İNCPEN tarafından 2008 yılı Mayıs ayında yayınlanan raporda “Zorunlu Depozito” konusunda yapılan çalışmaların sonucu yayınlanmıştır. Bu rapora göre;

İngiltere’de zorunlu depozito sistemi ile birlikte daha yüksek geri dönüşüm oranlarının sağlanamayacağı sonucuna varılmıştır. Depozito uygulamasının, genel olarak İngiliz

AMBALAJ KOMİSYONU

tüketicilerin benimsediği bir uygulama olmadığı düşünülmektedir. 70'li yıllarda tekrar doldurulabilir şişeler (gönüllü depozito) için geri dönüş oranı sadece % 33'tü. 2002 yılında Body Shop firması müşterilerine, ürünlerinin boş ambalajlarını tekrar doldurulabilmeleri için geri getirmeleri karşılığında ürünlerine %10 indirim yapacağını duyurdu. Müşterilerinin sadece % 1'i buna dahil oldu.

Kullanılmış ambalajların iade edilmesini teşvik etmek için, depozito ücretlerinin yüksek tutulması düşünülmüş, ancak bu durumun çeşitli istismarlara yol açmasından çekinildiği için bu görüş geliştirilmemiştir.

Depozito ile birlikte, evsel kaynaklı toplamanın verimliliğinin düşeceği ve maliyetinin artacağı sonucuna varılmıştır. Geri kazanım geri dönüşüm oranını artırmak için, depozito uygulaması yerine, evsel kaynaklı toplama sisteminin geliştirilmesi gerektiği görüşü netlik kazanmıştır.

İngiltere'de, 2005 yılında, ambalaj atıklarının yönetimi konusunda yapılan tüm çalışmalara 105 milyon sterlin harcanmış ve o sene ambalaj atıklarının % 60'ının geri dönüştürüldüğü saptanmış. Zorunlu depozito sistemine geçiş için bir de fizibilite çalışması yapılmış ve bu çalışma sonucunda, yapılacak olan yatırıma bağlı olarak, tüm ambalaj atıkları içerisinde %10'luk bir orana sahip olan içecek ambalajlarına uygulanabilecek zorunlu depozito sistemi için 1 – 7 milyar sterlinlik bir fon sağlamaları gerektiği ortaya çıkmış.

Zorunlu depozito sisteminin, gerek içecek üreticilerinin, gerekse satış noktalarının bu sistemin kurulumu için yaptığı harcamaları ürünlerine yansıtılmalarından dolayı, uygulandığı tüm içeceklerin fiyatlarının yükselmesine de neden olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca zorunlu depozito sisteminin Tekrar kullanılabilen ambalaj (gönüllü depozito) kullanımını arttırmaya uygun bir araç olmadığı sonucuna varılmıştır.

7.4.5 Fransa

Fransa Çevre ve Enerji Yönetimi Ajansı ADEME tarafından 2008 yılı Ekim ayında yapılan bir çalışmada A.B. Üyesi ülkelerde içecek ambalajlarında uygulanan depozito uygulamalarının ekonomik ve çevresel etkileri incelenmiş ve bir rapor halinde yayınlanmıştır. Bu raporda ortaya konan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Depozito sisteminin uygulanmaya başlandığında yüksek yatırım ve lojistik maliyetleri ortaya çıkacaktır. Ulusal bir depozito sistemi uygulanmaya başladığında, bu uygulama kapsamı içindeki ürünlerin ithalatını engelleyici bir etkisi olabileceğinden, bu durum da serbest ticareti önünde engel teşkil edebilir. Ayrıca depozito sisteminin rekabeti bozan bir etkisi de olacaktır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Fransa için 800 km.nin üzerinde dağıtım yapılan ürünler ve ambalajlar için depozito uygulamasının çevresel açıdan ciddi olumsuz etkileri olacağı belirlenmiştir. Değişik ülkelerde yapılan çalışmalarda bu mesafe yaklaşık 600 km. dir. Dağıtım mesafesi bundan fazla olduğunda ambalajların geri kazanımı için en etkili sistem Kaynağında Ayrı Toplama olmaktadır. Cam ambalajlar için dağıtım mesafesi, yukarıda belirtilen mesafelerden daha kısa olması gerekmektedir.

Tekrar kullanılabilen ambalajlar için, en fazla 12 kez dolum yapılabilir. Eğer bu sayıyı geçerse çevresel ve mali yönden olumsuz etkileri ortaya çıkar.

Tek yönlü ambalajlar depozito sistemi kapsamına alındığı takdirde ciddi ilave maliyetler ortaya çıkmaktadır. Bu ilave maliyetlere karşın çevresel etkilerde olumlu bir azalma sağlanamadığı belirlenmiştir. Örneğin CO2 emisyonunda azalma gözlenmemiştir.

Tek Yönlü ambalajlara uygulanan depozitonun, geri kazanım oranlarında bir artış sağlamadığı gözlenmiştir. Çöp ve sokak temizliğine olumlu bir etkisi olduğu belirlenmemiştir. Yine ADEME tarafından yapılan bir başka çalışmanın raporu ise Mart 2009 da yayınlanmıştır. Bu rapora göre;

Almanya'da zorunlu depozito kapsamında toplanan ambalajların birim maliyeti, kaynağında ayrı toplamaya göre 3 kat fazladır. Almanya'da piyasaya sürülen tüm plastik ambalajların sadece %5'i tekrar kullanılabilir ambalajlardır. Bu oran Danimarka'da %6,5 ve İsveç'te % 4,5 tur.Almanya'da piyasaya sürülen tüm ambalajların sadece %3'ü tek yönlü depozitolu ambalajlardır. Bu oran Danimarka'da %2,1 ve İsveç'te %2,6 dır.2002 – 2007 yılları arasında Avrupa genelinde tekrar kullanılabilir ambalajlarda %16'lık bir azalma söz konusudur.

7.4.6 Yeni Zelanda

2008 yılı Mayıs ayında Ambalaj Konseyi tarafından yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre; zorunlu depozito sisteminin topluma net maliyetinin faydasından daha fazla olacağı hesaplanmıştır.

Maliyetlerde dikkate alınanlar; satış noktaları yer tahsisi/depolama, ekipmanlar, işçilik, nakliye, ayırma, hane halkı masrafları ve idari masraflar. Dikkate alınan fayda kalemleri; malzeme satış gelirleri, ayrı toplama masraflarından tasarruflar, düzenli depolama ve görsel kirlilik tasarrufları.

Almanya'da uygulanmaya başlanan zorunlu depozito ile ilgili Avrupa Komisyonu'na bir takım şikayetler ortaya çıkmıştır. Bu şikayetlerin değerlendirilmesi sonucunda Avrupa Komisyonu tarafından yapılan 2009/C 107/01 sayılı duyurumun özeti aşağıda verilmiştir.

AMBALAJ KOMİSYONU

7.4.7 A.B. Komisyon Görüşleri (2009/C 107/01)

Tekrar doldurulmayan içecek ambalajlarını zorunlu depozito ve iade sistemine tabi tutmak, serbest ticarete engel oluşturur.Çünkü bu sistemler aynı ürünün aynı ambalajda birden fazla Üye Devletle satılmasını imkansız hale getirir. Üreticiler veya dağıtımıcılar ithal edilen ürünlerin ambalajını veya etiketini değiştirmek, geri alma sisteminin düzenlenmesi, depozito ile ödenen miktarların geri ödenmesi ve dağıtımıcılar arasında bu miktarların dengelenmesi ile ilgili ilave maliyetler ödemek zorunda kalabilir. Bu durumda, bu tür sistemler tekrar kullanılmayan ambalaja konmuş içeceklerin ithalatını fiilen yasaklamasa da, önemli oranda düzenleme ve yatırım gerektirdiğinden ithal içeceklerin piyasaya girişine engelleyici etkisi olur. (*Dava C-463/01 Komisyon ve Almanya (2004) ECR I-11705, para. 61 ve 62)

Geçmiş deneyimler ülke çapında bir sistemin olmamasının perakendeciye ait çözümlerin (sözde ada çözümlerinin) çoğalmasına yol açtığını ve birbiriyle uyumlu olmayan farklı iade sistemlerinden oluşmuş yamalı bir görünüm ortaya çıktığını göstermektedir. Ayrıca, ada çözümleri sayesinde genellikle perakendeciler kendi tedarikçilerinden ambalajı kendi tescilli şartlarına uydurma talebinde bulunabilir ve bu da tedarikçilere ilave maliyet getirir. Böylece iç pazardaki olumsuz etki büyür. Bu açıdan bakılırsa, ülke çapında bir sistem çok önemlidir.

(* Cf. Case C-309/02 Radlberger Spitz (2004) ECR I-11763, para. 46)

7.5 SONUÇ VE ÖNERİLER

Komisyonun yaptığı çalışmalar, özellikle ülke uygulamaları ile ilgili elde ettiği raporlar ve yayınların dikkatli bir şekilde incelenip tartışılması neticesinde aşağıdaki sonuç/değerlendirmeler yapılmıştır.

Ülkemizin önde gelen bira ve meşrubat sektöründen bazı firmalar ürünlerinin bir kısmını tekrar doldurulabilir ambalajlar içinde piyasaya sürmektedirler. Ancak ambalaj sektöründeki gelişmelere paralel olarak tek yönlü ambalaj çeşitliliği artmış (plastik, metal v.b) ve buna bağlı olarak tek yönlü ambalaj maliyetleri oldukça azalmıştır. Buna ilaveten tüketim alışkanlıklarındaki değişimler, yüksek yatırım ve işletim maliyetleri ve tüketici tercihlerinin de yönlendirmelerine bağlı olarak ülkemizde tekrar doldurulabilir ambalajların piyasaya sürümü yıldan yıla azalarak devam etmektedir.

Tekrar kullanmak amacı ile gönüllü depozito sisteminde piyasaya sürülen ambalajların yönetmelik kapsamında Ek-5 "Piyasaya Süren Müracaat Formu"nda bildirimlerinde sıkıntılar yaşanmaktadır. Özellikle aynı ürünü hem tekrar doldurulabilir ambalajda hem de tek yönlü ambalaj içinde piyasaya süren firmaların Ek-5 bildirimlerinde sıkıntılar yaşamakta ve bunun sonucu olarak da bu firmaların yükümlülük hesaplarında hatalar oluşabilmektedir.

AMBALAJ KOMİSYONU

Öncelikle A.B. üyesi ülkeler olmak üzere değişik ülke uygulamaları ve elde edilen sonuçlar detaylı olarak araştırılmıştır. Almanya ve İsveç'te mevcut depozito uygulaması ile ilgili yapılan detaylı araştırma ve çalışmaların sonuçlarını içeren raporlar büyük bir dikkatle incelenmiştir. Bunun dışında İngiltere, Fransa, Yeni Zelanda ve Litvanya'da konuyla ilgili yayınlanmış değerlendirme ve incelemelerin sonuçlarına da ulaşılmış ve komisyonda kapsamlı olarak irdelenmiştir. Bu çalışmalarda ortaya konan ortak sonuçlar bulunmaktadır. Değişik ülkelerde yapılmış araştırmalarda benzer sonuçlara ulaşılmaması, bu sonuçların doğruluğunu ve kabul edilirliliğini de arttırmaktadır. Aşağıda bu sonuçların en önemlileri özetlenmiştir.

- Zorunlu depozito uygulamasının çok ciddi ilave maliyetleri oluşmaktadır. Örneğin Almanya'da zorunlu depozito kapsamında toplanan ambalajların birim maliyeti, kaynağında ayrı toplamaya göre 3 kat fazladır.
- Zorunlu depozito uygulaması özellikle ters otomat makinelerin kullanımını teşvik etmekte, bunun sonucunda da yüksek yatırım ve işletim maliyetleri ortaya çıkmaktadır. 2006 yılı itibari ile sadece Almanya'da bu otomatlara harcanan bedel 628,8 milyon Euro'ya ulaşmıştır. İşletim ve bakım giderleri de dikkate alındığında sistemin toplam maliyeti 1,149 milyar Euro'dur. Buna karşın geri dönüşümü sağlanan tüm ambalaj atıklarının sadece %10 luk kısmı depozito sisteminden toplanmıştır. Bu miktarında %80'i ters otomat makineleri vasıtasıyla kalan kısmı ise manuel olarak geri dönüşüm sistemine dahil edilmiştir.
- Zorunlu depozito sistemi tekrar doldurulabilir ambalajların kullanımını teşvik etmediği, aksine su ve alkolsüz içeceklerde tekrar doldurulabilir ambalajların Pazar payında ciddi azalmalar söz konusudur.
- Zorunlu depozito uygulamasının kayda değer olumlu çevresel etkileri ortaya konamamıştır.
- İngiltere, Fransa ve Yeni Zelanda'da yapılan araştırmalar sonucunda sistemin yüksek maliyet ve düşük verimliliğe yol açacağından zorunlu depozito uygulaması tavsiye edilmemiştir.
- Uygulama başladıktan sonra bazı hukuki sorunlar yaşanmış ve bunların sonucunda A.B. Komisyonu 2009 yılında zorunlu depozito ve iade sisteminin serbest ticarete engel teşkil edeceği yönünde görüş açıklamıştır.
- Değişik ülkelerde ulaşılan ortak sonuç; depozito sisteminin topluma net maliyetinin faydasından daha fazla olduğu yönündedir.
- Almanya'da piyasaya sürülen plastik ambalajların sadece %5'i tekrar doldurulabilir ambalajlardır. Bu oran Danimarka'da %6,5 ve İsveç'te %4,5 dir. Yine Almanya'da piyasaya sürülen tüm ambalajların sadece %3'ü tek yönlü depozitolu ambalajlardır. Bu oran Danimarka'da %2,1 ve İsveç'te %2,6 dir.
- Hem zorunlu depozito hem de kaynağında ayrı toplama sistemi aynı anda uygulandığında, kaynağında ayrı toplama sisteminin verimliliğinin azaldığı tespit edilmiştir. Ülkemizde Ambalaj Atıkları Mevzuatı 2004 yılında yayınlanmış

AMBALAJ KOMİSYONU

ve 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Dolayısı ile ülkemizdeki mevzuatın yayınlanmasından bu yana geçen süre içinde mevcut sistemin başarısız olduğunu ve yeni bir sistemin gerekliliğini ortaya koyacak yeterli veri oluşması mümkün değildir. Kaldı ki Yönetmeliğin uygulamaya girmesinden bu yana çok ciddi gelişmeler yaşanmaktadır. Çevre ve Orman Bakanlığı'ndan lisans almış toplama ayırma/geri dönüşüm tesisi sayısı 280'i geçmiştir. Lisanslı Firmalar, Belediye ve Yetkilendirilmiş Kuruluş veya Piyasaya Süren işbirliği ile yürütülen Kaynağında Ayrı Toplama uygulamaları yaygınlaşarak devam etmektedir.

Bu gelişmelerin en bariz örneklerinden birisi Cam ambalaj toplama ve geri kazanım sektöründe yaşanmaktadır. Ürünlerini cam ambalaj içinde piyasaya süren firmaların ödedikleri "Yeşil Nokta" bedelleri 2005 yılında 5 TL/ton iken, 2009 yılında 6 kat artarak 30,68 TL/ton a ulaşmıştır. Bunun yanında cam ambalaj üreticisi firma tarafından da cam kırığı satın alma bedelleri ve kalite primleri arttırılmıştır. Ayrıca cam kırığının toplama ayırma tesislerinden geri dönüşüm tesislerine nakliye maliyetleri de üretici firma tarafından karşılanmaktadır. Bu desteklerin sonucunda 2008 yılında lisanslı toplama ayırma/geri dönüşüm tesisi sayısı 6 iken, 2009 yılı Ekim ayı itibari ile bu sayı 14'e ulaşmıştır. Bu tesislerin yıllık kapasiteleri ise 112.400 tondan 220.500 tona ulaşmıştır. Bu gelişmelere paralel olarak toplanıp geri dönüşümü sağlanan cam ambalaj miktarı da artmaktadır. Yetkilendirilmiş Kuruluş ÇEVKO tarafından geri dönüşümüne destek verilen cam ambalaj miktarı 2007 yılında 80.961 ton dan, 2009 yılı sonu itibari ile 100.000 tonun üzerine çıkacaktır. Cam ambalaj geri kazanım/geri dönüşüm tesislerinin önemli bir kısmının 2009 yılı içinde faaliyete başlamış olmasından dolayı, geri kazanılan/ geri dönüşümü sağlanan cam ambalaj miktarındaki artışın önümüzdeki yıllarda hızlanarak devam edeceğini söylemek mümkündür. Cam ambalajın kaynağında ayrı toplanmasını teşvik etmek için cam kumbaraları da büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle sadece 2009 yılında dağıtımı yapılan cam kumbarası sayısı 450 adettir. Mevcut kullanılabilir durumdaki 1965 kumbara ile birlikte toplam cam kumbarası sayısı 2415'e ulaşmıştır. 2010 yılında daha fazla cam kumbarası yerleştirilmesi de öngörülmektedir.

Kısaca özetlenen bu gelişmeler ışığında ve diğer malzeme gruplarında (kağıt/karton, plastik, metal ve kompozit) yapılan çalışmalara ve toplanan ve geri kazanılan malzeme miktarlarına bakarak ve sisteminin getireceği ilave maliyetlerde dikkate alındığında ülkemizde zorunlu depozito uygulamasını hayata geçirmek için bir ihtiyacın/gerekliliğin olmadığı ortadadır. Zorunlu Depozito sistem tartışmaları yukarıda kısaca özetlenen gelişmeleri engelleyeceği veya mevcut uygulamalara zarar vereceğini beklemek (mevcut ülke uygulamalarına bakarak) yanlış bir yaklaşım olmayacaktır.

- Depozito uygulaması bütünüyle üreticinin tercihinin bırakılması uygun olacaktır. Bugüne kadar olduğu gibi üreticiler ürünlerini istedikleri takdirde tekrar doldurulabilir ambalajlar içinde piyasaya sürebilmelidirler.

AMBALAJ KOMİSYONU

- Piyasaya süren firmaların yükümlülük altına alınması konusunda çalışan 1. Numaralı komisyonun yaptığı çalışmalara göre ülkemizde yönetmelik kapsamına giren firma sayısı yaklaşık 80.000 olarak tahmin edilmektedir. ÇOB kayıtlarına göre, sisteme dahil olan firma sayısı sadece 7.000 civarındadır. Kaynağında Ayrı Toplama Sisteminin daha fazla desteklenmesi ve hızla yaygınlaşması ve buna paralel olarak geri kazanılan ambalaj atığı miktarının artması için öncelikle sisteme dahil olan piyasaya süren firma sayısının hızla artırılması gerekmektedir. Bunun sağlanması için etkin bir denetim/kontrol yapılması ve yaptırımların uygulamaya geçmesi büyük önem arz etmektedir.
- EUROOPEN tarafından 2007 yılı Haziran ayında yayınlanan raporda **“zorunlu depozito sisteminin “Tehlikeli Ürünler” içeren ambalajlar için kullanılmasının daha akılcı olacağı belirtilmiştir. Bu uygulama ile tehlikeli ve zararlı maddeler ile kontamine olmuş ambalaj atıklarının normal geri kazanım sistemine karışması da engellenmiş olacaktır”** denilmektedir. Ülkemiz için bu alternatif düşünülebilir.
- Depozitolu Ambalajların Ek-5 “Piyasaya Süren Müracaat Formu” kapsamında bildirimlerinde yaşanan sıkıntıların çözümü için; AB ülkelerinde olduğu gibi depozitolu ambalajların bildirim ve geri kazanım yükümlülüğünden çıkarılması uygun olacaktır. Tekrar doldurulamayacak olan ambalajların geri kazanıldığına dair bilgi ve belgelerin Bakanlığa verilmesi yeterli olarak kabul edilmesi, Ek-5 “Piyasaya Süren Müracaat Formu”nun sadece tek yönlü ambalajlar için kullanılması, yaşanabilecek sıkıntıların önüne geçecektir.

Tablo 10- 6 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi

Adı, Soyadı	Kurumu
Cezmi NEYİM	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı (Komisyon Başkanı)
İlkay KIRAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği /FASD (Raportör)
Aylin ÇİÇEK	Çevre ve Orman Bakanlığı (Bakanlık Sorumlusu)
Emine AYDINOĞLU	Çevre ve Orman Bakanlığı
Belgin SATICI	Çevre ve Orman Bakanlığı
Dilek EMİL	TOBB – Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Gıda Meclisi
Mete İMER	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı
Alphan ERÖZTÜRK	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı
Kemal DOĞAN	İSTAÇ-İstanbul Çevre Koruma ve Atık Mad. Değ. San. ve Tic. A.Ş.

AMBALAJ KOMİSYONU

Volkan ENÇ	İSTAÇ-İstanbul Çevre Koruma ve Atık Mad. Değ. San. ve Tic. A.Ş.
Aslıhan ARIKAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği /SEPA
Doğan ERBERK	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği
Sabahnur ERDEMLİ	AMPD-Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği
Gürkan ANILIR	TGFD - Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
Jale Ann ERTURAN	TGFD - Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
Nizamettin ŞENTÜRK	MASUDER Maden Suyu Üreticileri Derneği
Nejat EREN	BMÜD – Bira ve Malt Üteticileri Derneği
Ekber ÇAVUŞOĞLU	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Ayça YAPICI	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Tümay ERDİL	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Güner GÖZÜM	Anadolu Cam Sanayi A.Ş.
Volkan AYDENİZ	Anadolu Cam Sanayi A.Ş.
Levent EYİPİŞİREN	Türk Tuborg Bira ve Malt San.A.S.
Zehra TUĞ	Türk Tuborg Bira ve Malt San.A.S.
Bilal UZUN	REXAM – Paketleme San. Ve Ticaret A.Ş.
Anıl BAYÜLKER	Yaşar Holding
Nuray SEÇKİN	Pepsi Cola Ser. Dağ. Ltd.Şti.
Sevinç EMEKLİ	Erikli Su ve Mes.San.ve Tic.A.Ş
Meral Turan AKIRMAK	Anadolu Efes Biracılık Ve Malt San. A.Ş.
Erdoğan ÖZEL	Frito-Lay Gıda San. ve Tic. A.Ş.
Ferid EKMEKCİOĞLU	TETRA PAK Mak. Tic. ve Ser.Ltd. Şti.
Salih Zeki Öcal	Kimya Y.Mühendisi

7 NOLU ALT KOMİSYON

TAŞIMA AMAÇLI KULLANILAN ALIŞVERİŞ POŞETLERİNİN KULLANIMININ AZALTILMASI

Komisyon Başkanı: Alphan ERÖZTÜRK- (ÇEVKO -Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı)

Raportör: Aslıhan ARIKAN (ASD- Ambalaj Sanayicileri Derneği)

Bakanlık Temsilcisi: Belgin SATICI (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Biyolog)

AMBALAJ KOMİSYONU

,

8 7 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU

8.1 TANIMLAR

Komisyon çalışmalarında sıklıkla kullanılan kavramların yönetmelikteki tanımları aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

Ambalaj: Hammaddeden, işlenmiş ürüne kadar, bir ürünün üreticiden kullanıcıya veya tüketiciye ulaştırılması aşamasında, taşınması, korunması, saklanması ve satışa sunumu için kullanılan herhangi bir malzemeden yapılmış ve AAKY'nin yer alan Ek-1 Ambalaj Tanımına İlişkin Açıklayıcı Örneklerde belirtilen, geri dönüşsüz olanlar dâhil tüm ürünleri ifade eder.

Satış Noktası: Toptan ve/veya perakende olarak ambalajlı ürünlerin satışını yapan iki yüz metre kareden büyük kapalı alana sahip mağaza, market, süpermarket, hipermarket ve benzeri satış yerlerini tanımlar.

Komisyon çalışma konusunun başlığında da yer alan “Alışveriş Poşeti” ne ilişkin bir tanım Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği’nde yer almamakla birlikte, komisyon çalışmalarında diğer mevzuatta da benzer bir tanıma rastlanmamıştır. Bu nedenle raporda kullanılan “**alışveriş poşeti**” ifadesi ile kasıt edilenin netleştirilmesi ve muhtemel bir yönetmelik değişikliğinde yol gösterici olması düşüncesi ile “ Ürünlerin taşınması amacıyla kullanılan, bir defa kullanılması öngörülen, farklı hammaddelerden üretilen her türlü torba” tanımı konusunda fikir birliğine varılmıştır.

Komisyon, Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında oluşturulan “Ambalaj Komisyonu”nun bir alt komisyonu olduğundan, komisyon çalışmalarının da yönetmelik ile sınırlı olması gerekmektedir. Ancak bu durum, poşet kullanımı söz konusu olduğunda, pazarlar, bakkallar gibi organize olmayan perakende sektörünün kapsam dışında kalması anlamına gelmektedir. Organize perakendenin, toplam perakende sektörünün yaklaşık %30’unu temsil ettiği kabul edilirse, büyük bir miktarın kapsam dışında kaldığını ve zaten yükümlü kılınan tarafa bazı ek yükler daha tariflenmiş olacağı göz ardı edilmemelidir. Kapsam dışında kalan poşet kullanımına ilişkin tedbirlerin alınması, rekabet unsurlarının dikkate alınmasının yanı sıra çevresel faydanın da daha etkin olarak sağlanması adına büyük önem taşımaktadır.

8.2 ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM

8.2.1 Mevzuattaki Yeri

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği' nin 28 nci maddesinin 3 üncü fıkrasında; "Satış noktaları, plastik poşet kullanımını en aza indirmek amacıyla, gerekli tedbirleri almakla ve bu doğrultuda alınan tedbirleri içeren bilgileri her yıl Şubat ayı sonuna kadar il çevre ve orman müdürlüklerine gönderirler" hükmü yer almaktadır.

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'nde satış noktalarının bu konu ile ilgili yükümlülükleri net bir şekilde belirtilmiştir.

Satış noktalarında kullanılan alışveriş poşetlerinin, 94/62 EC Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Direktifi'nce "ambalaj" olarak değerlendirilebileceği ifade edilmişken; ülkemizde yürürlükte olan Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği söz konusu poşetleri "ambalaj" kapsamına almamaktadır.

8.2.2 İlgili Kurumların Çalışmaları

Komisyon çalışmaları kapsamında geliştirilen "alışveriş poşeti" tanımı kapsamına giren poşetlerin standartlarının olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmış ve böyle bir standart olmamasının ötesinde, sektörde de farklı yaklaşımlar olduğu tespit edilmiştir.

Komisyon üyelerinden PERDER, Migros, PAGEV, Korozo, BİM ve AMPD bu konuda özverili bir çalışma yaparak, sektördeki uygulamaları tespit etmişlerdir.

8.2.2.1 Poşet Ebadı

Komisyon çalışmasının amacı her ne kadar ülke geneli alışveriş poşetlerinin standardının tespit edilmesi olmasa da, yapılan çalışmalarda küçük, orta, büyük boy dendiğinde ne kastedildiğinin netleştirilmesi amacı ile komisyon üyeleri arasında bir tespit çalışması yapılmıştır.

Satış noktalarında kullanılan poşetler ağırlıklı olarak "Küçük", "Orta", "Büyük" olarak üç grupta toplanmaktadır. Bu gruplar dışında sektörde mini boy, manav poşeti veya balık poşeti olarak isimlendirilen gruplara ait farklı poşet ebatları da söz konusudur. Ambalaj üreticisi kurum ve kuruluşlardan gelen farklı ebat grupları, poşet tanımının farklı yapılmış olması olarak yorumlanmıştır.(Tablo 11)

Küçük Alışveriş Poşetleri: Satış noktalarının ihtiyaçlara göre farklılık gösteren ortalama 25 x 40 cm 'lik bir kullanım söz konusudur.

AMBALAJ KOMİSYONU

Orta Boy Alışveriş Poşetleri: Satış noktalarında kullanılan orta boy poşetlerin ebatları, 40 x 50 cm olarak gruplanabilmektedir.

Büyük Boy Alışveriş Poşetleri: Satış noktalarında kullanılan büyük boy alışveriş poşetlerinin ortalama ebadı 40 x 60 cm olarak ifade edilebilmektedir.

Tablo 11- Poşet Ebatları

	EBAT (cm.)						
	PERDER	MİGROS	PAGEV	KOROZO	BİM	AMPD	
Gıda						Gıda Dışı	
Mini			20 x 33	35 x 45			
Manav		35 x 45					
Küçük	25 x 45	40 x 50	22 x 39		40 x 45	24 x 44	23 x 33
						24 x 50	30 x 60
						40 x 50	
Orta	28 x 50	50 x 55	25 x 45	40 x 50		30 x 55	33 x 45
		50 x 60				50 x 55	40 x 50
						50 x 60	40 x 65
Büyük	30 x 60	60 x 70	28 x 55		50 x 60	40 x 75	40 x 95
						36 x 75	45 x 60
						60 x 70	60 x 70
Battal			57 x 70	50 x 60			
Hantal			72 x 100				
Jumbo			72 x 85				

8.2.2.2 Poşet Kalınlığı

Sektörde ebatlara göre gruplanmış alışveriş poşetlerinin kalınlıkları incelendiğinde, ebatlarda ortaya çıkan farklılığın aksine kurumlara göre farklılık göstermeyen değerler söz konusu olduğu tespit edilmiştir.(Tablo 12)

Küçük Alışveriş Poşetleri, ortalama 15 mikron, Orta Boy Alışveriş Poşetleri ortalama 18 mikron, Büyük Boy Alışveriş Poşetleri ise ortalama 30 mikron kalınlığındadır. Gıda dışı satış noktalarında ise bu kalınlık, satılan ürün özelliklerine bağlı olarak 60 mikron'a kadar çıkabilmektedir.

AMBALAJ KOMİSYONU

Tablo 12- Poşet Kalınlıkları

	KALINLIK (mikron)					
	PERDER	MİGROS	KOROZO	BİM	AMPD	
					Gıda	Gıda Dışı
Mini			8			
Manav		9,5				
Küçük	15	15		15	16 15 15	40 4
Orta	17,5	19 19	15		17/ 16,5 / 16 19 19	7 40 50
Büyük	20	30		20	12,5 45 30	35 50 60
Battal			18			

8.2.2.3 Poşet Ağırlığı

Satış noktalarında kullanılan poşetler ebatlarına göre farklı ağırlıklarda olup, ortalama değerlerde büyük farklılıklar söz konusu değildir.

Geneli itibarı ile bakıldığında küçük boy alışveriş poşetleri ortalama 5 gr., orta büyüklükteki alışveriş poşetleri ortalama 8 gr., büyük boy alışveriş poşetleri ise 15 gr. olarak kabul edilebilir. (Tablo 13)

AMBALAJ KOMİSYONU

Tablo 13- Poşet Ağırlıkları

	AĞIRLIK (gr.)						
	PERDER	MİGROS	PAGEV	KOROZO	BİM	AMPD	
						Gıda	Gıda Dışı
Mini				2,2			
Manav		2,5					
Küçük	5,55	5,1	6		4,5	4,5 5 5,1	5,2 10,5
Orta	8	8,5 9,6	8	5		7,8 - 9 8,5 9,6	12,5 20,3 22,5
Büyük	10,5	21	10		10,2	20 32 21	32,5 26,5 48,6
Battal				9,5			

8.2.2.4 Kullanılan Alışveriş Poşetlerine İlişkin Genel Değerlendirme

Tüm bu yaklaşımlar dikkate alındığında satış noktalarında kullanılan üç temel boy poşetin özelliklerini aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür. Yapılacak çalışmalarda bu değerleri kullanmak yaklaşık olarak doğru sonuçlar alınmasını sağlayabilecektir.(Tablo 14)

Tablo 14- Poşetlerin Türlerine Göre Özellikleri

Poşet Türü	Ebat (cm.)	Kalınlık (mikron)	Ağırlık (gr.)
Küçük Boy	25 x 40	15	5
Orta Boy	40 x 50	18	8
Büyük Boy	40 x 60	30	15

8.2.2.5 Poşet Kullanımı

Tanım, ebat, kalınlık ve ağırlıklara ilişkin kabullerin netleştirilmesini takiben komisyon çalışmalarında, alışveriş poşeti kullanımının tespiti aşamasına gelinmiştir. Bu aşamada ilk olarak ambalaj üreticisi firma ve kuruluşların rakamlarının kullanılacağı düşünülmüş ancak gerek bu sektörde böyle bir verinin tutulmuyor olduğunun ifade

AMBALAJ KOMİSYONU

edilmesi, gerekse de komisyonda temsil edilen kurum ve kuruluşların dışında birçok firmanın daha olması nedeni ile bu yöntem tercih edilmemiştir.

Satış noktalarından münferiden poşet kullanımının temin edilerek bu raporda paylaşılmasının da gizlilik ilkesi ile örtüşmeyeceği düşüncesinden hareketle, organize perakende de en geniş temsile sahip iki organizasyon olan PERDER ve AMPD bu yönde bir tespit çalışması yapmışlardır. (Tablo 15)

Tablo 15- Poşetlerin Kullanımı

POŞET KULLANIMI						
	PERDER Üyeleri		AMPD Üyeleri			
	Adet	Ton	Gıda		Gıda Dışı	
Adet			Ton	Adet	Ton	
Küçük	197.769.696	1.465	287.125.213	1.997	16.978.500	117
Orta	70.458.000	536	873.240.732	7.769	60.357.600	939
Büyük	523.828.380	5.139	627.794.100	6.561	21.604.050	754
Toplam	792.056.076	7.140	1.788.160.045	16.327	98.940.150	1.810

Gıda ve gıda dışı ayrımı yapılmadan, ülke geneli poşet kullanımına bakıldığında, organize perakende de, küçük, orta ve büyük boyda toplamda yaklaşık 2.679.000.000 adetlik veya 25.277 tonluk bir kullanım söz konusudur.

PERDER ve AMPD üyeleri ile birlikte gerçekleştirdikleri çalışma sonucunda ülke geneli, ebat bağımsız, poşet kullanımını 2 adet/irsaliye olarak belirlemişlerdir. Başka bir deyişle, ülkemizde yapılan her alışverişte ortalama 2 adet poşet kullanılmaktadır.

8.2.2.6 Poşet Maliyetleri

Komisyon üyesi kurum ve kuruluşlar kendi poşet kullanım maliyetlerini değerlendirmiş ve yapılan çalışma sonucunda ülke genelinde satış noktalarının poşet maliyetlerinin, firma cirosunun % 0,3 – 0,5' i arasında değiştiği tespit edilmiştir.

Tüm bu veriler ışığında, Ülkemizde organize perakende de alışveriş poşeti kullanımı yıllık yaklaşık 25.000 ton mertebesinde dir. Diğer perakende kanalları da dikkate alındığında bu miktarın, 50.000 ton'u geçmeyeceği öngörülmektedir. Ülkemizdeki toplam ambalaj kullanımı yaklaşık 3.500.000 ton olarak kabul edildiğinde, alışveriş

AMBALAJ KOMİSYONU

poşetlerinin toplam ambalaj içerisindeki oran %1,5 mertebesinde kalmaktadır. Dolayısı ile miktar açısından bakıldığında alışveriş poşetleri, ambalaj atığı yönetiminde, önceliğin son sıralarında yer almalıdır. Bununla birlikte değişen tüketim alışkanlıklarımızın sonucunda alışveriş poşetleri gündelik hayatımızın ayrılmaz bir parçası halinde gelmiştir. Bu ayrılmaz parça ile ilgili yapacağımız bir davranış değişikliği, tüm geri kazanım sistemini olumlu yönde etkileyecektir. Alışveriş poşetlerinin kullanımının azaltılmasının sağlayacağı esas fayda bu aşamada ortaya çıkmaktadır.

8.3 YAŞANAN SIKINTILAR

Bu konuda yaşanan sıkıntılar aşağıda sıralanmıştır.

8.3.1 Tanım

Komisyon çalışmalarında, taşıma amaçlı alışveriş poşeti tanımına ve poşetlerin standardizasyonuna ihtiyaç duyulduğundan bu raporda tanım yapılmıştır.

Komisyon, Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda oluşturulduğundan, çalışma kapsamı yönetmelikle “satış noktası” olarak tariflenen kurumlar ile sınırlandırılmıştır. Bununla beraber bu yaklaşım çeşitli kabul ve haksızlıkları da beraberinde getirmiştir.

Öncelikle çalışmanın satış noktaları ile sınırlandırılması, tüm yükü doğrudan kayıt altında olan organize perakende sektörüne getirmiştir. Hatta “satış noktası” tanımında yer alan 200 m²lik sınır, hedef kitleyi daha da sınırlandırmıştır. Bu durum, haksız bir rekabete neden olmanın yanı sıra sağlanacak çevresel faydayı ve gerçekleştirilecek tanıtım, eğitim, bilgilendirme çalışmalarının etkinliğini de doğrudan azaltacaktır.

Söz konusu kesimin kapsam dışı bırakılması, geliştirilecek standartların da pazar ve kapsam dışı perakende sektör için bağlayıcı olmayacağı anlamına geleceğinden halk sağlığı açısından da büyük riski ifade etmektedir.

8.3.2 Standart

Standartların belirlenmiş olmamasının getirdiği sorunlara örnek olarak plastik alışveriş poşetlerinde kullanılan kalsit miktarı verilebilir. Standart olmadığı için plastik poşet içindeki kalsit oranı artırılabilen dolayısı ile ince ancak dayanıksız poşetler üretilmektedir. Bu uygulama poşet sarfiyatını da artırmaktadır

AMBALAJ KOMİSYONU

8.3.3 Mevzuat

Mevzuat açısından bakıldığında mevcut yönetmeliğine “alışveriş poşetleri” ambalaj kapsamında değil gibi görünse de, Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'nin ambalaj bile sayılmayan bir ürüne ilişkin yükümlülükler getirmesi bir uyumsuzluk olarak değerlendirilmiştir.

8.3.4 Uygulama

Özellikle plastik poşet üretiminde ciddi bir kayıt dışılık söz konusudur. Bu husus ortadan kaldırılmadan belirlenecek standartlar doğrudan yine belli bir kısma yönelik olacak ve büyük bir kesim yine kapsam dışı kalacaktır.

Satış noktalarında tüketiciye sunulan alışveriş poşeti alternatiflerinin azlığı hatta yokluğu da bir sorun olarak değerlendirilebilir. Her ne kadar az poşet kullanımı konusunda genel bir bilinç söz konusu olmasa da, bilinçli tüketiciye hitap edebilecek alternatifler, birkaç münferit örnek dışında söz konusu olamamaktadır. Bu durum, tüketiciler açısından bakıldığında bir eksiklik olarak değerlendirilebilmektedir.

8.3.5 Bilinç

Genel bilinç açısından değerlendirildiğinde gerek tüketiciler gerekse de satış noktalarında görevli personel açısından, geneli itibarı ile çeşitli eksiklikler söz konusudur. Gerek tüketicilerin bilinçsizce poşet tüketmesi gerekse de satış noktalarından personelin kontrolsüz olarak poşet vermeleri, üzerinde önemle durulması gereken ve oluşturulacak çözümlerin temelinde yer alacak bir husus olmalıdır.

Son olarak da kontrolsüz ve bilinçsiz olarak kullanılan alışveriş poşetlerinin bir doğal kaynak ve enerji israfı anlamına geldiği de unutulmamalıdır.

8.4 AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

Üye ülkelerden Malta, Lüksemburg ve Almanya, alışveriş poşetlerine uygulanan, birbirinden farklı ekonomik araçlar ve etkileri hakkında daha detaylı bilgi sahibi olabilmek amacıyla komisyon ikinci toplantısında üyeler tarafından seçilerek, inceleme yapılmıştır.

AMBALAJ KOMİSYONU

8.4.1 Malta

Malta Tarım Köy işleri ve Çevre Bakanlığı tarafından taşıma poşetleri ile ilgili uygulamalar 3 ayrı kategoride incelenmektedir.

- Biyoplastik malzemeden üretilen poşetler için bir vergi ödenmez.
- Bozunabilir (oxo-degradable) bir taşıma poşeti başına 6 malta sent vergi ödenir.
- Her bir plastik poşet için 7 malta sent vergi ödenir.

Bu uygulama ile iki yıl içerisinde plastik poşet miktarı 25 milyon azalmıştır. Biyoplastik poşetlerde vergi olmamasına rağmen kısıtlı hammadde ve bozunabilir poşetlere oranla daha pahalı olmaları nedeniyle, biyoplastik kullanımını teşvik etmediği görülmüş.

Ayrıca bozunabilir (oxodegradable) poşetlerin biyoplastik olmadığı konusunda tüketicilere yönelik çeşitli bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır.

8.4.2 Lüksemburg

Lüksemburg'da amaç tek kullanımlık plastik poşet kullanımını azaltmaktır. Hükümet, Lüksemburg Perakendeciler Derneği ve Valorlux (Lüksemburg'daki bir yetkilendirilmiş kuruluş) ile birlikte tekrar kullanılabilen poşetleri desteklemek adına çalışmalar yapmaktadır.

Lüksemburg Çevre Bakanlığı, Valorlux ile tüketilen plastik poşetlerin ağırlığını azaltmak amacıyla gönüllü anlaşma imzalamıştır. Bu anlaşma aynı zamanda tekrar kullanılabilir poşetleri de teşvik etmektedir. Lüksemburg'da 750 ton/yıl'lık bir poşet tüketimi vardır. Anlaşmanın ilk dönemlerinde 600.000 adet eco-sac (biyoplastik poşet) satılmıştır. Ülkede tekrar kullanılabilen poşet kullanımının %38 artması beklenmektedir.

8.4.3 Almanya

Almanya'da satış noktaları, iki farkı ebattaki PE (polietilen) poşet için 0,08 – 0,15 Euro (8 – 15 Euro sent) arasında değişen fiyatlarla alışveriş poşetlerini satmaktadır. Bir de bunlardan farklı olarak bez ve diğer malzemelerden üretilmiş, diğerlerine göre daha pahalı olan tekrar kullanılabilir poşet müşterilerin tercihine sunulmaktadır.

Ancak giyim ve elektronik donanım üzerine hizmet veren veya benzeri diğer mağazalar poşetlerini ücretsiz olarak müşterilerine sunmaya devam etmektedir.

8.4.4 Diğer Uygulama Örnekleri

Bu örneklere ek olarak, komisyon çalışmalarında aşağıdaki ülke örnekleri de paylaşılmıştır.

8.4.4.1 Belçika

Belçika Federal hükümeti bazı ambalaj türleri için "yeşil vergi" teklif etmiş ve bu kapsama tek kullanımlık plastik poşetler de dâhil edilmiştir. Biyobozunabilir ve tekrar kullanılabilir olanlar vergi kapsamına haricinde tutulmuştur.

8.4.4.2 Polonya

Kasım 2007 tarihinde Łódz İl meclisinin karar taslağı gereğince tek kullanımlık plastik torba yasağı hayata geçirmek istenmiş; ama teklif anayasaya aykırı olarak değerlendirilmiş ve kabul görmemiştir.

8.4.4.3 İtalya

2010'dan itibaren geleneksel plastik poşetlerin yasaklanmasını öngören tasarı, kabul edilmemiştir.

8.4.4.4 İspanya

İspanyanın en büyük süpermarket zinciri olan El Corte Inglés CICLOPLAST (İspanya Plastik Üreticileri Federasyonu) ile birlikte tekrar kullanım ve geri dönüşüm kampanyaları düzenlemektedir.

8.4.4.5 Letonya

Letonya'da hazırlanan kanun taslağına göre, biyobozunur alışveriş torbalarının üzerindeki doğal kaynaklar vergisinin azaltılmasıyla biyobozunur poşetlerin plastik alışveriş torbalarının yerini alması desteklenmektedir.

8.4.4.6 Bulgaristan

Bulgaristan'daki poşete vergi koyma planı uygulanmamıştır.

8.4.4.7 İsveç

İsveç'te yasaklama değil, geri dönüşüm teşvik edilmektedir.

AMBALAJ KOMİSYONU

8.4.4.8 Portekiz

Ağustos 2007 tarihinde tüketicilere verilen bütün plastik poşetlerin üzerinde vergi olması konusunda bir kararname taslağı teklif edilmiştir. APIP (Portekiz Plastik Vakfı) 'nın da konuya dâhil olması ile çalışma tartışmaya açılmış ve sonrasında eko vergi konusunu durdurulmuştur. Bu aşama sonrasında APIP ve film üreticileri, vatandaşların duyarlılığını artırmak için plastiklerin yararlarını anlatan bir kampanya hazırlıklarına başlamışlardır.

Görüldüğü gibi Avrupa genelinde ilk bakışta farklı uygulamalar var gibi görünse de, büyük çoğunluk ortak temellere oturmaktadır. Bu temeller aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir:

- Avrupa'da poşet kullanımına ilişkin bir yasak söz konusu değildir.
- Alternatif poşet kullanımı teşvik edilmektedir.
- Tüketicilerin bilgilendirilmesi ve eğitimi esastır.

8.5 SONUÇ VE ÖNERİLER

8.5.1 Tanımlar

"Taşıma Amaçlı Alışveriş Poşeti" tanımı ve standardının olmayışı önemli bir sorundur. Bu amaçla yapılan komisyon çalışmaları sonucunda oluşturulan tanım ile yapılacak standart çalışmalarına temel teşkil edebilecek ebat, kalınlık ve ağırlık bilgileri aşağıda özetlenmiştir.

- **Taşıma Amaçlı Alışveriş Poşeti Tanımı:** Ürünlerin taşınması amacıyla kullanılan, bir defa kullanılması öngörülen, farklı hammaddelerden üretilen her türlü torbayı,
- **Taşıma Amaçlı Alışveriş Poşeti Standartları:** Komisyon çalışmalarında fikir birliğine varılan bir diğer konu da, poşet standartlarının oluşturulmasıdır. Bu amaçla, ÇOB, TÜBİTAK ve TSE ile işbirliği içerisinde çalışarak gerekli düzenlemeleri gerçekleştirmelidir. Bu kapsamda alternatif uygulamalar olarak ifade edilen tekrar kullanılabilen, oxo bio çözünebilirliğe sahip poşetler gibi alternatifler de dikkate alınmalıdır.
- **Satış Noktası Tanımı:** Özellikle alışveriş poşeti kullanımı açısından değerlendirildiğinde organize perakende, toplam perakendenin yaklaşık % 30'una karşılık gelmektedir. Ek olarak yönetmelikte satış noktası tanımında

AMBALAJ KOMİSYONU

getirilen 200 m² lik değer, kapsamı daha da sınırlandırmaktadır. Pazarlar ve bakkallar gibi alışveriş poşeti kullanımının yaygın kısmını teşkil eden mecraların dışında da organize perakendeye metrekare sınırı koyarak kendi içinde haksız rekabete sokmanın ötesinde çevresel faydanın da sınırlandırılacağı anlamına geleceğinden, yönetmelikte yer alan 200 m²'lik sınırın kaldırılması uygun bir yaklaşım olacaktır. Bir diğer öneri de satış noktası tanımı yapılırken, büyüklük, piyasa payı, ciro, açık ya da kapalı oluşu gibi kriterlere tabi olunmadan, ambalajlı ürünlerin satıldığı, özellikle de poşetlerin kullanıldığı satış yerlerini kapsayacak bir düzenleme yapılmasıdır.

8.5.2 Alışveriş Poşeti Kullanımının Azaltılmasına Yönelik Çözüm Alternatifleri

Yukarıda belirtilen öneriler çerçevesinde kapsam netleştirildikten sonra, mevcut kullanımın azaltılması ile ilgili olarak hangi çözümlerin uygulanabileceği, Avrupa Birliği üyesi ülke uygulamalarından da hareketle alt başlıklar altında değerlendirilmiştir:

8.5.2.1 Alışveriş Poşetlerinin Yasaklanması

Bu alternatif, yukarıda tariflenen alışveriş poşetlerinin kullanımının yasaklanmasıdır. İlk bakışta alışveriş poşeti kullanımını top yekûn ortadan kaldıracak bir yaklaşım gibi görünmektedir. Oysa yerine bir çözüm önermemesi, kontrolsüz alternatiflerin çevresel anlamda daha büyük zararlarının olabileceği, denetim ve kontrolünün zorluğu, sadece satış noktalarına uygulanabilecek olması nedeni ile getireceği haksız rekabet koşulları, tüketicinin eğitime yönelik hedefler içermemesi gibi birçok sakıncayı da beraberinde getirmektedir. Bu yaklaşım, Avrupa Birliği üyesi birkaç ülkede denenmiş ancak Avrupa Komisyonu kararı ile uygun bulunmayarak iptal edilmiştir. Dünya genelinde ise birkaç ada ülkesi ile Afrika'daki birkaç münferit uygulama dışında tercih edilmemektedir. Bu yaklaşım, komisyon çalışmalarında detayları ile değerlendirilmiş ve Türkiye için uygun bir çözüm olmadığı değerlendirilmiştir.

8.5.2.2 Alışveriş Poşetlerinin Vergilendirilmesi

Bu alternatif, poşet kullanıcılarına (bazen üreticilerine de) getirilecek vergi uygulaması ile poşetlerin kullanımının azaltılmasıdır.

Bu yaklaşım, ücreti ödendiği sürece alışveriş poşetlerinin istenildiği şekilde tüketilebileceği anlamına da gelebilmektedir. Satış noktaları ve/veya ambalaj üreticileri vergiyi ödemekte, bunu da ürüne yansıtarak tüketiciden almakta, tüketici de bu uygulama karşısında tüketimine önceden olduğu gibi devam edebilmektedir ki bu durum, çalışmanın amacı ile tam bir zıtlık taşımaktadır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Bu uygulamanın yine doğrudan kayıt altında olan ve “satış noktası” tanımı ile sınırlandırılan kesime yönelik yapılması, hedeflenen çevresel faydayı ve istenen bilincin oluşmasını sağlamayacağı gibi haksız rekabet koşullarının da oluşmasına neden olacaktır.

Sağlanan vergi gelirinین yine alınma amaçları doğrultusunda harcanacağıının kontrolü de sıkıntılı bir konu olduğundan bu çözüm alternatifi komisyon üyelerince uygun bulunmamıştır.

8.5.2.3 Alışveriş Poşetlerinin Satışı

Bu alternatif, alışveriş poşetlerinin tüketiciye satılarak kullanımının azaltılmasıdır. Bu yaklaşım komisyon üyeleri tarafından detaylı olarak incelenmiştir. Gerek Avrupa Birliği üyesi ülkelerde gerekse de ülkemizde bu tür uygulamaların varlığı, bu yaklaşımın ilk etapta nihai bir çözüm olarak algılanabilmesine neden olmuştur.

Bununla birlikte, bu çözümün tercih edilmesi durumunda ortaya çıkabilecek sorunlar da öngörülmeye çalışılmış olup, bu hususlar aşağıda maddeler halinde özetlenmeye çalışılmıştır:

- Satış söz konusu olduğunda, hangi poşet türünün satılacağı (Manav, şarküteri, küçük, büyük vb.) netleştirilmelidir.
- Satış uygulaması doğrudan satış noktası tanımında yer alan perakendecilere yönelik gerçekleştirildiğinde tüketici tercihini diğer perakende yönünde kullanacağından çok ciddi bir haksız rekabet söz konusu olacaktır.
- Poşet bedelinin, kimin tarafından nasıl belirleneceği, güncelleneceği ve poşetlerin bu bedel üzerinden satılıp satılmadığının nasıl kontrol edileceğinin netleştirilmesi gerekmektedir.
- Poşet bedelleri caydırıcı olabilmesi için maliyetlerinin çok üzerinde bedellerle satılmak zorunda kalacaktır. Bu durum tüketici nezdinde yanlış anlamalara yol açacak ve tüketici ile perakendeci arasında ciddi sorunlara yol açabilecektir.

Sonuç itibarı ile alışveriş poşetlerinin satışı konusu, teknik olarak, uygulanabilir çözüm alternatifleri arasında yer almaktadır. Ancak raporun çeşitli noktalarında ve yukarıda da belirtildiği üzere, geliştirilecek çözümlerin ülke gerçekleri ile paralellik taşıması gerekliliğinden ötürü bu yaklaşımın öncelikli çözüm alternatifleri arasında yer almaması gerektiği değerlendirilmiştir.

8.5.2.4 Alışveriş Poşetlerinin Ambalaj Kapsamına Alınması

Ülkemizdeki Mevcut Durum bölümünde de bahsedildiği gibi, alışveriş poşetleri yönetmeliğın Ek 1’inde ambalaj tanımı kapsamına alınmamakla birlikte, Ambalaj

AMBALAJ KOMİSYONU

Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında çeşitli kurallarla yönetilmek istenmektedir.

Avrupa Birliği üyesi ülkelerde, alışveriş poşetleri geneli itibarı ile “ambalaj” kapsamına alınmakta ve bu suretle de kullanıcıları söz konusu “ambalaj”ları belli oranlarda geri kazanmakla yükümlü kılınmaktadır. Bu sayede söz konusu ambalajların atıkları ile ilgili olarak sorumlularının finansal bir destek sağlaması temin edilmiş olmaktadır. Ambalaj kullanıcıları maliyetlerini en aza indirme çalışmaları kapsamında bu “ambalaj”ları da ekleyeceklerinden istenen fayda dolaylı olarak sağlanabilmektedir.

Bu alternatif, hayata geçirilmesi en kolay alternatif olmakla birlikte diğer alternatiflerde olduğu gibi sadece belirli bir sektörel grubu hedeflemesinin sağlayacağı haksız koşullar, tüketicinin az poşet kullanımını teşvik etmemesi gibi nedenlerden ötürü çeşitli olumsuzlukları da içermektedir.

Bu uygulama, Avrupa Birliği mevzuat ve uygulamalarına uyum açısından değerlendirildiğinde ise göz ardı edilmeyecek bir alternatif olarak ortaya çıkmaktadır.

Böylesi bir çözümün tercih edilmesinin beraberinde poşet standartların belirlenmesi, tüm alternatiflerde olduğu gibi etkin bir piyasa denetim ve gözetim mekanizmasının oluşturulması gibi gereklilikleri de ortaya çıkacağı gerçeği de göz ardı edilmemelidir. TUDAM ve ÇEVKO dışında komisyon üyeleri “ambalaj kapsamına alınmaması” yönünde görüş bildirmişlerdir.

8.5.2.5 Alternatif Alışveriş Poşeti Uygulaması

Bu alternatif, tüketicilere farklı alışveriş poşeti alternatifleri sunularak kullanımın azaltılmasıdır. Alternatifler ile ilgili olarak gerek Avrupa Birliği, gerekse de ülkemizdeki uygulamalar incelenerek, komisyon üyeleri çeşitli öneriler getirmişlerdir. Bu önerileri aşağıdaki gibi gruplamak mümkündür:

- Tekrar Kullanılabilir Alışveriş Poşeti; Torba, File; Plastik, bez, jüt vb. malzemelerden mamul
- Biyoplastik Alışveriş Poşetleri; Biyobozunur, okso-biyobozunur vb.

Bu yaklaşımda dikkat edilmesi gereken husus, alışveriş poşeti kullanımının azaltılması konusunun malzemenin cinsi değil, miktarı ile ilişkili olduğudur. Dolayısı ile malzeme cinsini değiştirerek, geneli itibarı ile alışveriş poşeti kullanımının azaltılamayacağı göz ardı edilmemelidir. Ancak miktarla birlikte alışveriş poşeti kullanımının çevresel etkilerinin de dikkate alınması gerektiğinden bazı malzeme alternatifleri bu anlamda ön plana çıkmaktadır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Sonuç olarak komisyon üyelerince tekrar kullanımı ön plana çıkartan, çevresel etkileri azaltan, gerekli etki analiz çalışmaları yapılmış alternatif poşet uygulamalarının tercih edilebileceği düşünülmele birlikte bu yaklaşımın tek başına nihai bir çözüm olamayacağına da karar verilmiştir.

8.5.2.6 Gönüllü Anlaşmalar

Bu alternatif ile ilgili tarafların bir araya gelerek bir anlaşmanın yapılması, sektör için gönüllü hedeflerin belirlenmesi, tanıtım, eğitim, bilgilendirme çalışmalarının yapılması ile bu hedeflerin tutturulmasıdır.

Bu uygulama Avrupa Birliği'nde çeşitli ülkelerde hayata geçirilmiştir. Tüm yükümlülüklerin gönüllü işbirliği esasına dayanması sebebi ile tanım, kapsam, yasal gereklilikler gibi ciddi bir uzlaşma süreci gerektirecek aşamalar kolaylıkla aşılmış ve uygulamanın temelinde yer alması gereken "Tüketicinin Bilgilendirilmesi ve Bilinçlendirilmesi" hususu tüm tarafların katılımı ile etkin bir şekilde sağlanmıştır.

Böylesi bir uygulamanın ülkemizde de tüm taraflarca benimsenerek, ivedilikle hayata geçirilebileceği konusunda fikir birliğine varılmıştır.

8.5.2.7 Ülkemize Yönelik Ek Çözüm Önerileri

Bu yaklaşımların ötesinde komisyon üyesi kuruluşlar, gerek kendi uygulamalarından gerekse de ülke gerçeklerinden hareketle aşağıdaki çözümleri önermiş ve bu öneriler tüm komisyon üyeleri tarafından uygun bulunmuştur:

- Komisyon adında da gündeme geldiği üzere yapılacak çalışmalar "plastik poşet" değil, "taşıma amaçlı kullanılan alışveriş poşetleri" tanımı üzerinden yapılması, daha etkin ve tarafsız çözümlerin geliştirilebilmesine olanak sağlayacaktır. Bu nedenle Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği'nin 28 nci maddesinin 3 ncü fıkrasında yer alan "plastik poşet" ifadesinin "alışveriş poşeti" olarak değiştirilmesi önerilmektedir.
- Komisyon çalışmaları genelinde Avrupa'da farklı çözüm alternatiflerinin geliştirdiği ortaya konmuştur. Bu yaklaşımın ülkelerin kendilerine özel durumların kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu nedenle ülkemiz için oluşturulacak çözümün de ülkemiz koşulları dikkate alınarak, yurtdışındaki örnekler bire bir uygulanmaya çalışmadan, geliştirilmesi gerekmektedir.
- TESK, organize olmayan perakendecileri temsil eden bir kuruluş olarak denetim mekanizmaları içinde aktif olarak yer almalıdır. Bu kurumun temsili, alışveriş poşeti kullanıcısının temsili açısından da büyük rol oynamaktadır.
- Tercih edilen çözüm, ÇOB uygulaması olarak duyurulmalıdır. Bu yaklaşım, tüketicinin katılımını artıracığı gibi, yükümlülük getirilen diğer tarafların da hareket kabiliyetini artıracaktır.

AMBALAJ KOMİSYONU

- Uygulanacak her çözümde, tüketiciler kadar, satış noktasında görevli personelin eğitimi de düşünölmeli, görevli personelin davranışlarının tüketicileri en az yapılacak eğitim çalışmalarını kadar etkileyeceği göz ardı edilmemelidir.
- Ek olarak poşet üretimindeki kayıt dışının ortadan kaldırılabilmesi ve geliştirilecek standartlara uygun olmayan üretimin önüne geçilebilmesi için poşet üreticilerine yönelik bir “lisans” uygulamasını geliştirilmesi ve önerilen genişletilmiş tanımı ile perakendecilerin alışveriş poşetlerini bu “lisans”lı firmalardan temin etmeleri getirilen öneriler arasında yer almaktadır.

Tüm bu alternatifler değerlendirildiğinde ölkemizde “alışveriş poşeti” kullanımını azaltılması ile ilgili olarak yapılacak ve tüm komisyon üyelerince fikir birliğine varılan çalışmalar aşağıda sıralanmıştır:

- Poşetlerin yasaklanması uygulanabilir bir çözüm değildir.
- Poşetlere vergi uygulamasını ölkemizdeki gerçekleri ile örtüşmemekte, poşet kullanımının azaltılması fikrine hizmet etmemektedir.
- Poşetlerin ambalaj kapsamına alınması ve satışı ilk aşamada tercih edilmemesi önerilen uygulamalardır.
- Alternatif poşet uygulamasını önemli bir destek mekanizması olmakla birlikte tek başına bir çözüm niteliğinde değildir.
- Alışveriş poşetlerinin azaltılması ile ilgili olarak ilgili tüm tarafların katılımını ile gerçekleştirilecek “Gönüllü Anlaşma” ile tüketicilerin bilinçlendirilmesini sağlayacak ve ölçülebilir hedefler ile alışveriş poşeti kullanımını azaltacak tedbirler geliştirmek mümkündür.

Komisyon çalışmalarını öncelikle tercih edilmesi gereken alternatif olarak ön plana çıkan “Gönüllü Anlaşma” nın içermesi gereken temel hususlar aşağıdaki gibi kabul edilebilir:

- İlgili tüm taraflarını içermesi sağlanmalıdır.
- Ölçülebilir hedefler konmalıdır.
- Tüketicinin eğitimi ve bilgilendirilmesi esas olmalıdır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Tablo 16- 7 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi

Adı, Soyadı	Kurumu
Alphan ERÖZTÜRK	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı (Komisyon Başkanı)
Aslıhan ARIKAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği (Raportör)
Belgin SATICI	Çevre ve Orman Bakanlığı (Bakanlık Sorumlusu)
Emine AYDINOĞLU	Çevre ve Orman Bakanlığı
Aylin ÇİÇEK	Çevre ve Orman Bakanlığı
Güven ULUSOY	Çevre ve Orman Bakanlığı
Hülya ÇAKIR	Çevre ve Orman Bakanlığı
Yelda ATAÇ	Çevre ve Orman Bakanlığı
Doc. Dr. Ubeyde İPEK	Çevre ve Orman Bakanlığı /Fırat Üniversitesi
Haluk DOĞU	Türkiye Belediyeler Birliği
Aşme YARDIM	İstanbul Kadıköy Belediyesi
İlkay KIRAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği
Yasemin BAYTAR	PERDER - Türkiye Perakendeciler Federasyonu
İhsan BİÇEN	PERDER - Türkiye Perakendeciler Federasyonu
Ebru KÖMEZ	TESK – Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
Buket AKTAN	TESK – Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
Derya GÜVENÇ	AMPD-Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği
Sabahnur ERDEMLİ	AMPD-Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği
Egemen SAYRAÇ	AMPD-Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği
Salih GÜVENER	İSTESOB – Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği
Funda ÇETİN	PAGEV - Türk Plastik Sanayicileri Araş. Gels. Eğt. Vakfı
Cüneyt OKTAY	Koroza Ambalaj San. Tic. A.Ş.
Nedret AVCIOĞLU	Koroza Ambalaj San. Tic. A.Ş.
Deniz Selen KILIÇÖZGÜRLER	Koçtaş Yapı Marketleri Tic. A.Ş.
Abdurrahman KAYAPINAR	BİM Birleşik Mağazalar A.Ş.
Betül ÖLÇÜCÜ	Bim Birleşik Mağazalar A.Ş.
Yeşim AKTUNÇ	Migros Türk T. A.Ş.
Hülya GÜNAY	Migros Türk T. A.Ş.
Sinem PORTEÇENE	Carrefoursa Carrefour Sabancı Ticaret Merkezi A.Ş.

AMBALAJ KOMİSYONU

8 NOLU ALT KOMİSYON

STANDARTLAR, AĞIR METAL KONSANTRASYONU

Komisyon Başkanı: *Dilek BOLCAN (Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş.).*

Raportör: *Aslıhan ARIKAN(ASD – Ambalaj Sanayicileri Derneği)*

Bakanlık Temsilcisi: *Zeynep LELOĞLU (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Kimya Mühendisi)*

AMBALAJ KOMİSYONU

9 8 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU

9.1 TANIMLAR

Bu Komisyon Raporunun anlaşılmasında önem arz ettiği düşünülen ve AAKY'de tanımlanmış olan önemli ifadeler aşağıda verilmektedir.

Ambalaj: Hammaddeden, işlenmiş ürüne kadar, bir ürünün üreticiden kullanıcıya veya tüketiciye ulaştırılması aşamasında, taşınması, korunması, saklanması ve satışa sunumu için kullanılan herhangi bir malzemeden yapılmış ve AAKY'nda yer alan Ek-1 Ambalaj Tanımına İlişkin Açıklayıcı Örneklerde belirtilen, geri dönüşsüz olanlar da dahil tüm ürünleri,

Ambalaj üreticisi: Ambalaj malzemesi ve ambalajın kendisini üretenler ile ambalajın doğrudan üretildiği ürünü piyasaya sürenlere tedarik edenleri veya bu ürünleri ithal edenleri,

Enerji geri kazanımı: Yanabilir özellikte olan ambalaj atıklarının, ısı geri kazanımı amacıyla tek başına veya diğer atıklarla birlikte, doğrudan yakılarak enerji üretiminde kullanılmasını,

Geri dönüşüm: Ambalaj atıklarının bir üretim süreci içerisinde orijinal amacı veya başka bir amaç için, organik geri dönüşüm dahil, enerji geri kazanımı hariç olmak üzere yeniden işlenmesini,

Geri kazanım: Ambalaj atıklarının, fiziksel, kimyasal ve biyolojik yöntemlerle bazı işlemlerden geçirilmek suretiyle geri dönüştürülmesini, yakılarak enerji elde edilmesini,

Organik geri dönüşüm: Atık depolama alanlarında yapılan depolama işlemi hariç, ambalaj atıklarının biyolojik olarak parçalanabilen kısımlarının kontrollü bir şekilde mikroorganizmalar aracılığıyla kompost veya metan gazı elde edilecek şekilde oksijenli veya oksijensiz ortamda ayrıştırılmasını,

Tekrar kullanım: Ambalajın kendi yaşam döngüsü içinde tekrar kullanımının imkansız olacağı zamana kadar, toplama ve temizleme dışında hiçbir işleme tabi tutulmadan yeniden doldurulması veya aynı şekli ile aynı amaç için kullanım ömrünü tamamlayınca kadar kullanılmasını, ifade eder.

AMBALAJ KOMİSYONU

Diğer taraftan, her ne kadar AAKY Tanımlar bölümünde yer almasa da, AAKY’de 15 nci maddesinde ifade edilen ve Alt Komisyonun çalışmasına esas olan “**ağır metaller**” ifadesinden “kurşun, cıva, kadmiyum ve artı altı değerlikli krom”un anlaşılması gerekmektedir.

9.2 ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM

9.2.1 Mevzuattaki Yeri

AAKY’nin 9, 13, 14 ve 15. Maddelerinde ambalaj üreticilerinin yükümlülükleri ile ambalajın üretimine ilişkin yükümlülükler ve ağır metal konsantrasyonları ile ilgili hükümler belirtilmiştir:

Ambalaj üreticileri;

- Ambalajın tasarım aşamasından başlayarak, üretim ve kullanım sonrasında en az atık üretecek ve çevreye en az zarar verecek şekilde ambalaj üretmekle,
- Ambalaj malzemesini tekrar kullanıma, geri dönüşüme ve/veya geri kazanıma uygun olacak şekilde tasarlamak, üretmek ve piyasaya sunmakla, yükümlüdürler.

Önleme

- Ambalajın tasarımından başlayarak, üretimi, pazarlanması, dağıtımı, kullanılması, atık haline gelmesi ve bertaraf edilmesine kadar; çevreye verdiği zararın, temiz ürün ve teknolojiler kullanılarak, nitelik ve nicelik olarak azaltılması esastır. Bu amaçla gerek üretilecek ambalajların yapısındaki ağır metal muhtevaları, gerekse de ambalajın birim ağırlığı, ambalajın fonksiyonunu bozmayacak, gerekli sağlık, temizlik ve güvenlik düzeyini olumsuz etkilemeyecek şekilde en aza indirilir.

Temel Şartlar

- Ambalajlar, tekrar kullanılabilir, geri dönüştürülebilir, geri kazanılabilir ve bu işlemleri kapsayan yönetim ve bertaraf aşamalarında çevreye en az zarar verecek şekilde tasarlanmak ve üretilmek zorundadır.
- Alternatifi olmayan ambalajlar dışında, geri dönüşümü ve geri kazanılması teknik olarak mümkün olmayan ambalajların üretilmesi, piyasaya sürülmesi ve ithali yasaktır.
- Yurt içinde üretilecek ve ithal edilecek ambalajların taşınması gereken temel şartlar aşağıda belirtilmiştir.

AMBALAJ KOMİSYONU

Ambalajın üretimi ve bileşimine ait şartlar şunlardır:

- Tüketici ve ambalajlanan ürün için gerekli güvenlik ve sağlık düzeyini sağlamaya yeterli olandan fazla hacim ve ağırlıkta ambalaj kullanılmaz.
- Ambalaj tasarlanırken, üretilirken ve satışa sunulurken; tekrar kullanıma, geri dönüşüme ve geri kazanıma uygun olur. Bertaraf edilen ambalaj atığının ve ambalajın üretimi esnasında oluşan artıklarının çevreye zarar vermemesine dikkat edilir.
- Ambalaj atığının ve üretimi esnasında oluşan artıklarının geri kazanımı veya bertarafı sırasında ambalajın içerdiği maddelerin çevre üzerindeki etkisi göz önünde bulundurularak, ambalaj ve ambalajın bileşenleri üretilirken zararlı ve tehlikeli maddeler en aza indirilir.

Tekrar kullanılabilir niteliğe sahip ambalajlar aşağıda belirtilen şartların üçünü aynı anda sağlar:

- Ambalajın fiziki özelliği ve niteliği, normal şartlar altında ambalajın birden fazla kullanımına izin verecek şekilde olur.
- Ambalajın tekrar kullanım sürecinde, çalışanların sağlık ve güvenlik şartları göz önünde bulundurulur.
- Ambalaj tekrar kullanılmayacak hale gelerek atık olduğu zaman, (c) bendindeki özel şartlar yerine getirilir.

Ambalajların geri kazanılabilir niteliğine dair özel şartlar şunlardır:

- Ambalajın maddesel geri dönüşüm yoluyla geri kazanılması durumunda; piyasaya sunmak üzere ambalaj üretilirken, ambalajın üretiminde kullanılan maddelerin ağırlıkça belli bir yüzdesinin geri dönüştürülebilir şekilde olması gerekir.
- Ambalajın enerji geri kazanım yoluyla geri kazanılması durumunda; enerji geri kazanımı en uygun düzeyde olmasını sağlamak için işlenecek ambalaj atığının minimum alt kalorifik değere sahip olması gerekir.
- Ambalajın kompost amacıyla işlenerek geri dönüştürülmesi durumunda, doğada parçalanabilecek nitelikte olur ve ayrı toplama ya da kompost yapma sürecini engellemez.
- Biyolojik olarak parçalanabilir ambalajlar; fiziki, kimyasal, termal veya biyolojik ayrıştırma işlemlerinden sonra, nihai kompostun sonunda karbondioksit, biyokütle ve suya dönüşebilecek niteliğe sahip olur.

Ağır Metal Konsantrasyonları

AMBALAJ KOMİSYONU

- Ambalaj hammaddesi üreticileri, yardımcı madde üreticileri ile cam dışındaki ambalaj üreticileri, ürettikleri ve/veya ithal ettikleri ambalajlarda veya ambalaj türevlerinde bulunabilecek kurşun, civa, kadmiyum, artı altı değerlikli krom konsantrasyonlarının toplamı, bu Yönetmeliğin yayımını takip eden iki yıl içinde ağırlık olarak iki yüz elli ppm, üç yıl içinde de yüz ppm’i aşmayacak şekilde gerekli tedbirleri alırlar.
- Cam ambalaj üretiminde ise, her bir cam fırını için ayrı ayrı bakılmak kaydı ile temsili örneklerde ardışık on iki ay süre içinde yapılan toplam ağır metal analizlerinin aylık ortalamaları iki yüz ppm sınırını aşamaz.
- Bu maddenin ikinci fıkrasında yer alan zorunluluk, yüksek kurşunlu veya kurşunlu kristal camdan yapılmış ürünler için geçerli değildir.

Ayrıca, lisanslı geri dönüşüm tesisleri ile ilgili, AAKY’nin Ek6-B’sinde yer alan 13-h bendinde, “Geri dönüşüm sonucunda elde edilen ürünün standardına ve ürünün satışa uygunluğuna ilişkin izin belgesi” gerekliliği hükmü yer almaktadır.

9.2.2 İlgili Kurumların Çalışmaları

9.2.2.1 Ağır Metal Tayinleri

9.2.2.1.1 TSE İzmir Ambalaj Laboratuvarı’nda Ağır Metal Tayini

TSE İzmir Ambalaj Laboratuvarı bünyesinde 1 adet UNICAM 939 AA Spectrometer mevcuttur. Ancak henüz ambalaj malzemelerinde ağır metal konsantrasyonu yapabilecek aşamada değildir. TSE Ankara Kimya Laboratuvarı Enstrümantal Analiz Bölümü’nde mevcut olan ED-XRF cihazında görüntüleme yöntemi ile bahse konu ağır metallerin tayininin ambalaj malzemeleri üzerinde yapılabileceği kurum tarafından bildirilmiştir.

9.2.2.1.2 TÜBİTAK-MAM Gıda Enstitüsünde Ağır Metal Tayini

TÜBİTAK-MAM Gıda Enstitüsünde gıda ile temas eden malzemelere yönelik mikrodalga yakma sistemi ile numune hazırlama, asit, alkali ve çeşitli çözücülerle numune hazırlama, arsenik (akredite), civa (akredite), kadmiyum (akredite), kurşun (akredite) analizleri yapılabilmektedir. Laboratuarda ICP-MS, AAS-alevli, AAS-grafit fırın ve AAS-hidrür sistemi bulunmaktadır. Diğer ağır metal analizleri isteğe bağlı olarak özel analiz kapsamında yapılabilmektedir. Ayrıca Çevre Enstitüsünde de tüm ağır metallerin tayinleri, ön hazırlık işlemleri yapılabilmektedir.

Kurum tarafından daha önce sektöre yapılan bir projede, PET, preform, kapaklarda Sb, Co ve As miktarlarını doğrudan malzemedeki ICP-MS ile analizlenmiştir. Aynı zamanda silikon malzemelerde de ağır metal tayinleri yapılmıştır (Pb, Cd, Cr, Sn). Zaman zaman sektörden gelen talepleri özel analiz kapsamında değerlendirip analizlerini

AMBALAJ KOMİSYONU

yapmaktadır. Ancak bu çalışmalar talep üzerine olduğu için akredite analizler değildir.

TÜBİTAK-MAM'da laboratuvarlar senede 2 kez iç ve 2 kez dış denetim yapılmakta ve Alman DAP/DAR'dan akredite analizleri kontrol edilmektedir.

9.2.2.1.3 Kalite Sistem Laboratuvarları'nda Ağır Metal Tayini

Firma gıda ile temas eden malzemelere yönelik ağır metal analizlerinde akredite bir laboratuvardır. Firma yetkilileri tarafından, talep olması durumunda kısa sürede ambalaj malzemelerine yönelik bu yönde kapsam genişletebilecekleri bildirilmiştir. Yaptıkları analizlerde, örneklere ön parçalama işlemi uygulandıktan sonra arsenik analizi hidrür jenetörü ile cıva analizleri soğuk buhar yöntemi ile ppb seviyelerinde; grafit fırını ile kurşun, kadmiyum, krom ve kalay analizleri ppb ve ppm seviyelerinde bu laboratuvarda yapılabilmektedir.

9.2.2.1.4 Anadolu Cam Sanayi A.Ş. Tarafından Yaptırılan Ağır Metal Analizleri

Firma tarafından 8 cc – 5.000 cc arasında değişen hacimlerde, çeşitli renk ve boyutlarda cam ambalaj üretilmektedir. Cam ürünlerde ağır metal (kurşun, krom(+6), cıva ve kadmiyum) tespiti, Uluslararası Cam Komisyonu (ICG)'na bağlı Kimyasal Dayanıklılık ve Analizi konulu 2 no'lu Teknik Komite tarafından geliştirilen analiz metotları ve hesap yöntemi kullanılarak yapılmaktadır. Cam ambalaj üretiminde ağır metaller açısından kritik parametre ergitme işlemine döndürülen dış cam kırığının içerdiği "kurşun" dur. Yapılan çalışmalar diğer ağır metallerin ölçülebilir miktarlarda olmadığını belirlemiştir. Bu nedenle her bir cam ergitme fırınından haftada 3 kez alınan numunelerde yıl boyunca kurşun analizi yapılmakta ve aylık ortalamalar belirlenmektedir. Diğer ağır metallerin tespiti ise hesap yoluyla yapılmaktadır. Tüm uygulamalar ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi dahilindedir. Kullanılan baskı boyaalarının çoğu organik olup, organik olmayanlarda ağır metal konsantrasyonları üretici firmadan temin edilen analiz raporlarıyla izlenmektedir. İzleme ve kontrol sistemlerini geliştirmek üzere çalışmalarının devam ettiği bildirilmiştir.

9.2.2.1.5 Tetra Pak Tarafından Yaptırılan Ağır Metal Analizleri

Firma, sıvı gıda ambalajlama malzemesi üretimi yapmaktadır. Üretimi yapılan ambalaj; kağıt, alüminyum folyo ve PE (polietilen) içermektedir. Baskı mürekkebi olarak ise su bazlı mürekkep kullanılmaktadır. Firma tarafından ambalajda ağır metal analizi yapılmamaktadır. Ancak, baskı mürekkepleri için ağır metal analizleri yaptırılmaktadır. İzlenen ağır metaller; arsenik, antimon, kurşun, selenyum, cıva, kadmiyum, baryum ve kromdur. Şirket politikası gereği analizler mürekkep tedarikçisi tarafından yılda bir defa

AMBALAJ KOMİSYONU

İzmir Bölge Hıfzısıhha Ens. Md.'de yaptırılmaktadır. Bu analizlerde migrasyon yöntemi kullanılmaktadır.

9.2.2.1.6 Rexam Tarafından Yaptırılan Ağır Metal Analizleri

Firma tarafından 33 ve 50 cl. alüminyum içecek kutusu imalatı yapılmaktadır. Rexam'ın İngiltere'de bulunan merkez ofisi tarafından analiz yöntemi ile ağır metal tespiti yapılmaktadır. Si-Fe-Cu-Mn-Mg-Zn-Ti gibi metaller izlenmektedir. Ayrıca, kurşun, cıva, kadmiyum ve krom(+6) ağır metalleri de izlenmektedir. Bu değerlerin, direktifte yer alan limitlerin altında olduğu bildirilmiştir. Firmanın merkezi tarafından, giriş kalite kontrol amaçlı ürün spektlerine bakılmaktadır. Tüm kontroller, yurtdışında bulunan laboratuarlarda merkez ofis tarafından yaptırılmaktadır. Firma tarafından, alüminyum ambalaj üzerine baskı mürekkebi içeriğinde bulunan metal %'lerinin sınır değerlerin çok altında olduğu bilgisi verilmiştir. Ayrıca, kullanılan mürekkeplerin iç kaplama lak ve dış kaplama malzemelerinin su bazlı olduğu belirtilmiştir.

9.2.2.1.7 CROWN Bevcan Tarafından Yapılan Ağır Metal Analizleri

Firma tarafından 33 ve 50 cl. Ölçülerinde iki parçalı alüminyum meşrubat ve bira kutusu üretimi yapılmaktadır. Ambalaj bileşenlerinde ağır metal analizi ayrıca yaptırılmamaktadır çünkü merkez tarafından ISO 9001 Sistemi içinde var olan Onaylı Tedarikçilerden Hammadde alımı yapılmakta ve Hammadde girdi kontrolünde istenen spekt değerleri otomatik olarak firmanın istekleri doğrultusunda karşılanmaktadır. Alüminyum içindeki Kimyasal Kompozisyonda Si-Fe-Cu-Mn-Mg-Zn-Ti gibi metaller izlenmektedir. Ağır metal izlenirliği her alüminyum bobin'i için "Inspection certificate" adı altında takip edilmektedir. Uygulanan yöntem, ISO 9001 Kalite Sistemi içinde mevcuttur. Firma tarafından, AAKY kapsamındaki ağır metallerin (Pb, Hg, Cd ve Cr+6) üretilen alüminyum hammaddesi içerisinde mevcut olmadığı bildirilmiştir. Firma tarafından, alüminyum ambalaj üzerine baskı mürekkebi içeriğinde bulunan söz konusu metal %'lerinin sınır değerlerin çok altında olduğu bilgisi verilmiştir.

9.2.2.2 Ambalaj Standartları

Komisyon üyelerinin CEN tarafından yayınlanmış ve TSE tarafından Türkçeleştirilmiş Ambalajın Tasarımı ve Üretilmesi aşamasında dikkate alınması gereken standartlar hakkında yeterli bilgiye sahip olduğu görülmüştür. Söz konusu standartların bir listesi ve kısa özetleri aşağıda ilgililerinize sunulmuştur:

- **TS EN 13427:** Ambalajlama - Ambalaj Ve Ambalaj Atığı Alanında Standartların Kullanımı İçin Kurallar Standardı

AMBALAJ KOMİSYONU

- **TS EN 13428:** Ambalaj Üretim Ve Kompozisyona Özel Şartlar Kaynak Azaltma İle Önleme Standardı
- **TS EN 13429:** Ambalajlama Tekrar Kullanılabilen Ambalajlar Standardı
- **TS EN 13430:** Ambalaj Malzeme Geri Dönüşümü İle Geri Kazanılabilir Ambalaj Şartları Standardı
- **TS EN 13431:** Ambalaj Enerji Kazanımı Şeklinde Ambalaj Geri Kazanım Şartları, En Düşük Kalorifik Değeri Dahil Standardı
- **TS EN 13432:** Ambalajlama - Biyolojik Parçalanma ve kompostlama ile geri kazanılabilir ambalaj özellikleri - ambalajın nihai kabulü için deney aşamaları ve değerlendirme kriterleri

9.2.2.2.1 TS EN 13427: Ambalajlama Ambalaj Ve Ambalaj Atığı Alanında Standardların Kullanımı İçin Kurallar Standardı

9.2.2.2.2 “Şemsiye standart” olarak da bilinen bu standart, tüm kullanıcılara ambalaj standartları konusunda rehberlik ederek, hangi standartların hangi ambalaj türü için geçerli olduğunu gösterir. Temel Şartlara uymak için, tedarikçinin ambalajı ya da ambalajlı ürünü piyasaya sürmeden önce sayıları yediye varan değerlendirme prosedürlerini uygulaması gerekecektir. Bu prosedürlerin tümü aynı ambalaj birimi için geçerli değildir, bu nedenle genel bir metodoloji belirlemek için “şemsiye standart” getirilmiştir:

- Tüm ambalajlar kaynağı azaltarak önleme standardına ve ağır metaller ve diğer tehlikeli maddeler hakkındaki rapora göre değerlendirilmelidir;
- Tekrar kullanılması istenen ambalajlar tekrar kullanma standardına göre değerlendirilmeli ve
- Ambalajlar malzeme geri kazanımı, enerji geri kazanımı ve organik geri kazanım hakkındaki standartların en az biri ve mümkünse tümü ile karşılaştırılmalıdır.

Genellikle birkaç bileşen bir araya getirilerek işlevsel bir ambalaj birimi oluşturulur ve bu birimler de birleştirilerek birincil, ikincil ve üçüncül ambalajlardan oluşan tam (eksiksiz) bir ambalaj sistemi meydana getirilir:

AMBALAJ KOMİSYONU

- zararlı ve tehlikeli maddelerin önlenmesi amacıyla ambalaj bileşenleri değerlendirilmelidir;
- minimum işlevsel ambalaj birimi tekrar kullanma, malzeme geri kazanımı, enerji geri kazanımı ve/veya organik geri kazanım açısından değerlendirilmelidir (mümkünse);
- ambalaj sistemleri kaynağı azaltarak önleme bakımından değerlendirilmelidir.

İlgili standartları belirttikten sonra, tedarikçiler bir dizi kontrol listesi üzerinde çalışarak ambalaj sisteminin tasarlanmasında bütün faktörlerin dikkate alınmasını sağlamalıdır. Örneğin, ürünün korunması bakımından birincil ambalaj ile nakliye ambalajı arasında dengeleme yapılabilir. Standartların seçilmesi ve uygulanmasındaki önemli unsurlardan biri herhangi bir uygulamada bu ikisi arasındaki en uygun dengeyi belirleyebilmektir.

Tedarikçi seçilen standartların şartlarını piyasaya sürdüğü ambalaja uygulayarak aşağıdakileri garanti eder:

- Ambalaj sisteminde seçilen malzemenin gerekli miktardan fazla kullanılmamasını;
- Ambalaj bileşenlerinin içerdiği ağır metal ve diğer zararlı ve tehlikeli madde içeriğinin izin verilen maksimum sınırların altında olmasını ve işlevsel amaçlarla kullanıldığında da sadece minimum miktarda kalmasını,
- İşlevsel ambalajın tekrar kullanılabilir, malzeme geri dönüştürme yöntemiyle geri kazanılabilir, enerji biçiminde geri kazanılabilir ve/veya ilgili standartlara göre kompost yapılabilir özellikte olmasını.

Değerlendirme sonuçlarının bir özeti çıkarılmalıdır. Değerlendirmelerin ve destekleyici dokümanların kayıtları tedarikçi tarafından, söz konusu ambalaj piyasaya sürüldükten sonra en az iki yıl süreyle saklanmalıdır. Bu kayıtlar denetim sırasında gösterilmelidir. Standardı kullananlar;

- Ambalaja kasten eklenen zararlı ve diğer tehlikeli maddelerin varlığı ile ilgili yasalar hakkındaki bilgilerin güncel tutulmasını sağlayan bir sistem kurmak,

AMBALAJ KOMİSYONU

- Zararlı veya tehlikeli madde içeren bir bileşenin işlevsel amaçlarla ambalaja eklenmesi halinde bu bileşenden sadece gereken minimum miktarda kullanılmasını sağlamak,
- Bu durum kişinin doğrudan kontrolü altında değilse, tedarikçilerine göndereceği spesifikasyonlar ve emirlerle bunu onlardan talep etmeli ve uygunluk belgelerinin de kendisine temin edilmesini sağlamalıdır.

“Şemsiye standart”ta bir prosedürün etkisinin en iyi düzeye getirilmesi için diğerlerinin uygulanmasında ölçülü olmak gerekebileceği belirtilmektedir. Standartları seçmede ve uygulamada en önemli unsurlardan biri belli bir uygulama için standartlar arasında en uygun dengeyi kurabilmektir.

Tedarikçiler işletmelerinin çevre performansını artırmak ve sürekli iyileştirme fırsatı yaratmak için bu ilkeleri kendi resmi yönetim sistemlerinin ayrılmaz bir parçası olarak uygulamalıdır.

1 İmalât ve bileşim	2 Tekrar kullanım	3 Geri kazanım
1.1 Kaynak azaltılmasıyla önleme (EN 13428)	2 Tekrar kullanım (EN 13249)	3.1 Malzemenin geri dönüşümü (EN 13430)
1.2 Ambalâjda bulunan dört ağır metalin ölçülme ve doğrulanma kuralları (CR 13695-1)		3.2 Enerji geri kazanımı (EN 13431)
1.3 Ambalâjda bulunan zehirli ve diğer tehlikeli maddelerin ölçülme ve doğrulanma kuralları (CR 13695-2)		3.3 Organik geri kazanım (EN 13432)

Şekil 8- Beş (zorunlu) ambalâj standardı ve bir (zorunlu) CEN raporu arasındaki ilişki

Örnek Uygunluk Beyanı standardın Ek B’sinde verilmiştir. Ayrıca bilgi için bu standardın Avrupa Birliği direktifi ile olan bağlantısı da verilmiştir.

9.2.2.2.3 TS EN 13428: Ambalaj Üretim Ve Kompozisyona Özel Şartlar Kaynak Azaltma İle Önleme Standardı

Bu standart; ambalajın işlevselliğini, güvenlik şartlarını, hijyen şartlarını ve kabul edilebilirliğini koruyarak, en az kütle ve/veya hacimdeki malzeme kullanılarak

AMBALAJ KOMİSYONU

üretilmesinin yanısıra ambalajdaki ağır metallerin veya çevreye salınabilecek tehlikeli maddelerin tayini ve azaltılmasına ilişkin hususları da kapsamaktadır. Bu amaçla standartta, kritik alan tayini, tehlikeli madde veya preparatların tayini, ağır metal (kurşun, kadmiyum, cıva ve altı değerlikli krom) tayini ve her üç kıstasa da uygunluğun gösterilmesine dair yöntemler tarif edilmektedir.

Ambalajın “kaynak azaltma ile önleme” şartıyla ilgili sürece uygunluğunu göstermek için kullanılacak araç “kritik alan tayini”dir. Kritik alan tayini, kaynak azaltılması ile ilgili erişilebilecek limitin belirlenmesini sağlamaktadır. Herhangi bir ambalajın en az miktarda uygun kütle ve/veya hacim ile üretildiğinin değerlendirilmesi için, tedarikçinin en az bu standartta verilen performans kriterlerini dikkate alarak kritik alan tayini yapması ve dokümanete etmesi gerekmektedir. Bu kapsamda kullanılacak performans kriterleri aşağıdaki gibidir:

- Ürün Koruma
- Ambalaj üretme işlemi
- Lojistik (taşıma, depolama ve yükleme/boşaltma dahil)
- Ürün sunumu ve pazarlama
- Kullanıcı/tüketici kabulü
- Bilgi
- Güvenlik
- Mevzuat
- Diğer hususla

Standartta, dokümantasyona esas teşkil edecek uygunluk beyanı için örnek bir kontrol listesi de verilmiştir.

Tedarikçinin ayrıca, ambalajların atık olarak veya yakma ve depolama ile bertarafı sırasında çevreyi kirletmesine neden olacak tehlikeli maddelerin (67/548/EEC ve 199/45/EC AB direktiflerinde “N” sembolü ile sınıflandırılan) mevcudiyetini belirlemesi (hesap veya ölçüm yöntemiyle) ve uygunluğunu dokümanete etmesi gerekmektedir. Uygunsuz ise ilgili parametreyi azaltma önlemleri alınmalı, veriler ve bilgiler dokümanete edilmelidir. Tedarikçi, talep edildiğinde vermek üzere, ambalajdaki tehlikeli madde veya preparatların uygunluğuna dair bir “beyan” hazırlamalıdır. Gerekli metodoloji CEN 13695-2 nolu ISO Raporu’nda açıklanmaktadır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Tedarikçi, ambalaj veya bileşenlerinde ağır metal (kurşun, kadmiyum, cıva ve altı değerlikli krom) olup olmadığını, ölçüm ve/veya hesaplama ve/veya üretim bilgi/verilerini kullanarak miktarını tayin etmeli ve uygunluğunu göstermelidir. İlgili metodoloji CR 13995-1 nolu ISO Raporu'nda ayrıntılı olarak verilmektedir. Söz konusu Rapor'da da belirtildiği gibi ambalaj veya bileşenlerindeki ağır metaller analiz veya hesap yoluyla tayin edilebilir. Elde edilen sonuçlar kaydedilmelidir.

9.2.2.2.4 TS EN 13429: Ambalajlama - Tekrar Kullanılabilen Ambalajlar Standardı

Bu standartta ambalaj üreticisi ya da kullanıcısı olan doluncunun 'tekrar kullanılma' özelliğini değerlendirebileceği bir kontrol listesi vardır. Bir ambalajın tekrar kullanılabilir olması için,

- Ambalajın tekrar kullanılabilir özellikte olması özellikle planlanmalıdır;
- Ambalaj tasarlanırken, önemli bileşenlerin normal kullanım koşulları altında birkaç kez kullanılabilmesi sağlanmalıdır;
- Ambalaj standartta belirtilen şartlar çerçevesinde başarıyla tamir edilip yenilenebilecek (reconditioned) özellikte olmalıdır;
- Ambalaj tekrar doldurulmaya veya tekrar yüklenmeye müsait olmalıdır;
- Ambalajlayanın/doluncunun ambalajlı ürünü piyasaya sürdüğü yerlerde ambalajın tekrar kullanılmasını destekleyecek bir sistem olmalıdır.

Bu standarda göre, ambalajlayanın/doluncunun tedarikçisinden ambalajın tekrar kullanılabilir özellikte olduğuna dair ve müşterisinden de ambalajın tekrar kullanmaya müsait bir piyasaya sürüleceğine dair yazılı teyit alması gerekir.

Bu standartta tekrar kullanma sisteminin varlığı ve ambalajın bu sisteme uygunluğu ile ilgili dokuz maddeli bir doğrulama prosedürü vardır.

Yardımcı ürünler (örneğin evdeki tekrar kullanılabilen kutuyu yeniden doldurmaya yarayan deterjan poşeti) tek yönlü ürünler olup bu standardın kapsamına girmez, ama tekrar kullanılabilen ambalajın işlevini destekleyen, tekrar kullanılamayan parçalar (örneğin etiketler veya kapaklar) o ambalajın parçası sayılır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Hasarlı olması veya müşterinin iade etmemesi nedeniyle tekrar kullanma sisteminden çekilen ambalaj malzemeleri malzeme geri kazanımı (EN 13430: 2004), enerji kazanımı (EN 13431: 2004) ve organik geri kazanım (EN 13432: 2000) hakkındaki standartlarından birine veya birkaçına uygun olarak geri kazanılabilen özellikte olmalıdır.

Ayrıca bilgi için bu standardın Avrupa Birliği direktifi ile olan bağlantısı da verilmiştir.

9.2.2.2.5 TS EN 13430: Ambalaj – Malzeme Geri Dönüşümü İle Geri Kazanılabilir Ambalaj Şartları Standardı

Bu standartta ambalajın tasarımını, üretimini ve kullanımını çeşitli malzeme geri dönüştürme sistemlerinin şartlarıyla karşılaştırmada kullanılacak bir prosedür anlatılmaktadır. Ambalajı ya da ambalajlı ürünleri piyasaya sürenler malzemenin geri dönüştürülebilmesini istemek için;

- ambalaj tasarlanırken, ambalajın yapımında kullanılan malzemelerin geri dönüştürülebilme özelliğinin hesaba katılmasını sağlamak;
- üretim/ambalajlama/dolum işlemlerinde kullanılan hammaddelerin seçimini ve mümkünse toplama/ayırma işlemlerini kontrol ederek bunların geri dönüştürme süreçlerini olumsuz etkilememesini sağlamak;
- ambalaj tasarlanırken bilinen geri dönüştürme teknolojileriyle uyumlu olan malzemelerin ya da malzeme kombinasyonlarının kullanılmasını sağlamak ve aynı zamanda 94/62/EC nolu Direktifi destekleyen çeşitli standartlar arasındaki ilişkiyi de bilmek
- ilgili geri dönüşüm teknolojilerindeki yeni gelişmelerin izlenip kaydedilmesini ve bu kayıtların tasarım bölümü tarafından incelenebilmesini sağlayacak bir sistem kurmak; ve
- kullanılmış ambalajın geri dönüşüm sürecine girmesi sonucunda çevreye salıverilecek maddelerin değişmesi olasılığını hesaba katmak zorundadır.

Geri dönüştürülebilme kriterlerini değerlendirme prosedürü şöyledir:

Tasarım yapılırken ambalajın ilgili geri dönüşüm teknolojilerinin spesifikasyonlarına uygun olması, malzemelerin ağırlıkça belli bir yüzdesinin geri dönüştürülebilir olması sağlanmalı ve aşağıdakiler hesaba katılmalıdır:

AMBALAJ KOMİSYONU

- geri dönüşüm sürecinde teknik sorun oluşturabilecek maddeler ya da malzemeler (bkz CR 13688, Geri dönüştürme işleminde sürekli gecikme olmasını önlemek için maddelerin ve malzemelerin uyması gereken şartlar hakkında CEN raporu);
- malzeme geri dönüştürülmeden önce toplama ve ayırma aşamasında sorun oluşturabilecek ambalaj malzemeleri, malzeme kombinasyonları ya da tasarımları; ve
- geri dönüştürülen malzemenin kalitesi üzerinde olumsuz etki doğurabilecek maddelerin ya da malzemelerin varlığı.

Üretim kriterlerine gelince,

- ambalaj hammaddesinin temin edilmesinde/imalatında, dönüştürülmesinde ve doldurulmasında meydana gelen her tür değişikliğin üstesinden gelinerek ambalaj maddesi ile geri dönüşüm süreci arasındaki uyumun olumsuz etkilenmemesini sağlamak;
- geri dönüşüm süreci spesifikasyonu ile uyumluluğun olumsuz etkilenmemesi için, tasarım aşamasında geri dönüşüm teknolojileri için önemli bir sorun oluşturmadığı bilinerek seçilen malzemelerin süreç sırasında değiştirilmemesini sağlamak (bu kural yapıştırıcı, mürekkep boyalar gibi diğer bileşenlerdeki ve etiket, kapak ve diğer kaplama malzemeleri gibi bileşenlerdeki değişiklikler için de geçerlidir).

Kullanma kriterleri ise

- Diğer Temel Şartlara uygunluğu tehlikeye atmayacak biçimde olması ve ambalaja yönelik güvenlik ve sağlık bilgisi gibi şartların yanı sıra tüketicinin ambalajdan beklentilerini de karşılamasını sağlamak;
- Kullanılmış ambalajın geri dönüşüm süreciyle uyumlu olması için, birincil ambalajın tasarımının (örneğin ağzının biçimi, tasarımı ve yeri gibi) ambalajın boşaltılmasını kolaylaştıracak özellikte olmasını sağlamak;
- Ambalajda kullanılan malzemelerden en az birinin geri dönüşüm süreci ile bağlantılı olan toplama sistemiyle uyumlu olması için ayrı konması gerekiyorsa sağlamak, ambalajın yapısının, son kullanıcının ayırma işlemini normal ve

AMBALAJ KOMİSYONU

öngörülebilir şartlar altında yerine getirmesine izin verecek özellikte olmasını sağlamak;

- Düşünülen ve konuyla ilgili olan toplama ve ayırma sürecine ait özel şartlar hakkında bilgi toplanmasını ve ambalaj tasarlanırken ve üretilirken bunların hesaba katılmasını sağlamak (Bu standarda göre eğer ambalajın belli bir varış noktası yoksa bu kural uygulanamayabilir çünkü hem her üye devlet kendi içinde farklı sistemler kullanıyor hem de bir devletin sistemi başka birinden farklı olabiliyor).

Bu standartta ayrıca, kullanılacak geri dönüşüm sembolü işaretinin hedef gruplar tarafından anlaşılabilir özellikte olmasının tavsiye edildiği belirtilmektedir.

Standartları kullanan kişi geri dönüştürülebilir ve geri dönüştürülemeyen kategorilerdeki bileşenlerin ağırlıklarını toplayarak ambalajın geri dönüştürülebilir ağırlığını yüzde olarak hesaplayabilir. Örneğin, eğer bir içecek kabı - geri dönüşümlü PET şişe (ambalajın toplam ağırlığının %85'i), geri dönüşümlü PP kapak (ağırlığın %10'u) ve geri dönüşümü mümkün olmayan bir etiket filminden (%5) oluşuyorsa, standartları kullanan kişi ambalajın %95 oranında geri dönüşümlü olduğunu beyan edebilir.

Ayrıca bilgi için bu standardın Avrupa Birliği direktifi ile olan bağlantısı da verilmiştir.

9.2.2.2.6 TS EN 13431: Ambalaj Enerji Kazanımı Şeklinde Ambalaj Geri Kazanım Şartları, En Düşük Kalorifik Değeri Dahil Standardı

Bu standartta, AAKY Madde 14-c/2 bendinde geri kazanılabilir kabul edilen ambalajlar için kalorifik değerler konusundaki şartlar yer almaktadır. İlgili maddede yer alan söz konusu geri kazanımın sağlanması için bu doküman bu şartların ayrıntılarını verir. Bu standard, enerji şeklinde geri kazanılabilir olarak sınıflandırılan ambalajlar için şartları belirlenmesini ve bu şartlara uygunluğun değerlendirilmesi için işlemleri kapsar.

Söz konusu Standard teoride yöntem belirlerken, bu standardın uygulama işlemi EN 13427'de verilmektedir. EN 13427 standardı, bir ambalajın piyasaya arz edilen ambalajlar için yönetmelikte şart koşulan temel şartlara uygunluğunu ispatlamak üzere kullanılacak bu standardın bir çerçevesini ortaya koymaktadır.

Standardda açıkça ifade edildiği gibi "Kullanılmış ambalajdan enerji geri kazanımı" ambalajın bütün yaşam döngüsündeki bir kaç geri kazanım seçeneğinden birisidir. Enerji geri kazanımı için kullanılan ambalaj atıkları diğer yakıtlar için ikame olacağından, toplam sistem optimizasyonu (uygunluk ve yararı) ısı ve/veya güç

AMBALAJ KOMİSYONU

üretimini içerir. Bu standard, ambalaj atığının enerji geri kazanımı için yakılmasına uygun ambalajların termodinamik şartlarını tanımlar ve belirler, ancak üretilen enerjinin kullanımı ile türünü dikkate almaz. Standartta bulunan eklerden Ek A kalorifik kazanç teorik kavramına yer vermektedir. Ek B ve Ek C destek kurallarını ortaya koymaktadır.

Enerji geri kazanım işlemine olumsuz etkileri olan madde ve malzemelerle ilgili şartlar EN 13428 de belirlenmiştir. Enerji geri kazanım işlemi sırasında sorun yaratacak malzemeler, malzeme birleşimleri veya ambalaj tasarımları Ek C’de tartışılmaktadır. Ek D şartlara uygunluğu kanıtlamaya yardımcı olur.

9.2.2.2.7 TS EN 13432: Ambalajlama Biyolojik Parçalanma ve Kompostlama ile Geri Kazanılabilir Ambalaj Özellikleri Ambalajın Nihai Kabulü İçin Deney Aşamaları ve Değerlendirme Kriterleri

Bu standart ambalaj atıklarının geri kazanımı ve yeniden kullanımı ile birlikte korunmasını da kapsar. Kapsamda biyolojik parçalanabilirlik, biyolojik işlem sırasında biyolojik bozunma, biyolojik işlemler üzerindeki etki ve nihai olarak oluşan kompostun kalitesine olan etki yer almaktadır. Ayrıca ambalajlama kompostlanabilen ve kompostlanamayan farklı bileşenlerden oluştuğunda ambalajın tamamı kompostlanamaz olarak kabul edilir. Ancak bu standart kompostlanabilen ambalaj malzemelerini kapsar.

Terim ve tarifler kısmında ambalajlama malzemesi bileşeni, ambalajlama elemanı, bozunma, en son parçalanabilirlik, toplam kuru katı maddeler ve uçucu katı maddeler tanımlanmaktadır. Değerlendirme aşamasında karakterize etmeyi, biyolojik parçalanabilirliği, biyolojik muamele işlemi ile ilgili etkileri kapsayan biyolojik bozunmayı, kompostun kalitesini ve tanımlanabilirliği değerlendirmektedir. İstisnaların de belirtildiği bu standartta değerlendirme sonuçlarının nasıl kaydedileceği ve uygulamasının EN 13427:2000’e göre yapılacağı belirtilmektedir. Bu standart için deneyin düzenlenmesi, biyolojik parçalanabilirlik için ilgili laboratuvar deneyleri ile ilgili standartlar verilmiştir. Bozunma tayin ile ilgili gerekler ve neler olması gerektiği de belirtilmiştir.

En son olarak da nihai kompost kalitesinden de söz edilmiştir. Bu standardın ekleri çok düzgün bir şekilde işlemleri anlatmakta ve adım adım yol göstermektedir.

EK A’da kimyasal özellikler (uçucu katı maddeler, ağır metaller ile diğer toksik ve tehlikeli maddeler için en fazla olabilecek miktarları yer almaktadır. Biyolojik parçalanabilirlik kısmında da önemli organik bileşikler, aerobik ve anaerobik biyolojik parçalanma deneyleri, bozunma (aerobik kompostlama, anaerobik biyogaz oluşumu) ve ekotoksikite kısımları anlatılmıştır.

AMBALAJ KOMİSYONU

EK B’de ambalajın organik geri kazanılabilirlik değerlendirmesi akış şeması olarak gösterilmiştir. EK C’de uygunluk değerlendirilmesi ile ilgili kontrol listesi için önerilen format yer almaktadır. EK D’de ambalajın kompostlama değerlendirmesi için gerekli ön şartlar ve kompost kalitesi, EK E’de ise yüksek yapılı bitkilerde ekotoksik etkilerin tayini için gereken şartlar ve deneylerin yapılışı gösterilmektedir. Ayrıca bilgi için bu standardın Avrupa Birliği direktifi ile olan bağlantısı da verilmiştir.

Bu standart çok donanımlı ve işe yarar bir standarttır. Özellikle bozunur özellikteki ambalajların gerçekten ve bildirilen sürede bozunup bozunmadığını saptamak için çok etkin olacaktır.

9.3 YAŞANAN SIKINTILAR

9.3.1 Tanım

Ambalajda ağır metal konsantrasyonlarının tespitine yönelik belirlenen en önemli sıkıntı, ülkemizde bu analizleri yapan akredite bir laboratuvarın olmamasıdır.

Ülkemizde gıda ile temas eden malzemelere yönelik ağır metal analizlerinin veya metal “leaching” testlerinin birçok akredite laboratuvar tarafından yapıldığı bilinmektedir.

Komisyon üyesi olan laboratuvar temsilcilerinin ifadelerinden, ambalajlarda ağır metal tayini analizlerinin yapılabilmesi için birçok laboratuvarın alt yapılarının kolaylıkla adapte olabilecek durumda olduğu analizlere talep olması durumunda akreditasyon kapsamlarının bu şekilde genişletilebileceği anlaşılmıştır.

9.3.2 Standartlar

TSE tarafından CEN standartları Türkçeleştirilerek yayınlanan Ambalaj Standartları’nın Yönetmelik hükümlerini karşılamak üzere yeterli kapsamda olduğu belirlenmiştir. Ancak, özellikle ağır metallerin tespitiyle ilgili önemli bilgiler içeren ve Standartlarda sık sık referans verilen CEN 13695-1 ve CEN 13695-2 raporlarının henüz tercümeleri bulunmamaktadır. TSE yetkilileri talep olması durumunda söz konusu Raporların da Türkçe olarak yayınlanabileceği bilgisini vermiştir.

Standartların kapsamının genişliği ve tercüme kaynaklı bazı dil sorunları nedeniyle, ambalaj üreticisi tarafından kolay anlaşılır ve uygulanabilir olmasının sağlanması gerekli görülmektedir. Bu amaçla hazırlanacak bir Kılavuz Dokümana ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

AMBALAJ KOMİSYONU

9.4 AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

Üye ülkelerden Fransa, Çek Cumhuriyeti ve İngiltere, ambalaj standartlarının zorunlu olduğu bilgisi alınarak uygulamalar hakkında detaylı bilgi sahibi olabilmek amacıyla komisyon ikinci toplantısında üyeler tarafından seçilerek, ayrıntılı inceleme yapılmıştır.

9.4.1 Fransa

Fransa’da ambalaj standartlarının zorunlu olmadığı öğrenilmiştir. Gerektiği zaman CEN standartlarına başvurulmaktadır. Böyle bir durumda, bir ambalaj tüm bileşenleri ile (kapak ve etiket dahil) bu standartların gereklerini yerine getirmelidir. Gerekli görüldüğü hallerde, Çevre Bakanlığı ve diğer ticari departmanlar denetimler yapmaktadır. Bir “check list” (kontrol listesi) bulunmaktadır ve firmalardan gerekli görüldüğü durumlarda bu listede yer alan dokümantasyonu hazırlamaları istenmektedir.

Fransa’da ambalajda ağır metal analizlerine yönelik uluslararası kabul görmüş bir metot veya laboratuvar yoktur. Bu analizleri, ulusal laboratuvarlarında, kendi oluşturdukları metotlarla yapmaktadırlar. Bu laboratuvar tarafından “practical guide” (pratik kılavuz) isimli bir doküman yayınlandığı ve aslında bunun bir standart olmadığı, ancak temel şartların sağlanmasına yönelik metotların yer aldığı bir doküman olduğu bildirilmiştir.

9.4.2 Çek Cumhuriyeti

Çek Cumhuriyeti’nde ambalaj standartlarının zorunlu olmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Gerektiği zaman CEN standartlarına başvurulmaktadır. Böyle bir durumda, bir ambalaj tüm bileşenleri ile (kapak ve etiket dahil) bu standartların gereklerini yerine getirmelidir. Gerekli görüldüğü hallerde, Çevre Bakanlığı ve diğer Bakanlıklar denetimler yapabilmektedir. Sadece bir şikayet veya sahtekarlık durumunda kontroller yapılmaktadır. Çek Cumhuriyeti’nde de denetimler aslında “dokümantasyon kontrolüdür”.

Çek Cumhuriyeti’nde ambalajda ağır metal analizlerine yönelik uluslararası kabul görmüş bir metot veya laboratuvar yoktur. Bu analizleri, ulusal laboratuvarlarında, kendi oluşturdukları metotlarla yapmaktadırlar.

9.4.3 İngiltere

İngiltere’de ambalaj standartlarının zorunlu olduğu iddia edilmektedir. Ancak bu ülkede de gelen şikayetler üzerine uygunluk testleri için ürünler seçilerek inceleme yapılmaktadır. Ambalajın piyasaya çıktığı günden itibaren 4 yıl içerisinde, CEN

AMBALAJ KOMİSYONU

standartlarına uygun olduğuna dair dokümantasyon oluşturularak, ilgili yetkili makama (“enforcement authority”) iletilmesi gerekmektedir. Bu kurum, İngiltere ve Galler’de sanayi ve ticaret bakanlığı, Kuzey İrlanda’da yatırım, ticaret ve işletmeler bakanlığı, İskoçya’da ölçüler ve standartlar kurumudur. Bu makamlar, “dokümantasyon kontrolü” yaptıktan sonra, gerekli gördükleri durumda kendileri de bu testleri yapabilmektedir.

İngiltere’de ağır metal konsantrasyonlarının tespiti konusunda, mevcut yöntemlerden herhangi biri yeterli olmaktadır. İngiltere’de, konu ile ilgili ICP-AES, ICP-MS cihazlarıyla analiz yapılabileceği veya Amerikalıların US EPA 3050, US EPA 3052 ve US EPA 3060 isimli metotların esas alınabileceği söylenerek, yöntem konusunda zorlayıcı olunmadığı anlaşılmaktadır.

9.5 SONUÇ VE ÖNERİLER

9.5.1 Ambalaj Standartları

Komisyon üyeleri, ambalaj standartlarının “gönüllü” olarak uygulanması gerektiği görüşünde mutabık kalmıştır. Ambalajın “Temel Şartlar”a uygunluğu üreticinin yükümlüğünde olduğu, buna yönelik esas ve yöntemleri belirleyen Standartlara ihtiyaç duyulduğunda başvurulması, ambalajın “Temel Şartlar”a uygunluğu konusunda “üretici beyanının” esas alınması ve bu amaçla, TS EN 13427 nolu Standartta’da da benzeri yer alan aşağıdaki “uygunluk beyanı”nın kullanılmasının yeterli olacağı görüşü ağırlık kazanmıştır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Ambalaj Malzemesinin Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğindeki Temel Şartları sağladığına dair Uygunluk Beyanı

Ambalaj veya Ambalaj Bileşenini Üreten Firma Adı:

Ambalajın Adı:

Yukarıda ismi geçen ambalaj veya ambalaj bileşeni, aşağıda işaretlediğimiz şartlarla uyumludur:

1. Kaynak azaltma/önleme (EN 13428)	☐
2. Tekrar kullanım (EN 13429)	☐
3. Geri kazanım (aşağıdaki şartlardan en az biri işaretlenmelidir)	
3.1. Malzemenin geri dönüşüm yoluyla geri kazanımı (EN 13430)	☐
3.2. Malzemenin enerji amaçlı geri kazanımı (EN 13431)	☐
3.3. Organik geri kazanım (EN 13432)	☐
4. Ağır metaller	☐
5. Diğer tehlikeli maddeler	☐

Talep edilmesi halinde, yukarıdaki şartların sağlandığına dair dokümantasyon, spesifikasyonlar, referanslar ve test sonuçları 4 hafta içerisinde söz konusu üretici tarafından bildirilecektir.

Tarih:

Yetkili Kişi:

Firma:

İmza:

Şekil 9- Uygunluk Beyanı

Nitekim incelenen standartların zorunlu olduğu düşünülen 3 AB ülkesi Fransa, Çek Cumhuriyeti ve İngiltere’de bile, uygulamanın aslında gönüllü gerçekleştiği bilgisine ulaşılmıştır. AB ülkelerindeki uygulamalarda esas alınan Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Direktifi, AB üyesi devletler için piyasaya sürülen ambalajların mutlaka Temel Şartlara

AMBALAJ KOMİSYONU

uygun olması koşulunu getirmiştir. Üretici, bu temel şartları sağladığına dair tedbirler aldığını kanıtlamak zorundadır. Bu tedbirler için ambalaj standartlarından yararlanılabilmektedir.

Diğer taraftan, ülkemizde yayınlanmış Ambalaj Standartlarının daha etkin kullanılabilmesi için, bu standartlarda kullanılan dilin gözden geçirilmesi, daha açık ve net ifadeler kullanılarak daha kolay anlaşılır hale getirilmesinin sağlanması gerektiği düşünülmektedir

9.5.2 Ağır Metal Konsantrasyonu Tayinleri

TS EN 13428: Ambalaj Üretim Ve Kompozisyona Özel Şartlar Kaynak Azaltma İle Önleme Standardı'nda da belirttiği gibi ambalajlarda ağır metal konsantrasyonu tayini

- ölçüm,ve/veya
- hesaplama

yoluyla yapılabilir. Aşağıda bu yöntemlerle ilgili özet bilgi verilmektedir. Ancak yöntemlerin iyi anlaşılabilmesi için “ambalaj bileşeni” ve “ambalaj elemanı” ifadelerinin iyi anlaşılması gerekmektedir.

Ambalaj bileşenleri: Ambalajın elle veya basit fiziksel yollar ile ayrılabilen kısmı.

Ambalaj elemanları: Ambalajın veya bileşenlerinin yapıldığı, elle veya basit fiziksel yollarla ayrılamayan kısmı.

Ölçüm Yöntemi: Ambalaj veya ambalaj bileşenlerinin analizlenmesine dayalıdır. Bunun için öncelikle ambalaj bileşenlerine ayrılır ve her bileşende ağır metal analizleri yapılır. Söz konusu Standart'da referans verilen CEN Raporu (CR 13695-1: 2000)'ndan da anlaşıldığı üzere, mevcut durumda ambalajlarda ağır metal analizine yönelik oluşturulmuş standart metotlar bulunmamaktadır. AB ülkelerinde uygulanmakta olan analiz yöntemleri endüstrinin kendini kontrol amacıyla geliştirdiği, kısmen standardize olmuş ancak uluslararası kabul görmüş yöntemlerdir.

Bu yöntemler genel olarak aynı esasa dayalıdır. Numuneler mikrodalga veya herhangi bir çözme yöntemiyle çözeltiye alınıp ardından laboratuvar imkanlarına göre gerekirse AAS (alevli veya grafit fırın), ICP-AES veya ICP-OES ve ICP-MS ile kalibrasyon çözeltilerine karşı tayin edilmektedir.

Hesaplama Yöntemi: Ambalaj elemanlarına ilişkin temin edilen verilere dayalıdır. Ambalaj bileşenlerinin üretiminde kullanılan bütün elemanlara (hammadde ve yardımcı maddeler) ilişkin sertifikalı bilgi ve veriler toplanır. Her bir elemanın içerdiği

AMBALAJ KOMİSYONU

ağır metal miktarı ambalaj veya ambalaj bileşenin toplam ağırlığına oranlanarak, ambalaj veya ambalaj bileşenin içerdiği toplam ağır metal miktarı hesaplanır.

Bahsedilen referans yöntemlerin değişik ambalaj malzemelerindeki uygulamaları CR 13695-1: 2000 nolu CEN Raporu'nda özetlenmektedir. Ancak, bu doküman henüz TSE yayınları arasında değildir.

CR 13695-1'in her ne kadar bir standart olmadığı ve genel toplanmış bir bilginin raporu olduğunu bilinse de, ambalaj standartlarında çoklukla bu rapora atıf yapıldığından, tercüme edilmesi kullanıcılar için kolaylık sağlayacaktır.

Ambalajlarda ağır metal konsantrasyonlarının belirlenmesinde kullanılacak analiz ve hesap yöntemlerine ilişkin kapasitenin oluşturulması konusunda Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Referans Laboratuvarının rolünün çok önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda analiz yapacak özel kamu kurum ve kuruluş laboratuvarlarının da "Çevre Ölçüm ve Analizleri Laboratuvarları Yeterlik Yönetmeliği"ne göre Çevre Referans Laboratuvarı tarafından yetkilendirilmesi gerekli görülmektedir.

9.5.3 Diğer Öneriler

9.5.3.1 Tanımlar

AAKY'nin 15 nci maddesinde yer alan "ambalaj türevlerinde" ifadesinin direktifteki karşılığı "ambalaj bileşenleri"dir. Ambalaj ve ambalajlamaya ilişkin terimler ve tariflerin verildiği TS EN 13193 Standardında da "ambalaj bileşenleri" tanımlanmakta, "ambalaj türevleri" ne ilişkin bir tanım bulunmamaktadır. Ağır metal konsantrasyonlarıyla ilgili Yönetmelik maddesinin (Madde 15) doğru anlaşılması açısından "ambalaj türevleri" ifadesi yerine "ambalaj bileşenleri" ifadesinin kullanılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Aksi takdirde, ağır metal limitlerinin ambalaja nasıl uygulanacağı yanlış anlaşılacak veya anlaşılamayacaktır.

Bu nedenle, "ambalaj bileşenleri" ifadesinin TS EN 13193 Standardında tanımlandığı ve aşağıda verildiği şekilde Yönetmeliğin tanımlar maddesine eklenmesi ve AAKY'nin 15 nci maddesindeki "ambalaj hammaddesi üreticileri ve yardımcı madde üreticileri" ile ilgili ifadelerin çıkarılması önerilmektedir.

Ambalaj bileşenleri: *Ambalajın elle veya basit fiziksel yollar ile ayrılabilen kısmı.*

Yönetmeliğin "ağır metal konsantrasyonları" ile ilgili 15 nci maddesi aşağıdaki gibidir:

Ambalaj hammaddesi üreticileri, yardımcı madde üreticileri ile cam dışındaki ambalaj üreticileri, ürettikleri ve/veya ithal ettikleri ambalajlarda veya ambalaj türevlerinde bulunabilecek kurşun, civa, kadmiyum, artı altı değerlikli krom konsantrasyonlarının

AMBALAJ KOMİSYONU

toplamı, bu Yönetmeliğin yayımını takip eden iki yıl içinde ağırlık olarak iki yüz elli ppm, üç yıl içinde yüz ppm’i aşmayacak ekilde gerekli tedbirleri alırlar.

Bu maddede göre; ambalaj hammaddesi ve yardımcı madde üreticilerinin de ambalaj üreticileri gibi, ambalaj veya bileşenlerinin tabi olduğu ağır metal limitlerini sağlamak üzere gerekli tedbirleri alması gerektiği sonucu çıkmaktadır. Ambalaj hammaddesi ve yardımcı madde üreticilerinin, ambalaj ve ambalaj bileşeni üreticileri ile aynı limitlere tabi olması gerçekçi olmadığı gibi, ambalaj bileşenleri ağır metal limitlerinin sağlanması için gerekli değildir. Diğer taraftan, Yönetmeliğe esas olan 94/62/EC Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Direktifi’ndeki ilgili maddede de, ağır metal konsantrasyon limit değerlerinin sadece ambalaj ve ambalaj bileşenlerinde sağlanması yükümlülüğü bulunmaktadır. Söz konusu madde aşağıdaki gibidir:

“Member States shall ensure that the sum of concentration levels of lead, cadmium, mercury and hexavalent chromium present in packaging or packaging components shall not exceed the following.....”

Dolayısıyla, “ambalaj bileşeni” terimine ilişkin önerimiz de dikkate alınarak bu maddenin aşağıdaki gibi değiştirilmesi önerilmektedir:

Cam dışındaki ambalaj üreticileri, ürettikleri ve/veya ithal ettikleri ambalajlarda veya ambalaj bileşenlerinde bulunabilecek kurşun, civa, kadmiyum, artı altı değerlikli krom konsantrasyonlarının toplamı, bu Yönetmeliğin yayımını takip eden iki yıl içinde ağırlık olarak iki yüz elli ppm, üç yıl içinde yüz ppm’i aşmayacak şekilde gerekli tedbirleri alırlar.

9.5.3.2 Geri dönüşüm sonucunda elde edilen ürünün standardına ve satışa uygunluğu

AAKY’de yer alan EK-6/B 13-h geri dönüşüm tesisleri için yapılacak lisans başvuru dosyasında bulunması gereken bilgi ve belgeler bölümünde “geri dönüşüm sonucunda elde edilen ürünün standardına ve ürünün satışına uygunluğuna ilişkin izin belgesi” istenmektedir. Bugüne kadarki uygulamalara yönelik ÇOB yetkilisinden alınan bilgiye göre, TSE tarafından böyle bir belgenin verilememesi nedeniyle, ambalaj atığının satıldığı yerden alınan “spesifikasyonlara ve alım kriterlerine uygundur” şeklinde bir yazının Yönetmelikte bahsedilen “izin belgesi” yerine kabul edildiği öğrenilmiştir. Sonuç olarak, geri dönüşüm sonucu elde edilen ürünlerle ilgili bir standart ve izin belgesi bulunmadığından; söz konusu maddeyi (EK-6/B 13-h) karşılayacak şartlar oluşmamıştır. İlgili maddenin Yönetmelikten çıkartılması önerilmektedir.

AMBALAJ KOMİSYONU

9.5.3.3 *Ambalaj atıklarının toplanması/ayrılması için yönelik iş yeri standardı hazırlanması*

Ambalaj atıklarının toplanması/ayrılması operasyonlarına yönelik iş yeri standardının TSE tarafından hazırlanması, bu operasyonların daha verimli hale getirilmesi açısından gerekli görülmektedir. ÇOB, TSE ve ilgili olabilecek diğer kurumlarla (ASD, ÇEVKO Vakfı, TÜDAM gibi) yapılacak ortak bir çalışmayla oluşturulacak “iş yeri standardı”nın bu konudaki açıkları kapatacağı düşünülmektedir.

9.5.3.4 *Standartlar kılavuzu*

Birbirine bağlı altı Standardın (TS EN 13427, 13428, 13429, 13430, 13431 ve 13432 no.lu standartlar) birbiriyle ve “Temel Şartlar” la ilişkilerinin doğru kurulabilmesi için, ilgili ambalaj üreticisine yol gösteren ve açıklayıcı bilgiler içeren bir el kitabının (standartlar kılavuzunun) hazırlanmasının yararlı olabileceği üzerinde durulmuştur. ASD yetkilisi böyle bir dokümanın hazırlanmasında katkı sağlayabileceklerini dile getirmiştir.

9.5.3.5 *Piyasa denetim ve gözetim mekanizması*

Standartlar, ağır metal konsantrasyonu alt komisyonu üyeleri, etkin bir piyasa gözetimi ve denetimi mekanizmasının, standartlara uygunluğun kontrolü için çok önemli olduğu konusunda fikir birliğine varmışlardır. Kurulacak mekanizmayla ilgili iki görüş oluşmuştur. Bir tanesi devlet kurumları (ÇOB Ölçme ve Denetim Dairesi Başkanlığı veya Sanayi Bakanlığı Ölçüler ve Standartlar Genel Müdürlüğü gibi) tarafından yapılacak denetimler olmuştur. Bu konudaki bir diğer öneri ise denetimle ilgili yetkinin STK'lara (OMÜD, ASD gibi) verilmesi şeklinde olmuştur. Ayrıca ağır metal konsantrasyonları veya “Temel Şartları”ın sağlanmasıyla ilgili anlaşmazlıklar durumunda konuyla ilgili uzmanlıkları nedeniyle yine STK'ların hakem olarak davranabileceği konusu ağırlıklı olarak kabul görmüştür.

Bir diğer görüş ise, ÇOB birimlerinin yürütmekte olduğu “birleşik denetim”ler kapsamında AAKY hükümlerinin de denetlendiği, bu kapsamda ambalaj üreticilerine yapılan denetimlerde “ağır metal konsantrasyonlarının” ve “standartlara uygunluğun” da sorgulanabileceği ve bu şekilde yeterli bir denetim mekanizması oluşturulabileceği olmuştur. Ancak bu durumda bütün ambalaj üreticilerinin kayıt içinde ve denetim kapsamı dahilinde olması gereğinin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Denetimle ilgili yetkinin konuyla ilgili STK'lara verilmesi konusu OMÜD tarafından gündeme getirilmiştir.

AMBALAJ KOMİSYONU

9.5.3.6 Standartlara uygunluğun kontrol edilebilmesine ilişkin OMÜD görüşü

Oluklu Mukavva Sanayicileri Derneği (OMÜD), ambalajlarda standartlara uyum ve ağır metal konsantrasyonunun kontrol altına alınabilmesini, ambalajların üretim aşamasında işaretlenmesinin mecburi hale getirilmesi ile gerçekleştirilebileceğine inanmaktadır. Ambalajların üretim aşamasında işaretlenmesinin yararları sırasıyla; Ambalajların geri toplanması, geri kazanımın kolaylaştırılması ve sağlıklı tekrar geri kullanım sağlanabilmesi, ambalajın üretim esnasındaki tüm evrelerinin izlenebilmesi (Traceability) ve standartlara uygunluğunun kontrol edilebilmesi, kayıt dışı ekonominin kontrol altına alınabilmesinde sağlayacağı yararlar, tüketicinin doğru bilgilendirilmesi olarak bildirilmiştir.

OMÜD, yönetmeliğin 16. Maddesinde bahsi geçen ambalajlar üzerinde bulunacak işaretlemelerin de kullandırma yetkisinin her sektörün kendi Sivil Toplum Örgütünün yetkisinde ve denetiminde olmasının yukarıda bahsedilen yararların sağlanabilmesi için de gerekli olduğuna inanmaktadır. İşaretleme yetkisine sahip sivil toplum örgütleri, kendi sektör üreticileri ile gerçekleştirecekleri protokoller çerçevesinde, her üreticiye tahsis edecekleri ve ambalaj üzerine işlenecek bir numara ile bu denetim ve kontrol görevini gerçekleştirebilirler.

AMBALAJ KOMİSYONU

Tablo 17- 8 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi

Adı, Soyadı	Kurumu
Dilek BOLCAN	Türkiye Şişe ve Cam Fabrikaları A.Ş. (Komisyon Başkanı)
Aslıhan ARIKAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği/SEPA (Raportör)
Zeynep LELOĞLU	Çevre ve Orman Bakanlığı (Bakanlık Sorumlusu)
Hacer Selamoğlu ÇAĞLAYAN	Çevre ve Orman Bakanlığı Çevre Referans Laboratuvarı
Hatice BEKTAŞ	TSE - Türk Standartları Enstitüsü
Remzi YILMAZ	TSE - Türk Standartları Enstitüsü İzmir Ambalaj Lab.
Cemal YILDIZELİ	TSE - Türk Standartları Enstitüsü
Canan DOĞAN	TÜBİTAK MAM Gıda Enstitüsü
Özgür ŞAKI	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı
İlkay KIRAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği
Hakkı YÜCESOY	OMÜD - Oluklu Mukavva Üreticileri Derneği
Tümay ERDİL	TÜDAM-Dönüşebilen Amb.j Malz. Topl. ve Ayırıcıları Derneği
Fatma Haskan ARMAN	Kalite Sistem Laboratuarları
Çağdun UMUDUM	Tetra Pak Makina Tic. ve Servis A.Ş.
Bilal UZUN	Rexam Paketleme San.ve Tic.A.Ş.
Serkan KOYUNCU	Sarten Ambalaj San. ve Tic. A.Ş.
Taner ÖZSARP	Crown Bevcan Türkiye
Volkan AYDENİZ	Anadolu Cam Sanayi A.Ş.

AMBALAJ KOMİSYONU

9 NOLU ALT KOMİSYON

EĞİTİM VE BİLİNÇLENDİRME

Komisyon Başkanı: Dilek ÖZCANLI (ÇEVKO -Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı)

Raportör: İlkay KIRAN (ASD – Ambalaj Sanayicileri Derneği)

**Bakanlık
Temsilcisi:** Zeki TERZİOĞLU (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Ziraat Mühendisi)

AMBALAJ KOMİSYONU

10 9 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU

10.1 TANIMLAR

Pro Europe- Yeşil Nokta İşareti: “Yeşil Nokta”, kullanımı bir lisans anlaşmasına tabi olan, uluslararası kullanıma açık, Avrupa kökenli bir işarettir. Yeşil Nokta'nın Türkiye'deki kullanım hakları, Yeşil Nokta'nın lisanslı dağıtıcısı olan uluslararası geri kazanım örgütü PRO Europe ile ÇEVKO Vakfı arasında yapılan sözleşme gereği, ÇEVKO Vakfı'na aittir. Bu işaret, ambalaj atıklarıyla ilgili geri kazanım yükümlülüklerini Yetkilendirilmiş Geri Kazanım Kuruluşu'na devreden bir firmanın ambalajlarında yer almakta ve ilgili firmanın bu konudaki yükümlülüklerini, Yetkilendirilmiş Kuruluş'a bir bedel ödeyerek yerine getirmekte olduğunu ifade etmektedir. İşletmeler için bir ülkede Yeşil Nokta Sistemi'ne katılım tercihe bağlıdır. Bugün aralarında ÇEVKO Vakfı'nın da bulunduğu 33 Yetkilendirilmiş Geri Kazanım Kuruluşu, Pro Europe şemsiyesi altında 33 ülkede Yeşil Nokta Sistemi'ni işletmektedir.

10.2 ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM

10.2.1 Mevzuattaki Yeri

Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği kapsamında, ilgili tarafların eğitim ve bilinçlendirme konusundaki görev ve sorumluluklarına aşağıda değinilmektedir.

Bakanlık, il çevre ve orman müdürlükleri ve belediyeler “Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” kapsamında sorumluluk verilen taraflara bilgilendirici eğitim faaliyetleri düzenlemekle yükümlüdür.

Ambalaj Üreticileri, ambalaj atıkları yönetimi kapsamında tüketicileri bilgilendirici eğitim faaliyetleri düzenlemekle yükümlüdür.

Piyasaya sürenler ve Yetkilendirilmiş Kuruluş, yapılan sözleşmeler doğrultusunda hazırlanan ve belediyeler tarafından Bakanlığa sunulan ambalaj atıkları yönetim planına göre; ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması, geri dönüştürülmesi ve geri kazanılması konularında tüketicileri ve belediyeleri bilgilendirici eğitim faaliyetlerinde bulunmakla, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları için o bölgede eğitimin sürekliliğini sağlamakla ve ilgili harcamaları karşılamakla yükümlüdür.

AMBALAJ KOMİSYONU

Lisanslı Tesisler hizmet verdikleri bölgelerde bilgilendirici eğitim faaliyetleri düzenlemekle yükümlüdür.

Ayrıca “Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” Madde 31’de eğitim ve bilgilendirme konusuna şu şekilde değinilmektedir. “Bakanlık, mahallin en büyük mülki amiri, belediyeler, ambalaj üreticileri, piyasaya sürenler, yetkilendirilmiş kuruluşlar, satış noktaları, lisanslı toplama ayırma ve geri dönüşüm işletmeleri; ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanması, tekrar kullanımı, geri dönüşümü ve geri kazanımı konularındaki rolleri ile piyasada mevcut ambalaj malzemeleri üzerindeki işaretlemelerin anlamları konusunda, tüketicileri ve kamuoyunu bilgilendirmekle ve duyarlılığı geliştirmek üzere eğitim çalışmaları yürütmek, koordine etmek veya bu amaçla yapılan çalışmalara katılmak ve katkıda bulunmak zorundadırlar”.

10.2.2 İlgili Kurumların Çalışmaları

Ülkemizde de kurum ve kuruluşlar yönetmeliğinde ön gördüğü üzere eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarını yapmaktadır. Bu konuda okullarda eğitimler hazırlanmakta, bilgilendirici afiş, broşür ve kitaplar dağıtılmakta, sanayi ve tüketiciye yönelik seminerler düzenlenmektedir. Ayrıca tüketiciye yönelik reklam ve tanıtım filmleri de hazırlanmaktadır.

Komisyonunda yer alan bazı kurumların yaptıkları çalışmalar aşağıda özetlenmiştir. (Kurumlar A’dan Z’ye sıralanmıştır.)

10.2.2.1 Ambalaj Sanayicileri Derneği

Ambalaj Sanayicileri Derneği Yönetmelikte tanımlanan sorumlulukları kapsamında çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Temsil edilen kitle ambalaj üreticileri olduğu için yapılan çalışmalarda iki yönlü olarak ilerlemektedir. Çalışmaların ilk yönü, ambalajlı ürün kullanımının çok az olduğu ülkemizde, ambalajın neden yararlı olduğu, kullanımının önemi, ambalajlı ürün miktarının artmasının sosyoekonomik ve çevresel açıdan faydalarını vurgulamak iken, ikinci yönü de kullanımları sonrasında oluşan önemli maddi değere sahip olan ambalaj atıklarının ekonomiye geri kazanılması için etkin bir atık yönetimi programı çerçevesinde değerlendirilmesi yönünde olmaktadır.

Derneğin bu konudaki faaliyetlerinden bazıları şunlardır;

İnternet sitesinde “Ambalaj ve Çevre” isimli bir bölümü 2007 yılı itibariyle yayına başlamıştır. Bu bölümde her yaşta bireyin yararlanabileceği bilgiler bulunuyor. Yine 2 ayda bir yayınlanan ambalaj bülteni isimli dergilerin de çeşitli yazılar ile bu konuları belirli dönemlerde ele alıyorlar. Üyelerine ve diğer bu konuda bilgi edinmek isteyen sektördeki kurum ve kişilere danışmanlık hizmeti veriyorlar. 2008 yılı sonunda

AMBALAJ KOMİSYONU

hazırladıkları 10-15 yaş grubunun hedeflendiği ancak sonrasında daha geniş bir kitlede yankı uyandıran “Ambalaj ve Ambalaj atıkları hakkında bilmemiz gerekenler “ adlı ilk kitaplarını İstanbul Kadıköy ve Üsküdar ilçesindeki ilköğretim okullarına İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden aldıkları izin ile dağıtmışlardır. Kitabın ikinci baskısı yeterli sayıda yapılmış ve Milli Eğitim Bakanlığında alınan izin ile başlangıçta pilot bölgeler olmak üzere tüm Türkiye’de dağıtımı yapılacaktır. Yine bu alanda bir animasyon çizgi film projesi hazırlanmış, çalışmalar henüz neticelenmemiştir. Şu ana kadar sektördeki çalışanlara yönelik çeşitli eğitimlerde düzenlenmiştir. Üyelerinin bakanlık sistemine kayıtları için etkili çalışmalar yapmış bu dönem itibari ile tamamına yakının sistemde kayıt altında olduğu dernek yetkilisince bildirilmiştir.

10.2.2.2 Bakanlık

Çevre Eğitimi projesi kapsamında ilköğretim öğrencilerine yönelik bir takım eğitim bilgilendirmeye yönelik çalışmaları vardır. Yine diğer paydaşlar ile birlikte çeşitli projeleri yürütmektedir.

10.2.2.3 ÇEVKO VAKFI

ÇEVKO Vakfı, sanayi, yerel yönetimler ve lisanslı toplama ayırma tesisleriyle birlikte ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplanarak değerlendirilmesine yönelik uygulamalar içinde yer almaktadır. Toplanan atıkların değerlendirilmesi ile ilgili geri kazanım sektörünün oluşturulmasında rol üstlenmekte; Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği’nden kaynaklanan geri kazanım yükümlüklerini anlatmak amacıyla sanayiye, yerel yönetimlere, lisanslı işletmelere yönelik bilgilendirme toplantıları düzenlemekte, özellikle tüketicilerin ve ilköğretim öğrencilerinin geri kazanım konusunda bilinçlendirilmesi için eğitim çalışmalarında bulunmaktadır.

Alışveriş merkezlerinde, havalimanlarında, sinemalarda, üniversitelerde, hastanelerde, kamu kurumlarında vb noktalarda yürütülen projeler sayesinde tüketicilere, ambalaj atıklarını kaynağında ayrı toplama bilinci kazandırmaya çalışmaktadır. Yerleştirilen görsellerle, yayınlanan tanıtım ve reklam filmleriyle, elden kapı kapı gezilerek dağıtılan broşürlerle yapılan çalışmaların pekişmesi ve akılda kılıcılığın artırılması hedef alınmaktadır.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından onaylanmış eğitim projesiyle eğitimcilerle ulaşmakta, eğitimcilerle yönelik yapılan seminerler sırasında kendilerine yardımcı olacak materyaller vermekte ve eğitim verilen tüm okullardaki 1. 2. 3. 4. ve 5. sınıf öğrencilerine, yaşlarına göre hazırlanmış, okul kitapları dağıtmaktadır.3 ayda bir yayınlanan ÇEVKO Dönüşüm Dergisi ve sürekli güncellenen internet sitesi ile çalışmalarını geniş kitlelerle paylaşmaktadır.

AMBALAJ KOMİSYONU

10.2.2.4 ÇEV DOSAN

Mersin bölgesinde faaliyet gösteren bir lisanslı Toplama Ayırma Tesisi. Halen üç belediye ile çalışmaları devam ediyor. Konutlarda ve okullarda eğitim veriliyor. Birkaç projeleri var. Yaptıkları eğitimler neticesinde yazılı ve görsel çalışmaların yanı sıra duyuşsal çalışmalarında etkili olduğunu düşünüyorlar. Bu bağlamda diafonlu toplama araçları projeleri var. İyi bir fon eşliğinde toplumun buna olumlu tepki göstereceğini düşünüyorlar.

Bir reklam çalışması planlıyorlar ilgi çekiciliği açısından Masuderin reklamını özellikle melodisinin akılda kalması sebebiyle örnek gösterdiler.

10.2.2.5 İSTAÇ

İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağılı olarak çalışan İSTAÇ öğrencilere yönelik eğitim planları yapıyor. Milli Eğitimden bir yazı ile İstanbul'da yer alan okullarda bulunan öğrenci sayılarını, öğretmen sayılarını ve ilçelere göre okulların dağılımını belirlemişler. 13 adet Çevre Mühendisi kadrosu ile eğitim yapılacak okullar belirleniyor. Yapılan bu eğitim planları kapsamında bölgelerindeki İstanbul'da 2006-2007 yıllarında 169.300 öğrenciye 2007-2008 291.000 öğrenciye eğitim vermişler. 2009 yılında da 190.000 öğrenciye ulaşma hedefleri var. Halen 25 ilçede bu çalışmalar yapılıyor. Yaygın eğitimde de İSMEK'i kullanarak kadınlara ve çocuklara ulaşmaya çalışıyorlar. Okullara yönelik yaptıkları normal eğitim programı içerisinde sunumların yer aldığı cd, kumbara gibi materyaller dağıtıyorlar. Bu öğretim dönemi için hikaye kitabı hazırlıkları var.

10.2.2.6 PAGEV

PAGEV, eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları kapsamında ulusal ve uluslararası olmak üzere çeşitli yarışmalar düzenliyor. Geri dönüşüm ve geri kazanım dalında öğrenciler yoğun talep gösteriyorlar.

Yine yayınladıkları dergide çevre ile ilgili yazılara yer veriyor. İnternet sitesinde bir çevre bölümü oluşturulmuş. Bu bölümde bakanlıktan temin edilen çeşitli broşürlere ulaşılabilir. Ambalaj ile ilgili bir eğitim projeleri var. Bu projede ÇEVKO, ASD ve ÇOB'dan destek almak istiyorlar. Yaptıkları çalışmalarda genelde sadece plastik üzerine çalışmalar yapıyorlar ancak yeni eğitim projelerinde Milli Eğitim Bakanlığının da isteğiyle hepsini kapsayan bir çalışma yapacaklar.

10.2.2.7 TUDAM

2007 yılında resmi olarak kurulan derneğin tüm üyeleri belediye ile anlaşması olan TAT'lardan oluşuyor. İnternet sitelerinde çevre konusunda bir bölüm bulunmaktadır. TUDAM üyesi TAT firmaları Atık yönetim planı kapsamında faaliyet gösterdikleri

AMBALAJ KOMİSYONU

bölgeler de başta okullar ve konutlar olmak üzere düzenli olarak yazılı ve görsel olarak eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmakta ve sistemin sağlıklı çalışması için toplama kutuları, konteynır gibi ekipmanların dağıtımı yapıyor.

TÜDAM faaliyetleri kapsamında çeşitli çalıştay, seminer ve eğitimler düzenleyerek eğitim ve bilinçlendirme alanında çalışmalarını sürdürüyor.

10.3 YAŞANAN SIKINTILAR

Hali hazırda yönetmeliğimizin de uygun gördüğü üzere tüm paydaşlar, kendilerine düşen sorumlulukları kapsamında çeşitli çalışmalar yapmaktadırlar.

Komisyon üyesi olan her bir kurumun verdiği bilgiler doğrultusunda en önemli sıkıntının alt yapı hazırlıkları tamamlanmadan yapılacak Eğitim ve Bilinçlendirme çalışmalarının da verimsiz olduğu kanısına varılmıştır. Öyle ki okullarda ve/veya konutlarda yapılacak olan bir eğitim çalışmasından sonra eğer o bölgede başlamış bir kaynakta ayrı toplama çalışması yok ise sorunlar yaşanmaktadır.

Yapılan tüm eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarında ortak bir dil kullanımı ile kavram karmaşasına yer vermemek için ortak bir dil kullanımına gidilecektir. Gereksiz kaynak israfına yol açmamak için ortak çalışmalar hedef alınacaktır.

Özellikle kurumlar tarafından hazırlanan tanıtıcı kısa filmlerin prodüksiyon maliyetleri fazla olmaktadır. Bu maliyetlere ulusal medyada gösterme maliyeti de eklendiğinde, tüketiciye ulaşmanın en verimli yolu olan görsel medya kullanılamaz hale gelmekte ve yapılan tüm çalışmalar boşa gitmektedir.

10.4 AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

8 Ekim 2009 tarihinde gerçekleşen Ambalaj Alt Komisyonları Uluslararası Uzmanlar toplantısında konuşmacı olarak katılan Yetkilendirilmiş Kuruluş temsilcileri Eco Emballage'dan Delphine Tascone Fransa'daki ve Eko Kom'dan Zbynek Kozel Çek Cumhuriyeti'ndeki uygulamaları anlatmıştır.

10.4.1 Fransa

Eco Emballage (Fransa Yeşil Nokta Örgütü-Yetkilendirilmiş Kuruluş) : Fransa'da da ülkemizdeki gibi benzer çalışmalar yapılmakta.. Ancak seçtiğimiz örnek ülkelerdeki en önemli ayrıntının yetkilendirilmiş kuruluşa üye olan piyasaya süren sayısının fazlalığıdır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Dolayısı ile eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları için daha yüksek meblağlar ayırabiliyorlar. Fransa’da sistemin geçmişinin uzun olmasından dolayı halkın alışkanlıkları şekillenmiş. Kapı kapı dolaşarak yapılan eğitim çalışmalarının oldukça faydasını görüyorlar. Ayrıca ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplama çalışmaları konusunda eğer müfredata koyulması düşünülürse ilk öğretim 3. Sınıfı kadar olan yaş grubuna yönelik olmasını bu yaştan sonra eğitim ve bilinç kazandırma yaşı için geç olacağını belirtiyorlar.

10.4.2 İspanya

Pro Europe’tan alınan bilgiler doğrultusunda ülke çapında algılama ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmaktadır.

İspanya’da Eco Embes’in yaptığı tüm çalışmalarda ulusal ve yerel basın tam destek vermekte. Yaptıkları çalışmalar için öncelikle yerel basını kullanıyorlar. Daha sonra İnternet sitelerinde, okullarda, marketlerde ve konutlarda kapı kapı dolaşarak bilinçlendirme çalışmaları yapılıyor. Ülkemizdeki gibi yetkilendirilmiş kuruluşun hali hazırda çalıştıkları bölgeler için yapılan çalışmaların daha efektif olduğunu belirttiler.

Motosikletli timler mevcut bu timlerin bağlı olduğu “alo atığım var” hattı tüketiciler tarafından aranabiliyor ve atıklar evlerden alınıyor..

Ambalaj atıklarının toplandığı poşetlerin üzerinde bilgilendirici mesajlar mevcut. Çeşitli yarışmalar düzenliyorlar. Öğretmenler için Çevko’nun hazırladığı gibi bir bilgilendirme kiti hazırlanmış. Böylelikle başta öğretmenlerin bilinçlenmesi amaçlanmaktadır.

İspanya reklam filmlerinde çocuk oyuncular kullanıyor. Çevre gazeteciliği diye birlik oluşturulmuş. EcoEmbes bu birlik ile birlikte çalışmalar yapılıyor. Medya ve ayırma tesisi turları düzenleniyorlar.

10.4.3 Çek Cumhuriyeti

Eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının öncesinde kaynakta ayrı toplama çalışmaları için bir hazırlık sürecine gerek duyulduğu tespit edilmiştir. Halihazırda Eko-kom her yıl ulusal kanallarda yayınlanmak üzere kaynakta ayrı toplamayı özendirecek film çalışmaları göze çarpmaktadır. Her yıl en az 1 film Ekokom tarafından hazırlanıyor..

Ekokom ülkenin yetkilendirilmiş kuruluşu olarak her yıl bütçesinin önemli bir bölümünü eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarına ayırmaktadırlar.

10.5 SONUÇ VE ÖNERİLER

Komisyon üyelerinde değerlendirilen konular aşağıda belirtilmiştir.

- Çevre Kanunu'nun 9. Maddesinin (ı) bendi uyarınca "Çevrenin korunması ve kamuoyunda çevre bilincinin geliştirilmesi amacıyla, okul öncesi eğitimden başlanarak Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün eğitim kurumlarının öğretim programlarında çevre ile ilgili konulara yer verilmesi esastır. Yaygın eğitime yönelik olarak radyo ve televizyon programlarında da çevrenin önemine ve çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik programlara yer verilmesi esastır. Türkiye Radyo - Televizyon Kurumu ile özel televizyon kanallarına ait televizyon programlarında ayda en az iki saat, özel radyo kanallarının programlarında ise ayda en az yarım saat eğitici yayınların yapılması zorunludur. Bu yayınların % 20'sinin izlenme ve dinlenme oranı en yüksek saatlerde yapılması esastır. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, görev alanına giren hususlarda bu maddenin takibi ile yükümlüdür." RTÜK'e T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından bir yazı yazılmasına karar verilmiştir.
- Diğer ülke uygulamalarında da kanallarda yayınlanan reklam filmlerinin ülkenin yetkilendirilmiş kuruluşlarına ait olduğu görülmüştür. Bu nedenle ülkemiz içinde de yayınlanacak filmlerin verilecek mesajın ön planda olduğu düşüncesiyle yetkilendirilmiş kuruluş filmlerinin olmasına karar verilmiştir.
- Çevko'nun hazırlamış ve ülkemizde uygulamaya geçtiği Eğiticilerin eğitimi konusu ile ilgili olarak AB projesi alabilmek adına 2010 yılı başında çalışma başlatılmasına karar verildi. AB projesinin hazırlanması için bu komisyondaki tarafların yeterli olduğu belirtildi.
- Eğitim ve Bilinçlendirme çalışmaları dâhilinde bir yarışma düzenlenmesine karar verildi.
- Ambalaj sanayicileri Derneği'nin daha önceki yarışma tecrübelerinden faydalanmaya karar verildi. Yarışma şartnamesinin hazırlanmasında bu yarışma şartnamesinin kılavuz olabileceği belirtildi.
- 2011 yılı 5 Haziran etkinlikleri için kapsamlı bir Dünya Çevre Günü etkinlikleri düzenlenmesine karar verildi.
- 2011 yılında düzenlenecek bu çalışma için 2010 Ocak ayında bir çalıştay düzenlenmesine karar verildi.
- Bir yarışma organize etmeye karar verildi. 2010 Ocak ayında Üniversitelerden hocaların, tasarımcıların ve sektörden profesyonellerinde katılımıyla gerçekleşecek bir çalıştay yapılması planlanmıştır. Çalışma takvimi yapılacaktır.
- Bu konu ile ilgili aynı amaçla kurulan AKAT Protokolü ile işbirliğine gidilebilir.
- 5 Haziran 2011 için düşünülen etkinlik için Bakanlığın internet sitesinde bir bölüm oluşturabilir mi bu konu da Çevre ve Orman Bakanlığı'na öneride bulunulacak.

AMBALAJ KOMİSYONU

- TC Çevre ve Orman Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği ve komisyonda yer alan diğer kurum ve kuruluşların işbirliği ile bir dizi eğitim programı düzenlenmeye karar verildi.
- Türkiye Belediyeler Birliği temsilcisi bölgesel olarak liste hazırlayıp, başta belediyelerde görev yapan temizlik ve çevre müdürlerini hedef alarak bir katılımcı profili oluşturabileceklerini söylediler.
- Bu eğitim programının yarım gün olabileceği, Yönetmelik taraflarının bilgilerini paylaşacakları, örnek belediyelerin uygulamalarının anlatılacağı bir içerik hazırlanabileceği tüm komisyon üyelerince belirtildi.
- Belediyelerde görev yapan kişilere bu çalışmaların bir külfet değil, görevlerini yerine getirebilmeleri için bir araç olacağı anlatılması gerektiği görüşünde hemfikir olundu. Yapılacak eğitim organizasyonunun detayları önümüzdeki aylarda yapılacak toplantılarda netleştirilecek.

AMBALAJ KOMİSYONU

Tablo 18- 9 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi

Adı, Soyadı	Kurumu
Dilek ÖZCANLI	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değerlendirme Vakfı (Komisyon Başkanı)
İlkay KIRAN	ASD-Ambalaj Sanayicileri Derneği (Raportör)
Zeki TERZİOĞLU	Çevre ve Orman Bakanlığı (Bakanlık Sorumlusu)
Özlem Mutluer YURDAKUL	Çevre ve Orman Bakanlığı Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı
Emine Yıldız ÖZDEMİR	Milli Eğitim Bakanlığı-İlköğretim Genel Müdürlüğü
Göksal ÇETİN	RTÜK-Radyo Televizyon Üst Kurulu
H.Nilgün ŞANDIR	TRT-Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürlüğü- Ankara Televizyonu
Haluk DOĞU	Türkiye Belediyeler Birliği
Sabahnur ERDEMLİ	TOBB-Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği-Türkiye Perakendecilik Meclisi
Volkan ENÇ	İSTAÇ-İstanbul Çevre Koruma ve Atık Mad. Değ. San. ve Tic. A.Ş.
Arzu TORÖZ	İSTAÇ-İstanbul Çevre Koruma ve Atık Mad. Değ. San. ve Tic. A.Ş.
Erdoğan ÖZEL	TGDF - Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
Aslıhan ARIKAN	ASD-Ambalaj Sanayicileri Derneği
Egemen SAYRAÇ	AMPD-Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği
Funda ÇETİN	PAGEV - Türk Plastik Sanayicileri Araş. Geliş. Eğt. Vakfı
Tumay ERDİL	TÜDAM-Dönüşebilen Ambalaj Malzemeleri Toplayıcılar ve Ayırıcılar Derneği
Selin AYDURAN	ÇEVDOSAN Çevre Dostu Geri Dönüşüm Tem. Turz. Nak. İnş. Tic. ve San. Ltd. Şti.

AMBALAJ KOMİSYONU

10 NOLU ALT KOMİSYON

İŞARETLEMENİN ZORUNLULUĞU

Komisyon Başkanı:	<i>Alphan ERÖZTÜRK ((ÇEVKO -Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı)</i>
Raportör:	<i>Aslıhan ARIKAN (SEPA - Sert Plastik Ambalaj Sanayicileri Derneği)</i>
Bakanlık Temsilcisi:	<i>Ali ihsan DOĞAN (Ambalaj Atıkları Şube Müdürlüğü-Ziraat Mühendisi)</i>

AMBALAJ KOMİSYONU

AMBALAJ KOMİSYONU

11 10 NOLU ALT KOMİSYON RAPORU

11.1 TANIMLAR

Komisyon çalışmalarında sıklıkla kullanılan kavramların yönetmelikteki tanımları aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

Ambalaj: Hammaddeden, işlenmiş ürüne kadar, bir ürünün üreticiden kullanıcıya veya tüketiciye ulaştırılması aşamasında, taşınması, korunması, saklanması ve satışa sunumu için kullanılan herhangi bir malzemeden yapılmış ve bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-1 Ambalaj Tanımına İlişkin Açıklayıcı Örnekler’de belirtilen, geri dönüşsüz olanlar dâhil tüm ürünler,

Ambalaj üreticisi: Ambalaj malzemesi ve ambalajın kendisini üretenler ile ambalajın doğrudan üretildiği ürünü piyasaya sürenlere tedarik edenleri veya bu ürünleri ithal edenler,

Piyasaya süren: Bir ürünü bu Yönetmelik kapsamındaki ambalajlar ile paketleyen gerçek veya tüzel kişiyi, üretici tarafından direk olarak piyasaya sürülmemesi durumunda ambalajın üzerinde adını ve/veya ticari markasını kullanan gerçek veya tüzel kişiyi, üreticinin Türkiye dışında olması halinde, üretici tarafından yetkilendirilen temsilci ve/veya ithalatçı,

Satış ambalajı: Satın alma noktasında, nihai kullanıcı veya tüketici için bir satış birimi oluşturmaya uygun olarak yapılan ambalaj,

Satış noktası: Toptan ve/veya perakende olarak ambalajlı ürünlerin satışını yapan iki yüz metre kareden büyük kapalı alana sahip mağaza, market, süpermarket, hipermarket ve benzeri satış yerleri,

Yetkilendirilmiş kuruluş: Piyasaya sürenlerin, bu Yönetmelikte belirtilen yükümlülüklerini yerine getirmek üzere oluşturdukları, Bakanlık tarafından yetki verilen ve kar amacı gütmeyen tüzel kişiliği haiz kuruluşları ifade eder.

11.2 ÜLKEMİZDEKİ MEVCUT DURUM

11.2.1 Mevzuattaki Yeri

1 Ocak 2005’te yürürlüğe giren Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği gerek ambalaj üreticilerine gerekse de piyasaya süren işletmelere ambalajların üzerinde çeşitli işaret ve kısaltmaların bulundurulmasına ilişkin yükümlülükler getirirken, satış noktalarına da tariflenen şekilde işaretlenmeyen ambalajlı ürünleri

AMBALAJ KOMİSYONU

satmamayı şart koşmuştur. 30.7.2004 tarihindeki yayınından 5 ay sonra yürürlüğe giren bu yönetmelik, ilgili taraflara bir hazırlık ve uyum süreci tanımadığından uygulamada büyük bir karmaşa söz konusu olmuş ve bakanlık da, 5 Nisan 2005 tarih ve 25777 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile 15 ve 22. maddede belirtilen ambalajların üretim aşamasında ve piyasaya sürenler tarafından işaretlenmesine ilişkin yükümlülükleri 1.1.2007 tarihine kadar yerine getirmek zorunda olduğunu duyurmuş, başka bir deyişle yaklaşık iki yıllık bir geçiş süreci tariflenmiştir. 24.6.2007 tarihinde “Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” adını alarak yenilenmiş metinde ise ambalajların işaretlenmesi konusu kuralları tariflenmekle birlikte gerek ambalaj üreticileri, gerekse de piyasaya süren işletmeler için gönüllü bir uygulama haline getirilmiştir.

Komisyon çalışmaları mevcut “Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği” esas alınarak gerçekleştirilmiştir.

Söz konusu yönetmelikte işaretlemeye ilişkin belirtilen temel hususlar aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir:

11.2.1.1 Ambalajların Üretim Aşamasında İşaretlenmesi

Ambalaj atıklarının geri toplanması, tekrar kullanılması, geri kazanımının kolaylaştırılması ve tüketicinin bilgilendirilmesi amacıyla ambalajlar üretimleri sırasında işaretlenir. Bu işaretleme gönüllülük esasına dayanır ve aşağıdaki şekilde yapılır;

- Ambalaj üreticileri, ürettikleri ambalajların üzerinde, bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-3 Ambalajların Üzerinde Kullanılacak Sembol ile Ek-2 Ambalaj İşaretleme Sistemi’ne göre ambalajın cinsini belirten kısaltma ve malzeme cinsine ait numarayı bulundurur.
- Sembolün merkezine ambalajın üretildiği malzemenin cinsini temsil eden numara, altına da büyük harfler ile malzeme cinsini temsil eden kısaltma yazılır.
- Bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-2 Ambalaj İşaretleme Sistemi’nde tanımlanan malzeme cinslerinin dışında yer alan malzemeler işaretlenmez.
- İşaretlemenin, ambalajın üzerinde; kolayca görülebilir, okunabilir, ambalaj açıldığı takdirde bile kalıcı ve dayanıklı olması sağlanır. İşaretleme, teknik nedenlerden dolayı ambalajın üzerinde yapılamıyorsa, piyasaya süren tarafından ambalajın veya etiketin üzerinde yapılır.

AMBALAJ KOMİSYONU

11.2.1.2 Ambalajların Piyasaya Sürenler Tarafından İşaretlenmesi

Ambalajların, kullanım sonucu oluşan atıklarının, bu Yönetmelikte belirtilen esaslara uygun olarak toplama ve geri kazanım sistemine dâhil olduğunun belirtilmesi ve tüketicinin bilgilendirilmesi amacıyla, ambalajlar piyasaya sürenler tarafından işaretlenir. Bu işaretleme gönüllülük esasına dayanır.

Piyasaya sürenler, ambalajın veya etiketin üzerinde bu Yönetmeliğin ekinde yer alan Ek-3 Ambalajların Üzerinde Kullanılacak Sembol ile bu sembolün altında Bakanlığın verdiği kod numarasını bulundurur. Yetkilendirilmiş kuruluşa üye olan piyasaya sürenler ise ambalajın veya etiketin üzerinde üye olduğu yetkilendirilmiş kuruluşun sembolünü bulundurur. Bu işaretleme piyasaya sürenin geri kazanım konusunda dâhil olduğu sistemi belirtir ve Bakanlık tarafından kayıt altında olduğunu gösterir.

İşaretleme ambalajın veya etiketin üzerine yapılır, kolayca görülebilir, okunabilir, ambalaj açıldığı takdirde bile kalıcı ve dayanıklı olur. Kullanılan etiketler, geri kazanımı olumsuz etkilemeyecek malzemeden üretilir ve yapıştırılır.

Bakanlıktan kod numarası almamış ambalajlı ürünlerin, piyasaya süren işletmeler tarafından piyasaya sürülmesi ve satış noktalarında satılmaları yasaktır. Aksine hareket eden piyasaya sürenler ve satış noktaları bu Yönetmelik hükümlerine göre müteselsil olarak sorumludurlar.

11.2.2 İlgili Kurumların Çalışmaları

İşaretlemenin 2005 yılındaki zorunluluktan, 2007'deki gönüllülüğe geçiş döneminde ÇEVKO Vakfı, işbirliği içerisinde olduğu ambalaj üreticiler ile piyasaya sürenlerden oluşan yaklaşık 190 kurumun katılımı ile 05-07 Nisan 2006 tarihlerinde bir değerlendirme toplantısı yapmış ve işaretlemenin gönüllü olması gereğini örnek ve açıklamalar ile bir rapor haline getirerek 16 Nisan 2006 tarihinde T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı'na sunmuştur. Bu raporda sunulan temel görüşler aşağıda maddeler halinde özetlenmiş ve orijinal raporda görsellerle örneklenmiştir (Ek 8) :

- Ambalaj üreticileri ile piyasaya sürenlerin ambalajlar üzerinde bulundurması gereken işaretler, iki taraf da aynı yüzeyi kullandığında karışıklıklara yol açmaktadır.
- Ambalaj türünün işaretlenmesi konusunda, yönetmelikte tariflenmeyen birçok ambalaj cinsinin olması sorunlara yol açmaktadır.
- Bildirim ve geri kazanım zorunluluğu olmayan ürün ambalajlarının işaretlenmesine ilişkin belirsizlikler söz konusudur.

AMBALAJ KOMİSYONU

- Grup ve nakliye ambalajı olarak kullanılan stretch ve shrink benzeri ambalajların işaretlenmesine ilişkin sorunlar mevcuttur.
- Son kullanma tarihi olmayan ya da çok uzun raf ömrüne sahip ürünlerin işaretlenmesi uygulamada sorun teşkil etmektedir.
- Çok bileşenli ambalajların işaretlenmesinde çeşitli sorunlar bulunmaktadır.

Bu süreçte, birçok meslek örgütü de bakanlık ile doğrudan iletişime geçerek, zorunluluğun getireceği güçlükler konusundaki görüşlerini kendilerine aktarmışlardır.

Bu süreçte ambalaj üreticileri, özellikle piyasaya sürenlerden, piyasaya sürenler de satış noktalarından gelen baskı ile ambalajlar üzerinde gerekli işaretlemeleri yapma çabası içerisine girmişler ve gönüllülük sonrasında da bazı ambalaj üreticileri kendi tercihleri ile ambalajların işaretlenmesi yönünde çalışmalarına devam etmişlerdir. Ancak bu konuda farklı görüşte olan ambalaj üreticileri de hiç azımsanmayacak sayıda olduğundan, bu yaklaşımı ambalaj sanayicilerinin ortak tercihi olarak ifade etmek uygun olmayacaktır.

11.3 YAŞANAN SIKINTILAR

1 Ocak 2005'te "Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği" ile gündeme gelen "işaretleme zorunluluğu" o dönemde tüm sanayi kuruluşları tarafından bir sorun olarak algılanmış ve bu doğrultuda çeşitli çalışmalar yapılmıştır. 24.6.2007 tarihli yönetmelik ile işaretlemenin gönüllü hale gelmesi bu anlamda memnuniyetle karşılanmış bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Komisyon çalışmalarında "İşaretlemenin Zorunluluğu" detaylı olarak değerlendirilmiş olup, zorunluluk halinde oluşabilecek sonuçlar aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir:

11.3.1 Mali

Ağustos 1999'da DG XI tarafından yayınlanan "Plastiklerin İşaretlemesinin Mali Analizi" konulu temel esaslar kabul edildiğinde Türkiye'deki plastik ambalaj kullanımının da 500.000 ton olduğu varsayımı ile sadece plastik ambalajların işaretlenmesi konusunda yapılması gereken yatırımın 20.000.000 € mertebesinde olması gerektiği tahmin edilebilmektedir. Maliyet artıcı faktörlerin azaltılmasının birinci öncelik olduğu dönemlerde, ambalajlarda tasarım değişikliği gerektirecek, üretilmiş stokları sıkıntıya düşürecek ve teknik problemler yaratacak çözümler tercih edilmemelidir.

AMBALAJ KOMİSYONU

11.3.2 Hukuki

13 Ekim 2005 tarih ve 25965 sayılı Resmi Gazete'deki 2005/9454 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ekinde yer alan "Dış Ticarete Teknik Düzenlemeler ve Standardizasyon Rejimi Kararı" nın 'Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Malların Serbest Dolaşımı' başlıklı Dördüncü Bölüm'deki 11. maddede "...Avrupa Birliği'nin ortak mevzuatına ve/veya Avrupa Birliği üyesi ülkelerin ulusal mevzuatına uygun olarak üretilmiş ve/veya serbest dolaşıma girmiş Gümrük Birliği kapsamındaki ürünlerin ithali engellenemez ve kısıtlanamaz..." hükmü yer almaktadır. Ambalajlar üzerinde gerekli işareti taşımayan ürünlerin piyasaya sunulmasının engellenmesi bu anlamda hukuki bir uygunsuzluğu ifade edecektir. Buna bağlı olarak Türkiye'de işaretleme zorunlu hale getirilmesi halinde, Avrupa Birliği' den ithal edilen ürünlerin yukarıda özetlenen mevzuat nedeni ile bir engelle karşılaşmadan ülkemizde piyasaya sunulabilmeleri gerekeceğinden Türk sanayicisi için haksız rekabet yaratılmış olacaktır.

Avrupa Birliği'nde ambalajların işaretleme konusunu düzenleyen 94/62/EC sayılı direktifin 8. Maddesinde, 1997 yılında yapılan değişiklik ile ambalaj üzerindeki işaretleme 97/129/EC sayılı Komisyon Kararı doğrultusunda yapılması gerektiği hükmü getirilmiştir. Bu Direktifin tadilatı olarak yayımlanan 2004/12/EC sayılı Direktif de aynı şekilde 97/129/EC sayılı Komisyon kararını referans göstermektedir (94/62/EC Direktif'inin 8(2) maddesindeki değişiklik ile ilgili 4.madde). 97/129/EC sayılı komisyon kararı incelendiğinde ise madde 3'ün 2. paragrafında işaretleme "...kullanımının isteğe bağlı olacaktır..." ("...Their use shall be voluntary...") açıkça belirtilmektedir. Aynı maddenin üçüncü paragrafında belirtildiği üzere "...gelecekte işaretleme bağlayıcı olacaktır..." bir tanıma sisteminin kabul edilebilmesi için ancak ve ancak 94/62/EC sayılı direktifin 21'inci maddesinde tarif edilen prosedür doğrultusunda bir değişikliğin sağlanması gerekmektedir. Tüm bu yaklaşımdan anlaşılacağı üzere Avrupa Birliği içerisinde ambalaj malzemesinin işaretleme piyasaya süren tarafından isteğe bağlı olarak yapılmakta olup bu konuda bağlayıcı mevzuat bulunmamaktadır.

2000 yılı C-3/99 sayılı kararıyla (the Cider Case, C-3/99, 12 Ekim 2000) Avrupa Birliği Adalet Divanı, "...herhangi bir üye ülke içerisinde, o ülkenin mevzuatına uygun olarak üretilen bir ürünün bir diğer Avrupa Birliği üyesi ülke pazarında satışa sunulmasının engellenmesi, yasaklanması veya kısıtlanmasının Avrupa Birliği ana sözleşmesinin ihlali..." anlamına geleceğine hükmetmiştir. Bu durumda, Avrupa Birliği hukuku ve Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın kararlarının üstünlüğünü kabul etmiş olan Türkiye de bu karara uymak zorundadır.

11.3.3 Teknik

Yönetmelikte madde 22'nin 3. bendinde getirilen hüküm ile "işaretleme kolayca görülebilir, okunabilir, ambalaj açıldığı takdirde bile kalıcı ve dayanıklı olması"

AMBALAJ KOMİSYONU

beklenmektedir. Bu durum, piyasaya sürenler gibi işaretlemeyle yükümlü olanlar tarafından sağlansa dahi, işaretlenen ambalajı tüketiciye ulaşmayan ürünler için bir anlam ifade etmeyecektir. Yine aynı madde de ifade edilen işaretlerin “görünebilirliği” ve “okunabilirliği”, “kalıcı ve dayanıklı olması” ambalajın boyutu ile doğru orantılıdır. Özellikle ilaç sektöründeki bazı ambalajlar bu şartın sağlanamayacağı ölçekte olabilmektedir. Küçük yüzeyli ürünler için bir hariç tutulma kriteri getirilmiş olsa bile bunun takibi ve denetimi kesinlikle mümkün değildir.

Ürünler büyük çoğunlukla farklı ambalaj gruplarının bir araya gelmesinden oluşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında her bir ambalaj türünün ayrı ayrı işaretlenmesindeki sıkıntılar daha da belirginleşmektedir.

İşaretleme zorunlu olduğunda birçok ambalajda etiket kullanımı söz konusu olacaktır. Bu nedenle, etikete bağlı malzeme kullanımı, baskı ve yapılandırma aşamasında doğal kaynak kullanımı gündeme gelecek ve bir yandan çevresel bir takım faydalar sağlanması hedeflenirken, diğer taraftan büyük bir çevresel yük oluşturulacaktır. Bu durum mevcut yönetmeliğin “Ambalajın Üretimine İlişkin Hükümler” 3. Bölümünde Madde 13 – Önleme bölümünde yer alan hususlar ile de uyuşmamaktadır.

İşaretlemenin zorunlu olması durumunda “işaret”lerin bir denetim argümanı olarak kullanılabilmesi ve bu şekilde daha etkin bir piyasa denetim ve gözetimi sağlanabileceği ifade edilmiştir.

Bu yaklaşım, 1 Ocak 2005’te yürürlüğe giren Ambalaj ve Ambalaj Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği’nde de gündeme gelmiştir. Ancak yukarıda açıklanan işaretlemenin uygulama güçlükleri ile ithal ürünlerden kaynaklanan sorunlara ek olarak, denetimin tek tek ambalajları inceleyerek gerçekleştirilmesi mümkün görülmemektedir. Özellikle denetimin ağırlıklı olarak uygulanacağı satış noktalarında işaret denetimi lojistik olarak ciddi bir sorun ve maliyet unsuru olacaktır. Kaldı ki, yapılacak denetim söz konusu ambalaj üzerinde “işaret” in olup olmadığına dairdir. Tespit edilen işaretinin doğruluğunun kontrolü ise ayrı bir denetim konusudur. Bu nedenle, komisyon üyeleri çoğunlukla, bir ambalaj üzerindeki işarete bakarak denetim sağlanabileceğini düşünmemektedir. Bu konuda Ambalaj Sanayicileri Derneği ile Oluklu Mukavva Üreticileri Derneği aksi yönde görüş bildirmişlerdir.

“İşaret” kullanımının “kayıt altına alma” ile ilgili bir avantaj sağlaması da yukarıda açıklanan nedenlerden ötürü, komisyon üyelerinin çoğunluğunca uygun görülmemiş olup, “kayıt altına alınma” ile ilgili konu, Ambalaj Komisyonu altında yer alan 1 no.lu “Piyasaya Sürenlerin Kayıt Altına Alınması” Komisyon çalışmaları kapsamında ele alındığından bu komisyonda değerlendirilmeye alınmamıştır.

AMBALAJ KOMİSYONU

Mevcut yönetmelik Madde 12 - Satış noktalarının yükümlülükleri başlığı altında satış noktalarına “ Bakanlıktan kod numarası almamış olan piyasaya süren işletmeleri tespit ederek Bakanlığa bildirmekle, kod numarası almamış işletmelerin ürünlerini satmamakla ve bu konuda yetkilendirilmiş kuruluşlar ile işbirliği yapmak” yükümlülüğü tariflenmiştir. Bu şekilde piyasaya sürenlerin kayıt altına alınması konusu etkin bir şekilde desteklenmekte olup, bu mekanizmanın çalışarak kayıt altına almayı kolaylaştırdığı her toplantıda T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı yetkililerince de ifade edilmektedir.

11.4 AVRUPA BİRLİĞİNE ÜYE ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

Komisyon üyeleri, Avrupa Birliği üyesi ülke örneklerini de inceleyerek, o örneklerden de faydalanabilecekleri unsurları tespit etmeye çalışmışlardır.

Fransa’da işaretlemenin zorunluluğuna yönelik bir yaklaşımın ülke mevzuatı içinde yer almadığı, böyle bir mecburiyetin Yetkilendirilmiş Kuruluş ile yapılan sözleşmeden kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Yetkilendirilmiş kuruluşa yönelik işaretlemenin zorunlu olduğu ülke uygulamalarından Yunanistan’da da, kanunen yetkilendirilmiş kuruluşla sözleşme yapmanın zorunlu olmasından dolayı, bu işaretin zorunlu olarak kullanıldığı bilgisine ulaşılmıştır.

Avrupa genelinde ise, üç ülke hariç Avrupa genelinde “Gönüllülük “ esasını benimsendiği ve ülkelerin kendi kanun ve yönetmelikleri ile zorunlu hale getirilen herhangi bir uygulamanın olmadığı tespit edilmiştir.

Yukarıda bahsedilen “Uluslar arası Uzmanlar Toplantısı” nda da Avrupa Birliği genelinde mevzuatın gönüllük esasına dayandığını bilgisi paylaşılmış ve aşağıdaki hususları özellikle vurgulanmıştır:

- İşaretlemenin mecburi hale getirilmesi, firmaları kayıt altına almak için kesinlikle doğru bir araç değildir.
- İşaretleme zorunluluğu, kayıt altına girme niyeti olmayan tüm firmaları yetkilendirilmiş kuruluş ile sözleşme yapmadan logosunu ambalaj üzerinde kullanmaya itecek ve böyle bir durumda, ne Yetkilendirilmiş Kuruluş’un ne de otoritenin denetim imkânı olamayacağı için sistem daha da karmaşık hale gelecektir.
- Avrupa’da ki uygulamalarda, ürünün üzerindeki işaretleme göre yönetilebilen operasyonel bir süreç söz konusu değildir. Teknik olarak bunun uygulanması ve yönetimi/denetimi mümkün değildir.

AMBALAJ KOMİSYONU

- İşaretleme mecburi hale getirilirse, bu durumu etiketleme ile çözmeye çalışan firmalar olacağından oluşacak kâğıt ve mürekkep maliyetinin çevreye ne gibi bir faydası olacağı dikkatlice düşünülmelidir.

11.5 SONUÇ VE ÖNERİLER

Avrupa Birliği'nde mevcut uygulamalar incelenmiş ve gelinen noktada, Avrupa Birliği'nde genelinde, ambalaj türünün işaretlenmesinin gönüllülük esasına dayandığı tespit edilmiştir. Yönetmeliğin Avrupa Birliği uyum çalışmaları çerçevesinde hazırlanmış olması nedeni ile 97/129/EC Komisyon kararı gereği işaretlemenin de gönüllülük esasına dayanması gerekmektedir.

Ambalaj türünün işaretlenmesinin hiçbir şekilde zorunlu olmaması gerektiği konusunda komisyon üyeleri, Oluklu Mukavva Üreticileri Derneği haricinde, fikir birliğine varmıştır. Bu kararın alınmasına neden olan faktörler aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir:

- Ambalaj türü, tüketicinin bilgilendirilmesi amacı ile işaretleniyorsa, söz konusu kısaltmalara bakarak, bir yargıya varılması ve doğru yönlendirilmesinin sağlanması, bugün itibarı ile mümkün görülmemektedir.
- Ambalaj türü, toplama ayırma ve geri kazanım aşamaları için işaretleniyorsa, bugün teknolojileri ile böyle bir ihtiyaç söz konusu olmamaktadır.

Bu gerekçe komisyon üyeleri geneli itibarı ile ambalaj türünün işaretlenmesinin bir zorunluluk olmaması yönünde görüş bildirirken, Oluklu Mukavva Üreticileri Derneği (OMÜD) ise toplama ve geri kazanımı kolaylaştıracağı, izlenebilirliği sağlayacağı, kayıt altına almayı olumlu yönde etkileyeceği ve tüketiciye doğru bilginin ulaştırılmış olacağı düşüncesi ile bu işaretlemenin zorunlu olmasının gerektiği yönünde görüş bildirmiş ve bu işaretlemenin kullandırma yetkisi ve denetiminin de her sektörün kendi sivil toplum örgütünün de olması gerektiğini ifade etmiştir.

Piyasaya sürenler tarafından ambalajların üzerine konulması istenen yetkilendirilmiş kuruluş işareti veya kod numarası ile ilgili konu da, komisyon üyeleri tarafından detaylı olarak değerlendirilmiştir.

11.5.1 Kayıt Altına Alma

Yaşanan sıkıntılar bölümünde de özetlendiği gibi, bir ambalaj üzerinde dört haneli bir rakam ya da bir sembolün yer alması, o kurumun yönetmelikten doğan yükümlülüklerini yerine getirdiği anlamına gelmemektedir. Bu şekilde yapılacak bir kontrol beraberinde o numara veya sembolün de hak edilerek kullanılıp

AMBALAJ KOMİSYONU

kullanılmadığının kontrolü ihtiyacını beraberinde getirecektir. Kayıt altına alınma ile ilgili olarak mevcut uygulamada, satış noktalarına getirilmiş uygulanabilir yükümlülükler mevcuttur ve bu yaklaşımın sonuç verdiği geçen dönem uygulamalarında görülmektedir. Ayrıca bu konu başlı başına Ambalaj Komisyonu altında kurulan 1 no.lu “Piyasaya Sürenlerin Kayıt Altına Alınması” komisyonunun çalışma konusu olup, kayıt altına alma ile ilgili çözümler bu komisyonda detaylı olarak oluşturulmuştur.

11.5.2 Tüketicileri Bilgilendirme

Ambalajlar üzerinde yer alan numara ve işaretlerin gerçeği yansıttığının kontrolünün ne şekilde yapılacağı netleştirilmeden, bu şekilde tüketicilere doğru bilginin aktarılacağını kabul etmek yanıltıcı olacaktır.

Tüketicinin tercihlerinin ambalajlar üzerinde yer alan işaret veya rakamlara göre yapacağı yaklaşımı da sektörel farklılıkları beraberinde getirecektir. Örneğin ilaç sektöründe, tüketiciler yazılan reçeteler doğrultusunda hareket edecek ancak ilaç endüstrisi “tercih” faktörünü dikkate alarak işaretleme zorunluluğu ile karşı karşıya bırakılacaktır. Bu nedenle sektörler arası farklı uygulamalar gündeme gelebilecek ve bu da farklı bir karmaşaya yol açacaktır. Komisyon üyeleri de sektörel uygulama farklılıklarının olmaması gerektiği konusunda fikir birliğine varmışlardır.

Avrupa Birliği mevzuatına uyum ve yukarıda özetlenen sıkıntılara bağlı olarak piyasaya süren ve ambalaj üreticilerinden oluşan komisyon üyeleri, ambalaj üzerinde yetkilendirilmiş kuruluş işareti veya kod numarası bulunmasının bir zorunluluk olmaması gerektiği yönünde, Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği ile Ambalaj Sanayicileri Derneği ise aksi yönde görüş bildirmişlerdir.

Ambalaj Sanayicileri Derneği ve Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği bu tür bir işaretlemenin kayıt dışı ile mücadelede ve tüketicilerin bilgilendirilmesinde gerekli ve faydalı olacağı düşüncesinde olduklarını beyan etmişlerdir.

Diğer taraftan mevcut yönetmelik, gerek ambalaj türünün kodu gerekse de ambalajlar üzerinde yetkilendirilmiş kuruluşun işareti veya işletmenin kod numarasının bulunmasına herhangi bir yasak getirmemekte, komisyonun da böyle bir yasağı istememekte olduğu göz ardı edilmemelidir. Mevcut yönetmeliğe göre taraflar, ambalajlarını, yönetmelikte tariflenen koşullar dâhilinde işaretledebilmektedir.

Ambalaj üreticisi ve piyasaya sürenler, ambalajlarını gerek Avrupa Birliği, gerekse de mevcut ülke mevzuatı paralelindeki “gönüllülük” esası dâhilinde işaretleyip işaretlememek konusunda kendi tercihlerini kullanabilmelidirler. Bu yaklaşım birer

AMBALAJ KOMİSYONU

kurum dışında tüm ambalaj üreticisi ve piyasaya süren kurumların oy birliği ile alınmış bir karardır.

Zorunluluk ile hedeflenen temel aktör “tüketici” ise, yönetmelikteki tüm taraflara getirilmiş (Ekonomik işletmeler, satış noktaları, belediyeler, kamu kurum ve kuruluşlar vb.) tanıtım, eğitim faaliyetlerinde bulunma, tüketicileri eğitime yükümlülüğü zaten mevcuttur. Sanayi açısından değerlendirildiğinde ise T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı’nın (veya il çevre orman müdürlüklerinin) firmaların belli bir miktardaki ambalaj atığının geri kazanımını sağlamanın ötesinde ne tür eğitim, tanıtım, bilgilendirme çalışmalarında bulunduğunu da takip edip denetlemesi, bu aşamada geliştirilecek en temel çözümler arasında yer alabilecektir.

Ek olarak bazı komisyon üyeleri işletlemenin vergi indirimi gibi bazı finansal enstrümanlarla teşvik edilebileceğini ifade etmişlerdir.

AMBALAJ KOMİSYONU

Tablo 19- 10 Nolu Alt Komisyon Üye Listesi

Adı, Soyadı	Kurumu
Alphan ERÖZTÜRK	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı (Komisyon Başkanı)
Aslıhan ARIKAN	SEPA - Sert Plastik Ambalaj Sanayicileri Derneği (Raportör)
Ali İhsan DOĞAN	Çevre ve Orman Bakanlığı (Bakanlık Sorumlusu)
Feryal KÖKSAL	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
Neşe ERİŞ	TOBB - Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İlaç Meclisi
Vuranel OKAY	TOBB - Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Kozmetik ve Temizlik Ürünleri Sanayi Meclisi
Mete İMER	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı
Cezmi NEYİM	ÇEVKO- Çevre Koruma ve Ambalaj Atıkları Değ. Vakfı
Nurdan SİRMAN	İSO - İstanbul Sanayi Odası
Jale Ann ERTURAN	TGFD - Türkiye Gıda Dernekleri Federasyonu
İlkay KIRAN	ASD - Ambalaj Sanayicileri Derneği
Hakkı YÜCESOY	OMÜD - Oluklu Mukavva Üreticileri Derneği
Egemen SAYRAÇ	AMPD-Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Derneği
Murat DİĞİS	Kozmetik ve Tuvalet Müstahzarları Derneği
Nilgün DAYIOĞLUGİL	Kozmetik ve Tuvalet Müstahzarları Derneği
Can PEKER	Araştırmacı İlaç Firmaları Derneği
Erdinç ERDUK	KİPLAS Türkiye Kimya, Petrol, Lastik ve Plastik Sanayi İşverenleri Sendikası
Aslı BALLI	Anadolu Cam Sanayii A.Ş.
Volkan AYDENİZ	Anadolu Cam Sanayii A.Ş.
Begüm MUTUŞ	Yıldız Holding
Ferid EKMEKÇİOĞU	Tetrapak Makine Ticaret ve Servis Ltd. Şti.
Bilal UZUN	Rexam Paketleme San. ve Tic. A.Ş.

AMBALAJ KOMİSYONU

Not : Bu kitap geri dönüşümlü kağıda basılmıştır.